Samráðsvettvangur um aukna hagsæld

Fyrirkomulag vinnunnar og tillögur verkefnisstjórnar

SAMRÁÐSVETTVANGUR UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum

Efnisyfirlit

Kafli	Síða
1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins	2
2. Áskoranir og markmið	13
3. Þjóðhagsramminn	26
4. Inngangur að hagvaxtartillögum	71
5. Opinber þjónusta	84
6. Innlend þjónusta	143
7. Auðlindageirinn	193
8. Alþjóðageirinn	253

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins

2. Áskoranir og markmið

3. Þjóðhagsramminn

4. Inngangur að hagvaxtartillögum

5. Opinber þjónusta

6. Innlend þjónusta

7. Auðlindageirinn

8. Alþjóðageirinn

Hvað er Samráðsvettvangurinn?

Fyrirkomulag Samráðsvettvangs um aukna hagsæld

Samráðsvettvangur

Formaður:	Ragna Árnadóttir
Varaformaður:	Katrín Olga Jóhannesdóttir
Tilnefningar:	
Stjórnmálaflokkar:	Formenn allra flokka sem eiga sæti á Alþingi
Vinnumarkaður:	ASÍ, BSRB, BHM, FA, SA, VÍ
Háskólasamfélagið:	Aðstoðarrektor HÍ, Rektor HR
Sveitarfélög:	SÍS
Fyrirtæki:	Forstjórar fyrirtækja
Stjórnarráðið:	Ráðuneytisstjóri forsætisráðuneytisins (aðrir ráðneytisstjórar sitja sem áheyrnarfulltrúar)

Sjálfstæð Verkefna-stjórn

Þjóðhagsteymi

Verkefnisstjórn:
Friðrik M. Baldursson, formaður
Stjórnendur vinnuhópa

Stuðningur frá McKinsey

Opinberi geirinn: Arnar Þór Másson	**Innlendi þjónustugeirinn:** Benedikt Árnason	**Auðlindageirinn:** Daði Már Kristófersson	**Alþjóðageirinn:** Ásthildur M. Otharsdóttir
Vinnuhópur	Vinnuhópur	Vinnuhópur	Vinnuhópur

Stuðningur

- Seðlabanki Íslands
- Opinberar stofnanir, t.d. Samkeppnis-eftirlitið og Hagstofa Íslands
- Ráðuneyti, t.d. fjármálaráðu-neyti og iðnaðar-ráðuneyti
- Íslenskir háskólar og vísindasamfélag
- Sjálfstæð félagasamtök og fyrirtæki

Lýsing:

- Hópur fulltrúa úr opinbera og einkageiranum sem ætlað er að leggja grunn að breiðum stuðningi við það markmið að þróa heildræna vaxtarstefnu fyrir Ísland

- Vinnuhópur sérfræðinga þróar yfirlit tillagna um leiðir til að örva hagvöxt til lengri tíma
- Tillögur lagðar fyrir Samráðsvettvanginn til umfjöllunar en efnisleg vinna er sjálfstæð
- Verkefnisstjórn fær efnislegt innlegg frá meðlimum Samráðs-vettvangsins á fundum vettvangsins

- Lykilstofnanir sem vinnuhóparnir geta leitað til fyrir efnislega aðstoð og gögn

Samráðsvettvangurinn hefur mjög sterkt táknrænt umboð

	Stjórnmálaflokkar	▪ Fulltrúar allra stjórnmálaflokka á Alþingi. Starfa þar í umboði 195.000 kjósenda síðustu Alþingiskosninga
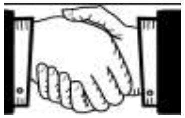	**Fulltrúar vinnumarkaðar**	▪ Fulltrúar helstu regnhlífarsamtaka vinnumarkaðarins. Meðlimir viðkomandi samtaka telja yfir 130.000 launþega og 2500 fyrirtæki
	Háskólasamfélagið	▪ Fulltrúar frá tveimur stærstu háskólum landsins með nálægt 18.000 nemendum í heildina
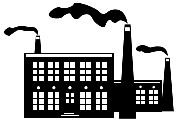	**Atvinnulífið**	▪ Forstjórar breiðrar flóru íslenskra fyrirtækja sem starfa í bæði hefðbundnum og óhefðbundnum greinum
	Stjórnsýsla	▪ Fulltrúar allra ráðuneyta og sveitarfélaga í gegnum ráðuneytisstjóra og fulltrúa Sambands íslenskra sveitarfélaga

Í Samráðsvettvangnum hugsum við til lengri tíma

- einstakt tækifæri til að skapa yfirsýn með aðkomu sérfræðinga úr ýmsum áttum

Kíkjum út …

… og horfum á heildina

Nýtum fyrirliggjandi efni

- margar skýrslur til en heildrænt yfirlit um tillögur skortir

Flókið og stundum óaðgengilegt efni …

… tekið saman í aðgengilega heildarmynd

- Yfirlit yfir aðgerðir auk mats á áhrifum og tengingum innbyrðis
- Aðgerðaplan með næstu skrefum

Hvar liggja sameiginlegar áherslur?

- þrátt fyrir ólíkar áherslur eigum við ýmis markmið sameiginleg

Ósamkomulag er ekki gefinn hlutur ...

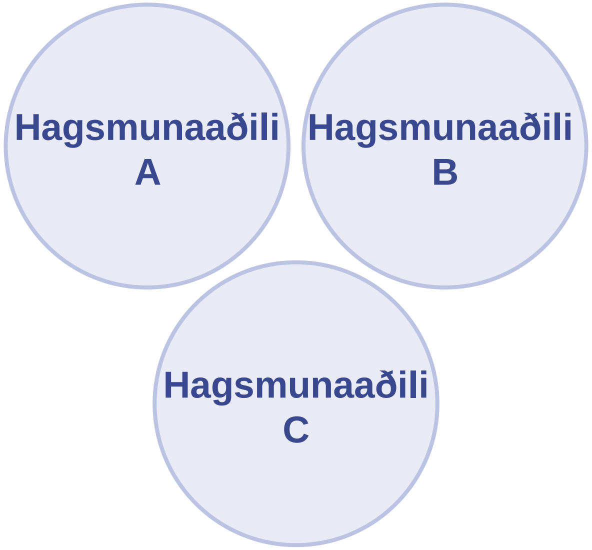

- Umræður með áherslu á mikilvæg afmörkuð málefni

... og sameiginlegir fletir til staðar!

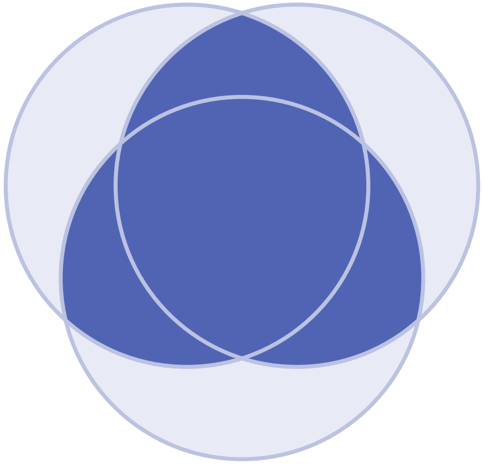

- Beinum sjónum að sameiginlegum áherslum
- Umræður byggðar á gögnum um langtímaáætlanir

Verkefnisstjórnin leggur fram lista af tillögum um leiðir að auknum hagvexti sem ná til allra geira hagkerfisins

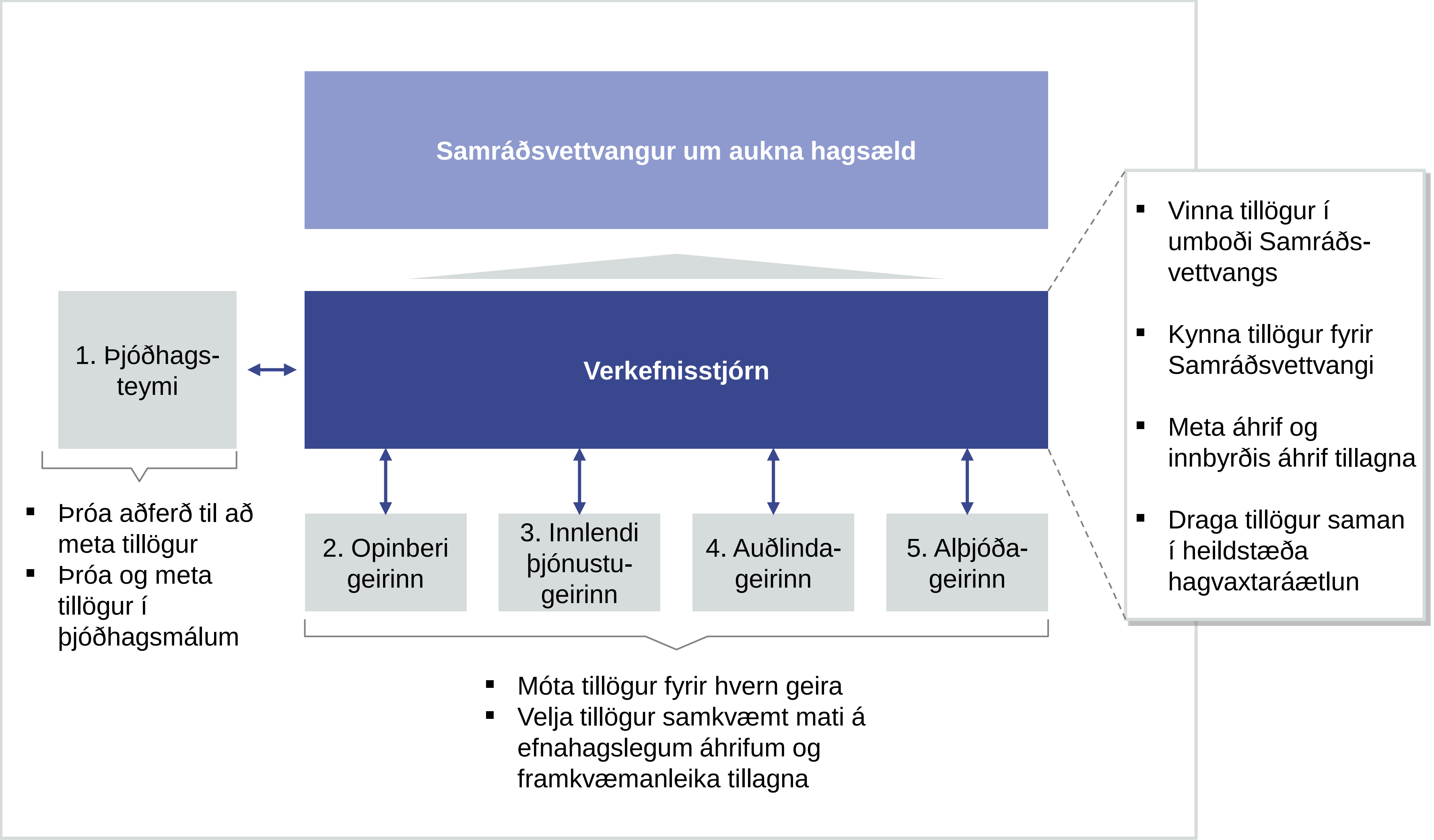

Tillögur verða valdar og forgangsraðað útfrá áætluðu framlagi þeirra til hagvaxtar og mati á framkvæmanleika þeirra

Áhrif vs. framkvæmanleiki

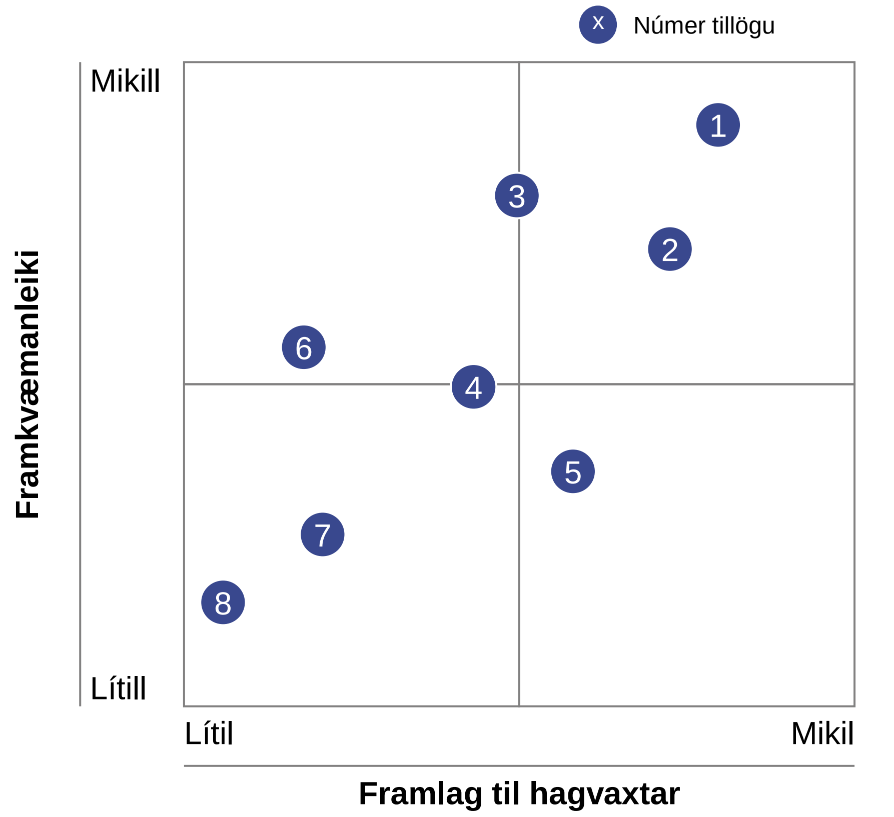

Mæling á áhrifum

- Megináhersla verður lögð á framlag til aukinnar landsframleiðsu á mann
- Innbyrðis tengsl tillagna verða metin og tekið verður tillit til ytri áhrifaþætti, s.s. nýtingu auðlinda

Mat á framkvæmanleika

Dæmi

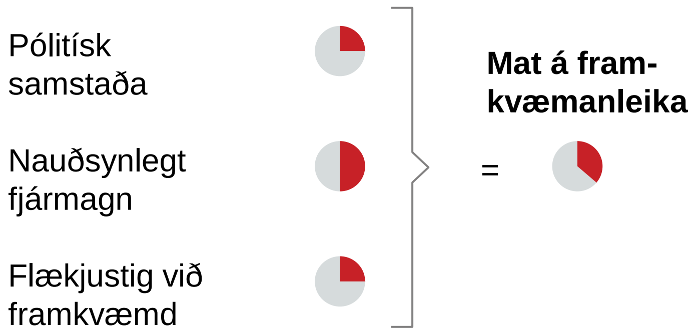

Mikil áhersla hefur verið lögð á að tryggja breið sjónarmið innan verkefnisstjórnar

Með breiðri flóru meðlima innan vinnuhópanna...

Opinberi og einkageirinn
Prósent

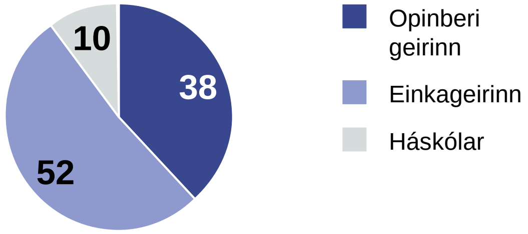

Kynjahlutfall
Prósent

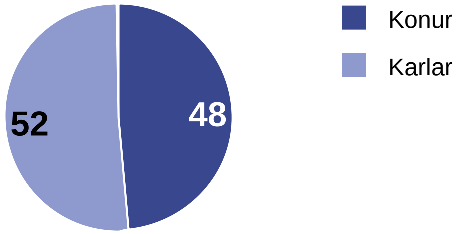

Bakgrunnur meðlima

- Háskólar
- Ráðgjöf
- Ráðuneytin
- Seðlabankinn
- Bankastarfsemi
- Framleiðsla
- Nýsköpun
- Rannsóknarstörf
- Kauphöllin
- Orkumál
- Upplýsinga-tækni

...og með því að nýta þá þekkingu sem er til staðar

Fyrirliggjandi greiningar og efnisvinna

- Þegar liggur fyrir mikið magn greininga og efnisvinnu, bæði fyrir hagkerfið í heild sem og fyrir ólíkar atvinnugreinar
- Þetta efni hefur verið nýtt með ríkum hætti í vinnu Verkefnisstjórnar

Ráðgjöf frá sérfræðingum

- Hver og einn vinnuhópur hefur leitað til sérfræðinga á hverju sviði í efnislegri vinnu sinni
- Verkefnishópurinn hefur notið aðgengis að erlendum sérfræðingum á ólíkum sviðum í gegnum ráðgjafar-fyrirtækið McKinsey & Company

Verða tillögur verkefnisstjórnar hin eina sanna langtímastefna?

- **Auðvitað ekki!**
- En uppbyggilegar samræður um grunnmyndina og hvar sameiginlegar áherslur liggja er mikilvægur þáttur í mótun skýrari hagvaxtarstefnu til framtíðar litið
- Sú heildarsýn og tillögur sem hér verða kynntar er ætlað að skapa grundvöll fyrir meginmarkmið Samráðsvettvangsins sem eru að:
  - **Skapa aukinn skilning og gagnsæi**
  - **Leggja grundvöll samtals og uppbyggilegra skoðanaskipta**
  - **Víkka sjóndeildarhringinn í umræðu um efnahagsmál**

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. Opinber þjónusta
6. Innlend þjónusta
7. Auðlindageirinn
8. Alþjóðageirinn

Ísland stendur á krossgötum í efnahagsmálum þar sem næstu skref ráða miklu um þróun lífskjara

Dæmi um mögulegar sviðsmyndir í þróun efnahagsmála

Núverandi staða í efnahagsmálum

Sviðsmynd 1. „Stöðnun“ ~0,5% meðalhagvöxtur

- Skortur á aðgerðum til að takast á við áskoranir til skemmri tíma
- Afleiðingar:
  - Ósjálfbær viðskiptajöfnuður
  - Skuldasöfnun hins opinbera
  - Lágt fjárfestingastig
  - Viðvarandi kerfislæg áhætta
  - Hnignun á innviðum
- Lífsgæði dragast afturúr samanburðarþjóðum

Sviðsmynd 2. „Sama farið“ ~2% meðalhagvöxtur

- Tekist verður á við fyrirliggjandi áskoranir án þess að mótuð verði langtímaáætlun um aukinn hagvöxt
- Afleiðingar:
  - Hægur bati á sjálfbærni og trúverðugleika hagkerfisins
  - Áframhaldandi sveiflukenndur hagvöxtur
  - Aðþrengd opinber þjónusta
- Hlutfallsleg lífsgæði á Íslandi standa í stað

Sviðsmynd 3. „Aukin hagsæld“ ~3.5% meðalhagvöxtur

- Tekist verður á við fyrirliggjandi áskoranir samhliða mótun og framkvæmd skilvirkrar langtíma-áætlunar um aukinn hagvöxt
- Afleiðingar:
  - Sterkur bati á skuldastöðu og aukinn trúverðugleiki
  - Aukið svigrúm til opinberrar þjónustu
  - Fjölbreyttara atvinnulíf
- Lífsgæði aukast umfram samanburðarþjóðir

Við stefnum á að brúa bilið gagnvart nágrannaríkjum með aukinni fjárfestingu og framleiðni...

Samanburður við nágrannalönd[1]
Tölur frá 2010

Vinnuafl
- Skilyrði á vinnumarkaði eru mjög góð
- Mikil atvinnuþátttaka
- Margar vinnustundir

+20%

Fjármagn
- Fjármagn er lítillega fyrir neðan meðaltal
- Fjárfestingarstig hefur verið lágt að undanförnu

- 8%

Framleiðni
- Framleiðni er umtalsvert lægri
- Mjög mismunandi á milli geira

- 20%

Efnahagslegt umhverfi
- Almenn umgjörð og innviðir sterk
- Mikil skuldsetning
- Óstöðugleiki í peninga- og ríkisfjármálum
- Skortur á trúverðugleika

1 Norðurlöndin og Bretland
Heimild: Verkefnisstjórn, Hagstofur Íslands og samanburðarlanda

...enda til mikils að vinna ef því marki væri náð

Verg landsframleiðsla (VLF) á mann
Kaupmáttarleiðrétt, þúsundir evra, 2011

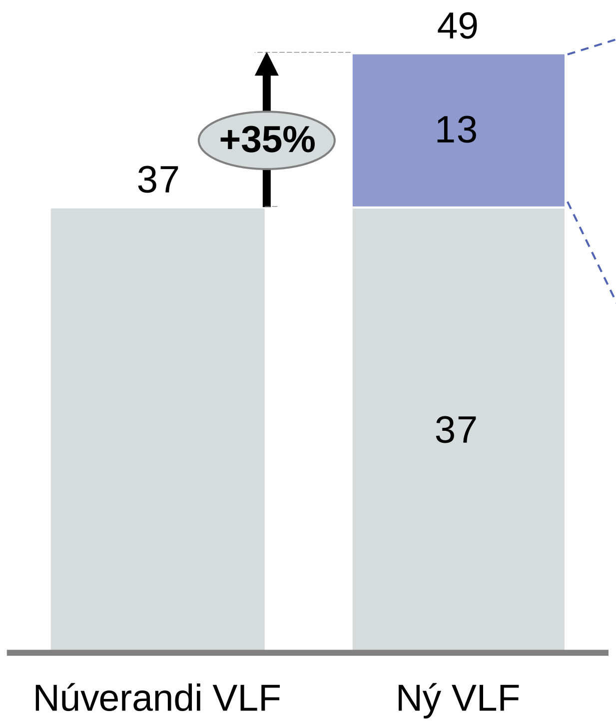

Með nokkurri einföldun má draga árleg heildaráhrif þess að brúa bilið með eftirfarandi hætti[1]:

- Auknar rauntekjur heimila sem nema **3-4 milljónum á ári**

- **5-6 sinnum** árlegur rekstrarkostnaðar **Landspítalans**

- Fjárfesting sem nemur **3-4 sinnum** árlegum kostnaði **vegagerðarinnar**

1 Gert er ráð fyrir sömu samsetningu á landsframleiðslu (einkaneyslu, samneyslu og fjárfestingu). Gengi evru gagnvart krónu metið EUR/ISK=170. Gert er ráð fyrir 2,7 einstaklingum að meðaltali á hverju heimili.

Heimild: Verkefnisstjórn, Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

Verkefnisstjórn lagði til efnahagsleg markmið sem vettvangurinn taldi vera metnaðarfull en möguleg

1. **Meðalhagvöxtur nemi 3,5% á ári** fram til ársins 2030[1] sem samsvarar **2,6% vexti á hvern íbúa**
2. Skuldahlutfall hins opinbera verði komið niður fyrir **60% af VLF** fyrir 2030[2]
3. Stöðugleiki náist í verðlagi og **meðalverðbólga verði 2,5%** til 2030

1 Miðað við mannfjöldaspá Hagstofunnar
2 Að meðtöldum ófjármögnuðum skuldbindingum

Þetta þýðir að við ætlum að ná betri árangri en bæði Ísland og OECD ríki hafa náð á undanförnum tveimur áratugum

	Markmið til 2030	Ísland 1991-2011	OECD 1991-2011
1 Hagvöxtur á mann	**2,6%** meðalvöxtur landsframleiðslu á hvern íbúa	**1,8%** meðalvöxtur landsframleiðslu á hvern íbúa	**1,5%** meðalvöxtur landsframleiðslu á hvern íbúa
2 Skuldir hins opinbera	Skuldahlutfall undir **30-40% af VLF** án ófjármagnaðra skuldbindinga	Lægst: **25% af VLF** 2005 Hæst: **101% af VLF** 2011	Lægst: **41% af VLF** 1991 Hæst: **111% af VLF** 2012 [1]
3 Verðbólga	Árleg **2,5%** meðalverðbólga	Árleg **4,7%** meðalverðbólga	Árleg **3,6%** meðalverðbólga

1 Vegið meðaltal níu stærstu hagkerfa OECD
Heimild: Verkefnisstjórn, OECD

Svíþjóð tókst að sameina þessi þrjú markmið við lok síðustu aldar með markvissum efnahagsúrbótum

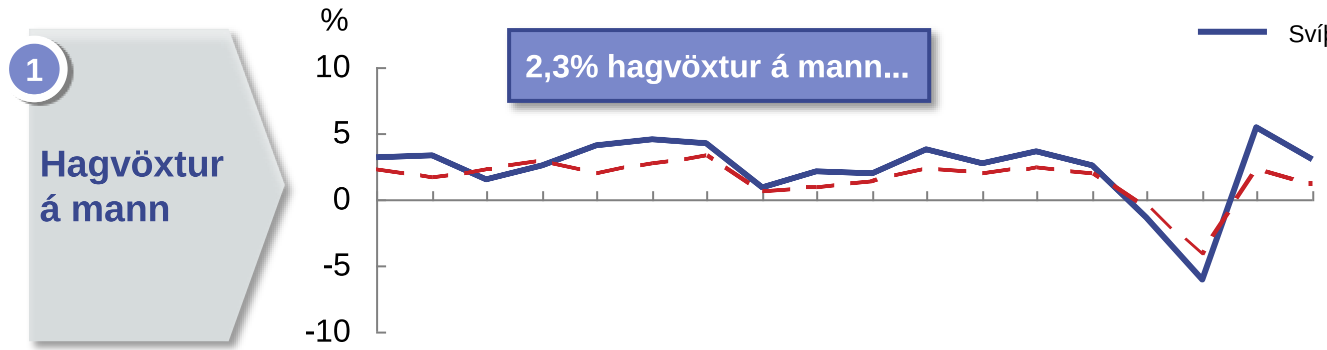

Frá 1994-2012 nam **meðalhagvöxtur á mann í Svíþjóð 2,3%** samanborið við **1,5% meðalvöxt innan OECD**

Frá 1994 hafa skuldir hins opinbera lækkað úr **70% af VLF niður í 37% af VLF í Svíþjóð**

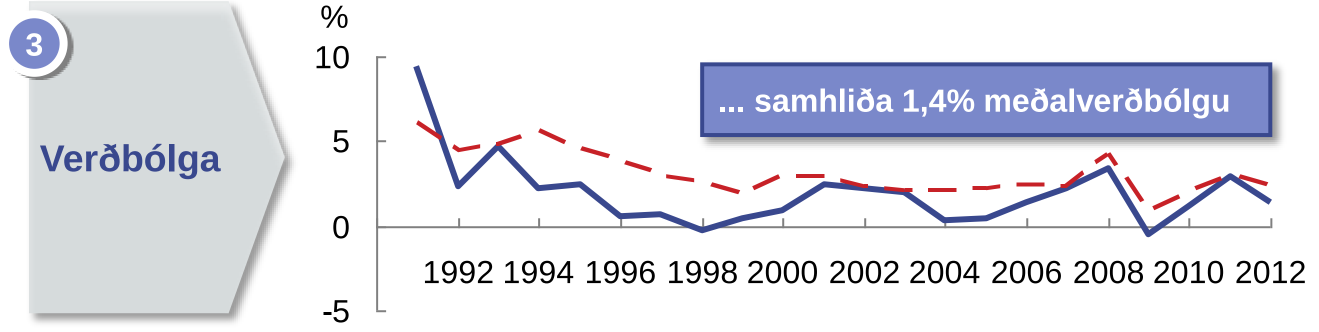

Frá 1994-2012 nam **meðalverðbólga í Svíþjóð 1,4%** samanborið við **2,8% meðalverðbólgu annarra þróaðra ríkja**

Heimild: Verkefnisstjórn, OECD

Ísland er í góðri stöðu til að ná sterkum langtímahagvexti þrátt fyrir áskoranir síðustu ára

1 Hagstæð aldurs-samsetning

- Meðalaldur er tiltölulega lágur
- Frjósemi er ein sú mesta í þróuðum ríkjum

2 Tækifæri til framleiðni-aukningar

- Lágt framleiðnistig skapar óbeint tækifæri þar sem um er að ræða óplægðan akur vaxtar

3 Hátt tæknistig og almennar tengingar

- Tæknistig og tengingar eru með besta móti og gera Íslandi kleift að byggja upp alþjóðlega starfsemi

4 Nýting auðlinda

- Skynsamleg nýting auðlinda er jafnvel enn mikilvægari en aðgengið
- Íslendingar hafa gert vel, en geta gert betur

5 Skilvirkari opinber þjónusta

- Til að auka framleiðni er mikilvægt að opinber þjónusta fylgi með
- Talsverð tækifæri til umbóta eru hérlendis

6 Sterk tækifæri gagnvart vaxtarsvæðum

- Góð staða til að færa sér aukinn styrk Asíu í nyt, jafnt útfrá landfræði-legum og pólitískum sjónarmiðum

Með hliðsjón af þessum þáttum ætti Ísland að eiga gott tækifæri til að vaxa umfram önnur þróuð ríki á komandi áratugum

Heimild: Verkefnisstjórn, McKinsey Quarterly

Náist þetta markmið ætti Ísland að færast upp í 4. sæti í samanburði OECD ríkja á VLF á mann árið 2030

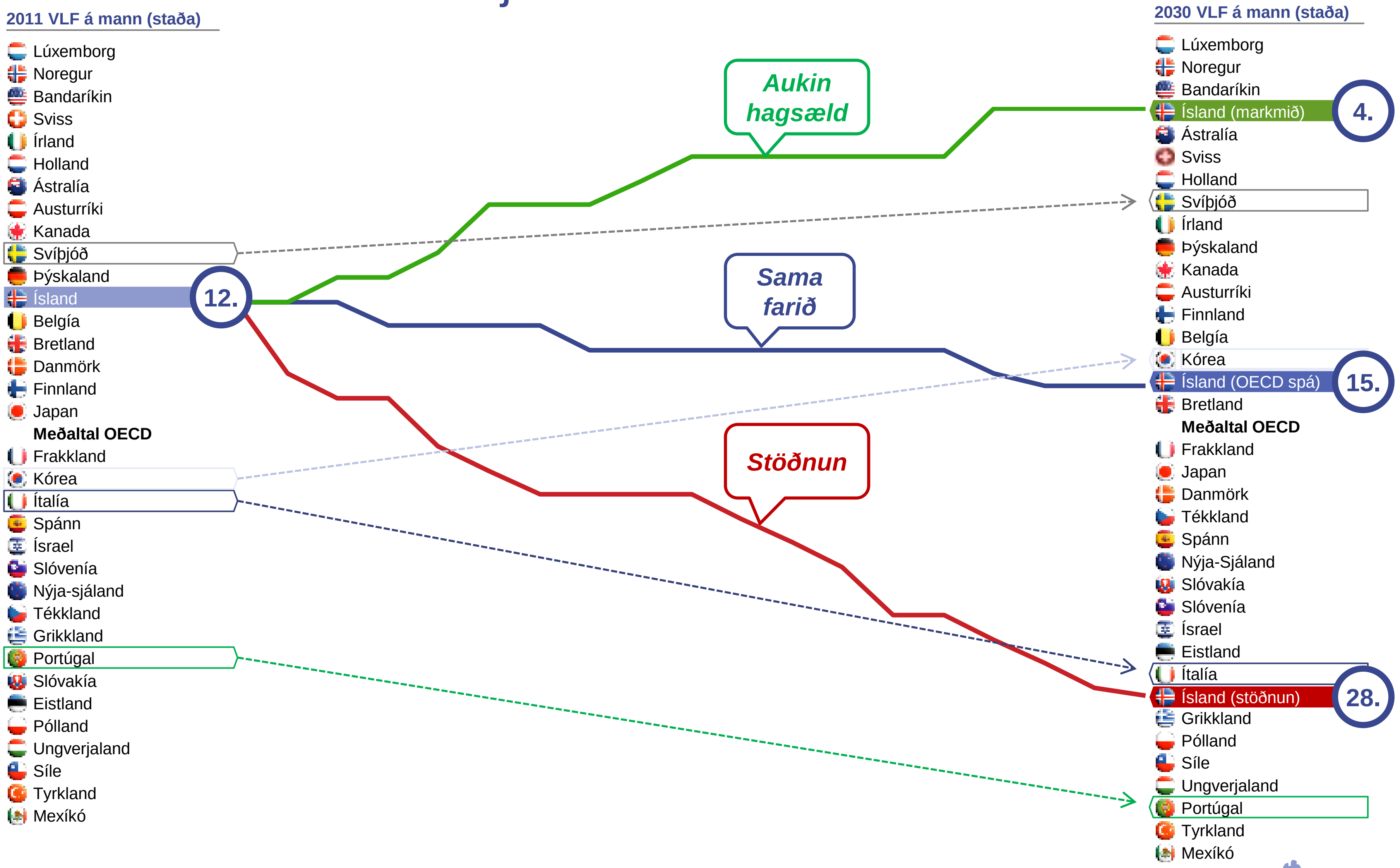

Heimild: Verkefnisstjórn, OECD

...og skuldahlutfall hins opinbera og verðbólga yrðu í takt við það sem gengur og gerist á Norðurlöndunum

Markmið okkar myndi færa skuldahlutfall Íslands í flokk með hinum Norðurlöndunum...

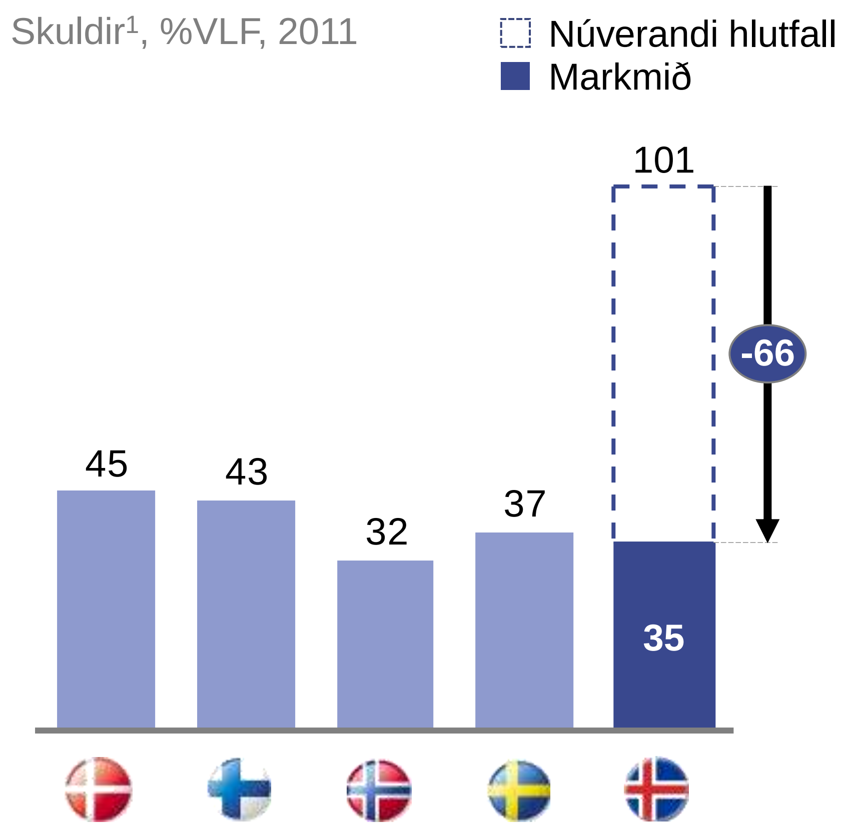

...og verðlagsþróun væri einnig með sambærilegum hætti

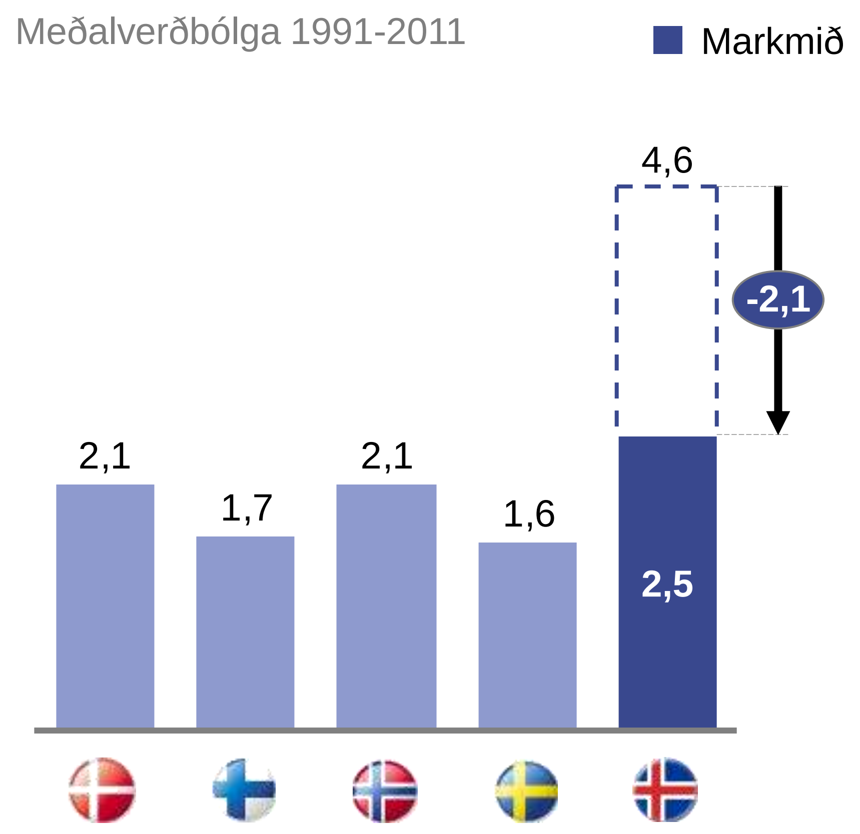

1 Samkvæmt Maastricht skilyrðum

Þær umbótatillögur sem hér eru lagðar til eiga við óháð því hvaða leið verður valin í gjaldmiðlamálum

Gjaldmiðlaleiðir	Umbótatillögur: Sterkur rammi og agi í fjármálum hins opinbera	Umbótatillögur: Trúverðug peningastefna og fjármála-stöðugleiki	Umbótatillögur: Sveigjanleiki og agi á vinnumarkaði
Flotgengi krónu	✓	✓	✓
Stýrt gengi krónu	✓	✓	✓
Myntráð/ einhliða upptaka	✓	✓	✓
Mynt-samstarf	✓	✓	✓

Sterkur agi og skilvirk umgjörð á öllum sviðum hagkerfisins er lykil-forsenda efnahagslegs stöðugleika óháð gjaldmiðla-fyrirkomulagi

Þótt gjaldmiðlamál geti haft mikil áhrif er ljóst að ýmsir aðrir þættir spila veigamikið hlutverk í efnahagslegri frammistöðu

Fyrirkomulag gjaldmiðlamála

Meðalhagvöxtur á mann (1991-2012)	Fljótandi gengi	Fast gengi	Myntbandalag (evra)
Góður árangur	Svíþjóð (2,0%)	Hong Kong (3,6%)	Finnland (1,9%)
Ásættanlegur árangur	Ísrael (1,6%)	Mexíkó (1,2%)	Austurríki (1,5%)
Lakur árangur	Japan (0,7%)	Úkraína[1] (-0,6%)	Ítalía (0,0%)

Að teknu tilliti til þróunarstigs má sjá að fjölmargir aðrir aðrir þættir en gjaldmiðilsmál liggja að baki efnahags-legum vexti

1 Skipt var yfir í flotgengi árið 2012
Heimild: Verkefnisstjórn, Hagstofa Íslands

Vinna verkefnisstjórnarinnar beinist að því hvernig skapa megi langtímaforsendur fyrir afnámi hafta

Markmið Samráðsvettvangs

Heildstæð og trúverðug langtímastefna um uppbyggingu útflutningsgreina og raunvöxt hagkerfisins

Á könnu stjórnvalda

Skilvirk áætlun um afnám hafta byggð á raunhæfum tímamörkum og góðu upplýsingaflæði

Trúverðug langtímastefna í efnahagsmálum styrkir grundvöll fyrir sértækum aðgerðum

Skilvirk áætlun um afnám hafta styrkir forsendur fyrir langtíma-hagvexti og uppbyggingu

SAMRÁÐSVETTVANGUR UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. **Þjóðhagsramminn**
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. Opinber þjónusta
6. Innlend þjónusta
7. Auðlindageirinn
8. Alþjóðageirinn

Tillögur verkefnisstjórnar um hvernig styðja megi við aukinn efnahagslegan stöðugleika og trúverðugleika hagkerfisins

Fjármál hins opinbera	1	Regla um 1,5% VLF hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang	**Hallamálið**
	2	Rammi um heildarfjármal hins opinbera, áætlun og eftirfylgni	**Ramminn**
	3	Óháð fjármálaráð til aðhalds	**GPS-ið**
Peningamál	4	Endurskoðun á umgjörð peningamála á 5 ára fresti	**5 ára planið**
	5	Ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra aukin	**SÍ Kladdinn**
	6	Þjóðhagsvarúðarrammi og breiðari flóra tækja Seðlabanka	**Verkfærakistan**
	7	Seðlabankinn styrki markaðsvæntingar með meira gegnsæi	**Gjallarhornið**
Húsnæðismarkaður	8	Nýtt fyrirkomulag á húsnæðislánamarkaði	**Danska leiðin**
Vinnumarkaður	9	Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga	**Íslenska sáttin**

Til að tryggja hagfelld skilyrði til hagvaxtar er mikilvægt að huga að samspili helstu stoða efnahagsumhverfisins

- Árangur við framkvæmd peningastefnu ræðst að miklu leyti af aga í fjármálastjórn hins opinbera

- Til að almennar væntingar um verðlag haldist stöðugar er nauðsynlegt að miðlægir kjarasamningar skapi akkeri

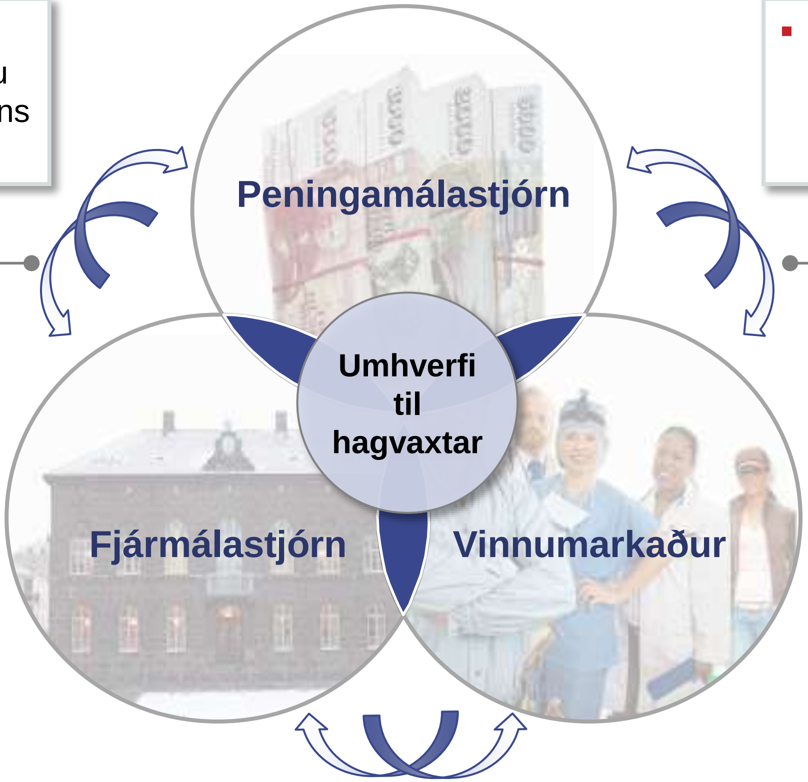

- Stöðugt efnahagsumhverfi og trúverðug peningastefna gerir hinu opinbera auðveldara að móta og standa við áætlanir um útgjöld og tekjur

- Hafi aðilar vinnumarkaðarins ekki trú á skilvirkni peningastefnunnar er erfitt fyrir þá að réttlæta hóflegar launahækkanir gagnvart félagsmönnum

- Séu hið opinbera og almennur vinnumarkaður ekki samstíga í kjaragerð sinni er hætt við að vítahringur myndist þar sem launahækkanir ganga á víxl í samkeppni um innbyrðis kjör

Við leggjum til 9 tillögur sem ætlað er að styðja við aukinn efnahagslegan stöðugleika og trúverðugleika hagkerfisins

Málaflokkur	#	Tillaga	Heiti
Fjármál hins opinbera	1	*Regla um 1,5% VLF hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang*	**Hallamálið**
	2	*Rammi um heildarfjármal hins opinbera, áætlun og eftirfylgni*	**Ramminn**
	3	*Óháð fjármálaráð til aðhalds*	**GPS-ið**
Peningamál	4	*Endurskoðun á umgjörð peningamála á 5 ára fresti*	**5 ára planið**
	5	*Ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra aukin*	**SÍ Kladdinn**
	6	*Þjóðhagsvarúðarrammi og breiðari flóra tækja Seðlabanka*	**Verkfærakistan**
	7	*Seðlabankinn styrki markaðsvæntingar með meira gegnsæi*	**Gjallarhornið**
Húsnæðismarkaður	8	*Nýtt fyrirkomulag á húsnæðislánamarkaði*	**Danska leiðin**
Vinnumarkaður	9	*Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga*	**Íslenska sáttin**

Þrír lykilþættir standa fjármálum hins opinbera fyrir þrifum

A

Skuldir hins opinbera þurfa að lækka til að **draga úr vaxtakostnaði** og auka svigrúm til að **mæta áföllum**

B

Fjármálastefna hins opinbera þarf að **draga úr hagsveiflum** með skilvirkari hætti

C

Aukinn aga þarf við þinglega meðferð og framkvæmd fjárlaga

A. Skuldir hins opinbera eru háar í alþjóðlegum samanburði með tilheyrandi vaxtakostnaði

Alþjóðlegur samanburður á skuldastöðu hins opinbera[1]

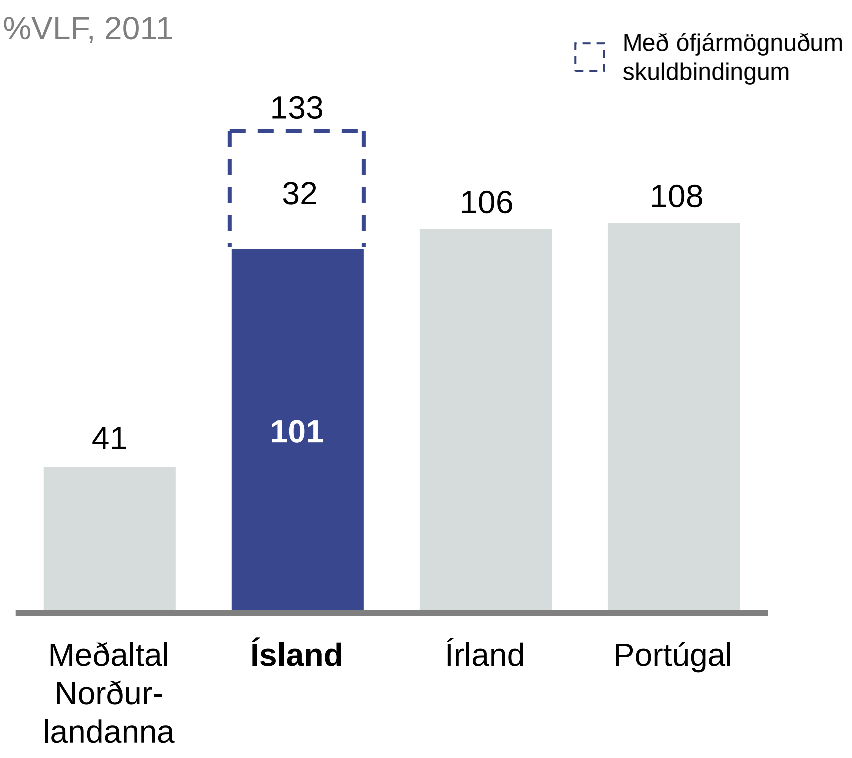

Vaxtagjöld eru jafnhá og samanlögð framlög til Landspítalans, háskólakerfisins og vegasamgangna

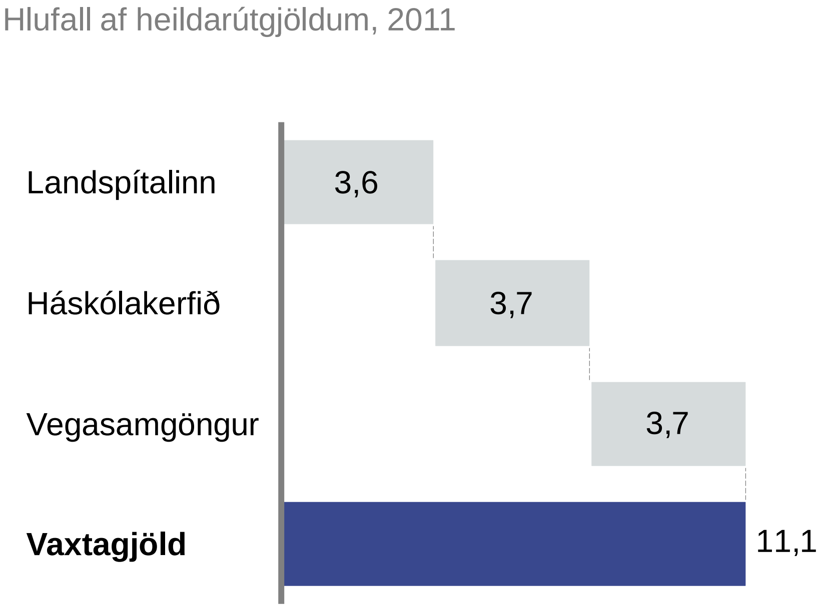

- Hlutfallið væri að öllum líkindum **enn hærra ef ekki væri fyrir lágt innlent vaxtastig** vegna gjaldeyrishafta

1 Samkvæmt Maastricht skilgreiningu
Heimild: Verkefnisstjórn, Hagstofa Íslands, Fjámálaráðuneytið, OECD

B. Fjármálastefna hins opinbera hefur ekki stutt við efnahagslegan stöðugleika með skilvirkum hætti

Skatttekjur hins opinbera

- Skattkerfið hefur **nýst vel við sjálfvirka sveiflujöfnun** þar sem skattstofnar vaxa hratt í þenslu og lækka mikið í samdrætti

✓

Útgjöld hins opinbera

- Illa hefur gengið að hemja útgjaldavöxt á þensluskeiðum og hafa fjármál hins opinbera þannig **ýtt undir sveiflur**

✗

Niðurstaða

- Hið opinbera **hefur skilað afgangi á góðæristímum**, en þó ekki í nægjanlega ríkum mæli
- Auk þess hafa **ýmsar stjórnmálalegar ákvarðanir ýtt undir þenslu**, s.s. stóriðjuframkvæmdir, stefna ÍLS og skattalegar ákvarðanir

~

C. Mikið hefur skort uppá aga í þinglegri meðferð og framkvæmd fjárlaga

Þróun við þinglega meðferð og framkvæmd fjárlaga

Prósent, meðaltal 2001-2011[1], Fjárlagafrumvarp=100

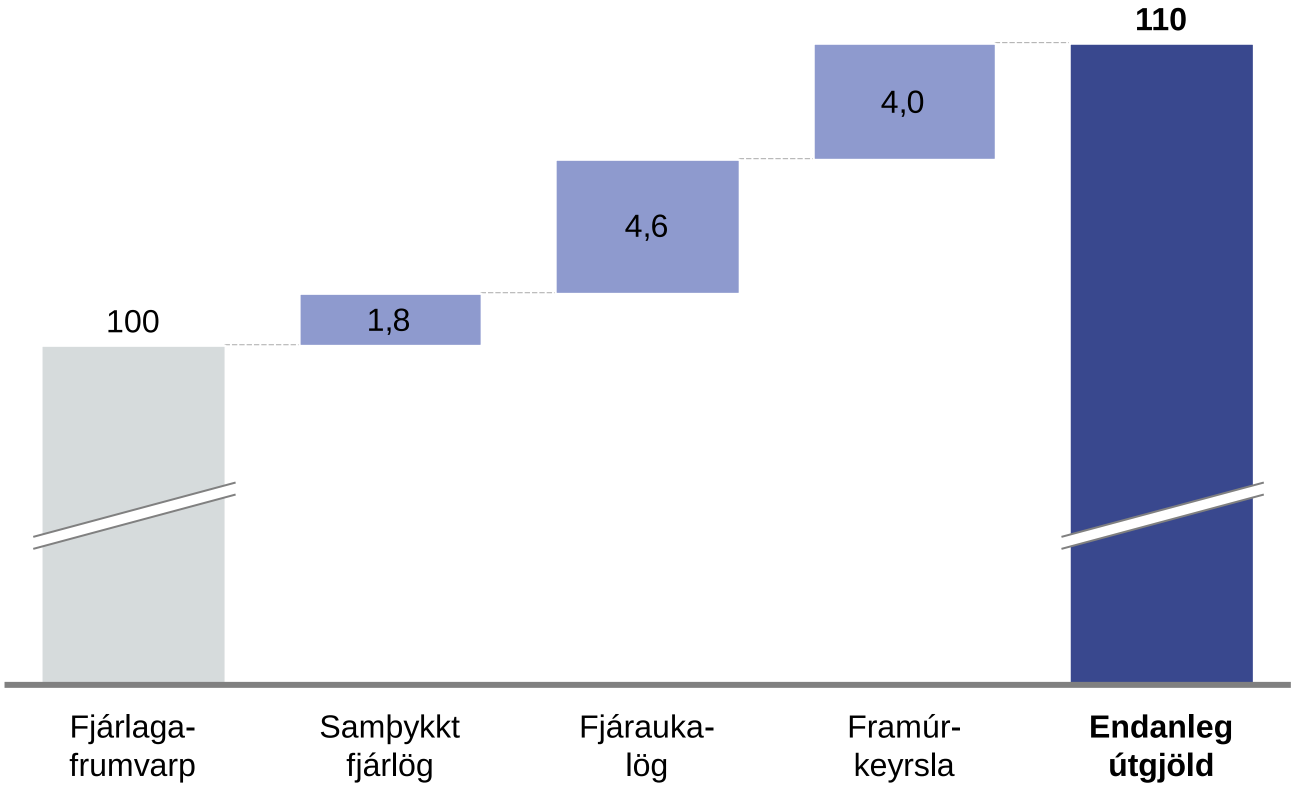

1 Einskiptiskostnaður vegna fjármálakreppunnar var dreginn frá fyrir árið 2008

Heimild: Verkefnisstjórn, Fjámálaráðuneytið

Tillaga #1 - *Hallamálið*

Sett verði regla um árlegan hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang sem nemur 1,5% af landsframleiðslu

Regla um 1,5% hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang mun milda hagsveiflur...

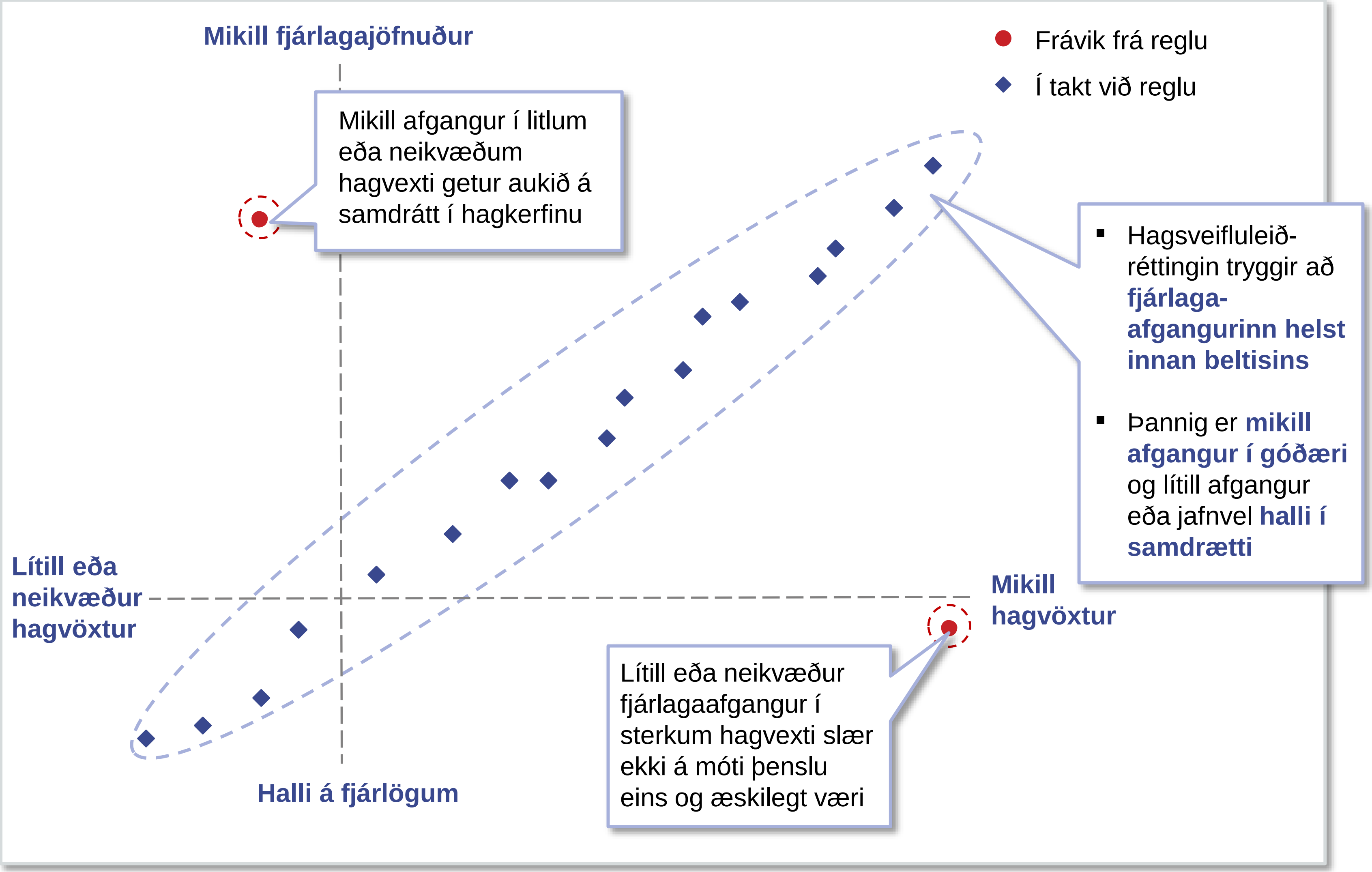

... og tryggja niðurgreiðslu skulda

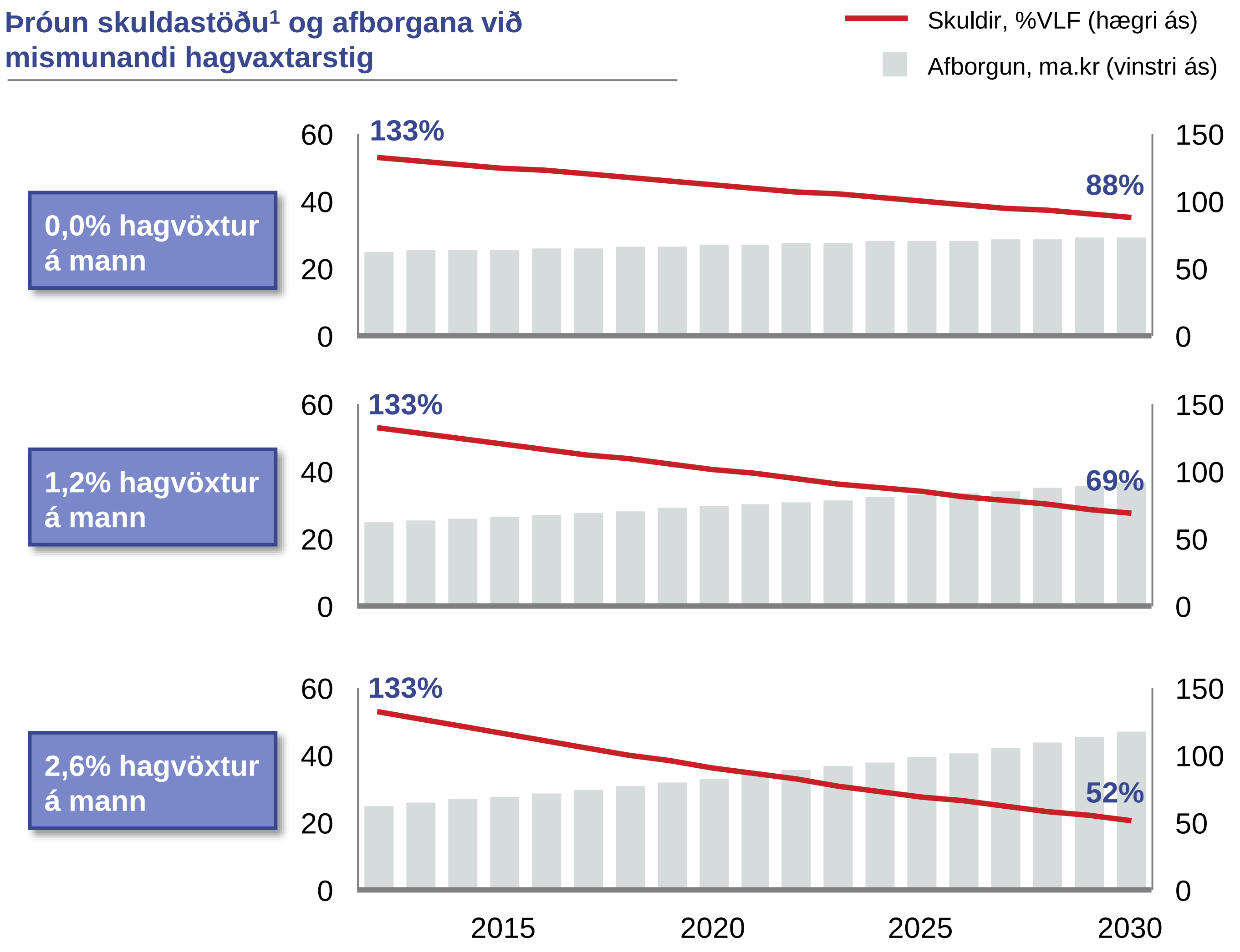

- Til lengri tíma eru skuldir **alltaf greiddar niður**
- Því **meiri hagvöxtur** sem á sér stað því **hraðara verður ferlið**

1 Að meðtöldum ófjármögnuðum skuldbindingum

Tillaga #2 - Ramminn

Agi í ríkisfjármálum verði tryggður með heildstæðum og sterkum ramma

Með heildstæðum langtímaramma utan um mótun og framkvæmd fjárlaga mætti tryggja aukinn aga og fyrirsjáanleika[1]

	Frá ómarkvissu ferli…	…í heildstæða stefnu
1 Umfang	▪ Núverandi löggjöf um opinber fjármál **takmarkast að verulegu leyti við fjármál ríkissjóðs** en ekki hins opinbera í heild	▪ Líta á fjármál hins opinbera sem **eina heild** og tryggja að löggjöf um fjármál hins opinbera taki tillit til **bæði sveitarfélaga og ríkissjóðs**
2 Framkvæmd	▪ **Megináhersla á fjárlög til eins árs** og takmörkuð skuldbinding við þau langtímaviðmið sem lögð eru fram	▪ Stilla þarf upp skýrum **skammtíma- og langtímamarkmiðum** ásamt áætlun byggðri á traustum forsendum um **hvernig þessum markmiðum verður náð**
3 Eftirfylgni	▪ Eftirfylgni fjárlaga og fjármálastefnu er ábótavant sem orsakað hefur **umtalsverða framúrkeyrslu**	▪ Aukið **gagnsæi og ítarlega skilgreint ferli** við framkvæmd fjárlaga stuðli að auknu aðhaldi ▪ Betur **skilgreind ábyrgð** samhliða verkferli til að bregðast við frávikum.

1 Frumvarp er í smíðum innan Fjármálaráðuneytisins sem inniheldur margar af þeim tillögum sem hér eru lagðar fram

Tillaga #3 – *GPS-ið*

Stofnað verði óháð fjármálaráð til að tryggja gagnsæi og eftirfylgni í opinberum fjármálum

Til að styðja við settar reglur og fyrirkomulag ætti að stofna óháð fjármálaráð

Fjármálaráð eru til staðar í flestum nágrannaríkjum

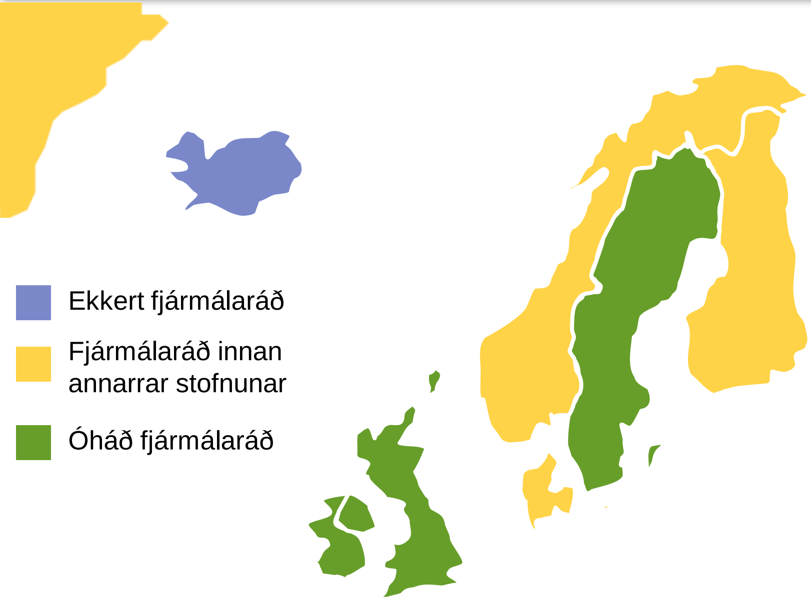

- Í nágrannalöndum hafa ýmist verið stofnuð sérstök ríkisfjármálaráð eða þá öðrum stofnunum verið falið sambærilegt hlutverk.

Tillaga að fyrirkomulagi fjármálaráðs á Íslandi

Verkefni

- ☑ Leggja óháð mat á fjármálastefnu
- ☑ Eftirfylgni með fjármálareglu
- ☑ Upplýsingamiðlun til almennings

Umgjörð

- ☑ Hlutverk skilgreint í lögum
- ☑ Sjálfstætt starfandi ráð
- ☑ Hafi aðgang að sérfræðiaðstoð

Meðlimir

- ☑ Þrír óháðir sérfræðingar
- ☑ Með viðeigandi menntun og reynslu
- ☑ Tilnefndir af mismunandi aðilum

Heimild: Verkefnisstjórn, Fjármálaráðuneyti nágrannaríkja

Við leggjum til 9 tillögur sem ætlað er að styðja við aukinn efnahagslegan stöðugleika og trúverðugleika hagkerfisins

Flokkur	Nr.	Tillaga	Heiti
Fjármál hins opinbera	1	*Regla um 1,5% VLF hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang*	Hallamálið
	2	*Rammi um heildarfjármal hins opinbera, áætlun og eftirfylgni*	Ramminn
	3	*Óháð fjármálaráð til aðhalds*	GPS-ið
Peningamál	4	*Endurskoðun á umgjörð peningamála á 5 ára fresti*	**5 ára planið**
	5	*Ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra aukin*	**SÍ Kladdinn**
	6	*Þjóðhagsvarúðarrammi og breiðari flóra tækja Seðlabanka*	**Verkfærakistan**
	7	*Seðlabankinn styrki markaðsvæntingar með meira gegnsæi*	**Gjallarhornið**
Húsnæðismarkaður	8	*Nýtt fyrirkomulag á húsnæðislánamarkaði*	Danska leiðin
Vinnumarkaður	9	*Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga*	Íslenska sáttin

Peningastefna Seðlabanka Íslands hefur ekki skilað þeim árangri sem ætlast var til

Markmið Seðlabanka Íslands

*"Meginmarkmið Seðlabanka Íslands er að **stuðla að stöðugu verðlagi**"*

*"Seðlabanki Íslands skal varðveita gjaldeyrisvarasjóð og að **stuðla að virku og öruggu fjármálakerfi**"*

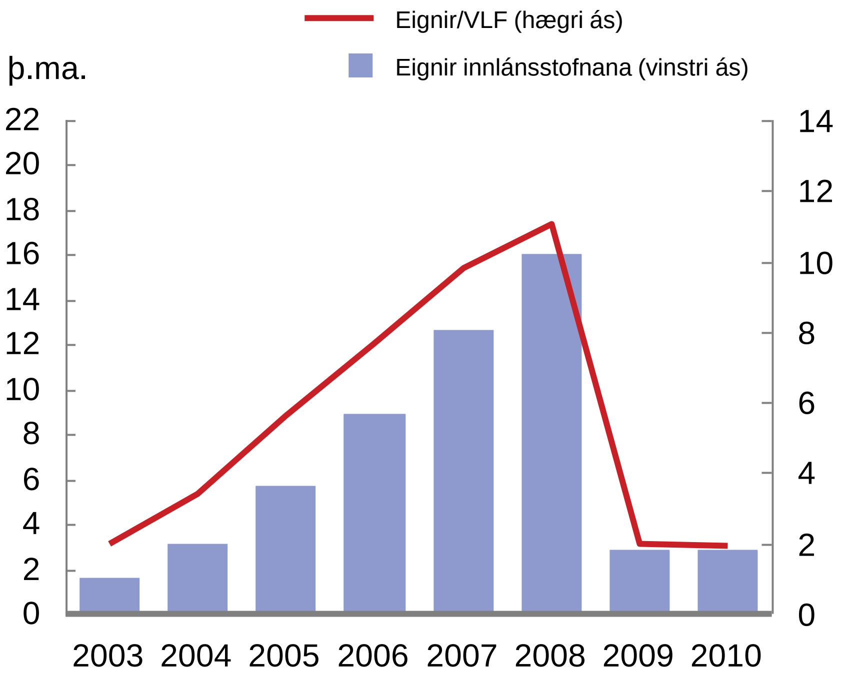

Heimild: Verkefnisstjórn, Seðlabanki Íslands

Reynsla erlendra seðlabanka sýnir að hægt er að ávinna sér trúverðugleika en oft á tíðum krefst það tíma og þolinmæði

Verðbólga

Bandaríkin 1970-2010

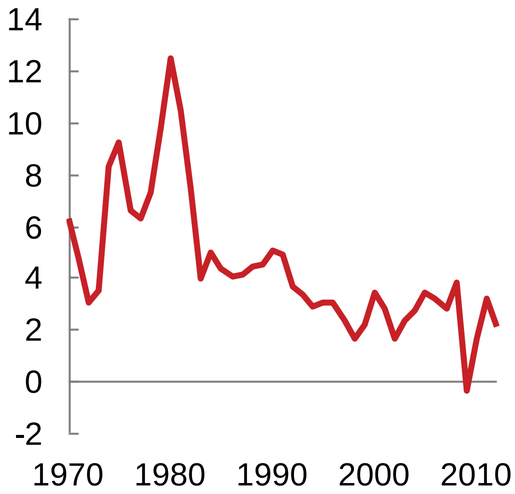

- Kaflaskil urðu árið 1979 og við tók löng og kostnaðarsöm barátta
- Stýrivextir voru að meðaltali 10% yfir heilan áratug en frá 1992 hafa verðbólguvæntingar haft trausta kjölfestu

Nýja Sjáland 1980 - 2010

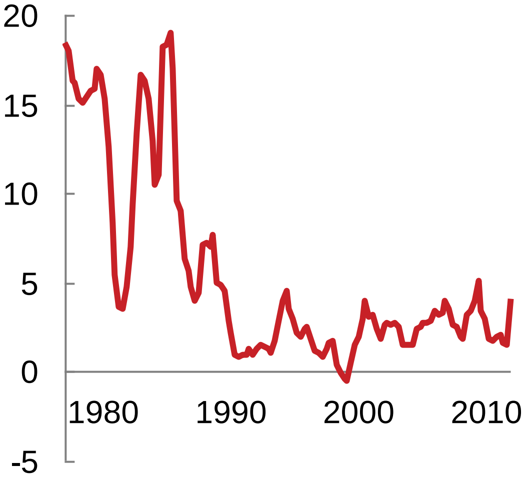

- Há verðbólga á 8. og 9. áratugnum
- Verðbólgumarkmið 1990 (en aukin áhersla á verðstöðugleika frá 1984)
- Umbætur samtímis á öðrum sviðum, þ.m.t. í ríkisfjármálum

Mexíkó 1995-2010

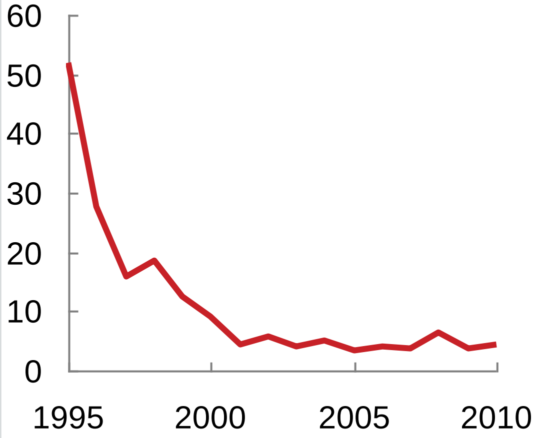

- Mikil verðbólga 1995 í kjölfar gjaldeyriskreppu
- 1995-2000: Aukið gegnsæi og áhersla á verðstöðugleika samhliða úrbótum í ríkisfjármálum og á vinnumarkaði
- 2003: 3% verðbólgumarkmið með 1% vikmörkum

Heimild: Verkefnisstjórn, Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

Þrír meginþættir hafa dregið úr trúverðugleika og skilvirkni Seðlabankans í verkefnum hans

A

Takmörkuð **samstaða og stuðningur** við markmið

B

Ófullnægandi **skuldbinding og ábyrgð** gagnvart framfylgni markmiða

C

Skortur á **tækjum og tölum** samhliða **kerfislægum áskorunum** á markaði

A. Stuðning og samstöðu um mikilvægi stöðugs verðlags hefur skort á Íslandi samanborið við margar þjóðir

Almennt er umburðarlyndi hérlendis gagnvart verðbólgu ríkt og ráðamenn og aðilar vinnu-markaðarins gagnrýnir á vaxtahækkanir

Víðast hvar í þróuðum ríkjum er ríkari almenn krafa um stöðugt verðlag og gagnrýnin beinist fremur að ófullnægjandi árangri í þeirri baráttu

B. Skuldbinding og ábyrgð peningastefnunefndar og stjórnar Seðlabankans gagnvart markmiðum hafa reynst ófullnægjandi

Þróun verðbólgu frá upptöku markmiðs

Prósent

- *Víki verðbólga meira en ± 1½% frá settu marki* ***ber bankanum að gera ríkisstjórninni grein fyrir ástæðu fráviksins****, hvernig bankinn hyggst bregðast við og hvenær hann telur að verðbólgumarkmiðinu verði náð að nýju.* ***Greinargerðina skal birta opinberlega.***

Yfirlýsing Seðlabanka Íslands og ríkisstjórnar, 27. mars 2001

C. Seðlabankann hefur skort tæki og tól til að tryggja verðstöðugleika samhliða lágmörkun þjóðhagslegs ójafnvægis

Verðbólga

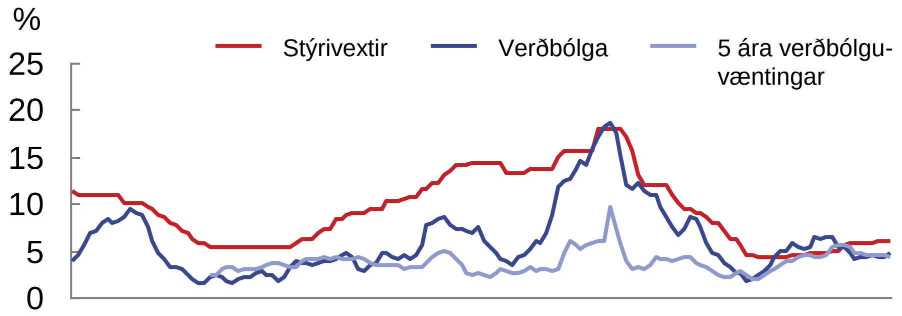

Helstu vandamál

- **Vextir hafa ekki bitið á** þenslu og verðlags-hækkanir
- Seðlabankinn hefur ekki náð að stýra **verðbólgu-væntingum**

Eignaverð og lánaþróun

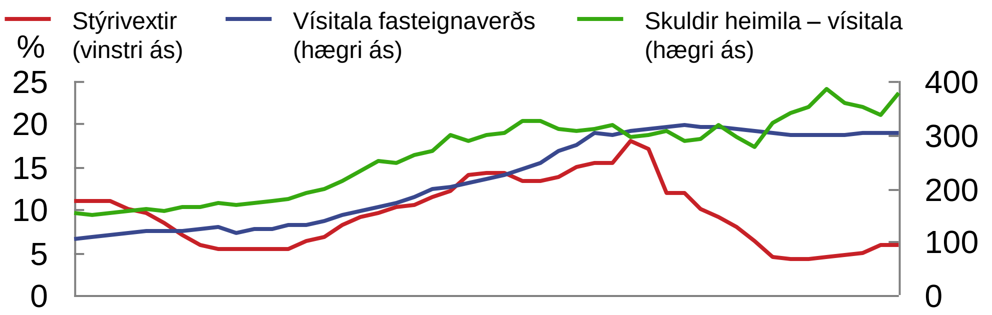

- Vextir höfðu lítil áhrif á **útlán til heimila**
- Samhliða auknum útlánum **hækkaði fasteignaverð** sem jók enn frekar á neyslu

Greiðslu-jöfnuður við útlönd

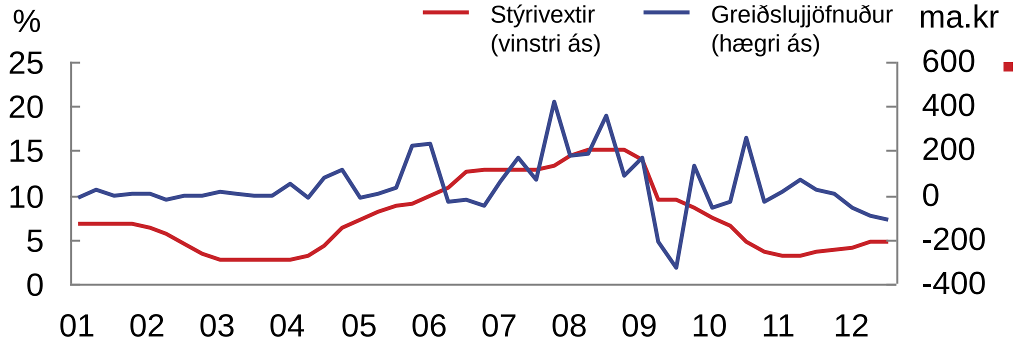

- Hátt vaxtastig jók verulega á **innflæði fjármagns** með tilheyrandi aukinni áhættu fyrir efnahagslegan stöðugleika

Heimild: Verkefnisstjórn, Seðlabanki Íslands, Fasteignaskrá

Tillaga #4 – *5 ára planið*

Heildstæð endurskoðun á markmiðum og umgjörð peningamála eigi sér stað á 5 ára fresti

Regluleg 5 ára endurskoðun með aðkomu breiðs hóps er líkleg til að skapa aukna sátt og stuðning við framkvæmd stefnunnar

Slíkar endurskoðanir eiga sér fyrirmynd erlendis frá

„Monetary policy may need a fresh look... the framework needs to be reviewed periodically to make sure it's serving the economy appropriately"

Mark Carney,
seðlabankastjóri Kanada

Árangur:

- Hefur reynst vel til að skapa **breiða samstöðu** um fyrirkomulag og framkvæmd stefnunnar
- Tryggir að **fræðilegur grunnur** stefnunnar sé reglulega endurmetinn
- Eykur **skuldbindingu við samhæfingu** peninga- og fjármálastefnu

Breiður hópur kæmi að slíkri endurskoðun

Til skoðunar
- Markmið
- Tæki og stofnanaumgjörð
- Tengsl við aðra þætti hagstjórnar

Álitsgjafar
- Ráðuneyti og ríkisstofnanir
- Fræðimenn
- Aðilar vinnumarkaðarins
- Alþjóðastofnanir

Ákvarðana-taka
- Ríkisstjórn
- Seðlabanki Íslands

Fyrirkomulag
- Á sér stað á 5 ára fresti til að skapa festu um umgjörðina og gefa færi á rannsóknum á álitaefnum á milli endurskoðana

Tillaga #5 – SÍ *Kladdinn*

Skuldbinding og ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra verði aukin

Í stað þess að ganga skemur en erlendir seðlabankar ætti ábyrgð Seðlabankans að vera ríkari þar til trúverðugleika er náð

	Núverandi fyrirkomulag	Dæmi um fyrirkomulag erlendis	Tillaga að breyttu fyrirkomulagi
1 **Frávik frá markmiði**	▪ Greinargerð til ríkisstjórnar þegar vikmörk eru rofin	▪ **England**: **Opið bréf** til fjármálaráðherra ef vikmörk rofin ▪ **Annað bréf** innan þriggja mánaða ef enn utan vikmarka	▪ **Opinn fundur** með efnahags- og viðskipta-nefnd ef vikmörk rofin ▪ **Annar fundur** eftir sex mánuði ef enn utan vikmarka
2 **Frammi-stöðumat**	▪ Ekkert utanaðkomandi frammistöðumat	▪ **Noregur:** Norges Bank Watch (árlegt) ▪ **Svíþjóð:** Óháð mat á fjögurra ára fresti. Árlegt mat fjárlaganefndar	▪ **Árlegt mat** óháðrar nefndar
3 **Árangurs-tenging**	▪ Engin formleg tenging	▪ **Nýja Sjáland:** Ráðherra getur sagt seðlabankastjóra upp störfum ef frammistöðu við að ná markmiðum er ábótavant	▪ Mat nefndarinnar notað við **ákvörðun um endurráðningu** seðla-bankastjóra

Tillaga #6 – *Verkfærakistan*

Innleiddur verði þjóðhags-varúðarrammi og breiðari flóra tækja verði til staðar

Með traustari þjóðhagsvarúðarramma og auknum möguleikum við beitingu tækja má draga verulega úr kerfisáhættu

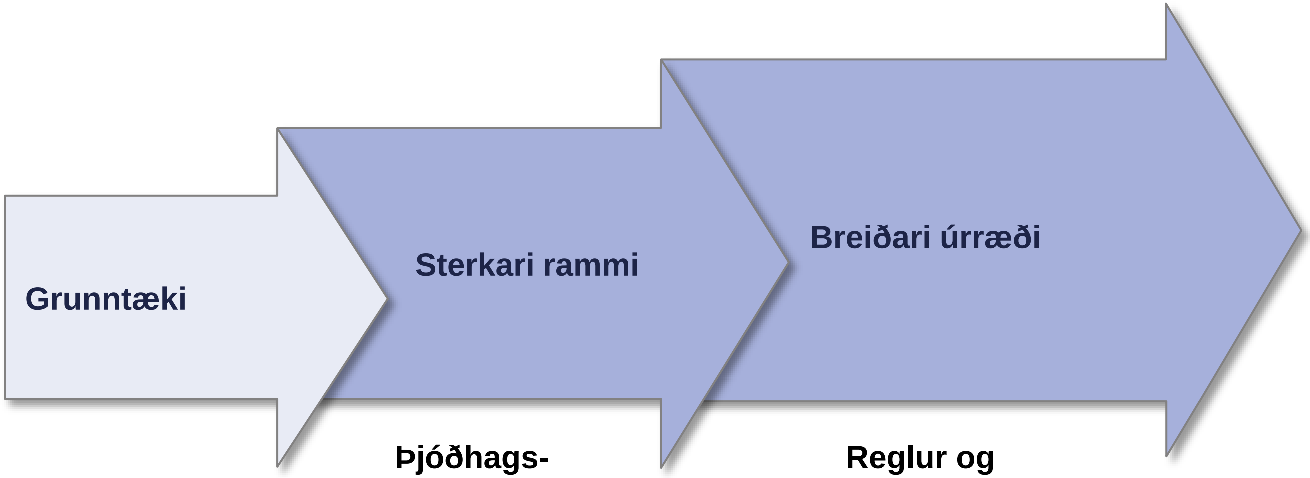

Vextir +

- **Vextir** í viðskiptum Seðlabankans við fjármálastofnanir
- **Bindiskylda**
- **Inngrip** á gjaldeyrismarkaði
- **Þrautavaralán**

Þjóðhags-varúðarráð +

- Móta þarf **umgjörð þjóðhagsvarúðar** sem annast eftirlit og mat á **kerfislægum áhættuþáttum** auk mótun viðbragða til að draga úr þeim og tryggja fjármála-stöðugleika

Reglur og fleiri tæki =

- Þörf er á **breiðri flóru tækja** þar sem kerfisáhætta getur birst í ólíku formi og á mismunandi mörkuðum
- Sveiflujafnandi eiginfjárkröfur, bindiskylda, lausafjárkröfur, veðhlutfallskröfur, gjaldeyrisjafnaðarkröfur, o.fl.
- Öflugt eindareftirlit

Aukinn stöðugleiki

- Þjóðhagslegur stöðugleiki krefst bæði stöðugleika í **verðlagi og fjármálakerfinu**
- Sterkari **stofnana-umgjörð og fjölbreyttari tæki** til að ná því markmiði

1 Frumvarp er í smíðum sem inniheldur nánari útfærslu á þeim tillögum sem hér eru lagðar fram

Tillaga #7 – *Gjallarhornið*

Seðlabankinn styrki áhrif sín á markaðsvæntingar með meira gegnsæi og auknu upplýsingaflæði

Samhliða auknu gegnsæi í vaxtastefnu sinni ætti Seðlabankinn að auka þátttöku sína í almennri umræðu og fræðslumálum

Birting vaxtaferils myndi styrkja áhrif á væntingar

- Seðlabankinn birti eigin spá um stýrivaxtaferil í Peningamálum frá 2007 til 2008

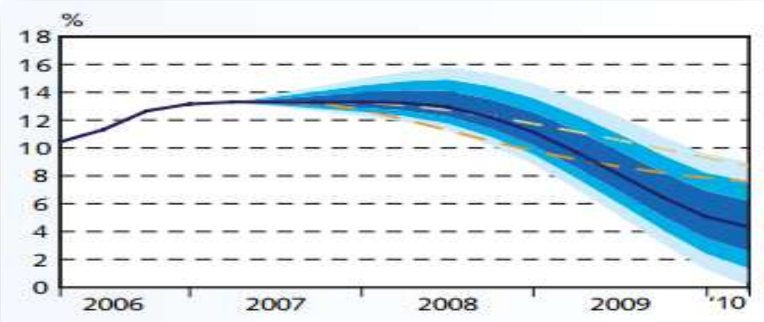

Árangur:
- Væntingar færðust í átt að birtum ferli
- Aukin áhrif á væntingar um langtímavexti
- Aukin umræða um langtímavaxtastefnu bankans í stað einstakra ákvarðana

Samhliða ætti bankinn að breikka þátttöku í umræðu

- Því meiri **almennur skilningur** sem ríkir á hlutverki og aðferðum bankans því líklegri eru þær til að skila tilsettum árangri
- Með **virkri þátttöku í umræðu** um álitamál getur bankinn aukið vægi sitt sem skoðanamótandi aðili

Heimild: Verkefnisstjórn, Peningamál Seðlabanka Íslands

Við leggjum til 9 tillögur sem ætlað er að styðja við aukinn efnahagslegan stöðugleika og trúverðugleika hagkerfisins

Svið	Nr.	Tillaga	Heiti
Fjármál hins opinbera	1	*Regla um 1,5% VLF hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang*	Hallamálið
	2	*Rammi um heildarfjármal hins opinbera, áætlun og eftirfylgni*	Ramminn
	3	*Óháð fjármálaráð til aðhalds*	GPS-ið
Peningamál	4	*Endurskoðun á umgjörð peningamála á 5 ára fresti*	5 ára planið
	5	*Ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra aukin*	SÍ Kladdinn
	6	*Þjóðhagsvarúðarrammi og breiðari flóra tækja Seðlabanka*	Verkfærakistan
	7	*Seðlabankinn styrki markaðsvæntingar með meira gegnsæi*	Gjallarhornið
Húsnæðismarkaður	**8**	*Nýtt fyrirkomulag á húsnæðislánamarkaði*	**Danska leiðin**
Vinnumarkaður	9	*Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga*	Íslenska sáttin

Sterkur húsnæðislánamarkaður þjónar lykilhlutverki til að tryggja stöðugleika á mörkuðum og sjálfbærni í ríkisfjármálum

Þróun húsnæðismarkaðar snertir fjárhag heimila, fjármálafyrirtækja og hins opinbera

Heimilin

- **18% ráðstöfunartekna** fara í húsnæðiskostnað
- **68% af heildareignum**
- **70% af heildarskuldum**

Hið opinbera

- Ábyrgðir fyrir **um 50% af VLF** (Íbúðalánasjóður)
- Háar tilfærslur vegna húsnæðisbóta

Fjármála-markaður

- **11,5% af heildareignum** bankanna
- Lífeyrissjóðir eiga ~**60%** af íbúðalánabréfum, **um 630 ma.kr**

Húsnæðislánamarkaður hefur skapað áskoranir í hagstjórn

Neyslu-hegðun

- Miklar breytingar á fasteignaverði hafa ýtt undir sveiflur í einkaneyslu vegna auðsáhrifa og skuldsetningar

Fjármála-stöðugleiki

- Hraður vöxtur skulda heimila og óvarkár útlánastefna banka og ÍLS á fasteignamarkaði dró úr fjármálastöðugleika

Sjálfbærni í ríkis-fjármálum

- Rekstur Íbúðalánasjóðs hefur skapað umtalsverðar fjárhagslegar byrðar fyrir ríkissjóð

Mikilvægt er að móta stöðugra og áhættuminna kerfi án beinnar fjárhagslegrar áhættu hins opinbera

Heimild: Verkefnisstjórn, Seðlabanki Íslands

Tillaga #8 – *Danska leiðin*

Fyrirkomulag á húsnæðis-lánamarkaði verði endurskoðað

Við leggjum til breytingar sem byggja á danskri fyrirmynd og hafa reynst vel við að tryggja stöðugleika[1]

1. Húsnæðislán verði **einungis veitt af stofnunum sem hafa leyfi til umsýslu veðlána** og starfi þær allar undir sama regluverki
2. **Ríkisábyrgð verði afnumin** af framtíðarútgáfu skuldabréfa Íbúðalánasjóðs
3. Hið opinbera **tryggi efnaminna fólki og landsbyggðinni úrræði** í húsnæðismálum með árangursríkum hætti

1 Tillögur eru að stórum hluta í takt við nýlegar tillögur ASÍ

Með nýju fyrirkomulagi ríkir gagnsæi á markaði, kostnaður og áhætta eru lágmörkuð og hagur lántaka tryggður

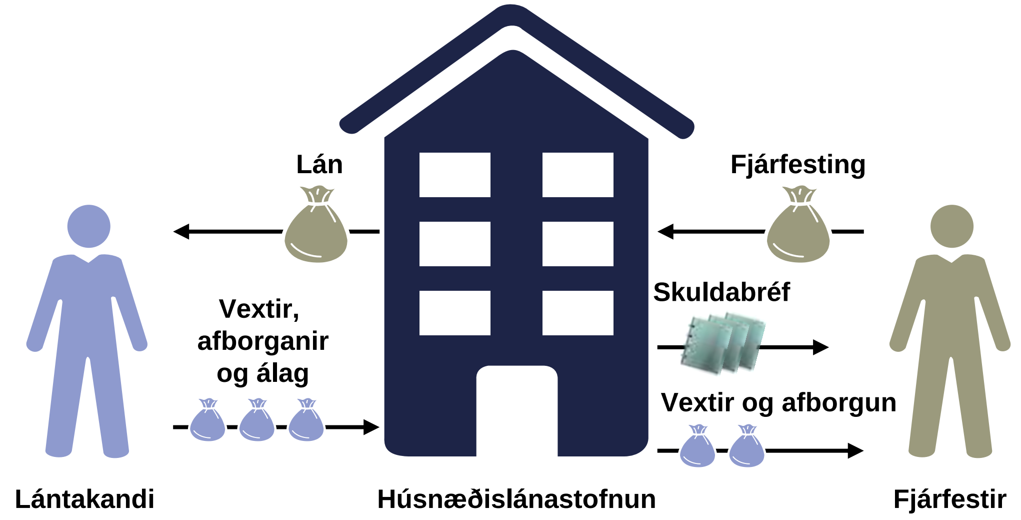

Lántakandi

- Gefur út skuldabréf með veði í fasteign
- Vextir ráðast af kjörum á skuldabréfamarkaði
- Geta greitt upp lán á markaðsvirði eða nafnvirði hvenær sem er

Húsnæðislánastofnun

- Sér um greiðslumat og aðra umsýslu
- Leggur vaxtaálag vegna umsýslu, lánataps og ávöxtunar eigin fjár
- Má ekki taka aðra áhættu en útlánaáhættu

Fjárfestir

- Kaupa og selja veðskuldabréf á markaði
- Fá vexti og afborganir samkvæmt skilmálum skuldabréfs
- Bera „uppgreiðsluáhættu“

Helstu kostir

- Aukið gagnsæi fyrir neytendur
- Jafnvægi milli eigna og skulda með samsvarandi lágmörkun greiðslufallsáhættu
- Engin bein ríkisábyrgð
- Gefur færi á auknu framboði óverðtryggðra húsnæðislána
- Skýrari áhrif af vaxtaákvörðunum Seðlabanks á húsnæðislánamarkað

Helstu áskoranir

- Tryggja dýpt og traust skuldabréfamarkaða
  - Smæð flokka
  - Fjöldi flokka
- Aðlögun úr núverandi kerfi (tilfærsla frá ÍLS)
- Mótun vel rekinna húsnæðislánastofnana

Stöðu efnaminna fólks og landsbyggðarinnar má tryggja með öðrum leiðum en verið hefur

Tryggja mætti úrræði í húsnæðismálum með árangursríkum hætti með öðrum leiðum

Leið 1: Uppbygging félagslegs húsnæðiskerfis[1]

- Byggt verði upp fullnægjandi framboð félagslegra íbúða sem eingöngu standa efnaminni til boða
- Leigjandi hefur fastan búseturétt
- Kaupverð fjármagnað með blöndu af framlagi íbúa, stofnfé frá sveitarfélagi og láni frá húsnæðislánastofnun
- Ríkið veitir vaxtastyrki

Leið 2: Samræmt og sterkt húsnæðisbótakerfi

- Í stað núverandi kerfis með ólíkt fyrirkomulag vaxta- og leigubóta verði komið upp samræmdum húsnæðisbótum
- Bætur hafðar nægjanlega háar til að tryggja efnaminni búsetuúrræði
- Upphæð tengd heimilstekjum og stærð

1 Sjá nýlegar tillögur ASÍ

Fjölþættur ávinningur væri af skýrri langtímalausn á húsnæðislánamarkaði

1. Aukinn stöðugleiki og gagnsæi

- Vegna stærðar og umfangs húsnæðismarkaðar í hagkerfinu þjónar hann **lykilhlutverki til að tryggja efnahagslegan stöðugleika**
- Aukinn stöðugleiki og gagnsæi styður við jafnvægi í **neyslu**, skynsamlegar **fjárfestingarákvarðanir** og minni sveiflur í **eignaverði**

2. Sterkari staða ríkissjóðs

- Óvissa ríkir nú um **umfang þess kostnaðar** sem kemur til með að falla á ríkissjóð vegna **Íbúðalánasjóðs**
- Gagnsæi um kostnað og skynsamleg langtímalausn er líkleg til að skila ríkissjóði **auknum trúverðugleika og betri vaxtakjörum** til lengri tíma

3. Árangursrík húsnæðisúrræði

- Erfið staða á húsnæðislánamarkaði **takmarkar þau úrræði** sem í boði eru fyrir efnaminna og ungt fólk
- Árangusríkar leiðir eru færar sem geta skilað **auknum möguleikum** í húsnæðisúrræðum og **samræmi** milli leigjenda og eigenda án aukins tilkostnaðar

Við leggjum til 9 tillögur sem ætlað er að styðja við aukinn efnahagslegan stöðugleika og trúverðugleika hagkerfisins

Fjármál hins opinbera	1	*Regla um 1,5% VLF hagsveifluleiðréttan fjárlagaafgang*	Hallamálið
	2	*Rammi um heildarfjármal hins opinbera, áætlun og eftirfylgni*	Ramminn
	3	*Óháð fjármálaráð til aðhalds*	GPS-ið
Peningamál	4	*Endurskoðun á umgjörð peningamála á 5 ára fresti*	5 ára planið
	5	*Ábyrgð peningastefnunefndar og Seðlabankastjóra aukin*	SÍ Kladdinn
	6	*Þjóðhagsvarúðarrammi og breiðari flóra tækja Seðlabanka*	Verkfærakistan
	7	*Seðlabankinn styrki markaðsvæntingar með meira gegnsæi*	Gjallarhornið
Húsnæðismarkaður	8	*Nýtt fyrirkomulag á húsnæðislánamarkaði*	Danska leiðin
Vinnumarkaður	9	*Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga*	Íslenska sáttin

Íslenskur vinnumarkaður er sveigjanlegur og skilvirkur en hefur ekki stutt við stöðugt verðlag í nægjanlega ríkum mæli

Staða á vinnumarkaði er sterk…

Sveigjanlegur vinnumarkaður

- Hreyfanleiki mikill milli greina, landssvæða og jafnvel landa
- Vinnuafl erlendis frá aðgengilegt
- Ráðning starfsfólks og fækkun tiltölulega auðveld
- Vinnutími sveigjanlegur
- Raunlaun sveigjanleg

Lítið atvinnuleysi og mikil atvinnuþátttaka

- Há atvinnuþátttaka kvenna og ungs fólks
- Fólk vinnur lengra fram á ævikvöldið en gengur og gerist

…en betur má ef duga skal

Launahækkanir hafa gjarnan verið umfram það sem samrýmist stöðugu verðlagi

- Úr takti við nágrannalönd
- Kemur fram í mikilli verðbólgu og óstöðugu umhverfi samkeppnisgreina
- Víxlhækkanir launa og verðlags …
- … með gengisfellingum inn á milli

Til lengri tíma er ljóst að raunlaun munu eingöngu hækka sem nemur aukinni verðmætasköpun hagkerfisins

Þróun framleiðni, verðbólgu og launa
Prósent, 1996-2011

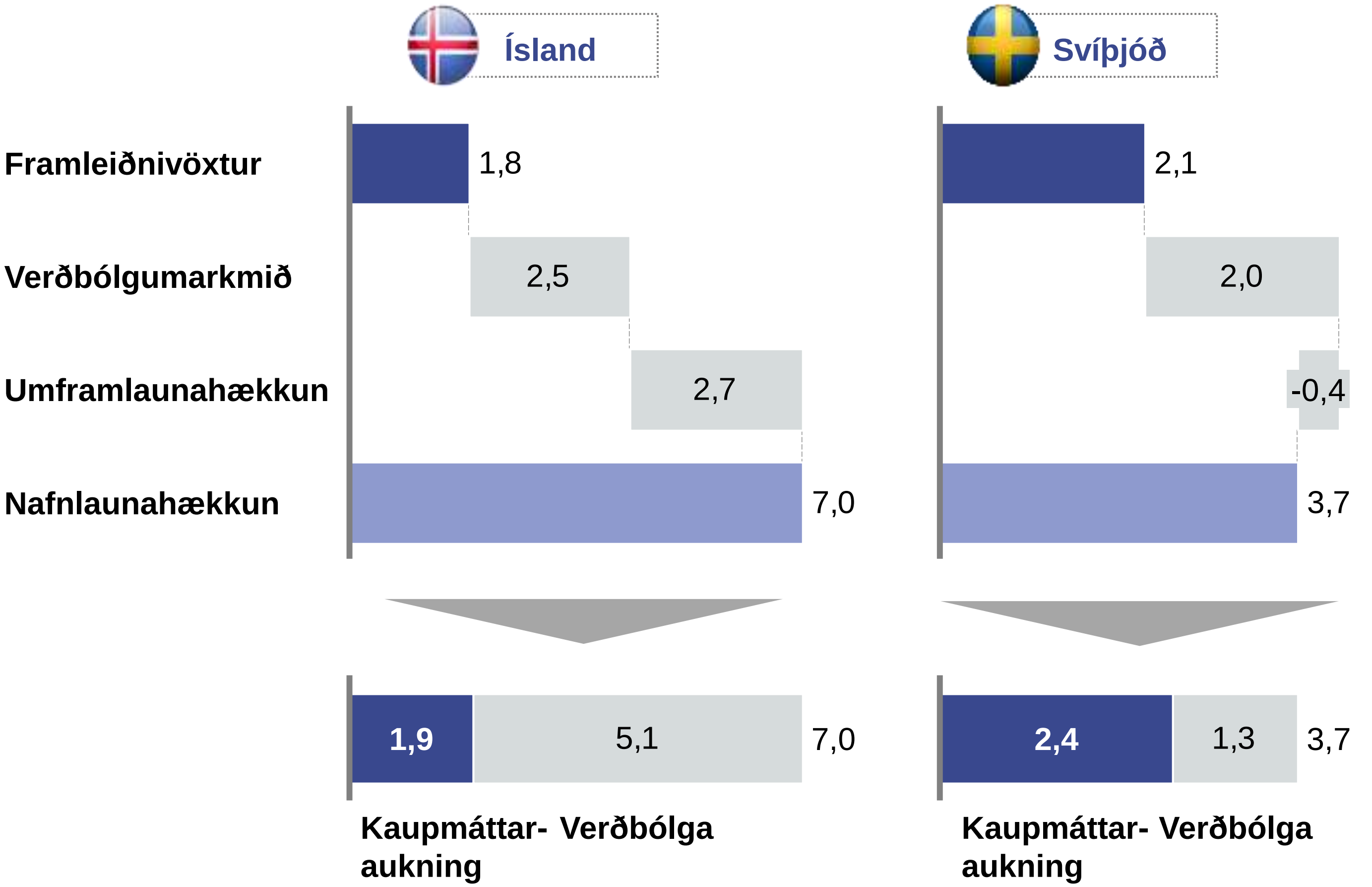

- Þrátt fyrir mun **hærri nafnlauna-hækkanir** á Íslandi **jókst kaupmáttur minna** yfir tímabilið
- Á endanum ræðst **svigrúm til raunlauna-hækkunar** fyrst og fremst af **framleiðni-vexti**

Reynsla Svíþjóðar: 1996-2011 samanborið við 1981-1995

Nafnlaunahækkanir á ári: 3,7% samanborið við 6,5%
Heildarhækkun raunlauna: 46% samanborið við 0%

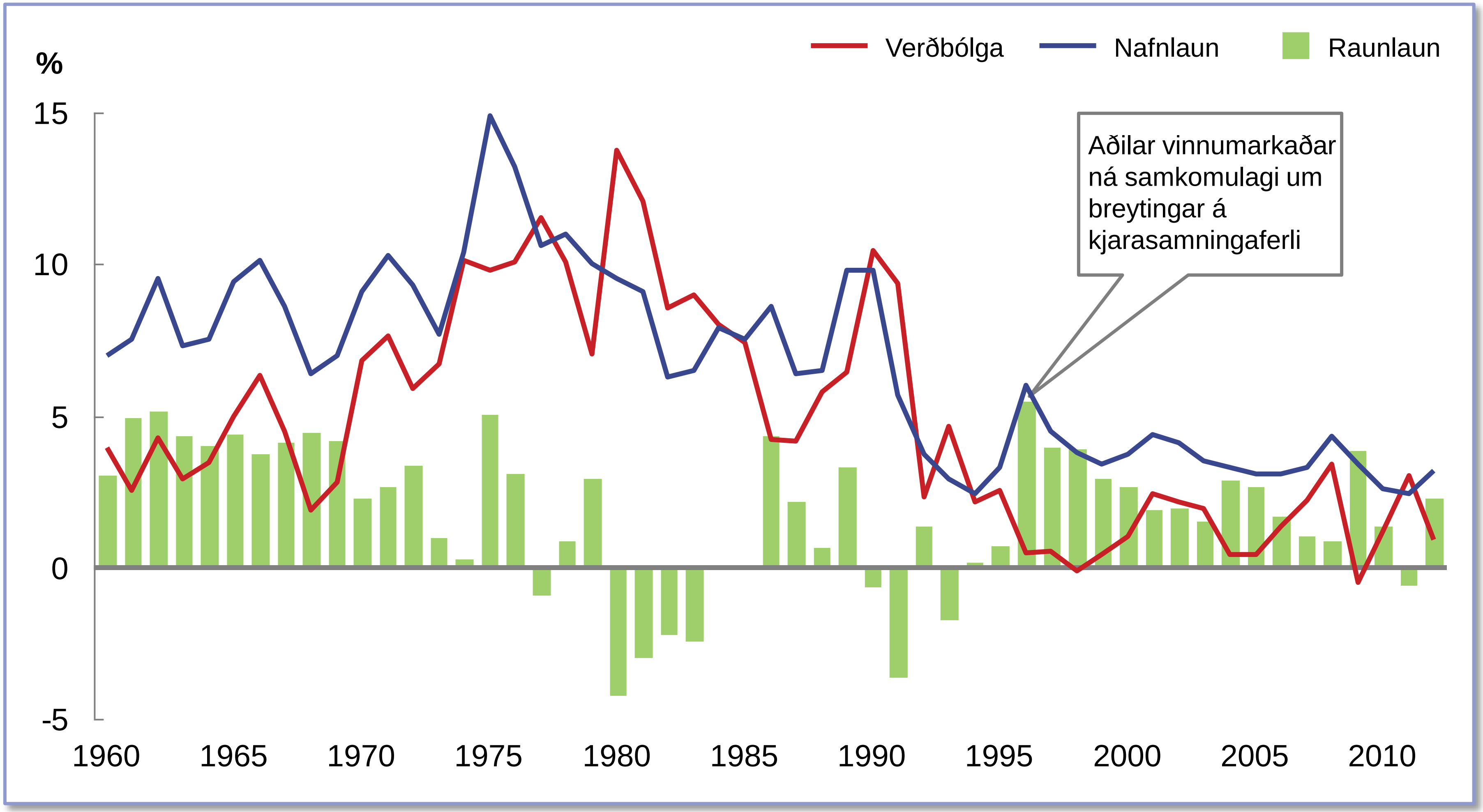

Árið 1997 náðu aðilar vinnumarkaðar í Svíþjóð heildstæðu samkomulagi um kjaraferli og forsendur launaþróunar

1 Sameiginleg markmið skilgreind

- Stuðla að iðnvæddu, arðbæru og samkeppnis-hæfu atvinnulífi
- Koma á aðstæðum til að draga úr atvinnuleysi
- Byggja grundvöll fyrir heilbrigða launaþróun

2 Samstaða um leiðir til árangurs

- Gefa verðstöðugleika og verðbólgumarkmiði aukinn forgang...
- …og þar með **raun**launahækkanir mögulegar samhliða lægri **nafn**launahækkunum
- ...án neikvæðra áhrifa í formi hærri vaxta og verri samkeppnishæfni

3 Samkomulag um sértækar aðgerðir

- Nýtt verklag við kjarasamninga til stuðnings við uppbyggilegar viðræður og útkomur í jafnvægi
- Sjálfvirk úrræði sem neyða samningsaðila til að hefja viðræður fyrr og halda sér við efnið
- Ríkissáttasemjari með sterkt umboð

Heimildir: Ahlberg, K. and Bruun, N. (2005). '*Sweden: transition through collective bargaining. Bulletin of Comparative Labour Relations*, 56: 117–43.
Teague, P. (2009), *Path Dependency and Comparative Industrial Relations: The Case of Conflict Resolution Systems in Ireland and Sweden*. British Journal of Industrial Relations, 47: 499–520. doi: 10.1111/j.1467-8543.2009.00714.xt

Tillaga #9 – Sænska sáttin

Gerðar verði umbætur á fyrirkomulagi kjarasamninga

Aðilar vinnumarkaðar tryggi í samvinnu við stjórnvöld að kjarasamningagerð styðji við markmið um stöðugleika[1]

A Sátt um forsendur

- Kjarasamningar undirbúnir með gagnasöfnun og greiningu með þátttöku aðila vinnumarkaðar
- Svigrúm til launahækkana ákveðið með hliðsjón af samkeppnisstöðu og markmiði um verðstöðugleika
- Svigrúm til frávika byggir á framleiðniaukningu

B Sterkari rammi

- Viðræður hefjist fyrr og skilgreind úrræði til staðar ef samningaferli tefst
- Ríkara umboð ríkissáttasemjara

Þessar úrbætur nást að hluta til í gegnum löggjöf - en fyrst og fremst með samkomulagi aðila á vinnumarkaði

1 Aðilar vinnumarkaðar eru að skoða þessi mál ásamt Ríkissáttasemjara

Tillögurnar styðja hver við aðra og heildarárangurinn veltur á styrk allra hlekkja innan keðjunnar

Fjármál hins opinbera

- 1 Hallamálið
- 2 Ramminn
- 3 GPS-ið

Peningamál

- 4 5 ára planið
- 5 SÍ Kladdinn
- 6 Verkfærakistan
- 7 Gjallarhornið

Húsnæðis- og vinnumarkaður

- 8 Danska leiðin
- 9 Íslenska sáttin

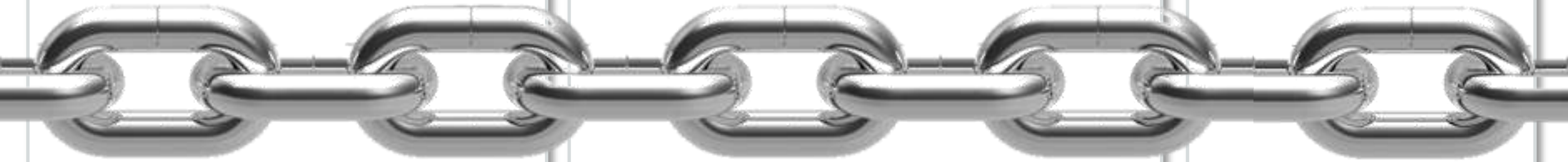

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. **Inngangur að hagvaxtartillögum**
5. Opinber þjónusta
6. Innlend þjónusta
7. Auðlindageirinn
8. Alþjóðageirinn

Áður en tillögur vinnuhópa eru kynntar er vert að útlista nánar hvað markmið um 3,5% hagvöxt felur í sér

- **Eru þetta raunhæf markmið?**
- **Hvaða forsendur þurfa að vera til staðar?**
- **Verða hagvaxtaráhrifin þau sömu í öllum geirum hagkerfisins?**

Gert er ráð fyrir fyrir því að framleiðni- og fjárfestingabil gagnvart nágrannaríkjum verði brúað yfir tímabilið

Samsetning hagvaxtarmarkmiðs Samráðsvettvangsins
Prósent, yfir tímabilið 2012-2030

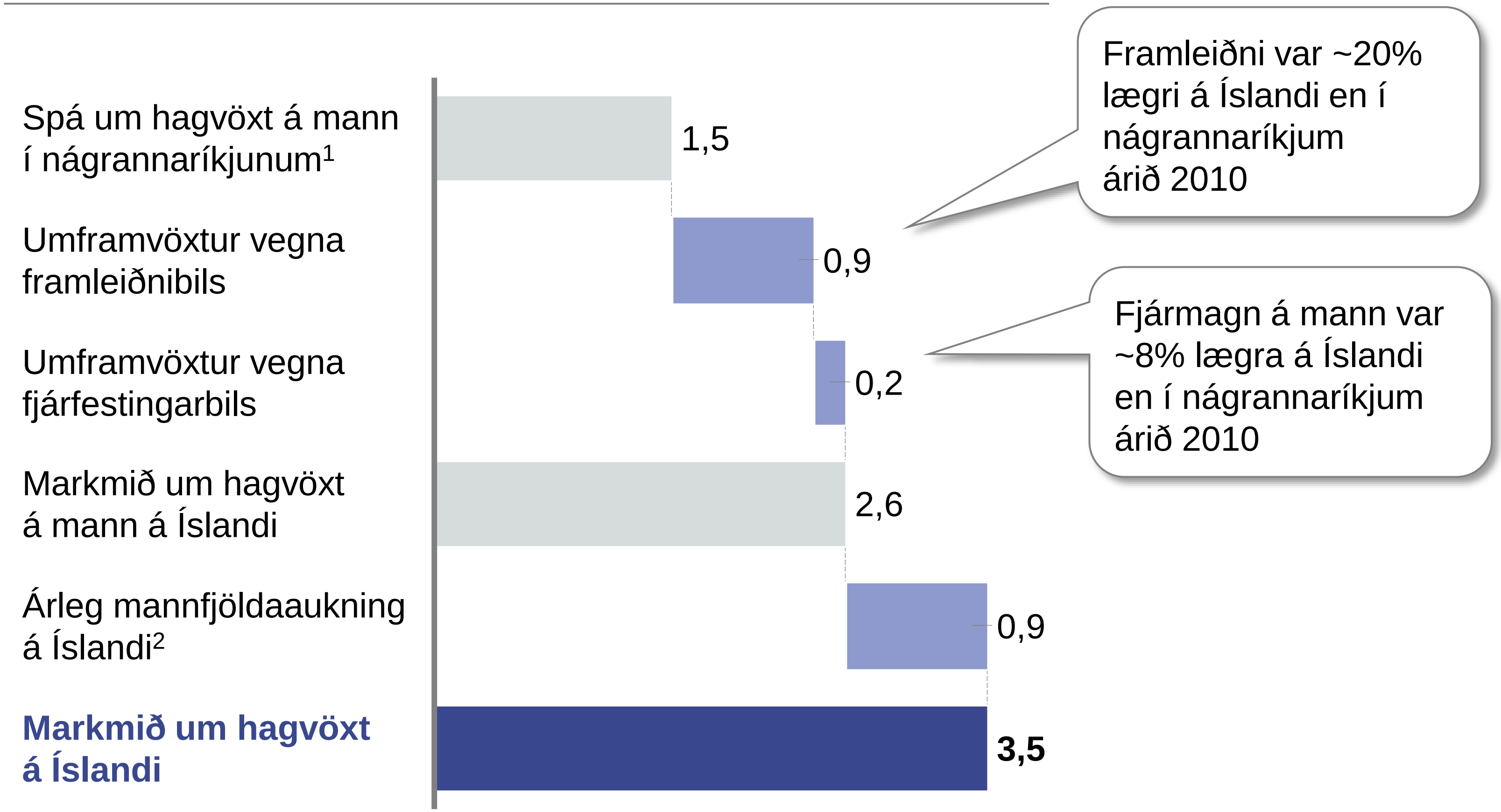

1 Spá OECD, meðaltal Norðurlandanna og Bretlands
2 Spá Hagstofu Íslands

Landsframleiðsla þarf að tvöfaldast fram til ársins 2030, mestmegnis í gegnum fjármagns- og framleiðniaukningu

Spá um þróun vergrar landsframleiðslu fram til 2030

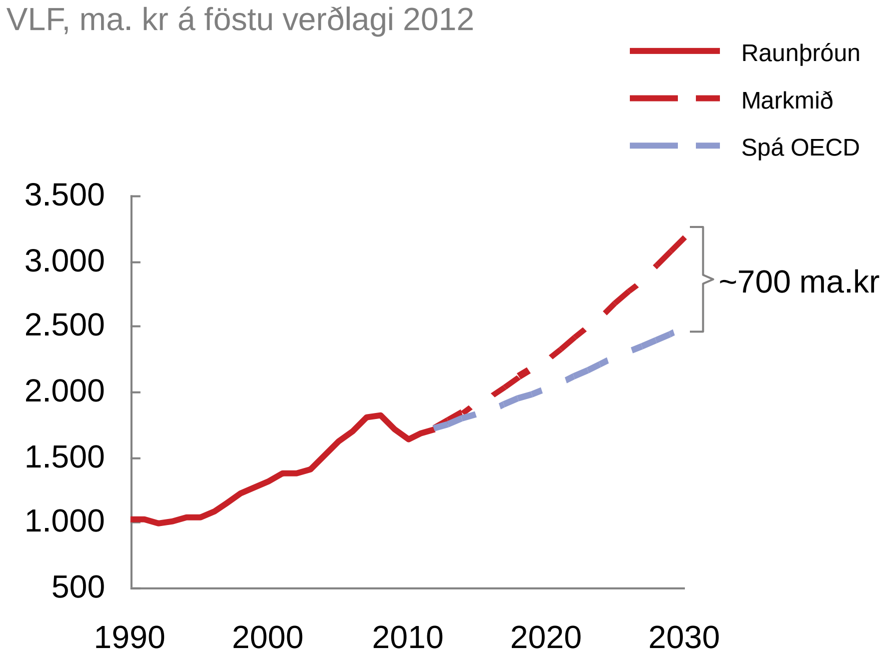

- Uppsafnaður munur á þeim hagvexti sem stefnt er að og hagvaxtarspá OECD er **~700 ma.kr á verðlagi ársins 2012**

Hagvaxtarframlag framleiðsluþátta m.v. 3,5% markmið

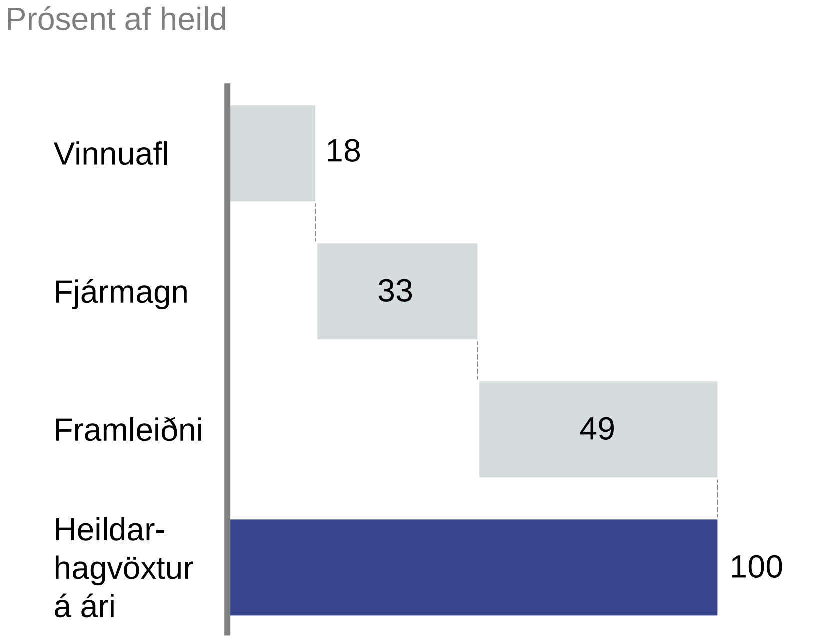

- Yfir **80% af framlagi til hagvaxtar** mætti rekja til aukningar á **fjármagni og framleiðni**

Gert er ráð fyrir að vinnuafl aukist um 0,9% á ári, en hagstæð aldurssamsetning styður við þá forsendu

Aldurssamsetning þjóðarinnar
Hlutfall af heild[1]

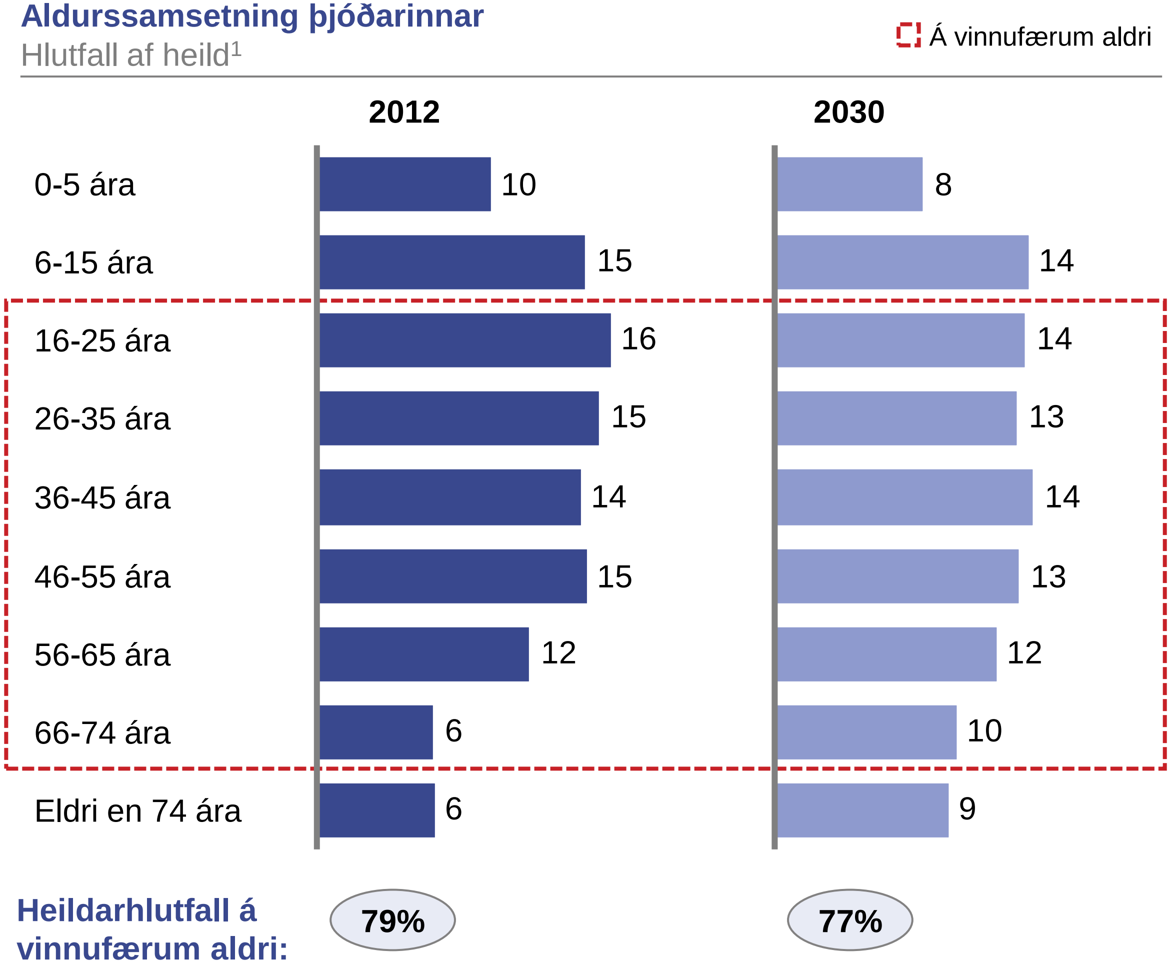

Meginforsenda

Vöxtur mannfjölda
=
Vöxtur vinnuafls
=
0,9% á ári

Eykur framboð vinnuafls

- Lengri starfsævi
- Stytting grunn- og/eða menntaskóla
- Erlent vinnuafl

Dregur úr framboði vinnuafls

- Færri vinnustundir á ári
- Hærra hlutfall ellilífeyrisþega

1 Spá Hagstofu Íslands

Fjárfesting fram til ársins 2030 þarf að vera talsvert hærri en bæði núverandi hlutfalli af VLF og sögulegt meðaltal

Til að mæta afskriftum fastafjármuna og brúa fjármagnsbil þarf fjárfesting að nema 25% af VLF

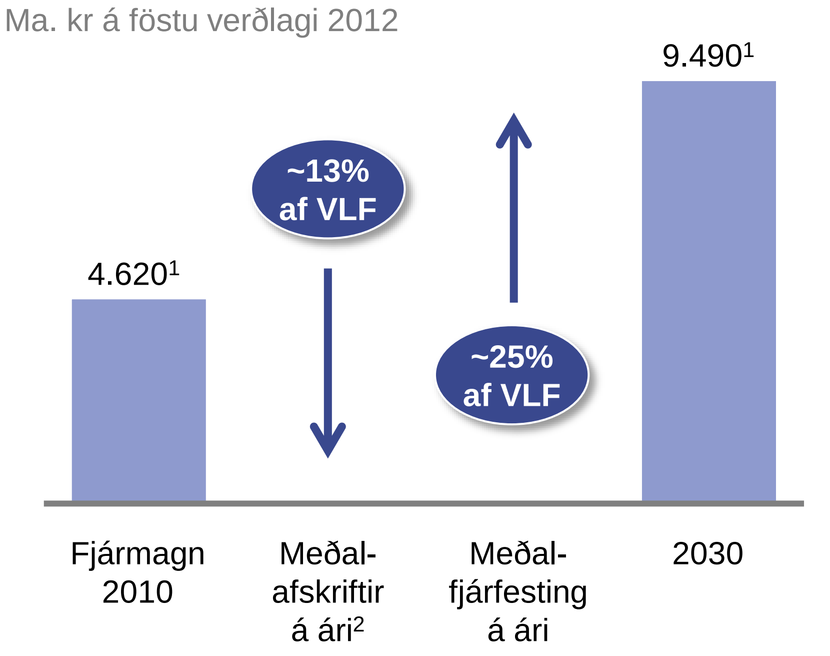

- Miðað við 25% fjárfestingu myndi **fjármagn sem hlutfall af VLF aukast úr ~280% í ~300%** sem væri jafnt meðaltali nágrannaríkja okkar

Slíkt markmið er mjög metnaðarfullt útfrá sögulegu samhengi

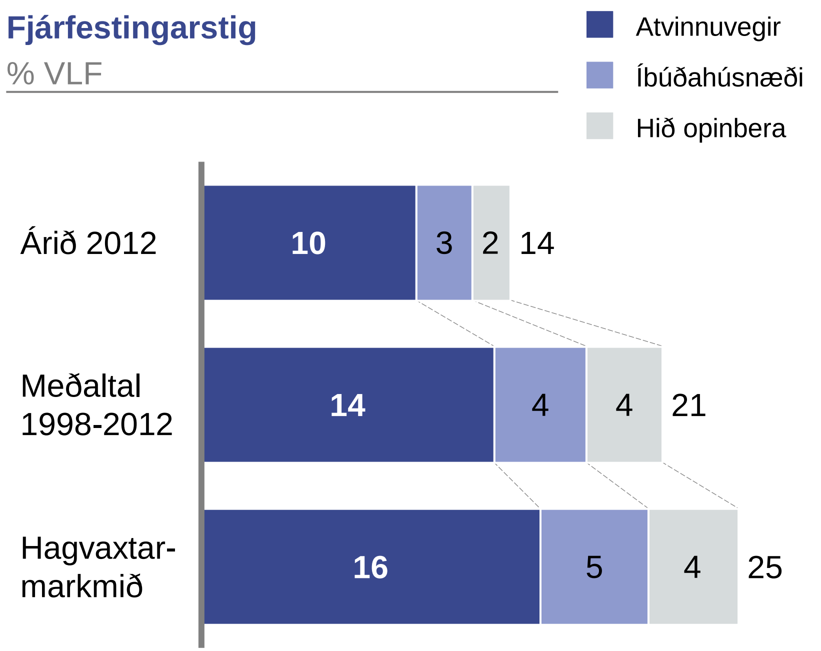

- Til að ná settu marki þyrfti fjárfesting að vera **4% af VLF hærri en meðaltal síðustu 15 ára** og **hækka um 9% af VLF** frá núverandi stöðu

1 Án íbúðahúsnæðis
2 Meðalafskriftir miðast við meðaltal síðustu 10 ára

Framleiðni þarf að vaxa hraðar en spár gera ráð fyrir, en lág framleiðni samanborið við nágrannaríki gefur tilefni til bjartsýni

Spá OECD um framleiðnivöxt Norðurlandanna
Árlegur vöxtur, prósent, 2011-2060

Markmið
Árlegur vöxtur, prósent, 2011-2030

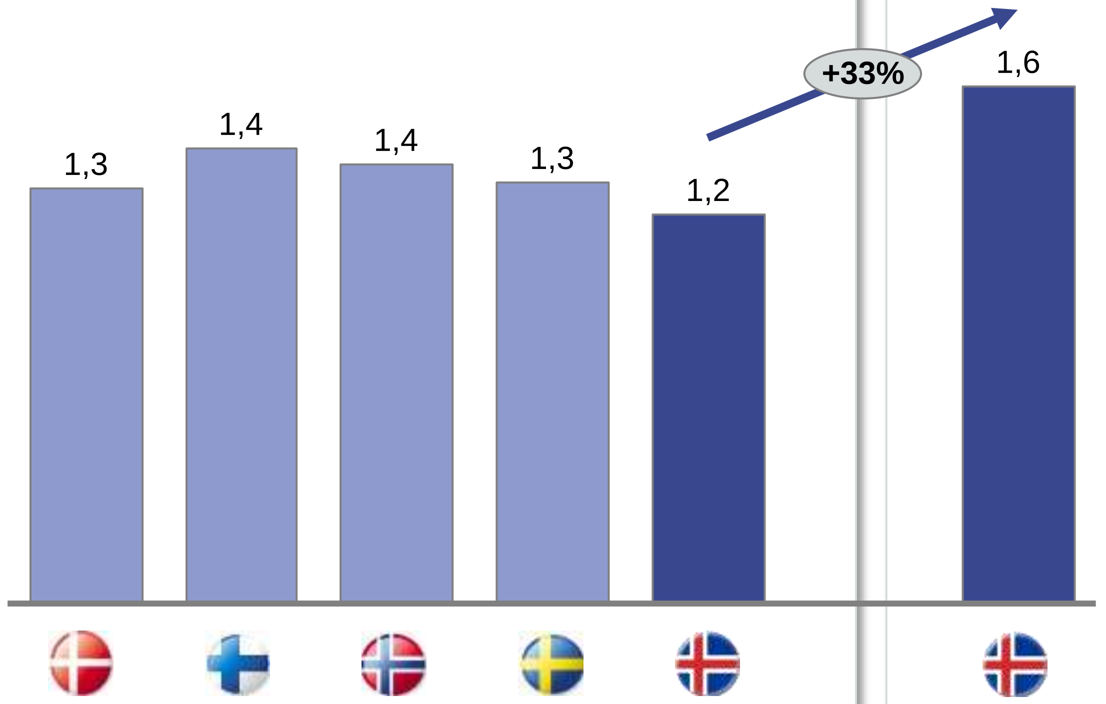

Markmið

- Til að ná hagvaxtar-markmiði þarf **framleiðni að vaxa um ~1,6% á ári**
- Lægri fjárfesting kallar á meiri framleiðniaukningu

Núverandi staða

- Framleiðni er lág í samanburði við nágranna-þjóðir og **Ísland ætti því að vera í góðri stöðu** til að ná sterkri framleiðniaukningu

Helstu áhrifaþættir

- Tæknistig
- Menntunarstig
- Samkeppnisumhverfi
- Opnanleiki hagkerfisins
- Innviðir og tengingar

Útflutningssamsetning þarf að breikka vegna vaxtarskorða auðlindagreina

Spá um útflutningsþörf miðað við 3,5% hagvöxt til 2030[1]
Þúsundir ma.kr.

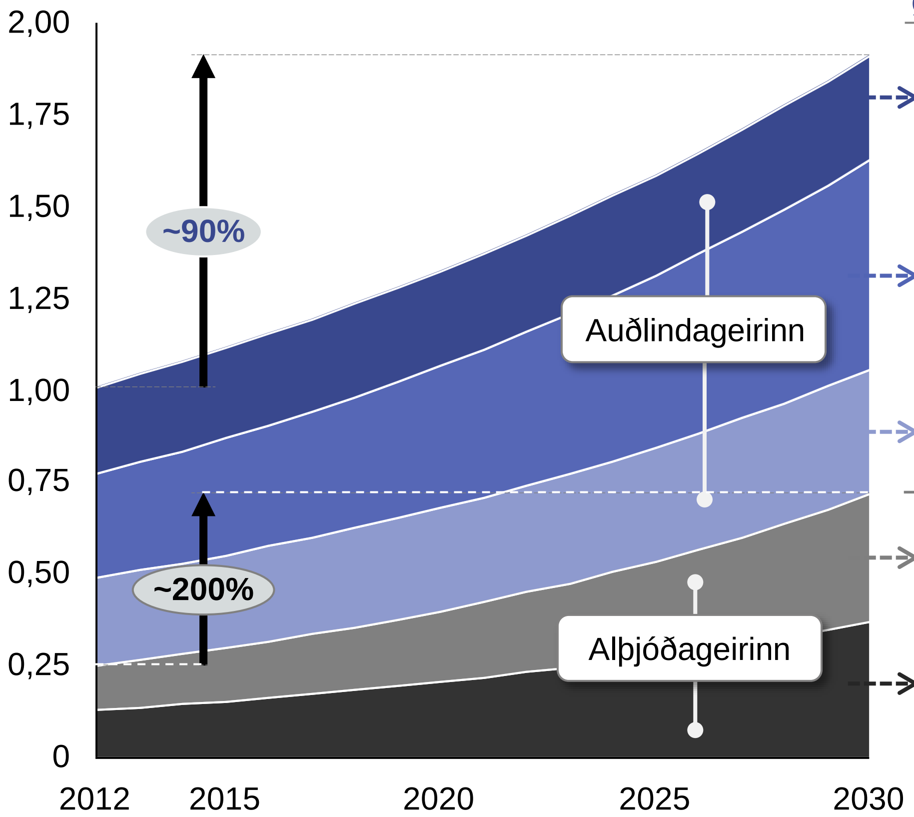

Útflutnings-grein	Spá um heildar-aukningu	Hlutfall heildarútflutnings 2012	Hlutfall heildarútflutnings 2030 (spá)
Sjávarútvegur[2]	~30%	~24%	~15%
Orkutengd framleiðsla	~120%	~28%	~30%
Ferðaþjónusta	~60%	~23%	~18%
Önnur þjónusta	~200%	~12%	~18%
Aðrar vörur	~200%	~13%	~19%

1 Spá miðast við að hlutfall útflutnings af VLF haldist óbreytt
2 Vörur sem tengjast sjávarútvegi í gegnum hráefniskaup frá útgerð eða fiskvinnslu eru flokkaðar undir aðrar vörur vegna alþjóðlegrar samkeppni. Snyrtivörur sem byggja á sjávarafurðum flokkast t.d. undir aðrar vörur

Vægi alþjóðageirans í samsetningu hagkerfisins þarf því að aukast til að markmiðin gangi upp

Þróun samsetningar hagkerfisins
Prósent af heild

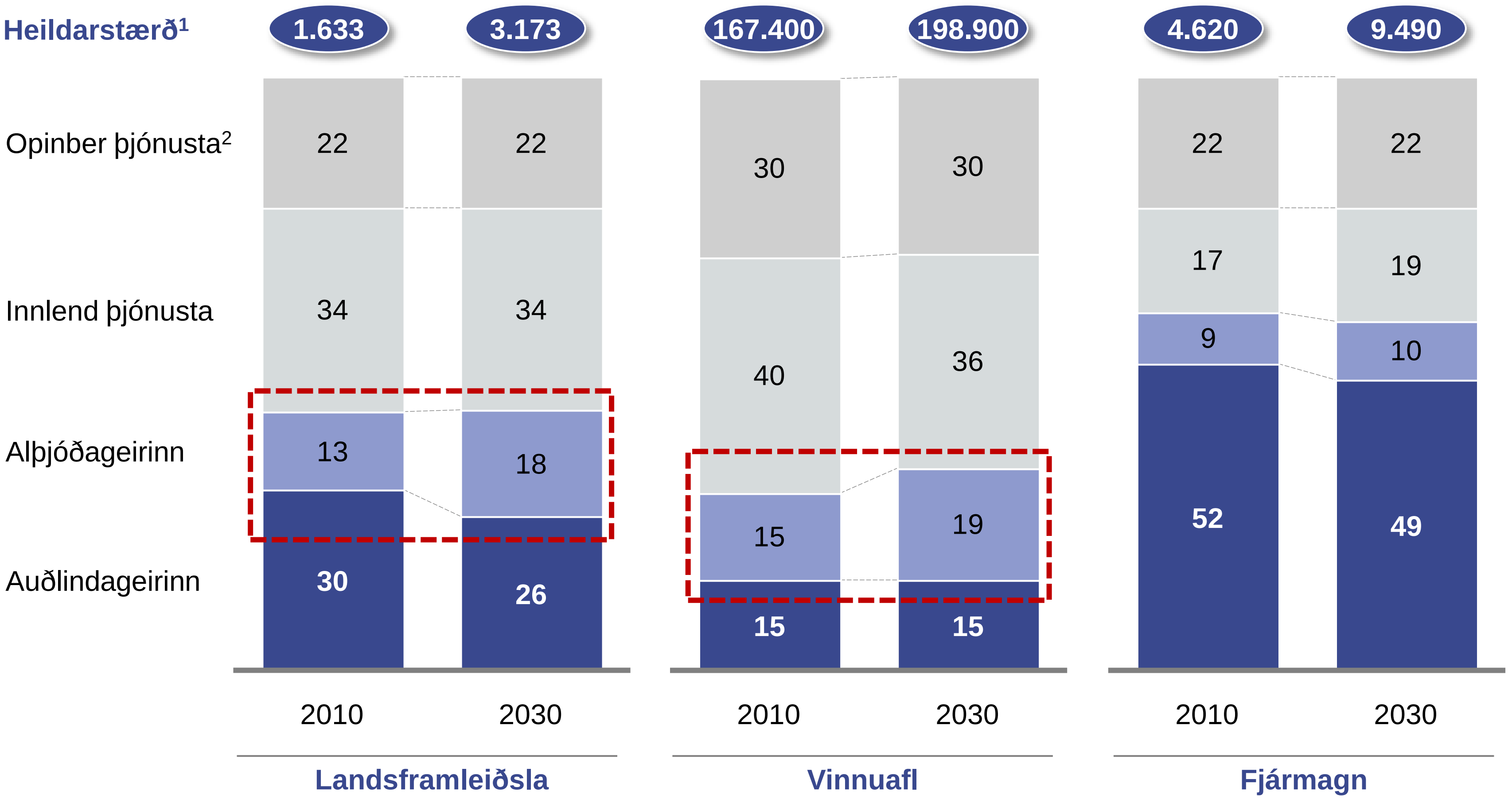

1 Milljarðar íslenskra króna á föstu verðlagi að undanskildum vinnumarkaði þar sem um ræðir fjölda starfsmanna
2 Gert var ráð fyrir því að hlutfall hins opinbera í hagkerfinu haldist óbreytt

Reynsla Svíþjóðar sýnir að alþjóðageirinn getur vaxið umfram aðra hluta hagkerfisins yfir lengri tímabil

Mismunur á hagvexti í Evrópu og Svíþjóð eftir geirum

Prósent á ári, 1993-2006

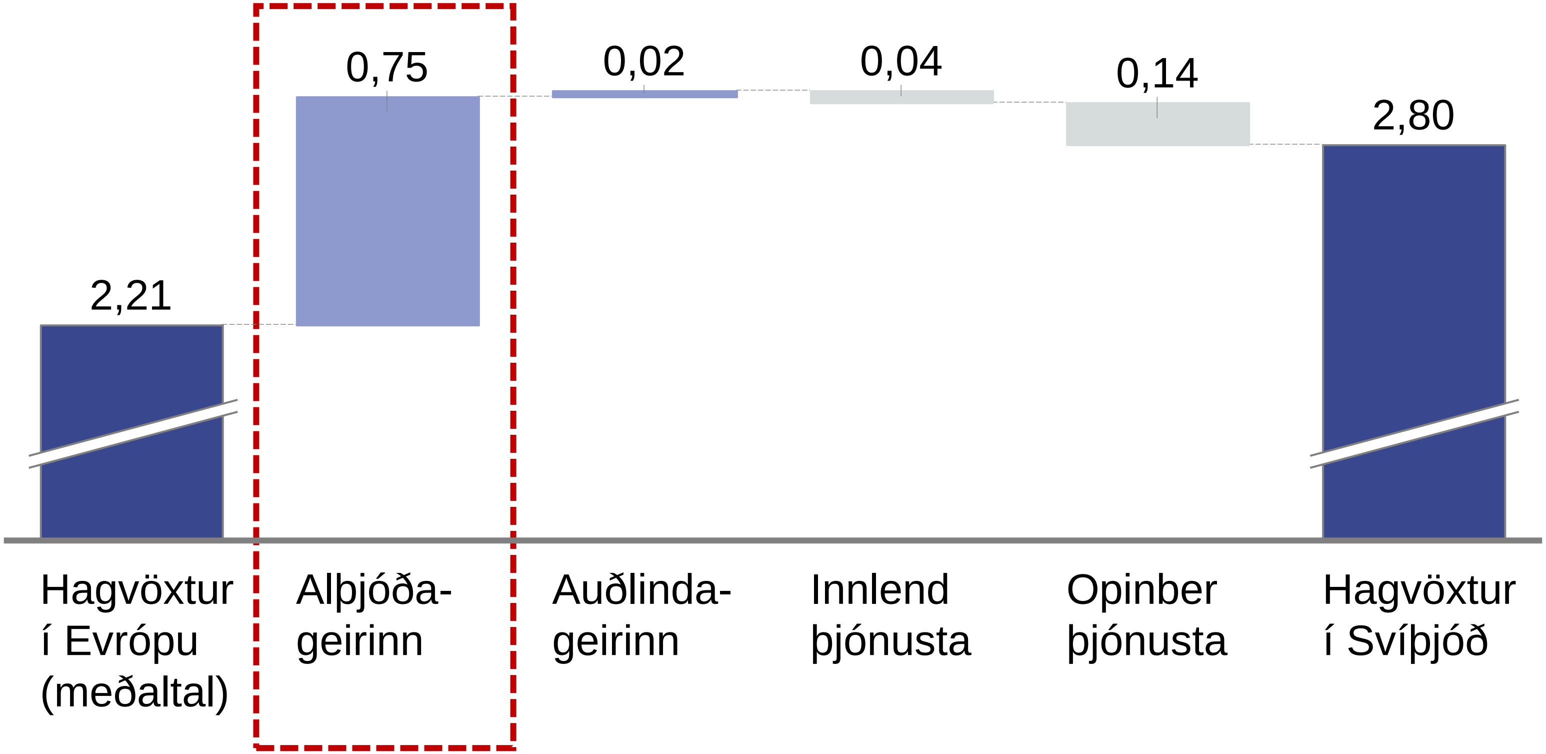

Samhliða þarf að tryggja að hagvöxturinn sé stöðugur og sjálfbær til lengri tíma litið

1. Innra jafnvægi

- Stöðugt efnahagsumhverfi, stöðugt verðlag og jafn hagvöxtur
- Fyrirsjáanleiki í rekstri fyrirtækja og hins opinbera

- **Þjóðhagsramma Verkefna-stjórnar** er ætlað að stuðla að innra jafnvægi

2. Ytra jafnvægi

- Jafnvægi á utanríkisviðskiptum
- Sjálfbær þróun erlendrar skuldastöðu

- Lykilforsenda ytra jafnvægis felst í framboðsdrifnum hagvexti þar sem **útflutningsgreinar vaxa í takt við hagkerfið í heild**

3. Sjálfbær auðlindanýting

- Ekki verði gengið á náttúruauðlindir umfram það sem talið er sjálfbært og hagkvæmt

- Við mótun tillagna sinna hefur verkefnisstjórnin litið á **sjálfbæra auðlindanýtingu sem strangt skilyrði**

Hagvaxtarmarkmið mun eingöngu nást með verulegum breytingum á öllum sviðum hagkerfisins

- Með hliðsjón af þessari yfirferð er ljóst að um er að ræða **metnaðarfull markmið**
- Það er nauðsynlegt að leggja ríka áherslu á **að hlúa vel að skilyrðum útflutningsgreina**
- Ef markmið eiga að nást þarf að ráðast í **verulegar breytingar á öllum sviðum** hagkerfisins

Tillögurnar ná því yfir alla geira hagkerfisins

Aukin hagsæld á Íslandi

Innlend þjónusta

- Auðvelda aðgang að mörkuðum
- Nýta stærðarhagkvæmni
- Auka skilvirkni í reglusetningu og eftirliti

Auðlindageirinn

- Hámarka verðmæti í orkugeiranum
- Skapa aukin verðmæti í ferðaþjónustu
- Auka skilvirkni í auðlindagreinum

Alþjóðageirinn

- Tryggja aðgengi að hæfu vinnuafli
- Auka skilvirkni í þekkingar- og nýsköpunarþróun
- Auka fjárfestingu

Opinber þjónusta

- Sameina og efla einingar ríkisins
- Auka skilvirkni í innkaupum
- Tryggja skilvirkt menntakerfi

Þjóðhagsrammi

- Meginþættir hagkerfisins, þ.e. fjármál hins opinbera, peningamál, forsendur á vinnumarkaði og fyrirkomulag húsnæðismála

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. **Opinber þjónusta**
6. Innlend þjónusta
7. Auðlindageirinn
8. Alþjóðageirinn

Opinber þjónusta stendur undir um 20% af framleiðslu og 30% af fjölda starfa hagkerfisins

Opinber þjónusta í tölum

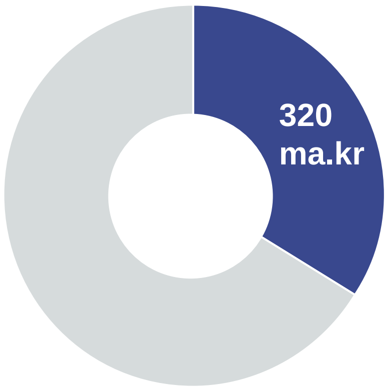

- Opinber þjónusta stendur undir **21% af framleiðslu** hagkerfisins[1]

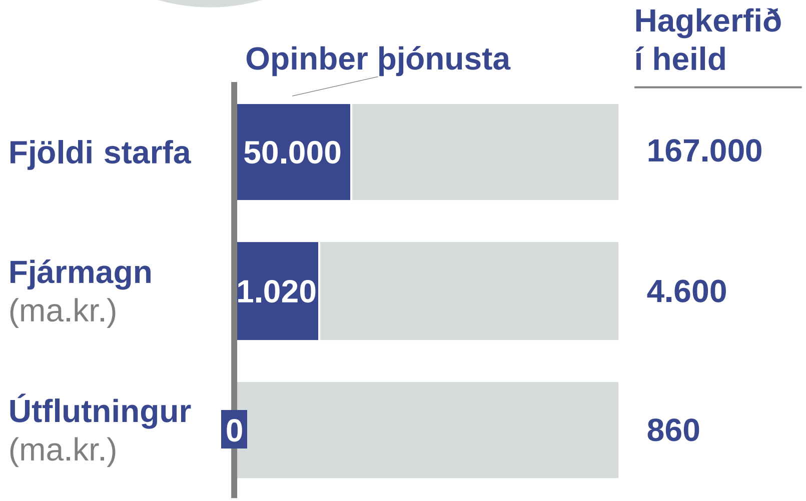

Helstu málaflokkar

- Velferðarmál
- Menntamál
- Innanríkismál
- Menningarmál

Vaxtarmarkmið

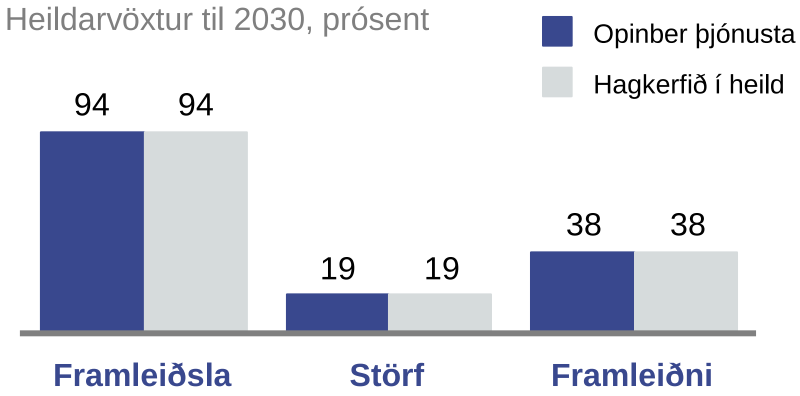

- Meginmarkmið opinberrar þjónustu er að ná **sömu framleiðniaukningu og einkageirinn** fram til 2030
- Þetta er áskorun í ljósi þess að framleiðni innan opinberrar þjónustu hefur aukist hægar sögulega

1 Opinber þjónusta er skilgreind sem öll þjónusta sem greitt er fyrir af hinu opinbera, svo þjónustuaðilar í einkageiranum eru meðtaldir í framleiðslu- starfa-, og fjármagnstölum

Aukin framleiðni innan hins opinbera er besta leiðin til að ná jafnvægi í ríkisfjármálum án þess að skerða lífskjör

Þrátt fyrir hagræðingu síðustu ára þarf meira til eigi markmið um afgang á rekstri hins opinbera að nást

Tekjuafgangur/-halli hins opinbera
% af VLF

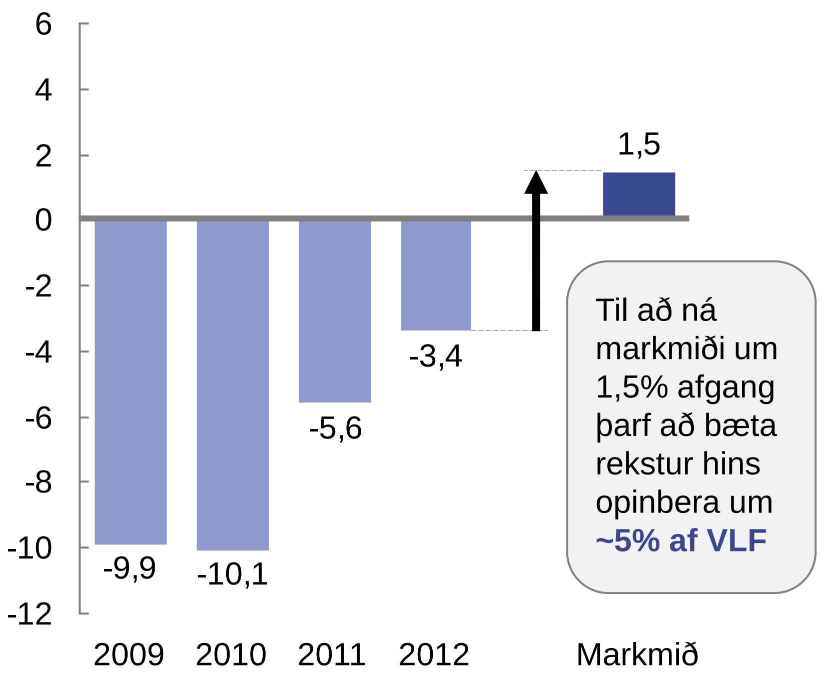

Aukin framleiðni er eina leiðin til að mæta þessari rekstraráskorun án þess að draga úr lífskjörum

Mögulegar aðgerðir	Áhrif: Aðgengi að þjónustu	Áhrif: Skatt-byrði
Minna þjónustuframboð	✗	✓
Hækkun skatta	✓	✗
Aukin gjaldtaka fyrir þjónustu	✗	✓
Aukin framleiðni	✓	✓

- Óháð því hversu umfangsmiklu hlutverki hinu opinbera er ætlað **stuðlar aukin framleiðni að betri nýtingu þeirra framleiðsluþátta** sem ráðstafað er í að veita þá þjónustu

Sundurliðun opinberrar þjónustu leiðir í ljós veigamestu sviðin til framleiðniaukningar

Opinber þjónusta

Skipting útgjalda 2012, ma. kr.

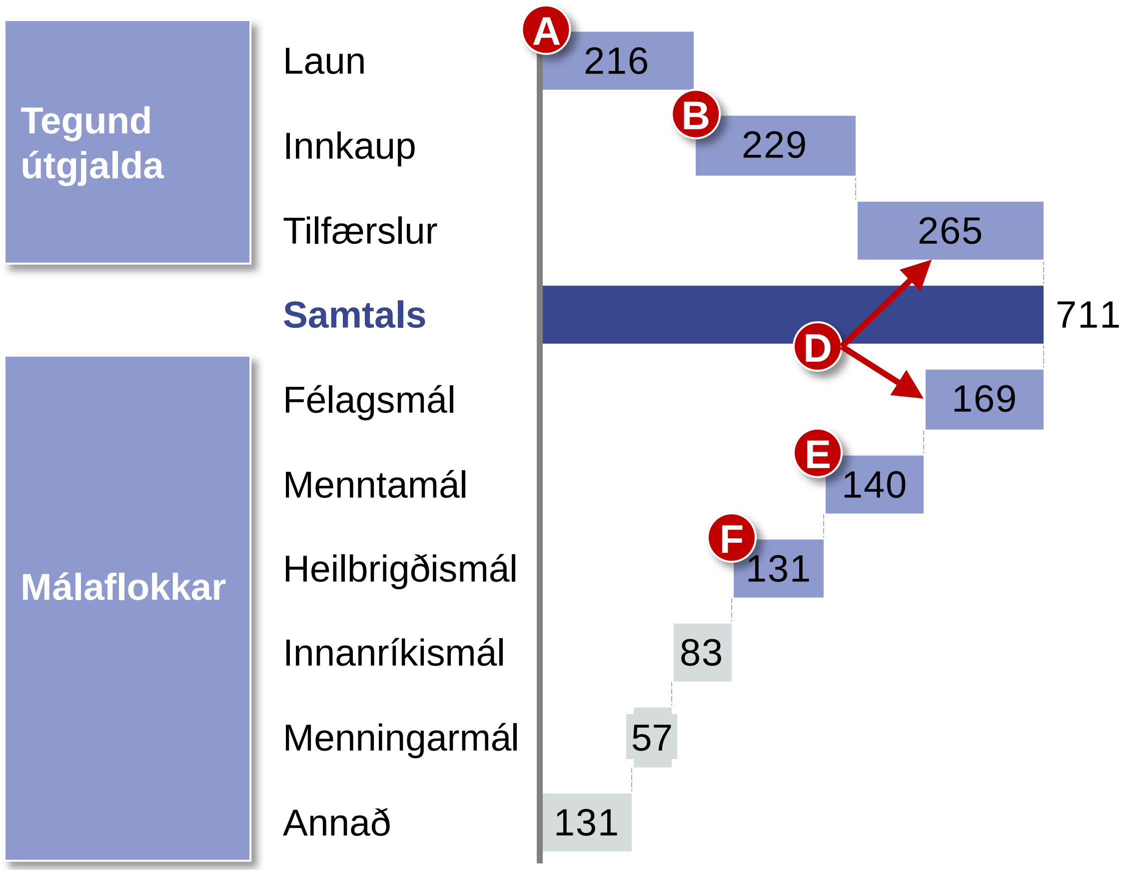

Lykilsvið

- **A** Rekstrareiningar og þjónustuframboð
- **B** Vöru- og þjónustukaup
- **D** Tilfærslur og félagsmál
- **E** Menntamál
- **F** Heilbrigðiskerfið

Við leggjum fram 8 tillögur til að ná settu markmiði um aukna framleiðni sem taka til allra áðurgreindra sviða

Svið	Nr.	Tillaga	Lýsing
Skipulag	1	**Sameining stofnana**	Stækkun rekstrareininga með sameiningum stofnana
	2	**Efling sveitastjórnarstigsins**	Tryggt verði að sveitastjórnir hafi stærð og styrk til að veita aukna þjónustu
Innkaup	3	**Heildstæð innkaupastefna**	Agi, samstaða og heildstæð stefna í innkaupum á vörum og þjónustu
	4	**Skilvirkari þjónustusamningar**	Skýr rammi um þjónustusamninga og færni hins opinbera við samningagerð aukin
Rekstur	5	**Aukið rafrænt þjónustuframboð**	Samræmt og rafrænt þjónustuframboð hins opinbera fyrir einstaklinga og fyrirtæki
	6	**Betri heilbrigðisþjónusta**	Fjármögnun eftir forskrift, þjónustustýring og rafræn sjúkraskrá
	7	**Skilvirkara grunnskólastig**	Aukin kennsluskylda, færri námsár, lágmarks bekkjastærðir og fjölmennari skólar
Tilfærslur	8	**Aukin atvinnuþátttaka öryrkja**	Breytt örorkumat, bættir hvatar og aukin aðkoma atvinnulífs

Til að ná settum árangri þarf samhent átak og ríka áherslu á jákvætt hugarfar gagnvart breytingum hjá hinu opinbera

Sveigjanleiki
- Tilfærslur á fjármagni
- Tilfærslur á starfsfólki

Nýsköpun
- Notast við nýjar aðferðir
- Vera opin fyrir breytingum
- Taka áhættu

Leiðtogahæfileikar
- Skýr sýn á framtíðina
- Þjálfun
- Umbun

Samvinna
- Innan ríkisins
- Milli sveitarfélaga
- Milli ríkis og sveitarfélaga
- Milli opinberra aðila og einkaaðila

Agi og staðfesta
- Virða þær reglur sem settar eru
- Skýrir mælikvarðar á árangur
- Samstaða

Árangursríkar umbætur

Við leggjum fram 2 tillögur sem ætlað er að auka framleiðni og stuðla að hagkvæmari verkaskiptingu með breyttu skipulagi

Skipulag	1	Sameining stofnana	Stækkun rekstrareininga með sameiningum stofnana
	2	Efling sveitastjórnarstigsins	Tryggt verði að sveitastjórnir hafi stærð og styrk til að veita aukna þjónustu
Innkaup	3	Heildstæð innkaupastefna	Agi, samstaða og heildstæð stefna í innkaupum á vörum og þjónustu
	4	Skilvirkari þjónustusamningar	Skýr rammi um þjónustusamninga og færni hins opinbera við samningagerð aukin
Rekstur	5	Aukið rafrænt þjónustuframboð	Samræmt og rafrænt þjónustuframboð hins opinbera fyrir einstaklinga og fyrirtæki
	6	Betri heilbrigðisþjónusta	Fjármögnun eftir forskrift, þjónustustýring og rafræn sjúkraskrá
	7	Skilvirkara grunnskólastig	Aukin kennsluskylda, færri námsár, lágmarks bekkjastærðir og fjölmennari skólar
Tilfærslur	8	Aukin atvinnuþátttaka öryrkja	Breytt örorkumat, bættir hvatar og aukin aðkoma atvinnulífs

Tillaga #1

Sameining stofnana

Fjöldi og smæð stofnana á Íslandi dregur úr sérhæfingu og gæðum veittrar þjónustu

Stærri stofnanir hafa meiri burði til að veita kjarnaþjónustu

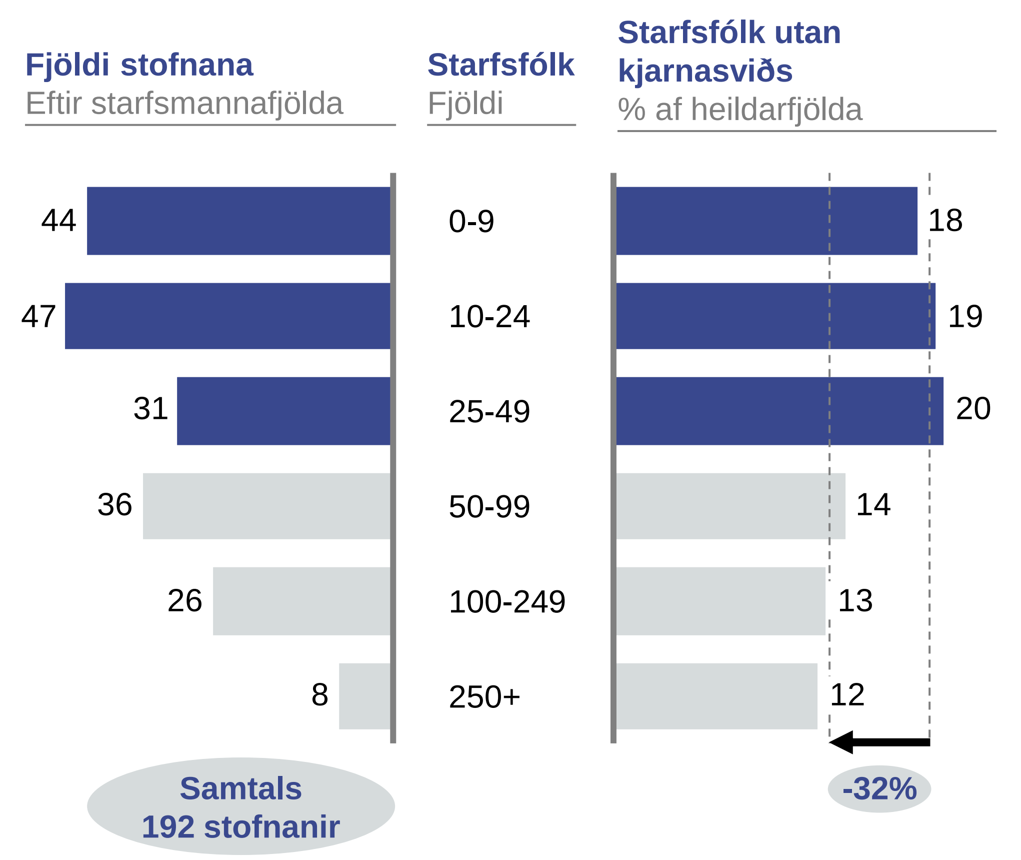

Stórar stofnanir hafa meiri burði til þess að uppfylla kröfur stjórnsýslulaga

Umboðsmaður Alþingis[1]

Smáar stofnanir geta átt erfitt með að laða til sín hæft starfsfólk, þar sem hætt er við faglegri einangrun og framamöguleikar innan stofnunar eru takmarkaðir

Skýrsla nefndar um ábyrgð, valdsvið og stjórnunarumboð forstöðumanna ríkisstofnana, 2000

1 Erindi á málþingi þann 12. mars 2013

Sameining skattembætta sýnir að stærri stofnanir hafa meiri burði til að veita góða samræmda þjónustu um allt land

- Embættum var fækkað úr tíu í eitt árið 2010
- Aukin sérhæfing og samnýting stoðþjónustu leiddi til betri þjónustu og skilvirkari rekstrar
- Sameinað embætti náði þessum árangri samhliða 17% samdrætti í opinberri fjárveitingu
- 98% starfsfólks er sátt við sameininguna[1]

Sameining leiddi til sérhæfingar starfsstöðva um allt land

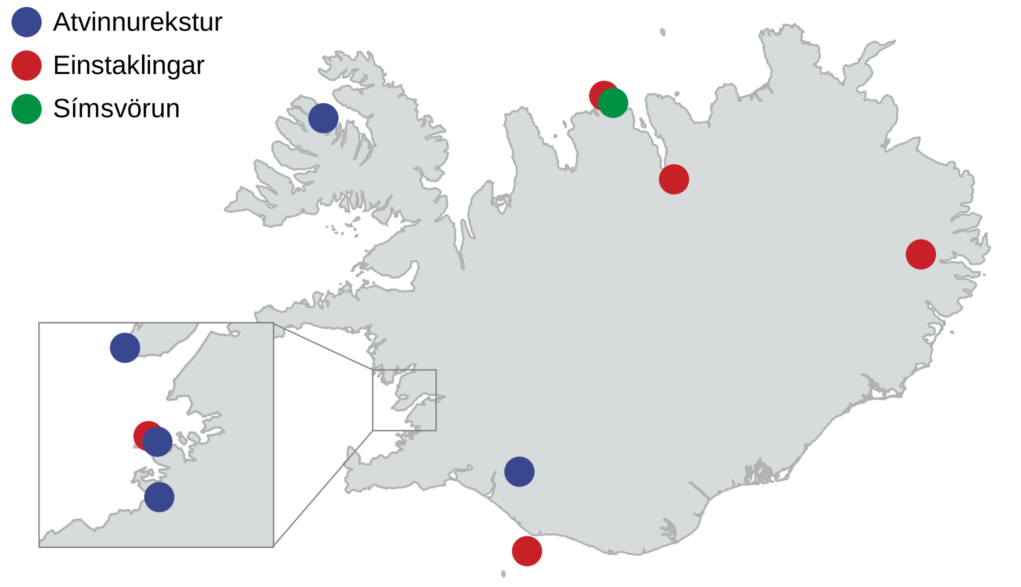

Mælikvarðar sýna góðan árangur

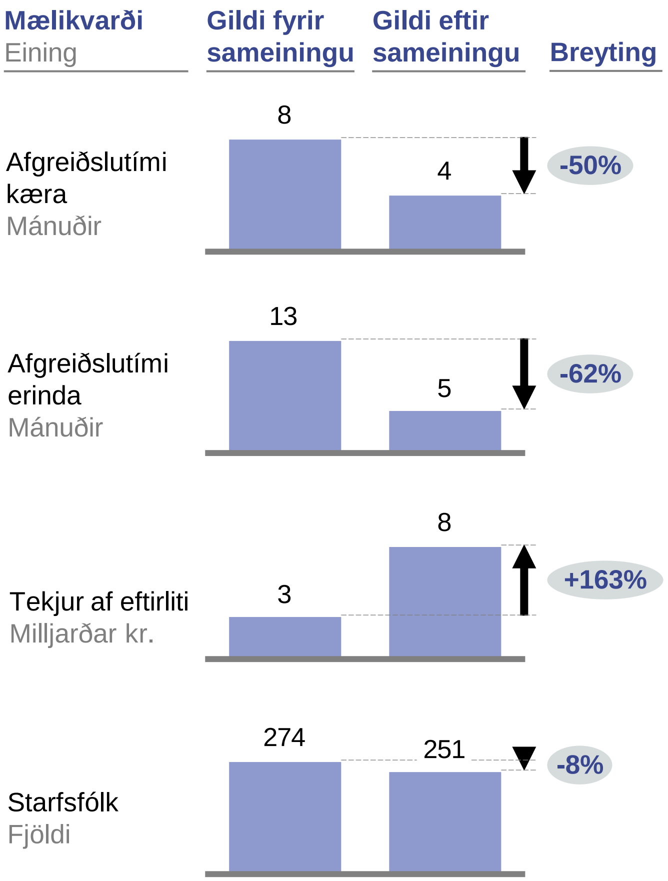

Sameining lögregluembætta á höfuðborgarsvæðinu veitti svigrúm til að mæta miklum niðurskurði í kjölfar bankahruns

- Í upphafi árs 2007 sameinuðust lögregluembættin á höfuðborgarsvæðinu í eitt
- Sameining gerði lækkun fjárveitingar um 17% samhliða bættri þjónustu mögulega

Rekstur

Mælikvarði Eining | **Gildi** Fyrir og eftir sameiningu | **Breyting** Prósent

Rekstrarkostnaður
Ma. kr.

Yfirvinnuhlutfall
% af launum

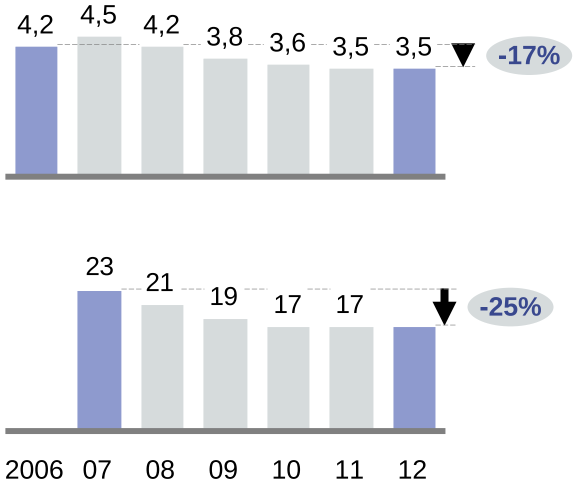

Þjónusta

Mælikvarði Eining | **Gildi** Fyrir og eftir sameiningu | **Breyting** Prósent

Hlutfall upplýstra mála
hegningarlagabrot

Eignaspjöll
fjöldi mála

Ánægja með störf
% svarenda

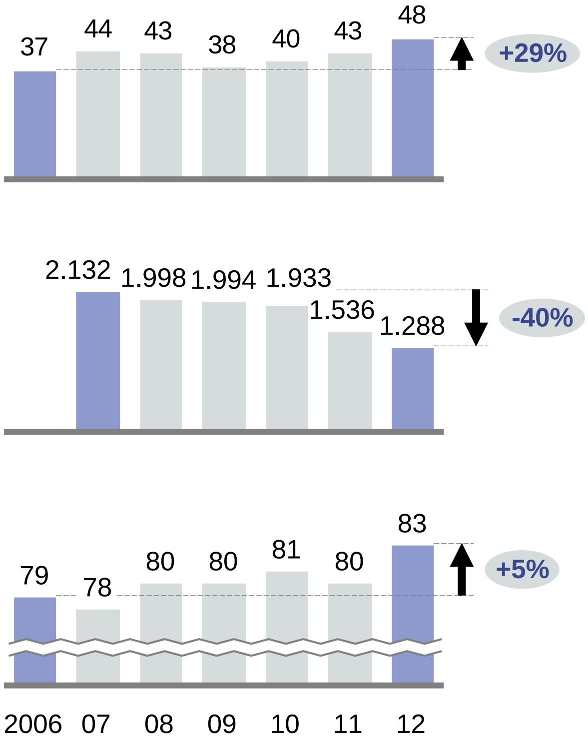

Ráðast má strax í fjögur sameiningarverkefni sem skila miklum ávinningi og skoða samhliða möguleika á frekari sameiningum

	Embætti	Sameiningartillaga Fjöldi sjálfstæðra eininga			Framleiðniaukning Hlutfall af launakostnaði ríkisins, prósent
1	Löggæslustofnanir	17	1	-16	0,3
2	Heilbrigðisstofnanir	16	7	-9	0,7
3	Framhaldsskólar	33	8	-25	1,0
4	Sýslumenn	26	1	-25	0,3
=	Samtals	92	17	-75	2,3

Auk framleiðniaukningar er annar ávinningur af sameiningum margvíslegur

Áhrif

Þáttur	Ávinningur	Lýsing
Þjónusta	Sérhæfing	Aukin verkaskipting og sérhæfing innan stofnunar
	Fagleg stjórnsýsla	Aukið bolmagn til að uppfylla kröfur stjórnsýslulaga
	Gæði	Bætt gæði þjónustu vegna aukinnar þekkingar og samstarfs innan eininga
Rekstur	Sveigjanleiki	Aukinn sveigjanleiki til að takast á við áföll í rekstri
	Minni bakvinnsla	Lægri kostnaður við bakvinnslu og stoðsvið
	Lægri stjórnunar-kostnaður	Lægra hlutfall stjórnenda

Tillaga #2

Efling sveitastjórnarstigsins

Smærri sveitarfélög hafa minni burði til að veita íbúum sínum þjónustu og eru dýrari í rekstri

Sveitarfélög hérlendis skortir burði til að veita íbúum sínum fullnægjandi velferðarþjónustu...

Hlutfall sveitarfélaga með yfir 8 þúsund íbúa, prósent

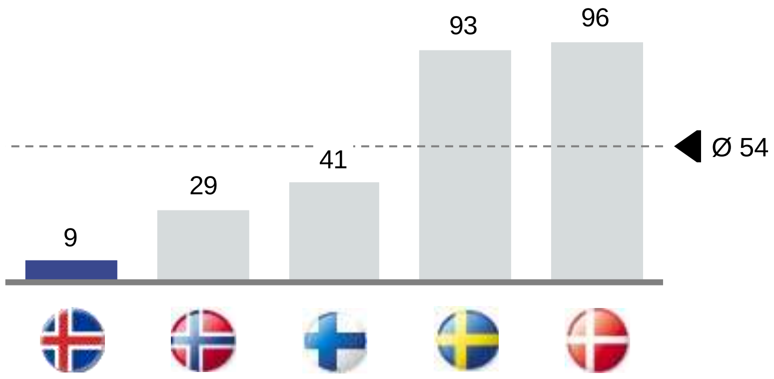

- Sameiningar hafa verið að **mestu lögboðnar** í Danmörku og Svíþjóð og **fjárhagslegir hvatar** til sameininga eru til staðar í Finnlandi
- Sameining sveitarfélaga hérlendis hefur aftur á móti verið að mestu **valkvæð**

... og leggja aukinn kostnað á herðar þeirra á sama tíma

Stjórnsýslukostnaður á íbúa eftir stærð sveitarfélags (þús. kr. á ári)[2]

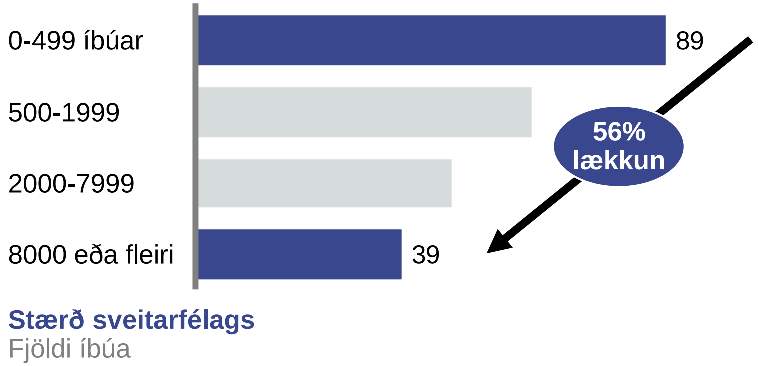

- Skilvirkni í rekstri stjórnsýslu sveitarfélaga með yfir 8000 íbúa er yfir **tvöföld** miðað við þau smæstu, ef miðað er við rekstarkostnað á mann
- Sveitarfélög með færri en 8.000 íbúa hafa **minni burði** til að veita íbúum sínum velferðarþjónustu[1] og reiða sig frekar á jöfnunarsjóð sveitarfélaga

1 Miðað var við 8000 manna lágmarksíbúafjölda þegar málefni fatlaðra voru færð yfir á sveitastjórnarstigið af þessum ástæðum
2 Gögn frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga, útreikningar verkefnisstjórnar

Fækka mætti sveitarfélögunum úr 74 í 12 án þess að breyta núverandi landshlutaskiptingu

Núverandi íbúafjöldi sveitarfélaga á landsvísu
Meðaltals íbúafjöldi sveitarfélaga eftir landshlutum, 2012

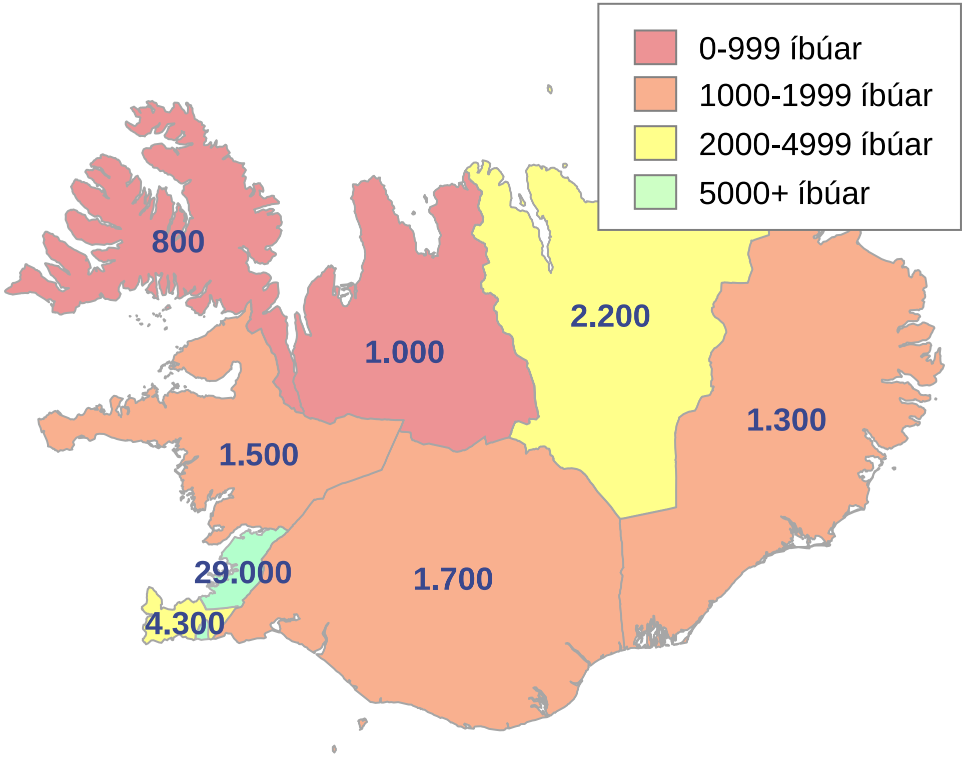

Sameiningartillaga[1]
Breyting á fjölda sveitarfélaga

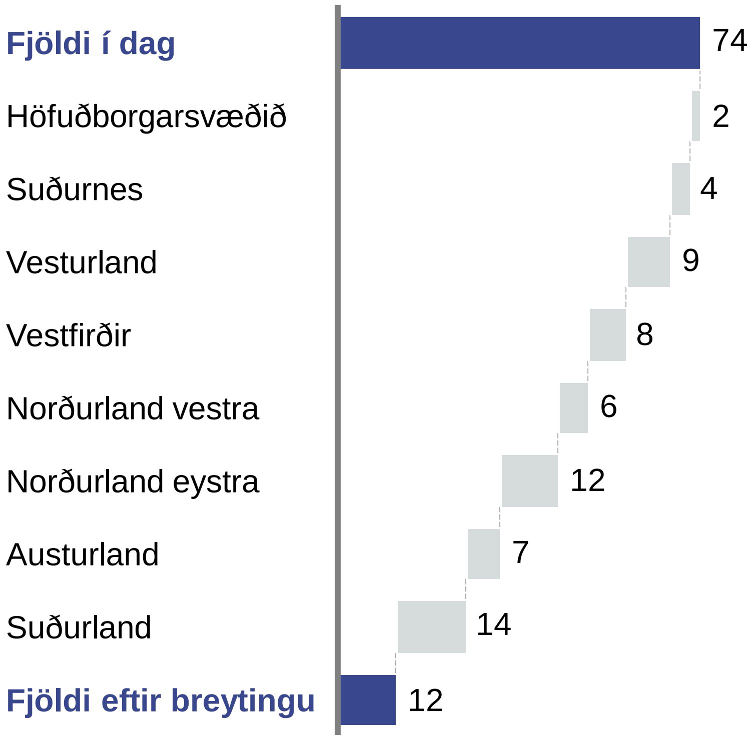

1 Miðað er við að sveitarfélög sé að lágmarki með nálægt 8000 íbúa. Hægt væri einni að skoða frekari sameiningar sveitarfélaga á Höfuðborgarsvæðinu og þar með fækka sveitarfélögum enn frekar.

Fækkun sveitarfélga eins og hér er lagt til myndi bæta rekstur stjórnsýsluhluta sveitarstjórnarstigsins um 7% á ári

Framleiðniaukning í stjórnsýslu sveitarfélaga eftir sameiningar

Stærð sveitarfélags Fjöldi íbúa	Fjöldi sameininga	Framleiðniaukning í stjórnsýslu á íbúa[1] Prósent	x	Hlutfall allra íbúa Prósent	=	Framleiðniaukning í rekstri stjórnsýslu Prósent
0-499	25	101		1,8		1,8%
500-999	17	62		3,8		2,4%
1000-1999	11	24		5,0		1,2%
2000-7999	9	10		16,9		1,7%

+7%

framleiðniaukning í rekstri stjórnsýslu sveitastjórnarstigsins

1 Miðað við aðhvarfsgreiningu á rekstrarkostnaði á mann (2011) og íbúafjölda (2013) sveitarfélaga.
Áætluð framleiðniaukning byggir á vegnu meðaltali innan stærðarflokks miðað við stækkun í 8000 manna sveitarfélag.

Stærri og burðugri sveitarfélög geta tekið við fleiri verkefnum

Stærri sveitarfélög hafa aukna burði til að sinna verkefnum hins opinbera

Umfang verkefna
Hlutfall sveitastjórnarstigs af samneyslu
2012, prósent

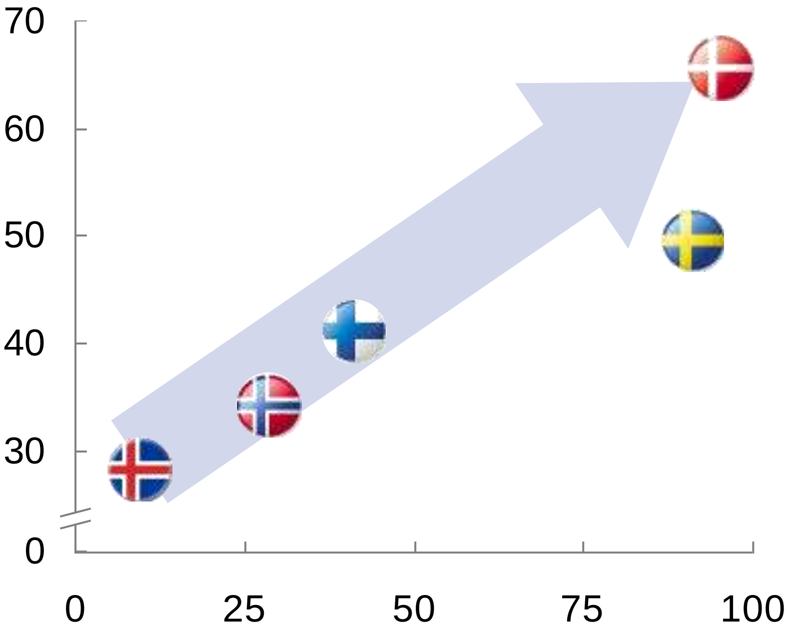

Stærð sveitarfélaga
Hlutfall með yfir 8000 íbúa
2012, prósent

Eftir sameiningu geta þau tekið að sér fleiri verkefni sem tíðkast í nágrannalöndunum

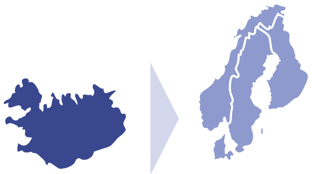

Verkefni á sveitastjórnarstigi	Ísland	Nágrannalönd
Málefni fatlaðra	✓	✓
Leikskólar	✓	✓
Grunnskólar	✓	✓
Umsjón með öldruðum	✗	✓
Framhaldsskólar	✗	✓
Samgöngumál	✗	✓
Atvinnumál	✗	✓

Efling sveitastjórnarstigsins á sér stað í þremur skrefum

Markmið um stærð og verkefni sveitarfélaga

- Ríkið skilgreini markmið um lágmarksstærðir eininga til að sinna ákveðnum verkefnum
- Metið verði hvaða verkefni ættu frekar heima hjá sveitarfélögum en ríkinu
- Hagkvæmustu sameiningarverkefni út frá skilgreindum markmiðum kortlögð

Lagasetning og fjárhagslegir hvatar

- Alþingi samþykki lög um lágmarksfjölda íbúa
- Jöfnunarsjóður sveitarfélaga veitir styrki til frekari sameininga upp að hagkvæmu marki, t.d. 8000 manns

Sameiningar og tilfærsla verkefna

Við leggjum fram 2 tillögur sem ætlað er að styrkja framkvæmd og eftirfylgni í kaupum hins opinbera á vöru og þjónustu

Skipulag	1 Sameining stofnana	Stækkun rekstrareininga með sameiningum stofnana
	2 Efling sveitastjórnarstigsins	Tryggt verði að sveitastjórnir hafi stærð og styrk til að veita aukna þjónustu
Innkaup	**3 Heildstæð innkaupastefna**	Agi, samstaða og heildstæð stefna í innkaupum á vörum og þjónustu
	4 Skilvirkari þjónustusamningar	Skýr rammi um þjónustusamninga og færni hins opinbera við samningagerð aukin
Rekstur	5 Aukið rafrænt þjónustuframboð	Samræmt og rafrænt þjónustuframboð hins opinbera fyrir einstaklinga og fyrirtækja
	6 Betri heilbrigðisþjónusta	Fjármögnun eftir forskrift, þjónustustýring og rafræn sjúkraskrá
	7 Skilvirkara grunnskólastig	Aukin kennsluskylda, færri námsár, lágmarks bekkjastærðir og fjölmennari skólar
Tilfærslur	8 Aukin atvinnuþátttaka öryrkja	Breytt örorkumat, bættir hvatar og aukin aðkoma atvinnulífs

Tillaga #3

Heildstæð innkaupastefna

Ríkið kaupir vörur og þjónustu fyrir um 90 ma. kr. á ári

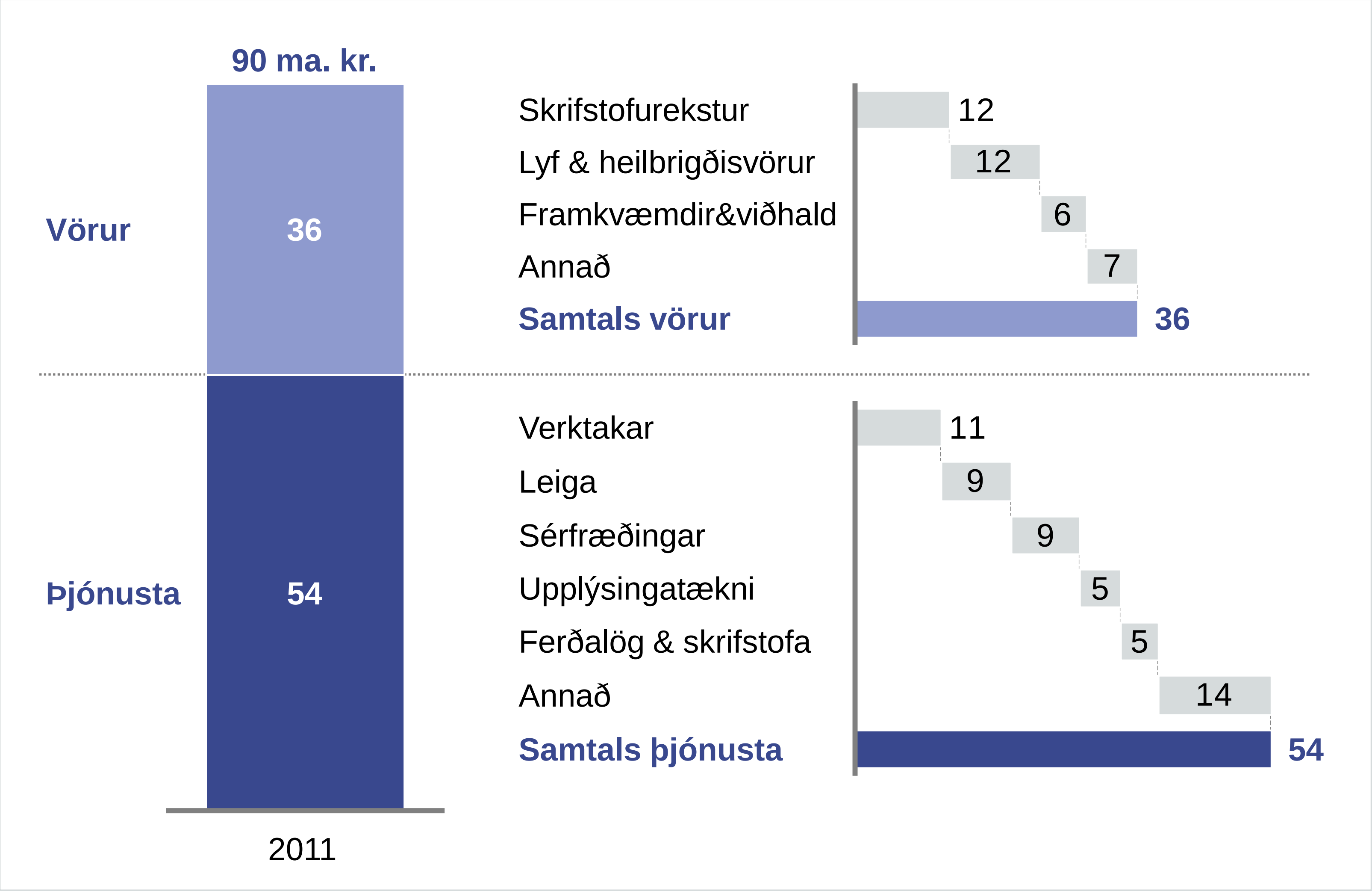

Heimild: Fjármálaráðuneytið

Núverandi innkaupaferli nýtir hins vegar ekki kaupmátt ríkisins til fulls og og getur leitt til of hás innkaupsverðs

Kaupmáttur er ekki nýttur sem skyldi …

Sameiginleg innkaup ríkisins, % af mögulegu hámarki[1]

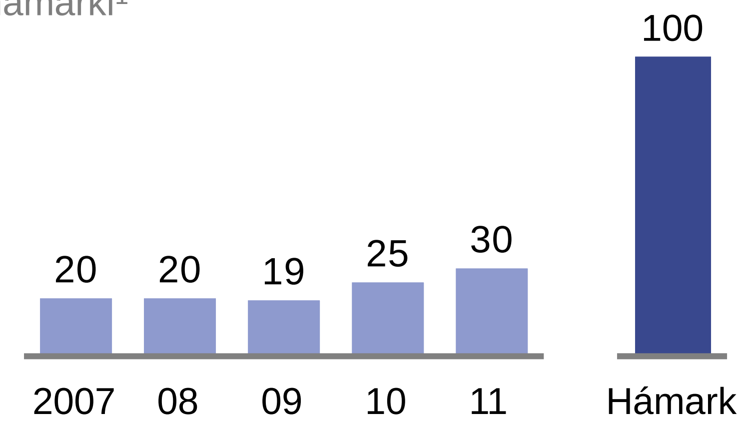

... sem leiðir ekki til bestu kaupa

Innkaupsverð samskonar fartölvu hjá sex stofnunum, þús. kr.

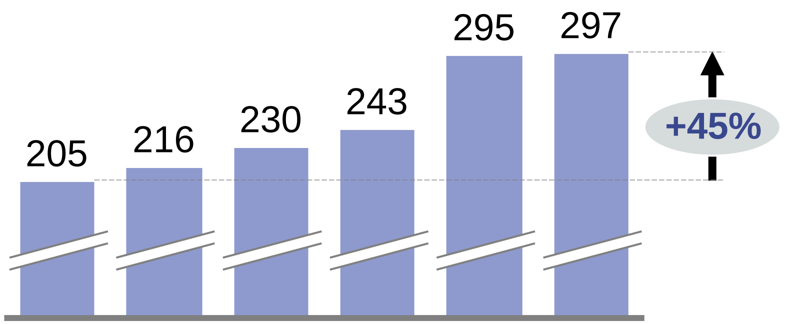

1 Vegna skorts á gögnum er erfitt að meta þetta hlutfall fyrir sveitastjórnarstigið, en hlutfallið þar er líklega lægra.
Heimild: Fjármálaráðuneytið

Hækka má hlutfall sameiginlegra innkaupa í veltumiklum innkaupaflokkum

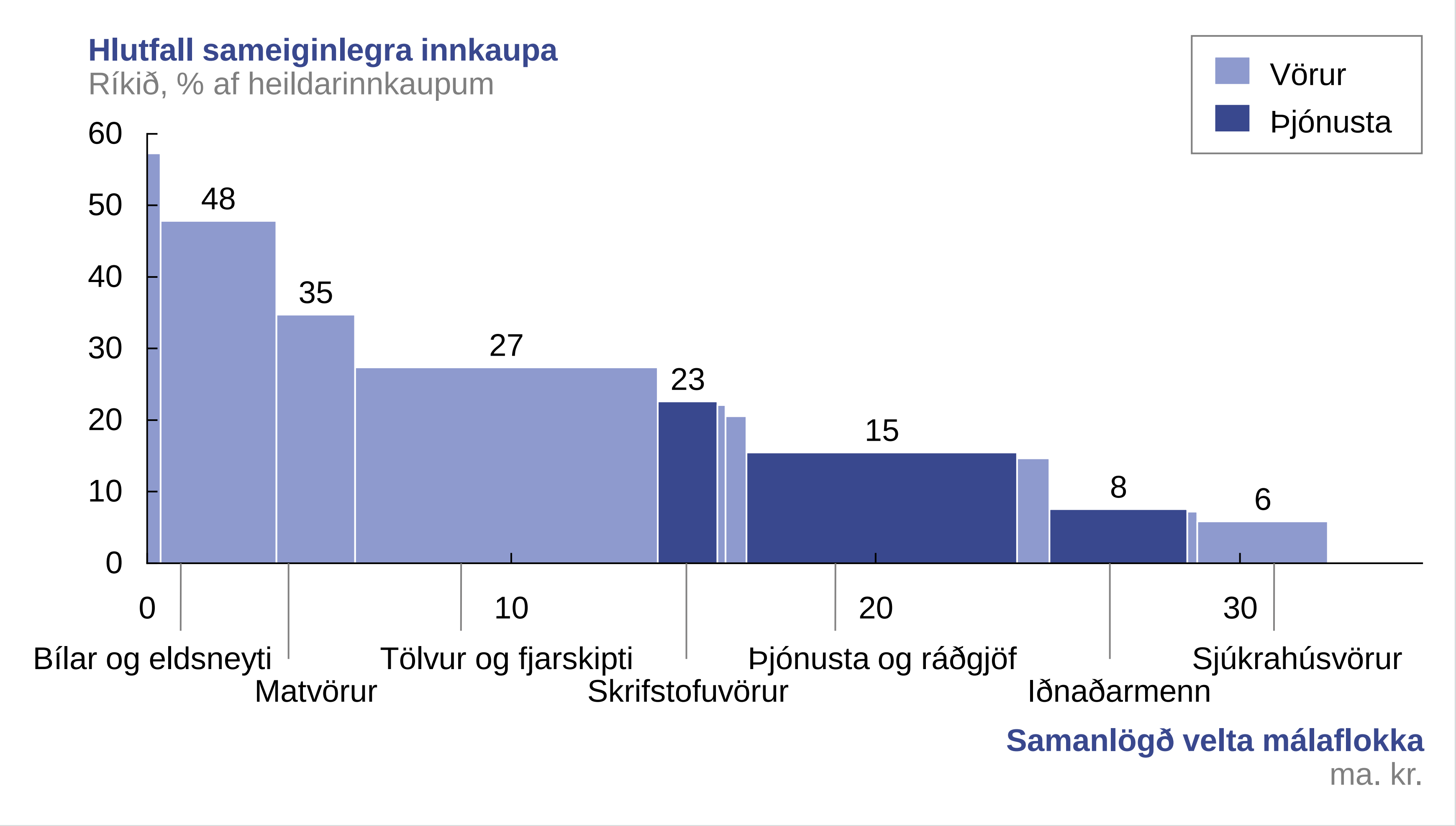

Á sveitastjórnarstigi þarf ekki einungis að auka sameiginleg innkaup, heldur einnig að bæta regluverk og auka gagnsæi

	Ríkið	Sveitarfélög	Skýring
Sameiginleg innkaup	✗	✗	▪ Hvorki ríkið né sveitastjórnarstigið nýta sameiginleg innkaup í nægjanlegum mæli
Skýrar útboðsreglur	✓	✗	▪ Sveitarfélög hafa ekki samræmdar útboðsreglur og útboðsmörk vantar á innlend innkaup þeirra[1]
Gagnsæi og upplýsingagjöf	✓	✗	▪ Kæruleiðir skortir fyrir þátttakendur í útboðum sveitarfélaga og ógagnsæi er um ferla

1 Með innlendum innkaupum er átt við þau innkaup sem ekki falla undi útboðsreglur skv. EES-samningnum

Bæta þarf samningsstöðu hins opinbera með auknum samræmdum innkaupum og bættu innkaupaferli

Skref	Frá	Til
Aðilar samnings	▪ Innkaupaaðilar dreifðir víða, lágt hlutfall innkaupa fer gegnum Ríkiskaup	▪ Stofnunum verði skylt að nota rammasamninga, sé það í boði ▪ Sveitarfélög verði felld undir innkaupareglur ríkisins
Magn- og gæðamat	▪ Innkaup fara fram eftir tilfallandi þörfum án heildstæðs mats á þörf	▪ Stofnanir og sveitarfélög geri magn- og verðáætlanir í upphafi rekstrarárs ▪ Ríkið setji sér magn- og gæðastefnu varðandi opinber innkaup
Útboð og samningur	▪ Brotalamir hvað varðar farveg kærumála, birtingu upplýsinga og samræmingu ferla	▪ Ríkiskaup taki upp rafræn innkaupa- og útboðsferli með bættum verkferlum ▪ Áhersla á hagkvæmari innkaup með fækkun birgja og aukinni tíðni útboða
Eftirfylgni	▪ Ófullnægjandi eftirlit með innkaupum, takmörkuð ábyrgð á óskynsömum ákvörðunum	▪ Markvissara eftirlit með innkaupum ríkisstofnana og sveitarfélaga ▪ Forstöðumenn verði gerðir ábyrgir fyrir innkaupum

Raunhæfur sparnaður miðað við reynslu annarra landa af sambærilegum aðgerðum gæti numið 10 ma. kr. á ári

Áhrif endurbóta í innkaupastefnu á útgjöld

Verðlækkun	Útgjaldaliður	Sparnaður Ríkið, ma. kr.[1]
15%	Skrifstofurekstur	1,8
5%	Lyf & heilbrigðisvörur	0,6
10%	Framkvæmdir&viðhald	0,6
6%	Aðrar vörur	0,4
11%	Verktakar	1,2
2%	Leiga	0,2
16%	Sérfræðingar	1,4
20%	Upplýsingatækni	1,0
15%	Ferðalög & skrifstofa	0,8
14%	Önnur þjónusta	2,0
11%	**Samtals**	**10**

Vörur
Þjónusta

1 Vegna skorts á sambærilegum gögnum fyrir sveitastjórnarstigið er því sleppt í þessari áætlun, en hlutfallslegur sparnaður þar getur líklega orðið hærri.

Tillaga #4

Skilvirkari þjónustusamningar

Þjónustusamningar hins opinbera eru að stærstum hluta um mennta-, menningar- og velferðarmál

Upphæð[1]	Svið	Stærstu samningar
14	**Mennta- og menningarmál**	▪ Ríkisútvarpið ▪ Háskólinn í Reykjavík ▪ Tækniskólinn
12	**Velferðar-þjónusta**	▪ Reykjalundur ▪ Sóltún ▪ Öldrunarþjónusta Akureyrarbæjar
8 (Aðrir flokkar)	**Aðrir flokkar**	▪ Ferjusiglingar ▪ Rekstur flugvalla ▪ og fleira
34 ma. kr.		

Núverandi fyrirkomulag þjónustusamninga hefur verulega vankanta

#1 Lágt hlutfall verndarákvæða

Hlutfall samninga með ákvæði[1], prósent

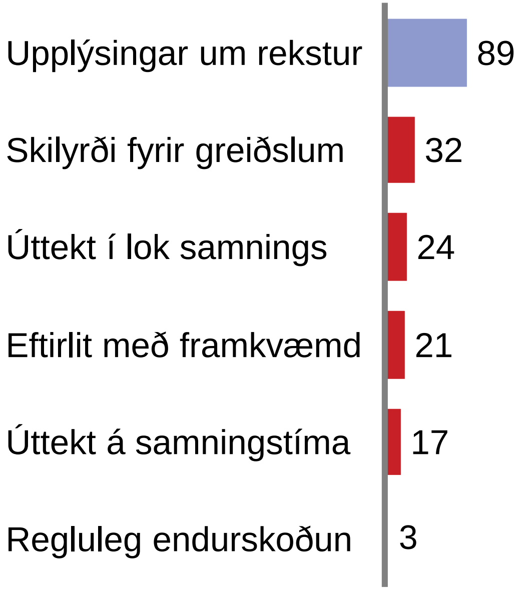

#2 Útrunnir eða ógildir samningar

Fjöldi samninga, öll ráðuneyti[2]

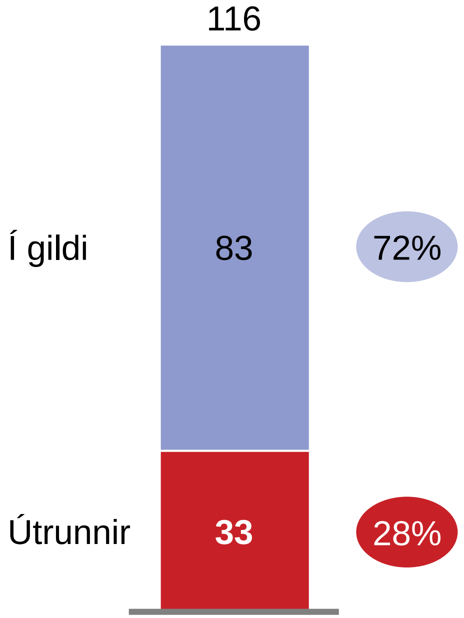

#3 Skortur á stefnu og yfirsýn

- Kaupendaþekking og yfirsýn dreifist milli ráðuneyta
- Þjónustuveitendur eru valdir eftir atvikum en ekki heildstæðri stefnu

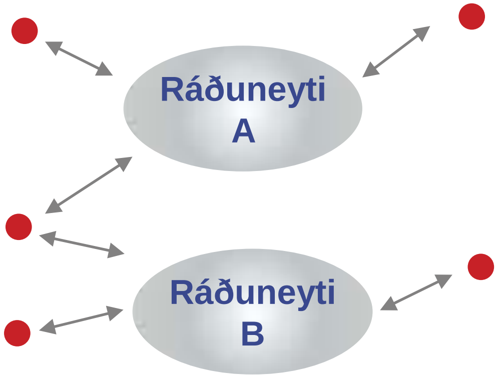

1 Heimild: Ríkisendurskoðun (2012). Dæmi fyrir mennta- og menningarmál - staða sambærileg í öðrum þjónustuflokkum
2 Heimild: Ríkisendurskoðun (2011).

Umsjón og eftirlit með gerð og framfylgni allra þjónustusamninga ríkisins ætti að vera á einum stað

Öll ráðuneyti færu í gegnum sama aðila við samningagerð

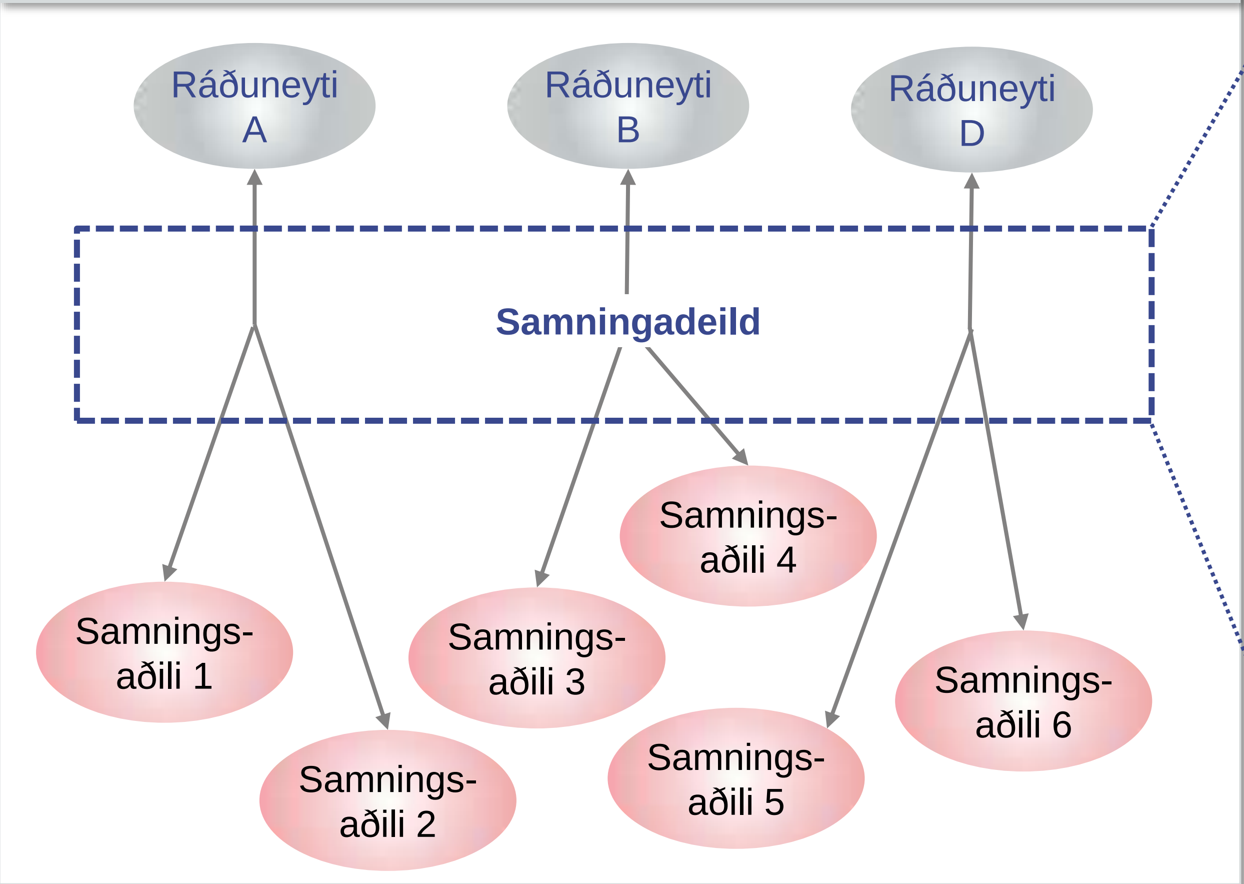

Samningadeild

Markmið

- Fagleg vinnubrögð við gerð samninga
- Heildstæð yfirsýn yfir samninga ríkisins

Verkefni

- Veiti leiðsögn við samningsgerð
- Sinni eftirliti með gildum samningum
- Birti tölur og gögn

Umgjörð

- Verði hluti af fjármálaráðuneyti
- Þurfi að votta gæði samninga

Við leggjum fram 3 tillögur sem ætlað er að stuðla að aukinni framleiðni með hagkvæmari rekstri í mikilvægum málaflokkum

Skipulag	1	Sameining stofnana	Stækkun rekstrareininga með sameiningum stofnana
	2	Efling sveitastjórnarstigsins	Tryggt verði að sveitastjórnir hafi stærð og styrk til að veita aukna þjónustu
Innkaup	3	Heildstæð innkaupastefna	Agi, samstaða og heildstæð stefna í innkaupum á vörum og þjónustu
	4	Skilvirkari þjónustusamningar	Skýr rammi um þjónustusamninga og færni hins opinbera við samningagerð aukin
Rekstur	**5**	**Aukið rafrænt þjónustuframboð**	Samræmt og rafrænt þjónustuframboð hins opinbera fyrir einstaklinga og fyrirtækja
	6	**Betri heilbrigðisþjónusta**	Fjármögnun eftir forskrift, þjónustustýring og rafræn sjúkraskrá
	7	**Skilvirkara grunnskólastig**	Aukin kennsluskylda, færri námsár, lágmarks bekkjastærðir og fjölmennari skólar
Tilfærslur	8	Aukin atvinnuþátttaka öryrkja	Breytt örorkumat, bættir hvatar og aukin aðkoma atvinnulífs

Tillaga #5

Aukið rafrænt þjónustuframboð

Rafræn þjónusta hins opinbera er veigaminni en í nágrannalöndum þrátt fyrir hátt menntunarstig og sterka innviði

Rafræn stjórnsýsluvísitala

Frammistöðumat SÞ

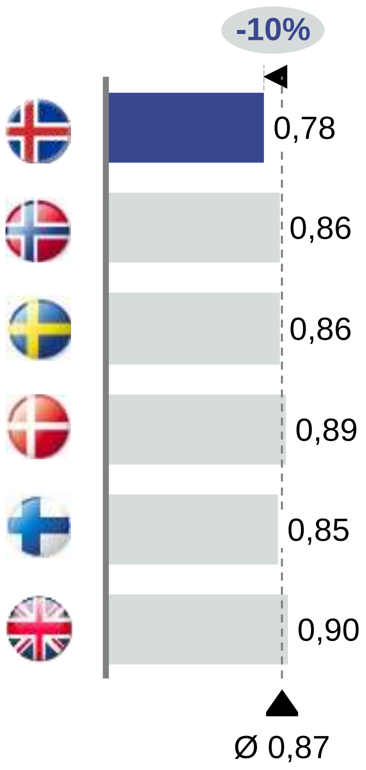

Menntunarstig

Gengi m.v. aðra[1]

+1%

Rafrænir innviðir

+10%

Opinber þjónusta

-39%

Fasi 1 – 92%

Grunnupplýsingar
- Almennar upplýsingar aðgengilegar á netinu
- Tilvísanir skýrar niður á málaflokka

Fasi 2 – 69%

Auknar upplýsingar
- Eyðublöð aðgengileg
- Hljóðskrár og myndbönd nýtt

Fasi 3 – 38%

Samskipti
- Auðkennis-innskráning
- Kosning, leyfisumsóknir og önnur einfaldari mál rafræn

Fasi 4 – 33%

Sérsniðin þjónusta
- Frumkvæðisdrifin og gagnvirk rafræn þjónusta
- Miðuð að stöðu borgara m.t.t. aldurs o.fl. breyta

1 Miðað er við Norðurlöndin og Bretland

Ríki og sveitarfélög þurfa að færa þjónustuframboð á rafrænt form á þann hátt sem hentar borgaranum best

Frá dreifðu og óstöðluðu fyrirkomulagi

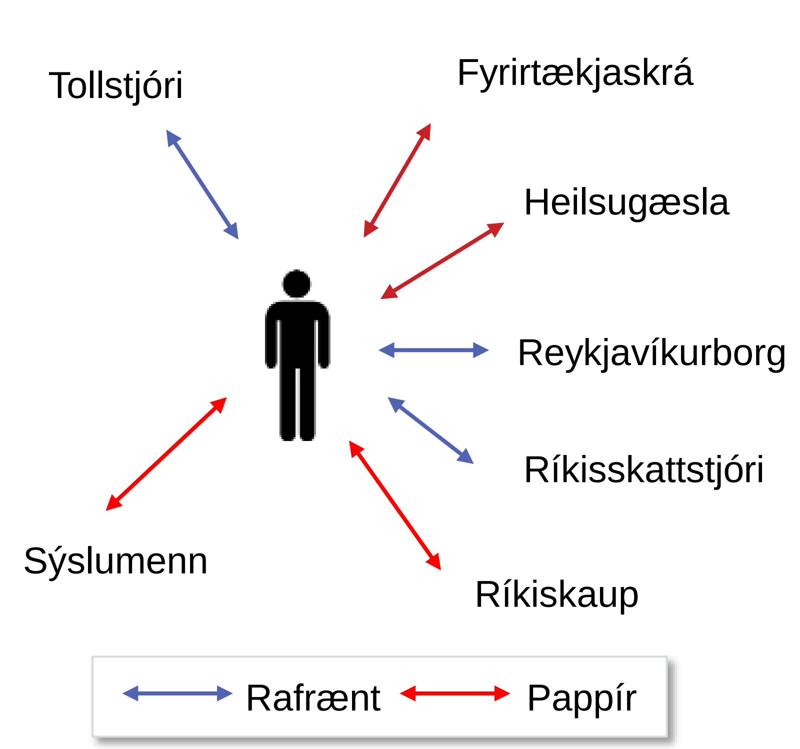

Til samræmdrar þjónustu fyrir borgarann

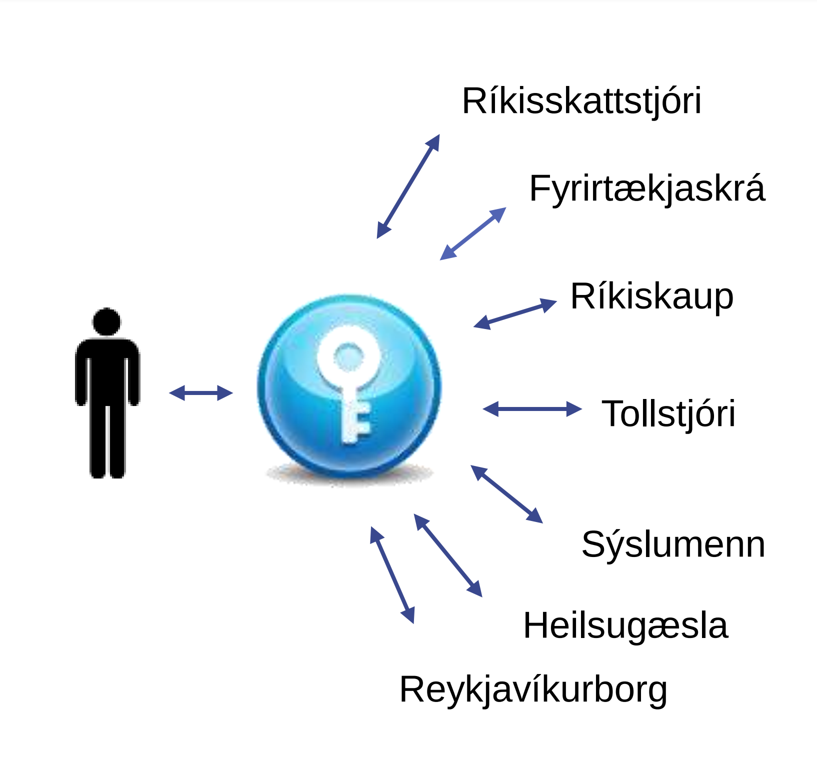

Við leggjum til að öll rafræn opinber þjónusta verði aðgengileg á Ísland.is, bæði fyrir einstaklinga og fyrirtæki[1]

Einstaklingsþjónusta

- Skattskil
- Þjóðskrá
- Þinglýsingar
- Ökuskírteini
- Kosningar
- Samskipti við TR

Ísland.is

Opinber þjónusta á einum stað

Eitt rafrænt auðkenni

- Samhæfing rafrænna kerfa
- Miðlægt auðkenni
- Samvinna milli opinberra aðila

Hvað þarf til?

Fyrirtækjaþjónusta

- Skattskil
- Skráning fyrirtækja
- Tollafgreiðsla
- Leyfis umsóknir
- Greiðslur reikninga
- Útboð

1 Innanríkisráðuneytið kynnti nýlega stefnumörkun í þessu máli sem er mjög í takt við áherslur tillögunar

Ávinningur í þjónustu og hagræði í rekstri af slíku fyrirkomulagi væri margvíslegur

Áhrif

Þáttur	Ávinningur	Lýsing
Þjónusta	Breidd	▪ Borgarar – einstaklingar og fyrirtæki – fái afgreiðslu allra sinna erinda á island.is
	Hraði	▪ Styttri afgreiðslutími í sem flestum þjónustuþáttum
Rekstur	Samlegð	▪ Samræmd uppbygging ferla og gagnagrunna, samnýting upplýsingakerfa
	Öryggi	▪ Öryggismál miðist við það besta sem til er í dag í einu kerfi

Tillaga #6

Betri heilbrigðisþjónusta

Fjárveitingar til ólíkra landssvæða þarf að veita út frá þörf íbúa fyrir heilbrigðisþjónustu en ekki þeim innviðum sem fyrir eru

Umfang og staðsetning heilbrigðisstofnana ræður fjárframlögum til ólíkra svæða

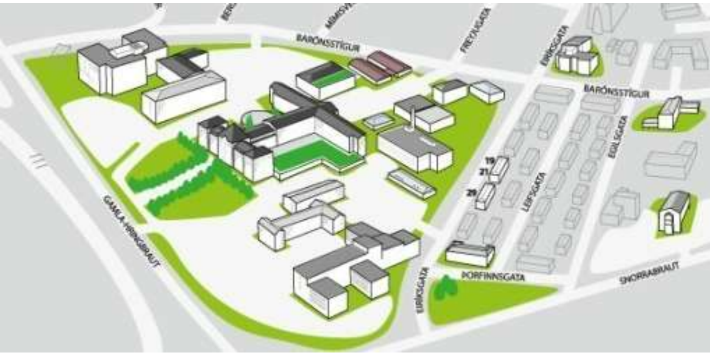

- Fjárveitingar til landssvæða í dag fara eftir fjölda heilbrigðisstofnana sem staðsettar eru þar
- Ákvarðanir um fjárveitingar til landssvæða eru teknar út frá fyrri fjárveitingum til þessara stofnana, a.t.t. breytinga á umfangi starfseminnar

Fjárframlag fer eftir íbúafjölda og þörf fyrir heilbrigðisþjónustu á hverju svæði

- Fjárveitingar til landssvæða ættu að byggjast á þörf fyrir heilbrigðisþjónustu, s.s. fjölda íbúa, aldurssamsetningu og félagslegum þáttum
- Ákvarðanir um fjárveitingar grundvallast á forskrift sem byggir á tölulegum gögnum um þessa þætti og árangri

Fjárveiting til landssvæða ætti að ákvarðast af slíkri forskrift og sameina þannig framleiðni- og sanngirnisjónarmið

		Skilvirkni	Kostnaðar-aðhald	Jöfnuður	Gagnsæi	Sveigjan-leiki
1 Núverandi form	Pólitísk ákvörðun	✗	✗	✗	✗	✓
	Fyrri fjárlög	✗	✓	✗	✗	✗
	Útboð og samningar	✓	✗	✓	✓	✗
	Endurgreiddur kostnaður	✗	✗	✓	✓	✓
2 Tillaga	Fjármögnun eftir forskrift	✓	✓	✓	✓	✓

Nær öll ríki á Vesturlöndum notast við fjármögnun eftir forskrift við úthlutun til ólíkra landsvæða

Kanada

Fjárheimildum dreift á 17 umdæmi. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldri
- Kyni
- Kynþætti
- Félagslegri stöðu
- Fjarlægðum[2]

England

Fjárheimildum er dreift til 10 umdæma og í um 150 heilsugæslusjóði. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldri
- Kyni
- Félagsfræðilegum þáttum
- Verðlagi í umdæmum

● Fjármögnun eftir forskrift[1]

Finnland

Fjárheimildum dreift á 21 svæði. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldurssamsetningu
- Fjölda með örorku
- Fjarlægðum
- Skattgreiðslum

Noregur

Fjárheimildum dreift á fimm landssvæði. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldri
- Dánartíðni
- Atvinnuleysi
- Menntunarstigi
- Fjarlægðum
- Fjölda með örorku.

1 Listi ekki tæmandi
2 Dæmi á við um Alberta-fylki

Við leggjum til slíka forskrift hérlendis svo fjárheimildir ólíkra landssvæða séu í takt við þörf fyrir heilbrigðisþjónustu

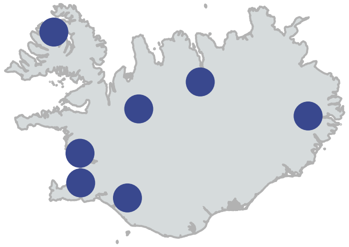

Tillaga fyrir Ísland

Fjárheimildum verði dreift á 7 landssvæði eftir höfðatölu. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldri
- Kyni
- Félagslegum þáttum
- Fjarlægðum

Úthlutun nái yfir eftirfarandi flokka heilbrigðisþjónustu:

- Sérhæfða sjúkrahúsþjónustu
- Almenna sjúkrahúsþjónustu
- Heilsugæslu

Frávik útgjalda minnkar og byggir á gagnsæjum þáttum[1]

Fjárheimild á mann, hlutfall af landsmeðaltali, prósent

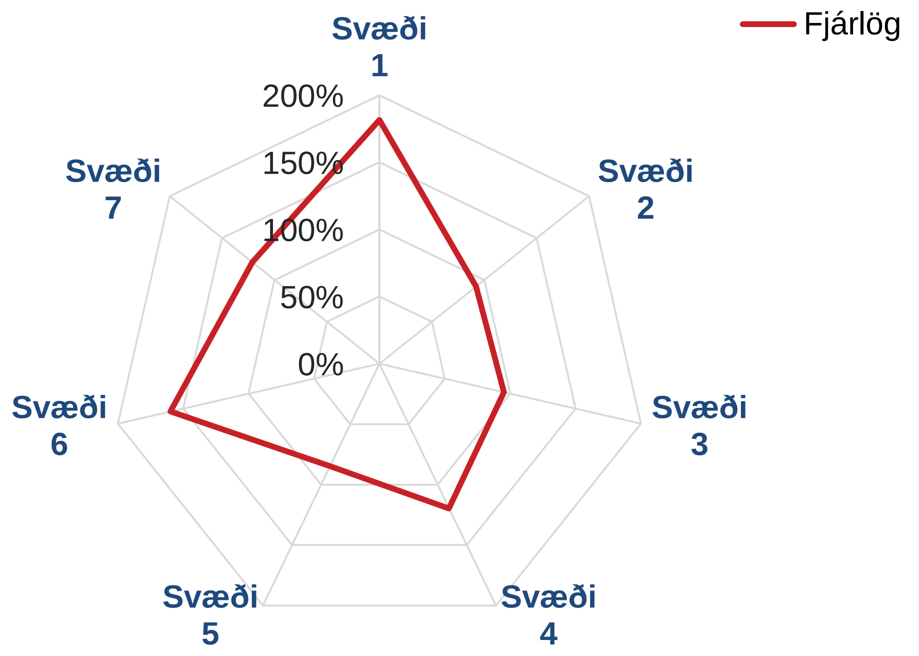

1 Dæmi er fyrir heilsugæslu. Útreikningar eru raunverulegir en heiti landssvæða eru falin

Við leggjum til slíka forskrift hérlendis svo fjárheimildir ólíkra landssvæða séu í takt við þörf fyrir heilbrigðisþjónustu

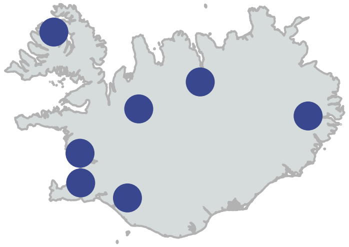

Tillaga fyrir Ísland

Fjárheimildum verði dreift á 7 landssvæði eftir höfðatölu. Leiðrétt m.a. fyrir:

- Aldri
- Kyni
- Félagslegum þáttum
- Fjarlægðum

Úthlutun nái yfir eftirfarandi flokka heilbrigðisþjónustu:

- Sérhæfða sjúkrahúsþjónustu
- Almenna sjúkrahúsþjónustu
- Heilsugæslu

Frávik útgjalda minnkar og byggir á gagnsæjum þáttum[1]
Fjárheimild á mann, hlutfall af landsmeðaltali, prósent

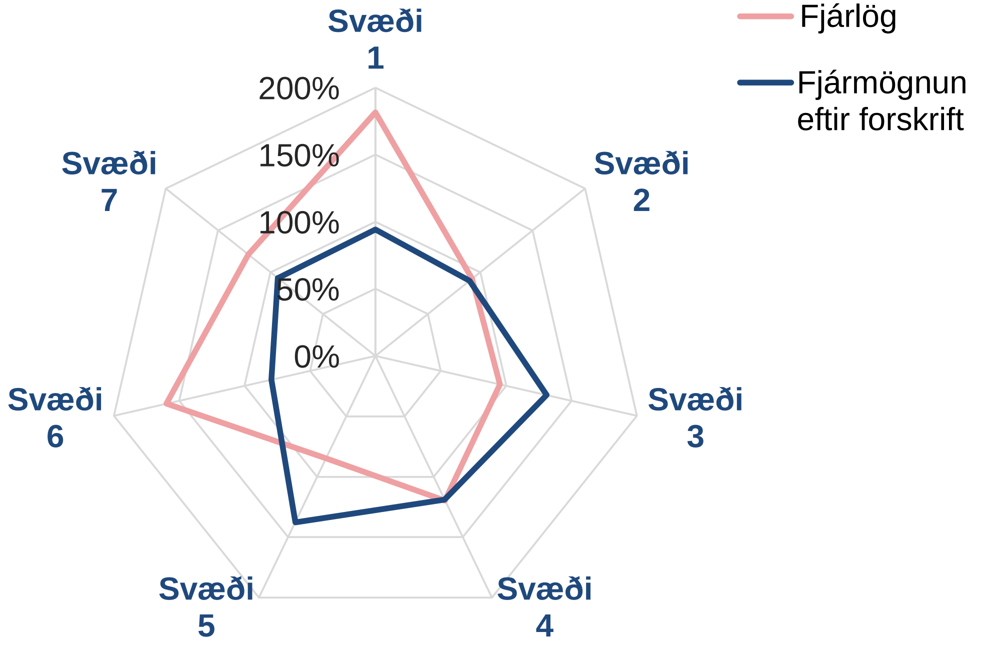

1 Dæmi er fyrir heilsugæslu. Útreikningar eru raunverulegir en heiti landssvæða eru falin

Festa þarf heilsugæsluna í sessi sem fyrsta áfangastað sjúklinga með breytingum á greiðsluþátttöku og greiðslukerfi

- Í dag er aðgengi sjúklinga óheft að sérfræðilæknum og bráða-, dag- og göngudeildum
- Breyta ætti greiðsluþátttöku þannig að sjúklingar hafi hvata til að fara til heilsugæslu
- Slík breyting myndi bæta þjónustu heilsugæslu og nýta sérfræðiþekkingu á skilvirkari hátt

Með þjónustustýringu færist heilsugæslan nær sjúklingnum og verður hans fyrsti áfangastaður

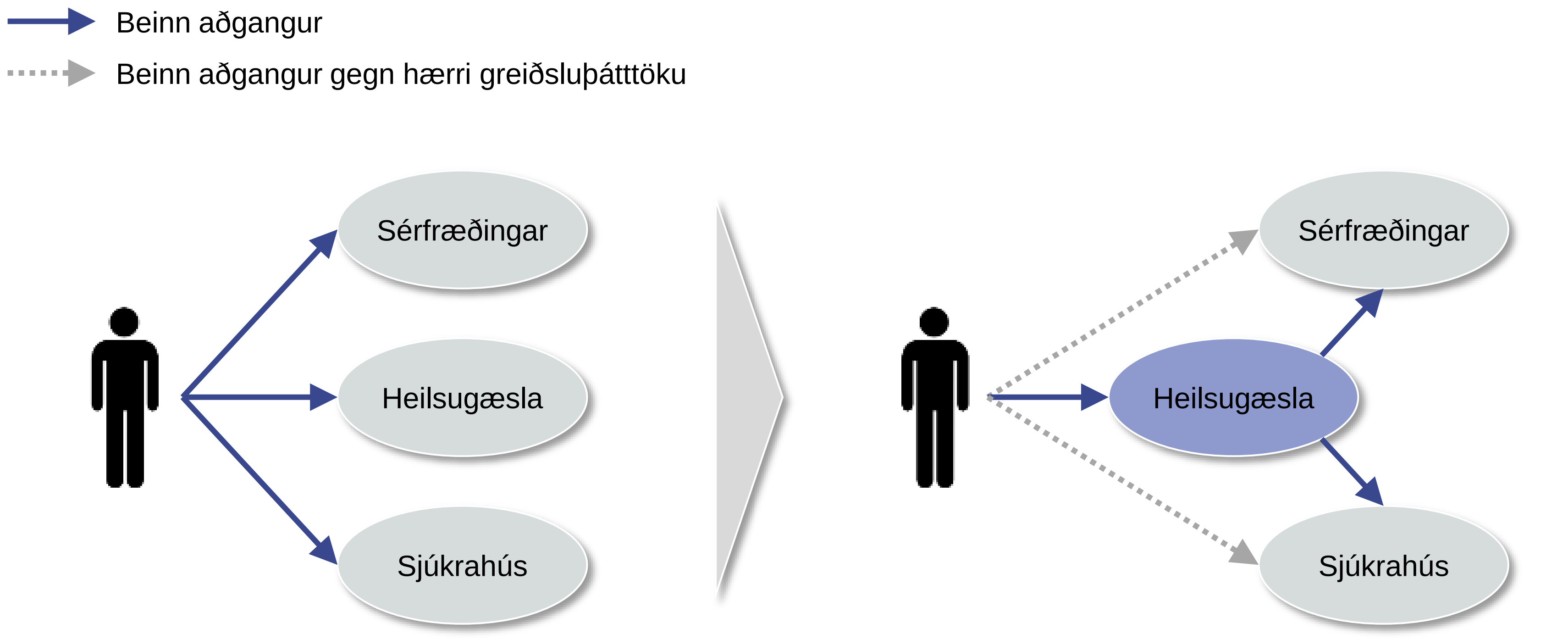

Jafnframt þarf að auka sjálfstæði heilbrigðisstofnana til að mæta launalegum og faglegum metnaði starfsfólks

- Í dag þarf starfsfólk að vinna á fleiri en einum stað til að samþætta launakröfur við faglegan metnað
- Frelsi stofnana í launamálum og formfest samráð um flæði þekkingar þeirra á milli myndi koma í veg fyrir að slíkt fyrirkomulag væri áfram nauðsynlegt
- Afleiðingin væri aukin sérhæfing starfsfólks hverrar stofnunar og bætt þjónusta í öllum hlutum heilbrigðiskerfisins

Breytt fyrirkomulag launamála og skipulagt flæði þekkingar á milli stofnana myndi bæta heilbrigðisþjónustu

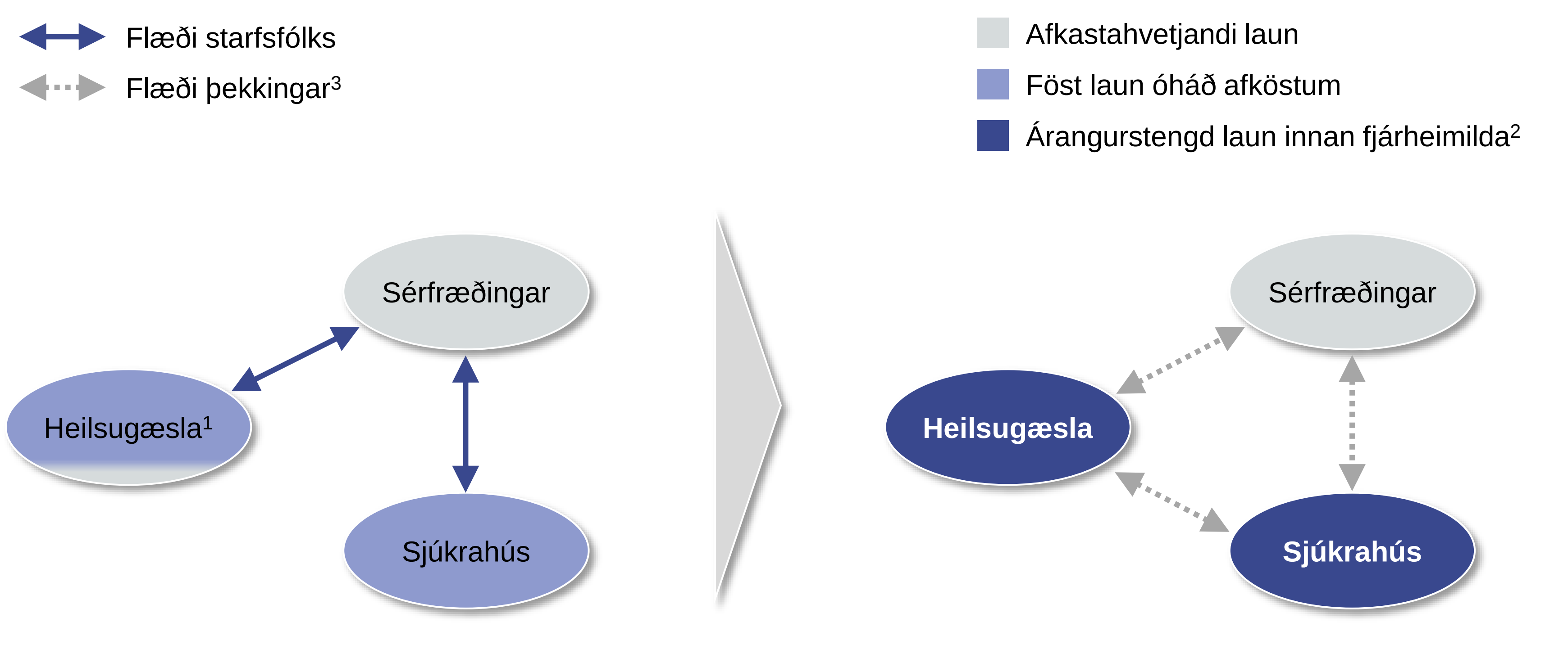

1 Föst laun en afkastatengt eftir dagvinnu
2 Laun sem rúmast innan höfðatölugreiðslu stofnunarinnar, frelsi til stofnanasamninga
3 Formfest samráð og samvinna til að mæta faglegum metnaði starfsfólks í stað þess að það vinni á fleiri en einum stað

Einni rafrænni sjúkraskrá fylgja margvíslegir kostir

Staðan í dag

Yfirlit yfir rafræn skráningarkerfi sjúkraskráa í dag

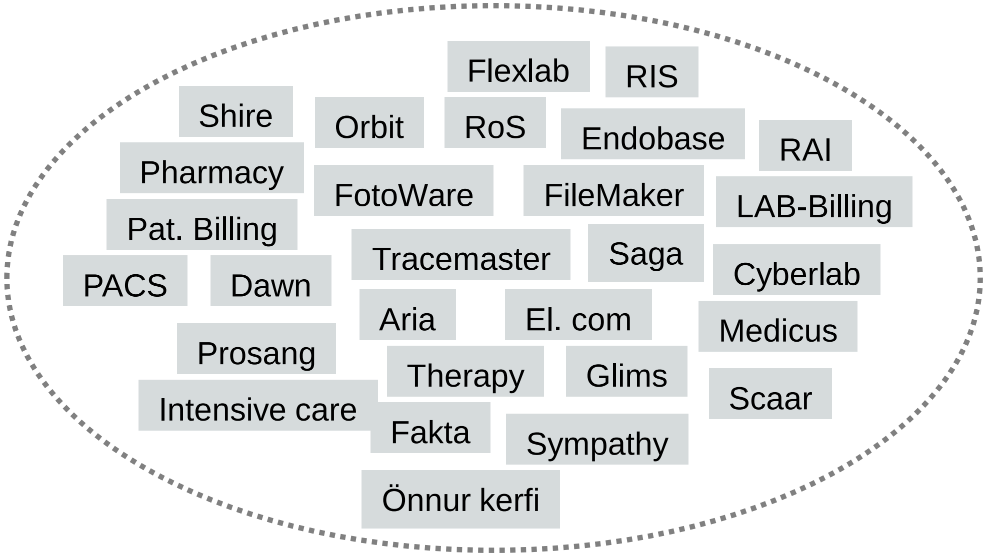

- Heilsufarsgögn landsmanna eru í dag vistuð **ýmist á pappír eða í rafrænum kerfum**
- Rafrænu kerfin eru **margs konar**, þau er erfitt að tengja saman og oft styðja þau ekki þá vinnuferla sem þörf er á
- Því er **ógerlegt að fá heildstætt yfirlit** yfir sjúkrasögu sjúklings á einum stað
- Til dæmis geta læknar á sérfræðistofum ekki séð hvaða gögn eru til um sjúkling á sjúkrahúsunum eða í heilsugæslu.

Staða eftir breytingar

Yfirlit yfir rafræn skráningarkerfi sjúkraskráa eftir breytingar

Eitt kerfi

- **Aukið öryggi** sjúklinga og gæði þjónustu
- **Samræmd skráning upplýsinga** milli stofnana og samanburðarhæf gögn sem auðvelda heildræna ákvörðunartöku
- Sjúklingar þurfa ekki að fara í óþarfar endurteknar rannsóknir
- Sjúklingar hafa aðgang að eigin sjúkraskrárgögnum
- **Varðveisla gagna örugg** með samræmdar aðgangsreglur

Samanlagðar veita tillögurnar heilbrigðisþjónustunni svigrúm til að takast á við kostnaðaráskoranir komandi ára

Framleiðniaukning heilbrigðiskerfis
Aukning, prósent

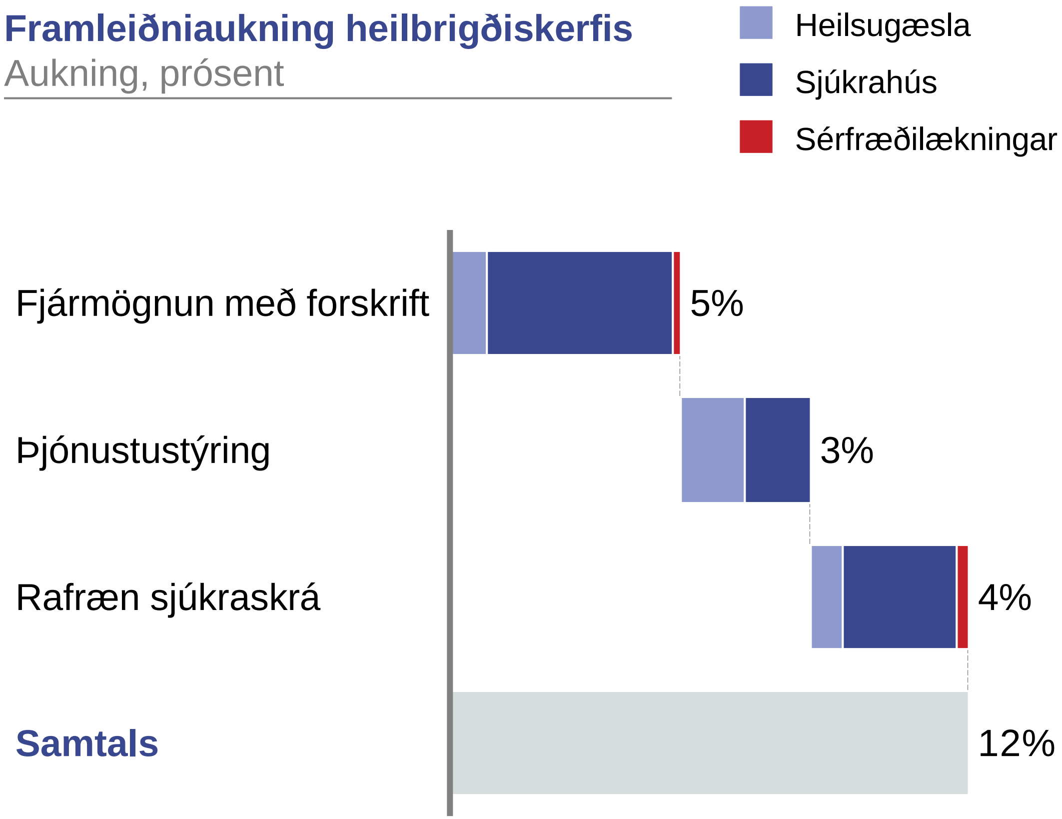

Lykilforsendur

- Sjúkrahúsum og heilsugæslu verður úthlutað fjármagni eftir forskrift a.t.t. árangurs (gæða)
- Þjónustustýring dregur úr eftirspurn eftir sérfræði- og spítalaþjónustu sem heilsugæslan getur sinnt
- Rafræn sjúkraskrá skilar sömu framleiðniaukningu og sambærileg innleiðing í Kronoberg í Svíþjóð árið 2004

Tillaga #7

Skilvirkara menntakerfi

Þrátt fyrir há fjárframlög til menntamála stöndum við höllum fæti gagnvart nágrannalöndunum á lykilmælikvörðum

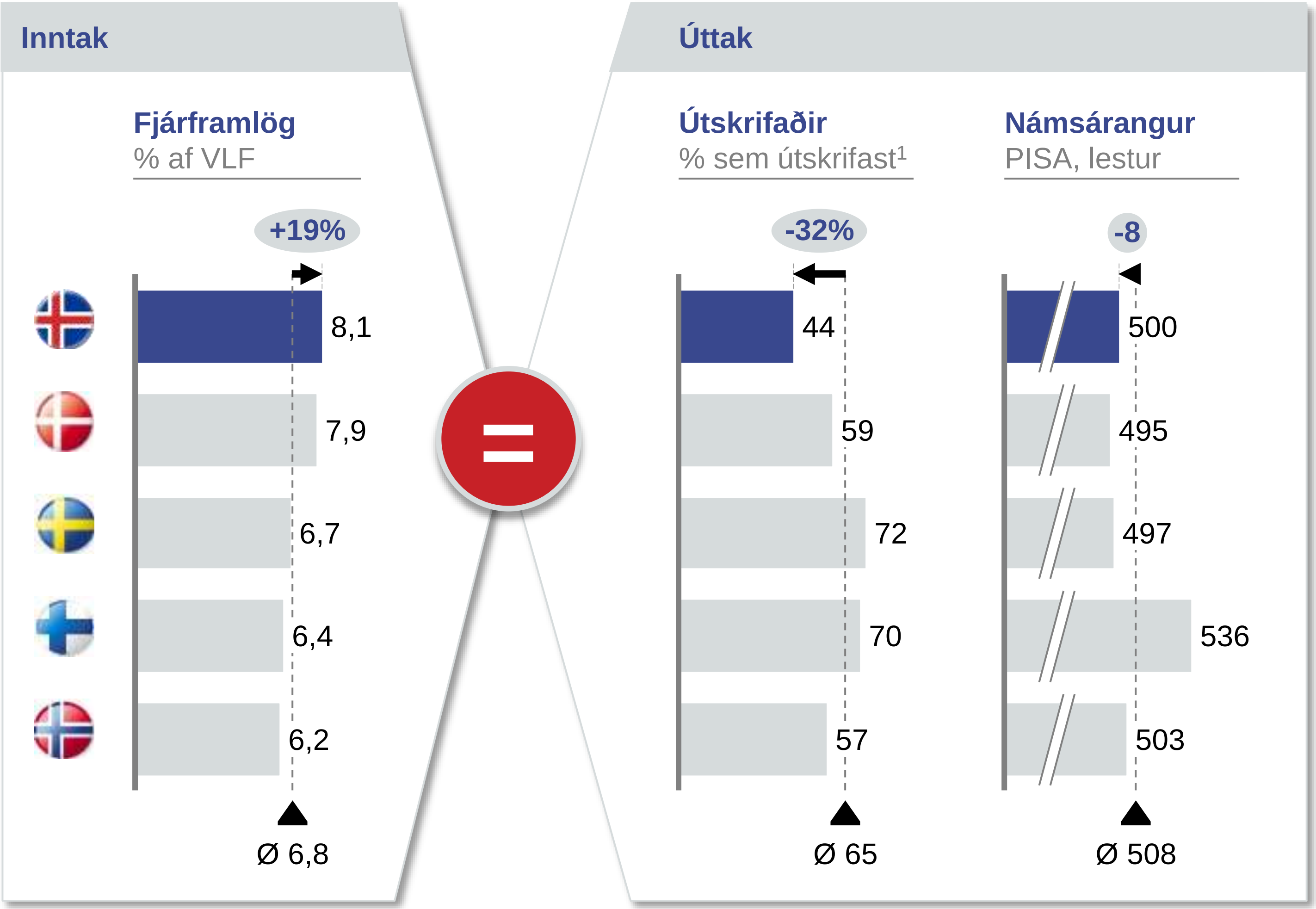

1 Hlutfall sem útskrifast úr framhaldsskóla með minna en tveggja ára töf

Heimild: OECD

Útgjöld til skólastiganna miðað við nágrannalönd benda til að tækifæri til framleiðniaukningar séu mest á grunnskólastigi

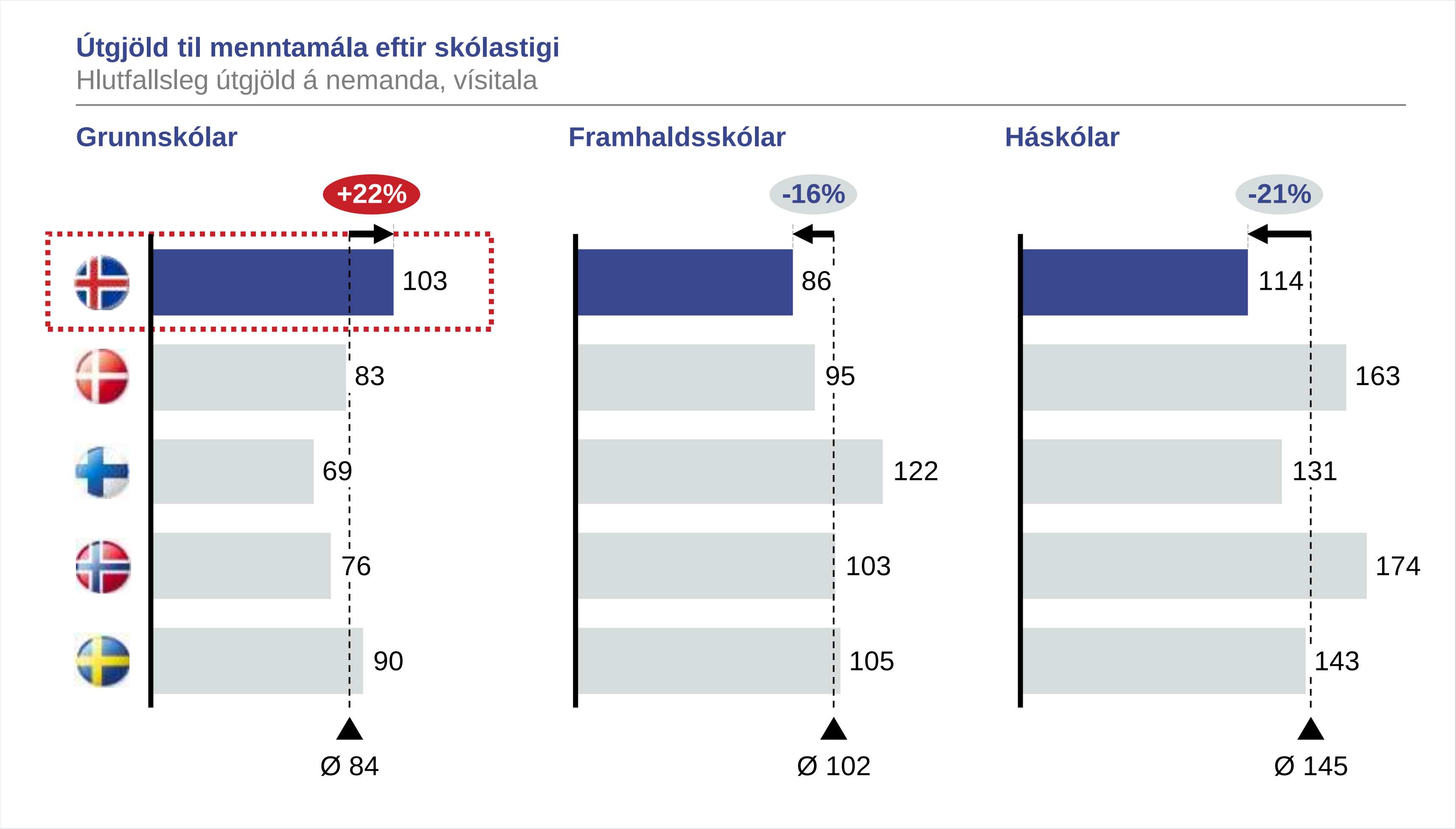

Há fjárframlög til grunnskólastigsins fara að hluta í að fjármagna óhagkvæmar rekstrareiningar

- Af 173 grunnskólum á landinu eru **56 skólar með færri en 100 nemendur**
- Fámennir skólar eru óhagkvæmir í rekstri og auka þörf fyrir önnur störf en kennslustörf

Stærð skóla
Meðalfjöldi nemenda

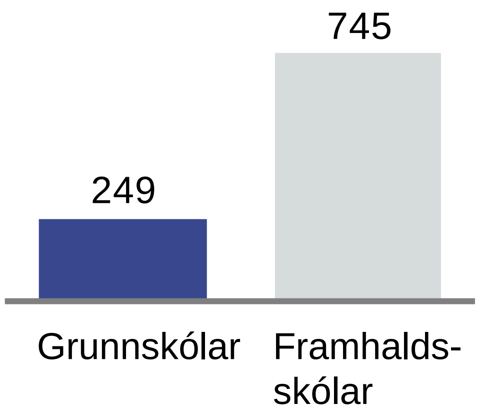

Starfsfólk grunnskóla
Skipting eftir starfssviði[1]

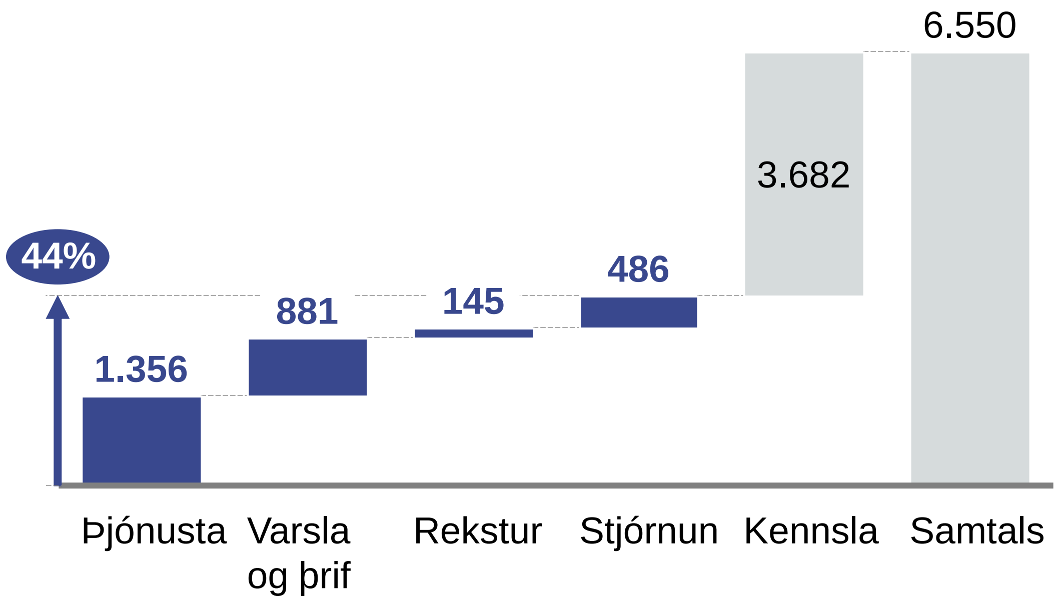

1 Hagstofa Íslands, 2012

Lágt hlutfall kennslutíma grunnskólakennara hérlendis dregur úr framleiðni þeirra og gerir launahækkanir erfiðari

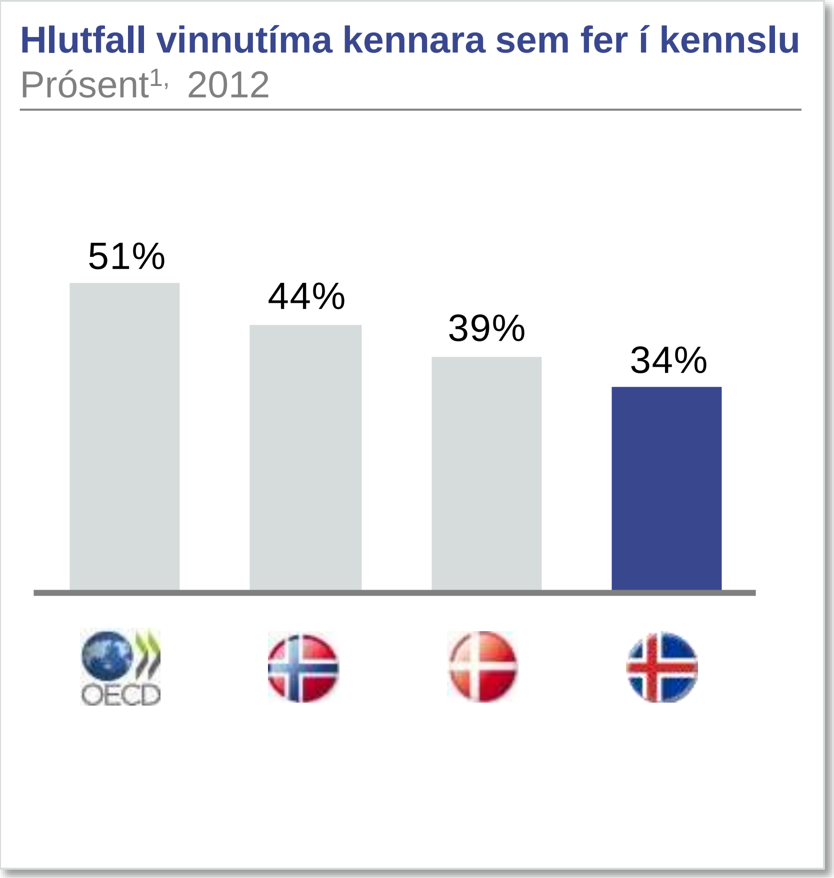

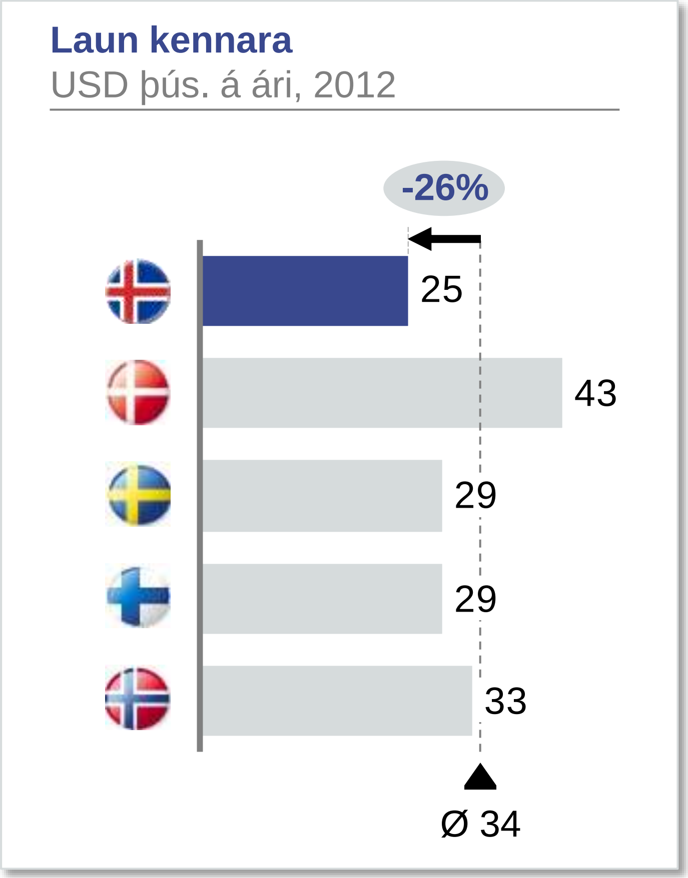

1 Tölur voru ekki tiltækar fyrir Finnland og Svíþjóð, svo meðaltal OECD landa er einnig haft með
Heimild: OECD

Auka mætti framleiðni grunnskólastigsins um fjórðung með fjórum aðgerðum

- Hærra kennsluhlutfall og fækkun námsára skilar mestum ávinningi
- Ávinning aukinnar framleiðni mætti nýta til að hækka laun kennara um sem aukningunni nemur

Möguleg framleiðniaukning grunnskólastigsins
Vísitala, 100=núverandi framleiðni

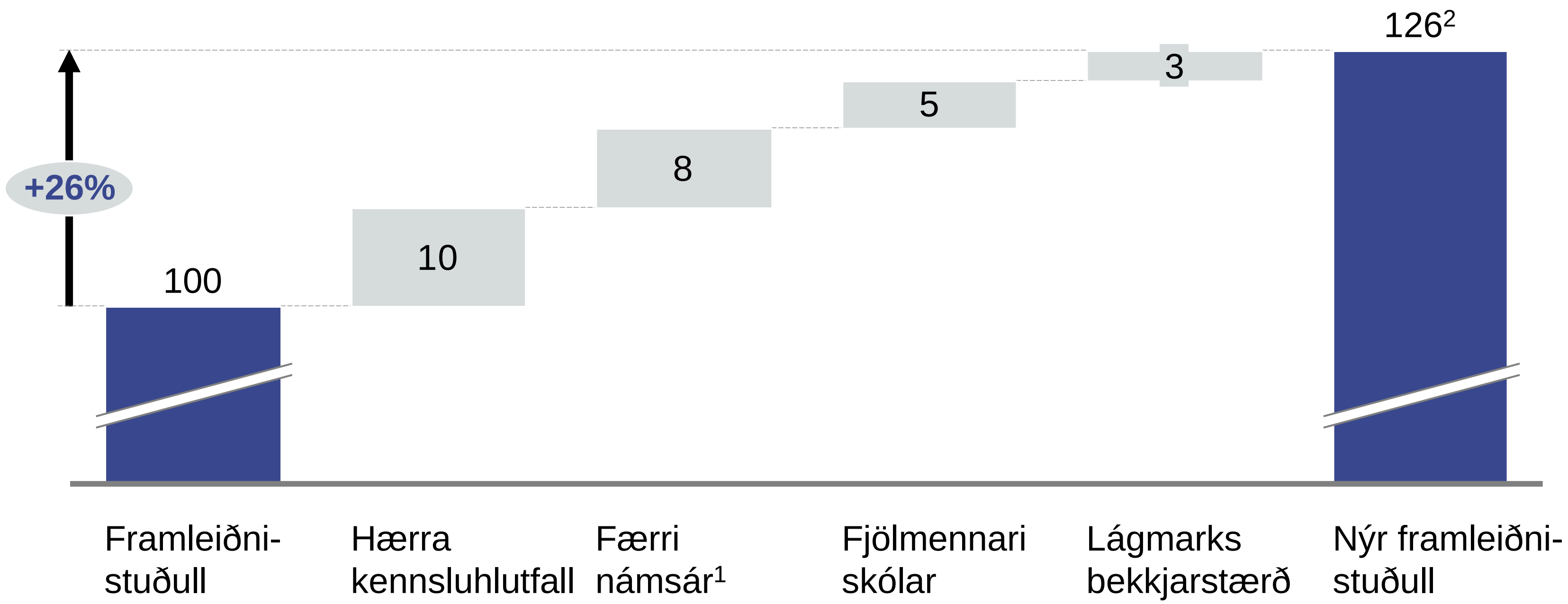

1 Sjá tillögu vinnuhóps um alþjóðageirann
2 Sama framleiðni og í Finnlandi. Innbyrðis skipting framleiðniaukningar byggist á áætlun verkefnisstjórnar

Við leggjum fram 1 tillögu sem ætlað er að treysta rétta hvata í tilfærslukerfi hins opinbera

Skipulag	1	Sameining stofnana	Stækkun rekstrareininga með sameiningum stofnana
	2	Efling sveitastjórnarstigsins	Tryggt verði að sveitastjórnir hafi stærð og styrk til að veita aukna þjónustu
Innkaup	3	Heildstæð innkaupastefna	Agi, samstaða og heildstæð stefna í innkaupum á vörum og þjónustu
	4	Skilvirkari þjónustusamningar	Skýr rammi um þjónustusamninga og færni hins opinbera við samningagerð aukin
Rekstur	5	Aukið rafrænt þjónustuframboð	Samræmt og rafrænt þjónustuframboð hins opinbera fyrir einstaklinga og fyrirtækja
	6	Betri heilbrigðisþjónusta	Fjármögnun eftir forskrift, þjónustustýring og rafræn sjúkraskrá
	7	Skilvirkara grunnskólastig	Aukin kennsluskylda, færri námsár, lágmarks bekkjastærðir og fjölmennari skólar
Tilfærslur	**8**	**Aukin atvinnuþátttaka öryrkja**	Breytt örorkumat, bættir hvatar og aukin aðkoma atvinnulífs

Tillaga #8

Aukin atvinnuþátttaka öryrkja

Fjöldi fólks er greindur með örorku á hverju ári og þátttaka þeirra í atvinnulífi hefur dregist saman

Yfir 1200 manns greinast með örorku á ári ...
Fjöldi nýgreindra 75% öryrkja

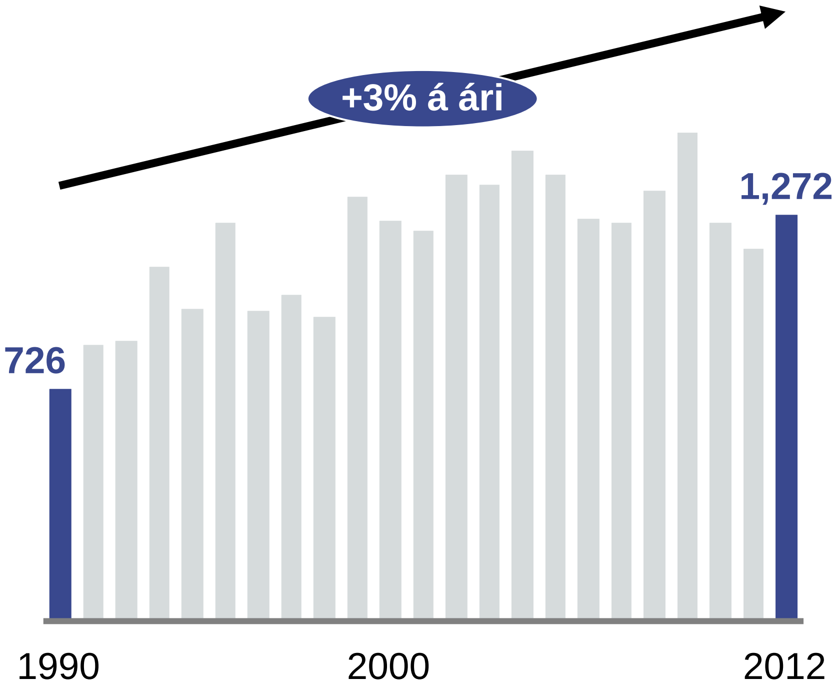

... og atvinnuþátttaka þeirra er lág
Hlutfall einstaklinga með 75% örorkumat í starfi

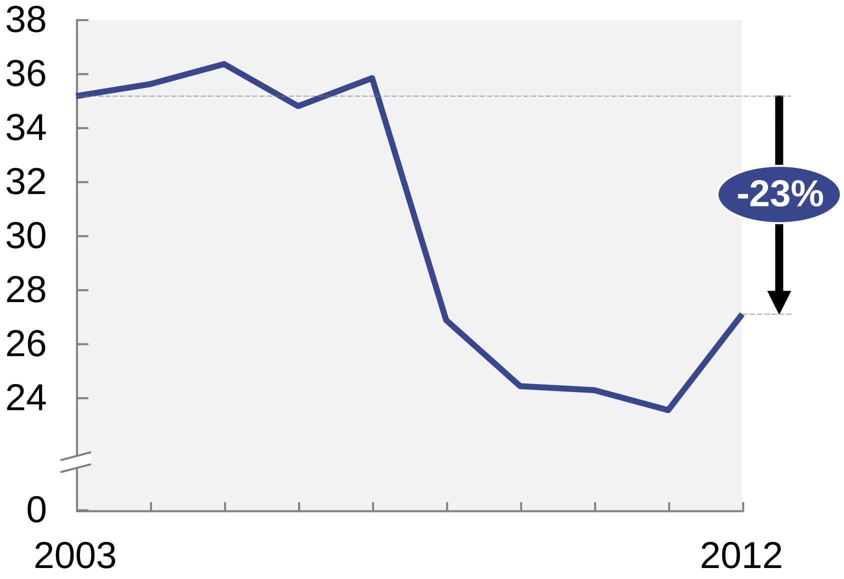

Heimild: Tryggingastofnun

Meirihluti öryrkja hefur bæði starfsgetu og -vilja en lítill hluti þeirra finnur sér starf

Ástæða örorkumats
Hlutfall 75% örorkulífeyrisþega

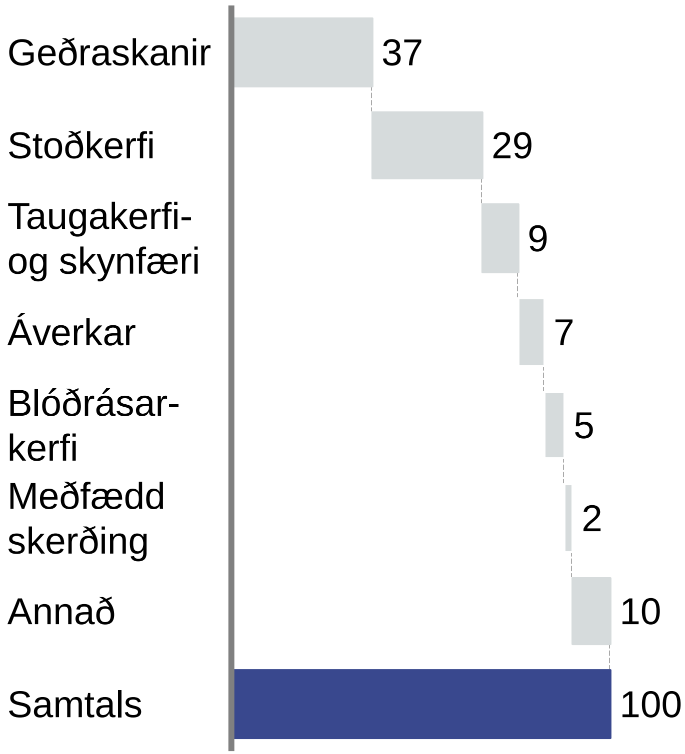

Aðeins 5% þeirra sem vilja vinnu fá starf
Hlutfall örorkulífeyrisþega

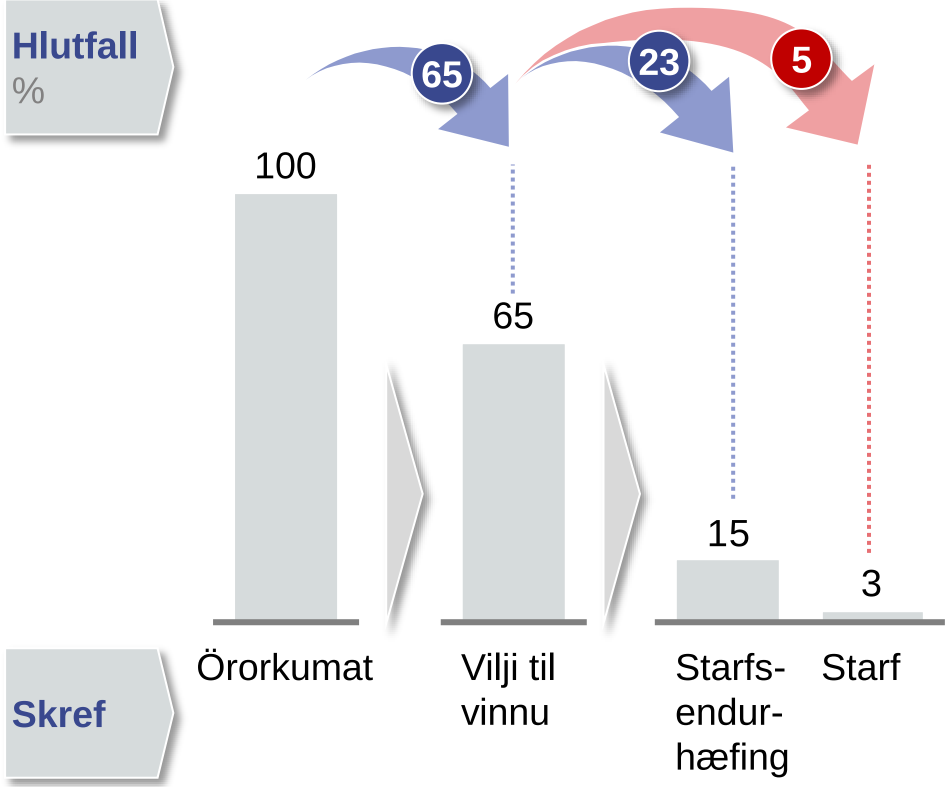

Heimild: Tryggingastofnun; Guðrún Hannesdóttir o.fl. (2010): Örorka og virk velferðarstefna á Íslandi

Við leggjum til þríþættar aðgerðir til að draga úr nýgengi örorku og auka atvinnu þeirra sem búa við örorku nú þegar

#1 Virkara atvinnulíf

- Atvinnurekendur **auki sveigjanleika og ábyrgð** gagnvart starfsfólki sem er í hættu á að hverfa af vinnumarkaði
- **Fjárhagslegur stuðningur** sé veittur atvinnurekendum sem ráða starfsfólk með takmarkaða starfsgetu

#2 Breytt matsferli

- Einstaklingar séu metnir eftir **starfsgetu** á **staðlaðan** hátt, en ekki vangetu eftir atvikum
- Litið sé til **atvinnumögu-leika** við ákvörðun bóta og **ráðgjöf** veitt samhliða
- Örorkulífeyrir **endurmetinn** eftir ákveðinn tíma nema veikindi geti ekki breyst

#3 Samstilltir hvatar

- Bóta- og skattkerfi byggð upp svo það **borgi sig að taka þátt** á vinnumarkaði
- **Möguleiki á endurkomu** í bótakerfi tryggður, prófi einstaklingur fyrir sér á vinnumarkaði
- Stuðningur við börn fari úr örorkukerfinu yfir í stuðning við börn alls lágtekjufólks óháð atvinnu

#4 Aukin Samvinna

- Einstaklingar, atvinnurekendur, menntakerfi, læknar og sérfræðingar þurfa að vinna saman í meiri mæli en tíðkast í dag
- Samþætta þarf verklag ólíkra aðila, t.d. vegna langvarandi fjarvista úr vinnu

Heimild: VIRK starfsendurhæfing (árangur í Hollandi og Danmörku), OECD, 2010, Sickness, Disability and work
Starfsgeta, þátttaka og velferð, Vigdís Jónsdóttir

Með breytingunum færist fyrirkomulag og útgjöld til málaflokksins nær öðrum Norðurlöndum

Áhrif breytinga á útgjöld hins opinbera
Útgjöld í örorkubætur, % af VLF

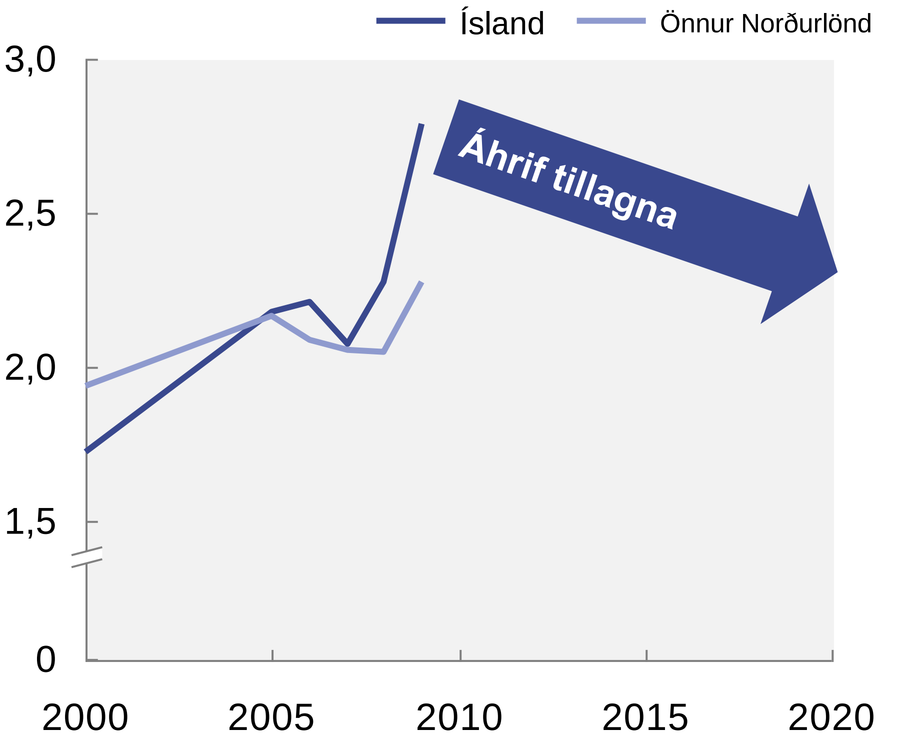

Náist hlutfallið niður á sama stig og á öðrum Norðurlöndum næst sparnaður
Útgjöld til örorkumála, ma. kr. á ári

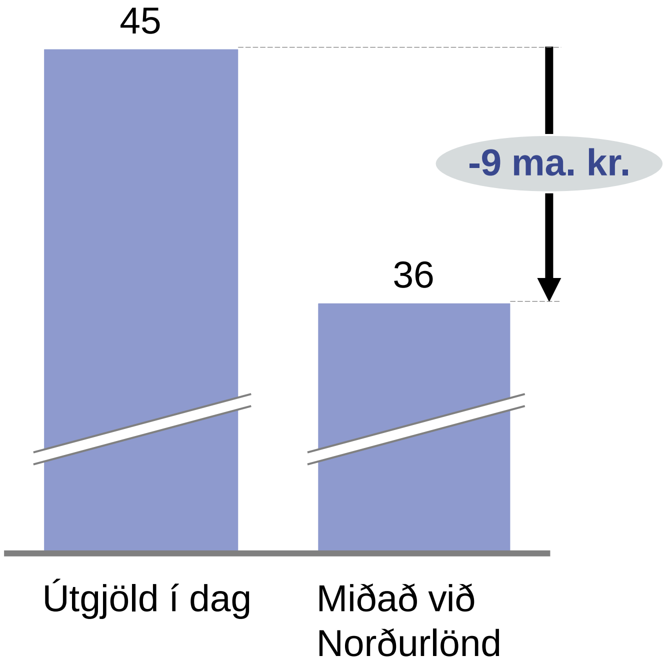

Heimild: OECD Social Expenditure database

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. Opinber þjónusta
6. **Innlend þjónusta**
7. Auðlindageirinn
8. Alþjóðageirinn

Innlendi þjónustugeirinn er stærsti geiri hagkerfisins útfrá heildarframleiðslu og fjölda starfa

Innlendi þjónustugeirinn í tölum

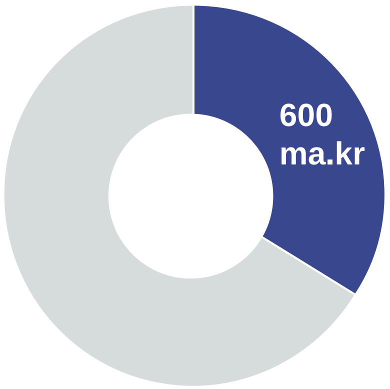

- Innlendi þjónustugeirinn stendur undir **34% af framleiðslu** hagkerfisins

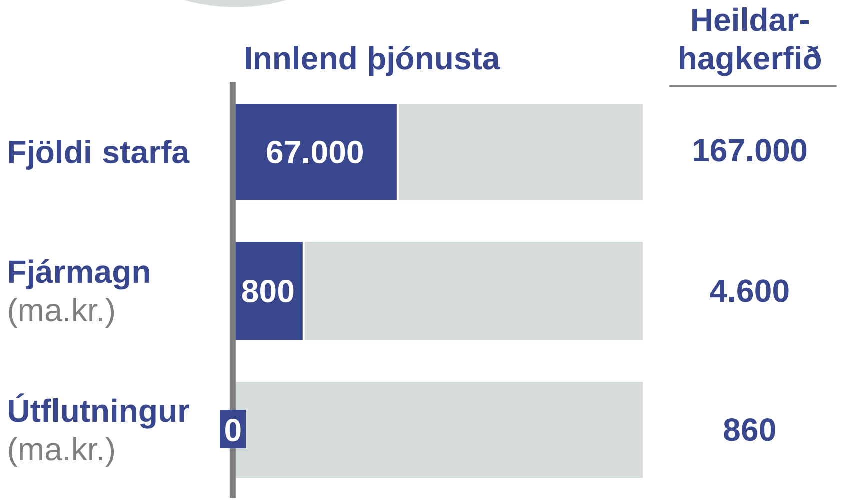

Skilgreining og helstu greinar

- *Um er að ræða víða skilgreiningu á þjónustu og falla því hér undir allar þær greinar sem afla tekna sinna á innlendum markaði*
- Helstu greinar:[1]
  - Smásala og heildsala
  - Fjármálaþjónusta
  - Sérfræðiþjónusta
  - Upplýsingatækni
  - Verktakastarfsemi
  - Afþreying og miðlar

Vaxtarmarkmið til 2030

Prósent

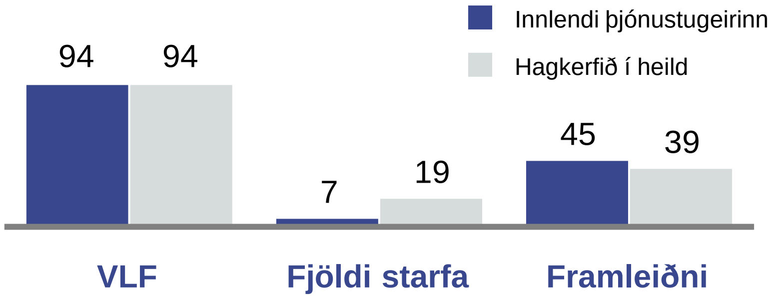

- Í hnotskurn er markmið innlenda þjónustugeirans að **vaxa í takt við hagkerfið en nýta til þess hlutfallslega færri starfsmenn**
- Þetta næst fyrst og fremst með **framleiðniaukningu**

1 Fjarskiptum, upplýsingatækni og afþreyingu var skipt á milli innlenda þjónustugeirans og alþjóðageirans

Heimild: Hagstofa Íslands, útreikningar verkefnastjórnar

Lág framleiðni innlenda þjónustugeirans samanborið við nágrannalönd gefur til kynna sterk sóknarfæri

Framleiðnibil samanborið við Norðurlöndin[1]

Prósent, 2009

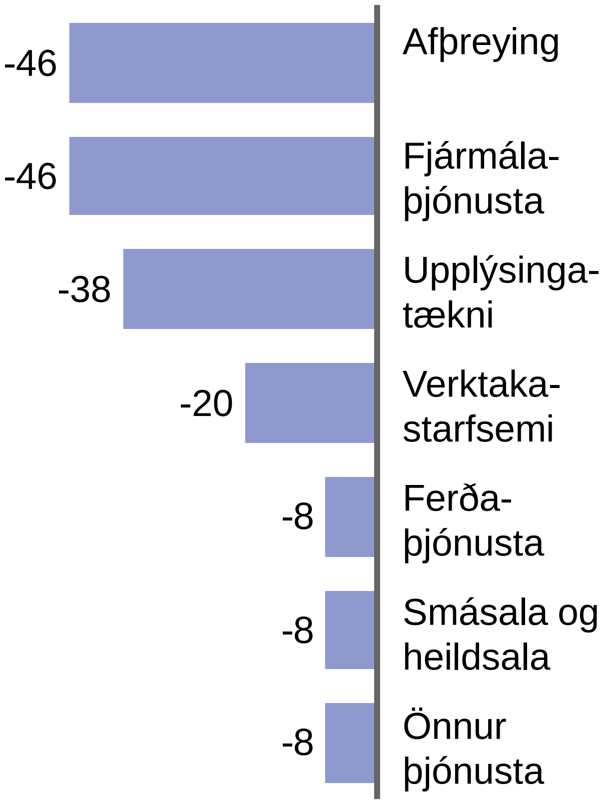

Mögulegar skýringar á minni framleiðni

- ✓ Markaðsráðandi fyrirtæki sem búa ekki við **samkeppnislegt aðhald**
- ✓ Fyrirtæki lítil sökum smæðar markaðarins og geta því ekki nýtt **stærðarhagkvæmni**
- ✓ Landfræðileg vernd gegn **erlendri samkeppni**
- ✓ Innlendar greinar varðar gegn samkeppni í gegnum **tollaumhverfi**
- ✓ Skert tækifæri til **nýliðunar** á ýmsum mörkuðum
- ✓ Mikil **skuldsetning** fyrirtækja
- ✓ Söguleg **offjárfesting** í vissum greinum
- ✓ Skortur á **gagnsæi** á mörkuðum
- ✓ Óhagkvæmir þættir í **rekstrarumhverfi fyrirtækja**
- ✓ Takmarkað **neytendaaðhald**

1 Noregur, Svíþjóð og Danmörk. Charting a Growth Path for Iceland - McKinsey & Company (2012)

Til að leysa úr læðingi þá drifkrafta sem auka framleiðni þarf rétta hvata og almennt aðhald í umgjörð viðskiptalífsins

Aðilar	Hvatar til aukinnar framleiðni	Aukning framleiðni
Atvinnulífið Hið opinbera 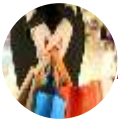 Neytendur	▪ Skilvirkt regluverk ▪ Opið hagkerfi ▪ Virk samkeppni ▪ Neytendavitund ▪ Almennt gagnsæi	▪ Stærðarhagkvæmni ▪ Bættir ferlar ▪ Lægri kostnaður aðfanga ▪ Hærra tæknistig ▪ Hagkvæm tilfærsla framleiðsluþátta
Til að skapa þá hvata sem leiða til aukinnar framleiðni þarf aðkomu **allra þátttakenda viðskiptalífsins**	Með hagkvæmri umgjörð og hvötum **skapast drifkraftar** sem ýta undir aukna framleiðni	Ofangreindar framfarir leiða til aukinnar framleiðni með **bættri nýtingu framleiðsluþátta**

Við leggjum til 6 tillögur sem ætlað er að styðja við aukna framleiðni í innlendri starfsemi

Sterk umgjörð samkeppni

1. Stjórnvöld og atvinnulíf starfi saman að eflingu samkeppnisumhverfis
2. Stjórnvöld framkvæmi samkeppnismat við reglusetningar
3. Stuðlað verði að aukinni samkeppni á búvörumarkaði

Skilvirkt rekstrarumhverfi

4. Ráðist verði í átak til að einfalda regluverk
5. Neysluskattar verði jafnaðir og einfaldaðir
6. Áskorunum vegna skuldsetningar atvinnulífs verði mætt með skilvirkum hætti

Við leggjum til 3 tillögur sem ætlað er að styðja við aukna samkeppni á innlendum markaði

Sterk umgjörð samkeppni

1. Stjórnvöld og atvinnulíf starfi saman að eflingu samkeppnisumhverfis
2. Stjórnvöld framkvæmi samkeppnismat við reglusetningar
3. Stuðlað verði að aukinni samkeppni á búvörumarkaði

Skilvirkt rekstrarumhverfi

4. Ráðist verði í átak til að einfalda regluverk
5. Neysluskattar verði jafnaðir og einfaldaðir
6. Áskorunum vegna skuldsetningar atvinnulífs verði mætt með skilvirkum hætti

Samkeppni er veigamesti einstaki þátturinn til að stuðla að aukinni framleiðni

Af hverju leggjum við ríka áherslu á samkeppni?

Skapar aga í rekstri fyrirtækja

Leiðir til nýrra hugmynda, nýsköpunar og tækninýjunga

Stuðlar að hagkvæmri nýtingu framleiðsluþátta

Aukin framleiðni

" Increasing productivity is by far the most important ingredient in economic development…

…we have learned without doubt that the most important condition necessary for rapid productivity growth is fair and intense competition in all sectors of an economy"

William W. Lewis[1]
The Power of Productivity

1 McKinsey Global Institute

Með lágmörkun á samkeppnishindrunum og opnum mörkuðum má stuðla að auknu rekstraraðhaldi og framleiðni

1
- Opnun markaða
- Ryðja aðgangshindrunum úr vegi

2
- Fleiri þátttakendur
- Erlend samkeppni

3
- Meiri fjölbreytni
- Stærri markaður

4
- Meiri samkeppni
- Lægra verð
- Aukin framleiðni

Ný fyrirtæki verða til vegna opnunar markaða og virkrar samkeppnislöggjafar:

KORTAÞJÓNUSTAN
NOVA
WOW air
TAL
vodafone
APÓTEK VESTURLANDS
orkusalan

Skjól frá samkeppni getur myndast á ýmsan hátt og dregið úr framleiðni í hagkerfinu

Samkeppnis-hindranir		Lýsing
	1 Einokun eða samráð	Samráð eða misnotkun á markaðsráðandi stöðu fyrirtækja dregur úr hvata til að nýta framleiðsluþætti með sem skilvirkustum hætti
	2 Aðgengi að innviðum	Aðgengi að ýmsum innviðum getur verið forsenda þess að nýir aðilar þrífist á markaði, t.d. samgöngu- og fjarskiptainnviðum
	3 Skiptikostnaður	Mikill kostnaður neytenda við flutning viðskipta getur dregið úr möguleikum nýrra aðila til að laða til sín aukin viðskipti
	4 Reglusetning og leyfisveitingar	Torvelt ferli við stofnun fyrirtækja og leyfisveitingar getur dregið úr hvata og jafnvel komið í veg fyrir nýliðun á mörkuðum
	5 Innflutnings-hindranir og niðurgreiðslur	Innflutningshindranir og niðurgreiðslur geta varið innlenda framleiðslu fyrir samkeppni gagnvart erlendum aðilum

Tillaga #1

Stjórnvöld og atvinnulíf starfi saman að eflingu samkeppnisumhverfis

Á Íslandi ríkir umtalsverð samþjöppun og algengt að fá fyrirtæki standi undir stórum hluta markaðarins

- Á ýmsum innlendum mörkuðum standa tiltölulega fáir aðilar undir stórum hluta af heildarveltu
- Í alþjóðlegum samanburði virðist smæð Íslands leiða til minni dreifingar markaðshlutdeildar

Mat á dreifingu markaðshlutdeildar[1]

Skali 1-7, 7 dreifð markaðshlutdeild

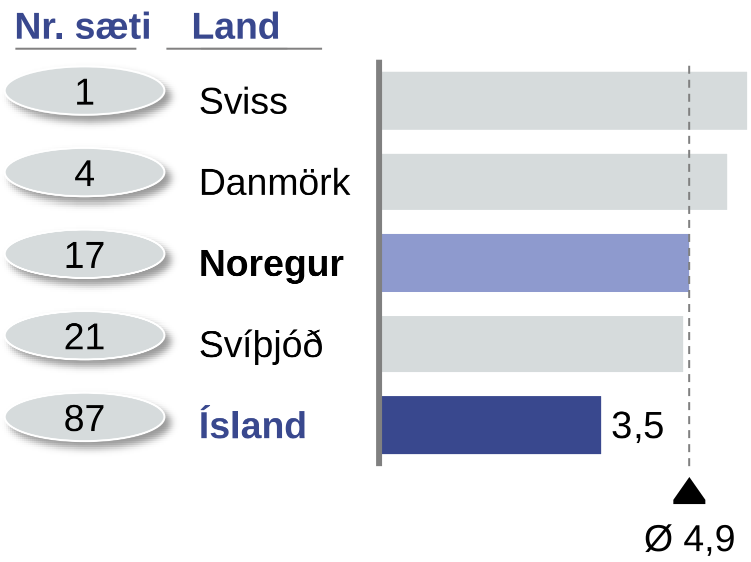

Markaðshlutdeild stærstu þjónustufyrirtækja

% þriggja stærstu fyrirtækjanna af heildarveltu greinar

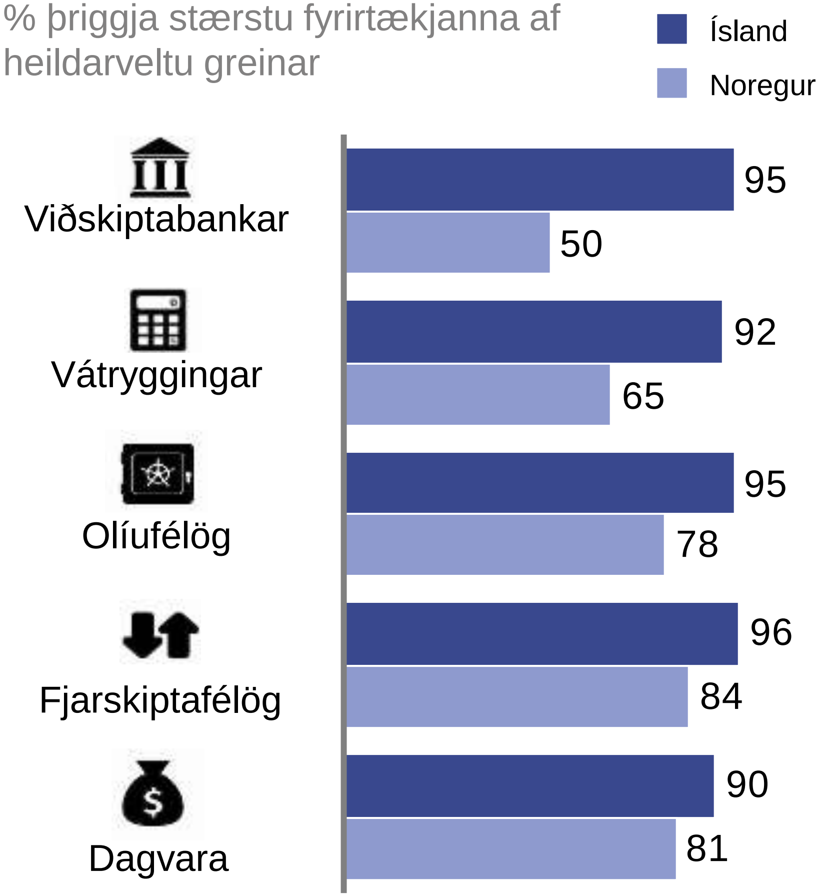

1 Könnun meðal stjórnenda í 144 ríkjum

Heimilidr: Ársreikningar, World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2012, McKinsey & Company

Engu að síður eru íslensk fyrirtæki smá og heildarvelta á ýmsum mörkuðum einungis hluti af veltu erlendra stórfyrirtækja

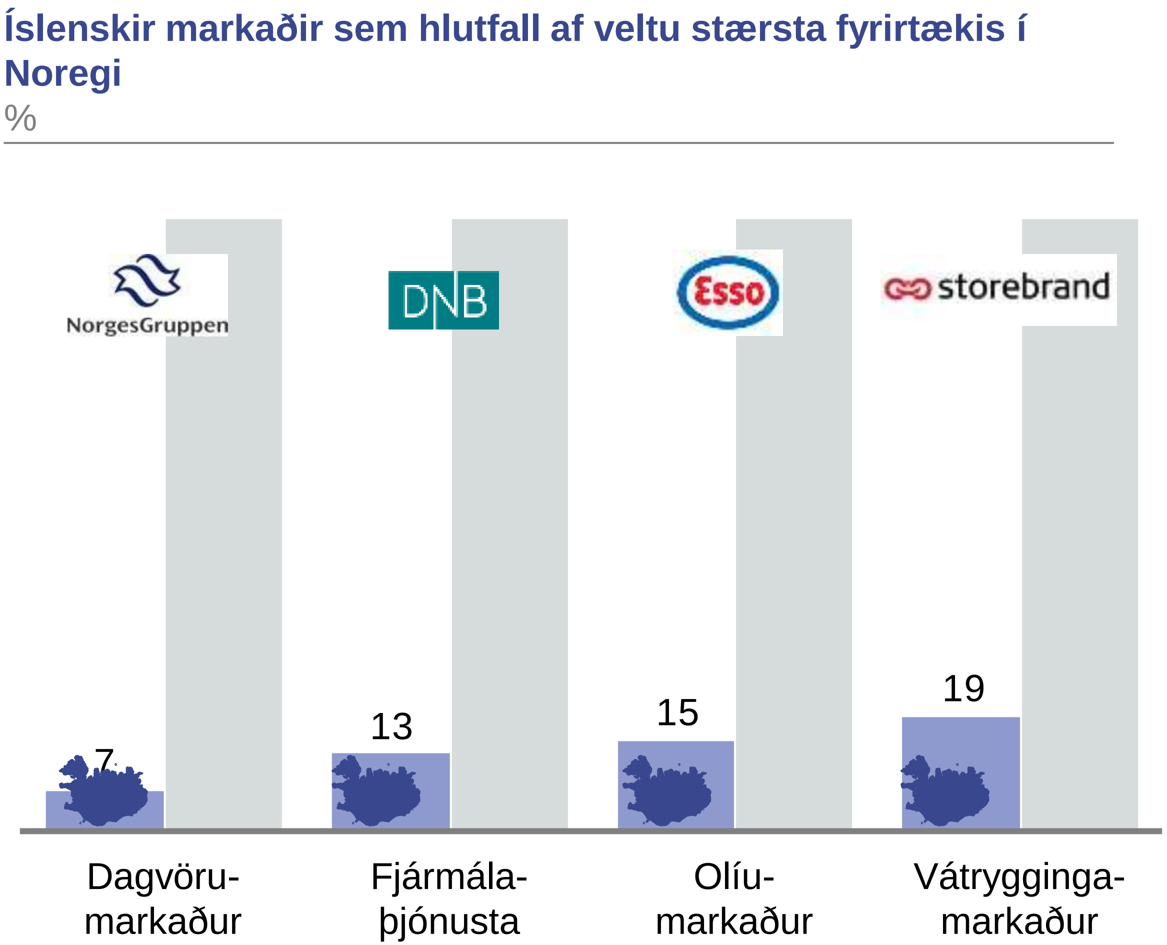

Stærstu fyrirtæki landsins eru margfalt minni en stærstu fyrirtæki í Noregi sem þó er lítill markaður í alþjóðlegum samanburði

Heimilidr: Ársreikningar, McKinsey

Til að stuðla að hámarks framleiðni þarf að finna rétt jafnvægi milli samkeppni og stærðarhagkvæmni[1]

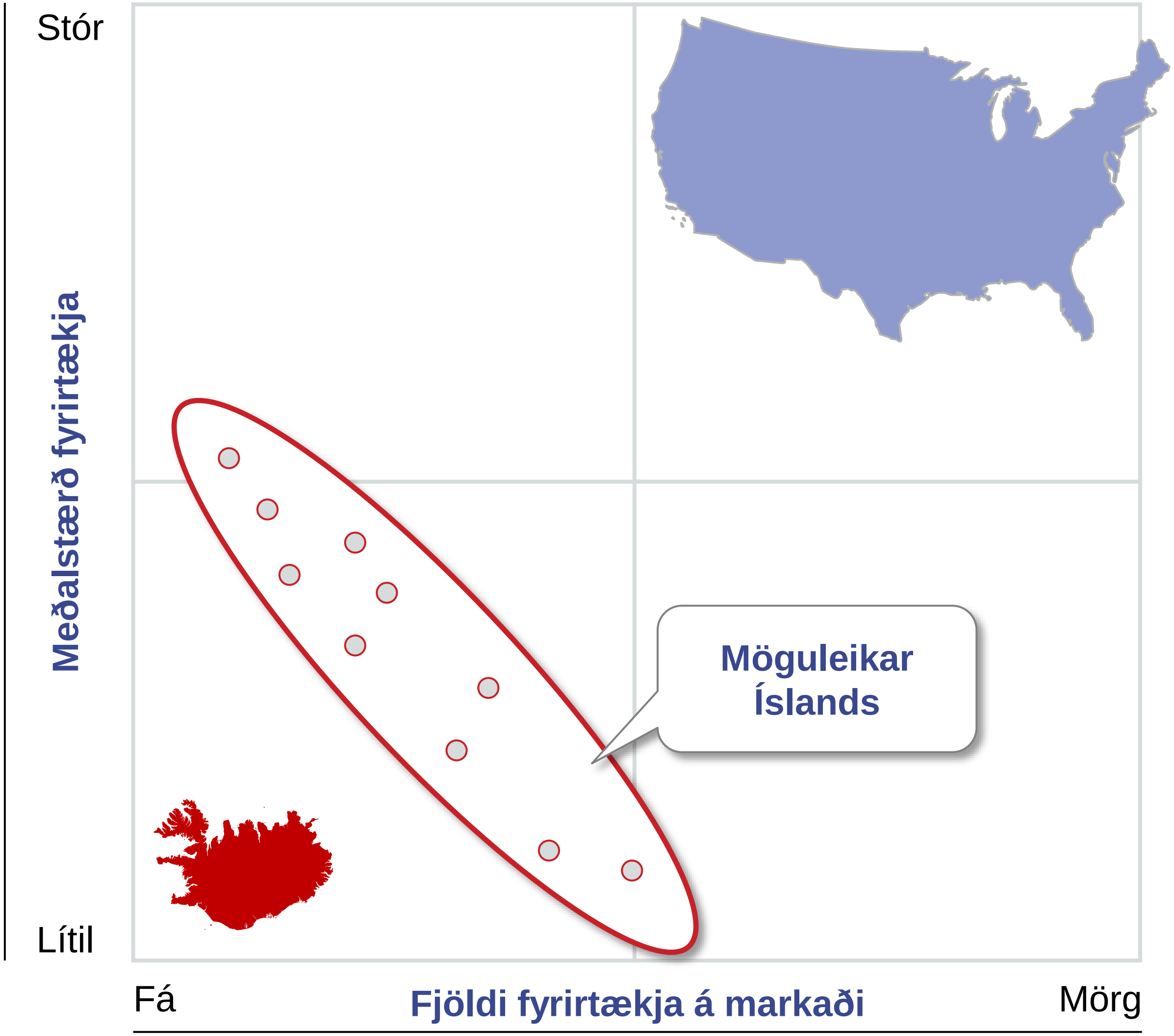

- **Stærðarhagkvæmni leiðir til minni framleiðslukostnaðar** vegna aukins efnahagslegs styrks fyrirtækis
- **Samkeppni dregur úr sóun og leiðir til minni framleiðslu-kostnaðar** vegna ógnunar frá keppinautum
- Ábati neytenda eykst ekki nema **stærðarhagkvæmni fylgi samkeppni**

1 Stærðarhagkvæmni er fyrir hendi þegar meðalkostnaður við framleiðslu á hverri einingu lækkar um leið og framleiðsla er aukin

Í ákveðnum tilfellum er unnt mæta þessari áskorun og njóta stærðarhagkvæmni án þess að draga úr samkeppni

Oft næst meirihluta ábata af stærðarhagkvæmni með samrekstri á litlum hluta virðiskeðjunnar

Virðiskeðja fjarskiptafyrirtæki

- Bygging grunnkerfis
- Rekstur grunnkerfis
- Lausna- og vöruþróun
- Tekjustýring
- Notenda-þjónusta
- Markaðs- og sölustarf

Bygging og rekstur grunnkerfis:

- Stærðarhagkvæmni mikil
- Takmörkuð áhrif á val neytenda
- Hentar vel til samrekstrar

Lausna- og vöruþróun, tekjustýring, notendaþjónusta, markaðs- og sölustarf:

- Stærðarhagkvæmni lítil
- Mikilvægur þáttur í vali neytenda og þróun nýjunga
- Ábati af samrekstri er lítill

Til að nýta megi þessi tækifæri þarf rannsóknir og skýra ferla milli fyrirtækja og eftirlitsaðila

- Ýmis dæmi eru um samrekstur sem hefur stutt við framleiðni þjónustugeirans
- Eftirfarandi þættir greiða fyrir frekari nýtingu tækifæra á þessu sviði
  - ✓ Skýr viðmið, skilgreint ferli og skilvirk úrvinnsla af hálfu eftirlitsaðila
  - ✓ Mat og röksemdir fyrir ábata
  - ✓ Sterkur rammi í kringum fyrirkomulag sem m.a. tryggir aðgengi nýrra aðila og að samkeppni á öðrum þáttum virðiskeðjunnar sé ekki raskað

Ýmis tækifæri eru til umbóta hvað varðar aðgengi að innviðum og skiptikostnað fyrirtækja

Aðgengi að innviðum

- OECD hefur bent á að hindranir sem standa í vegi fyrir aðgengi að innviðum, m.a. í flugsamgöngum og skipaflutningum, geti dregið úr nýliðun og framleiðni í viðkomandi greinum

Skipti-kostnaður

- Hár skiptikostnaður hefur áhrif á aðhald neytenda gagnvart fyrirtækjum á ýmsum mörkuðum hérlendis. Samkeppniseftirlitið hefur sérstaklega bent á vátrygginga-starfsemi, fjármálaþjónustu og fjarskipta-þjónustu í þessu samhengi

Heimild: Economic policy reforms 2013: Going for Growth, OECD (2013), Skýrsla nr. 2/2008, Samkeppniseftirlitið

Til að styðja við markmið samkeppnislöggjafar þurfa bæði stjórnvöld og atvinnulíf að leggja lóð sín á vogarskálarnar

Stjórnvöld og eftirlitsaðilar

Atvinnulífið

1 Framkvæmd samkeppnislaga

- Stjórnvöld setji sér það markmið að afgreiðslutími hjá Samkeppniseftirlitinu verði styttur verulega án þess að draga úr gæðum ákvarðana

2 Opnun markaða

- Settur verði á fót samstarfsvettvangur stjórnvalda og atvinnulífs með það að markmiði að meta og ræða mögulegar umbætur í samkeppnisumhverfi

3 Fræðsla og samtal

- Samkeppniseftirlitinu og öðrum stjórnvöldum skapaðar aðstæður til að eiga virkari samskipti við fyrirtæki og auka fræðslu-hlutverk sitt

4 Samkeppnisréttaráætlanir

- Stærri fyrirtæki setji sér samkeppnisréttaráætlanir og skilgreinda verkferla í auknum mæli

Tillaga #2

Stjórnvöld framkvæmi samkeppnismat við reglusetningar

Ríki og sveitarfélög geta haft mikil áhrif á samkeppnisumhverfi með reglusetningum og fyrirkomulagi leyfisveitinga

Skipulagsmál geta haft bein áhrif á aðgengi nýrra aðila að mörkuðum og skilvirkni fjárfestinga

Dæmi:
- Stórum lóðum úthlutað í einu lagi með kvöðum um uppbyggingu annarrar starfsemi, svo sem sérverslana og skrifstofuhúsnæðis
- Sértækar takmarkanir settar við lóðauppbyggingu, t.a.m. bann við sölu matvöru

Afleiðingar:
- Meðalstærð verslana ákvarðast af skipulagsyfirvöldum í stað verslunarrekenda
- Aðgangsmöguleikar minni verslana takmarkaðir

Leyfisveitingaferli getur dregið úr nýliðun og samkeppni á markaði

Dæmi:
- Meðal þeirra greina í innlenda þjónustugeiranum sem glíma við tiltölulega flókið leyfisveitingaferli eru veitingastarfsemi, innlend ferðaþjónusta og byggingastarfsemi
- OECD nefnir flóknar leyfisveitingar og regluverk sem eina af meginhindrunum aukinnar framleiðni hérlendis

Afleiðingar:
- Ný fyrirtæki með takmarkað fjárhagslegt bolmagn eiga erfiðara um vik með að hefja starfsemi
- Aukin starfsemi fer fram án leyfa

Heimild: Economic policy reforms 2013: Going for Growth, OECD (2013)

Ríki og sveitarfélögum verði gert skylt að notast við samkeppnismat að alþjóðlegri fyrirmynd við reglusetningu

Einfaldur gátlisti er notaður við mat á þörf fyrir samkeppnismat reglusetningar:

1. Eykur aðgerðin líkur á því að fyrirtækjum fækki með beinum hætti? — Já / Nei
2. Eykur aðgerðin líkur á því að fjöldi fyrirtækja á markaði takmarkist með óbeinum hætti? — Já / Nei
3. Takmarkar aðgerðin möguleika fyrirtækja til að þess að mæta samkeppni? — Já / Nei
4. Takmarkar aðgerðin frumkvæði fyrirtækja til að stunda samkeppni með virkum hætti? — Já / Nei

Nei → **Ekki þarf að fram-kvæma samkeppnismat**

Já → **Samkeppnismat:**

- Eru reglurnar nauðsynlegar?
- Eru til vægari aðferðir til að ná fram sama markmiði?

Áhrif samkeppnismats

- Einfaldar regluverk
- Kemur í veg fyrir óþarfar opinberar samkeppnishindranir
- Breytir hugsunarhætti og dýpkar skilning á eðli markaða
- Eykur samkeppni og þar með framleiðni

- OECD og ESB hafa lagt fram tilmæli um að slíkt verklag verði tekið upp
- Á sér hliðstæður víða erlendis, t.d. á Norðurlöndunum og í Bretlandi
- Ekki til staðar í neinni mynd hérlendis

Áhersla á lágmörkun samkeppnisraskana við opinbera reglu-setningu og ákvarðanir hefur skilað miklum árangri erlendis

Breyttar áherslur í skipulags-málum í Svíþjóð 1992

Framkvæmd

- Samkeppnishugsun sett í forgang skipulagssmálum
- Sveitarfélögum sett viðmið um að tryggja skuli við samþykkt skipulags að samkeppni sé virk

Árangur

- Aukin erlend og innlend samkeppni vegna bætts aðgangs
- Bættur rekstur verslana
- Lægra verð til neytenda

Efnahagsleg áhrif

Árleg framleiðni aukning í smásölu,
%, 1995-2005

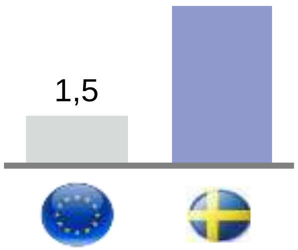

Samkeppnismat í Ástralíu 1995-2001

Framkvæmd

- 1700 lög og reglur yfirfarin í því skyni að efla samkeppni og framleiðni

Árangur

- Á stóran þátt í sterkri framleiðniaukningu í Ástralíu
- Lækkað verð á vörum og þjónustu
- Örvar nýsköpun og neytendavitund

Efnahagsleg áhrif

Mat á framlagi til hagvaxtar í Ástralíu[1]
%

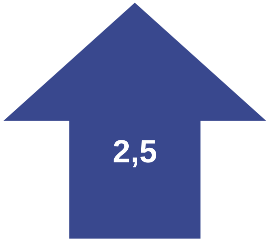

1 Einskiptisáhrif

Heimilid: Review of National Competition Policy Reforms, Australian Productivity Commission, Creating Economic Growth through competition, McKinsey & Company (2010)

Tillaga #3

Stuðlað verði að aukinni samkeppni á búvörumarkaði

Matvara er sá vöruflokkur sem nýtur mestrar samkeppnis-verndar á Íslandi og eru tollar með þeim hæstu í heiminum

Tollar eru hærri á mjólk og kjöti en öðrum vörum...

Endanlegar tollbindingar, vísitala, mjólk=100

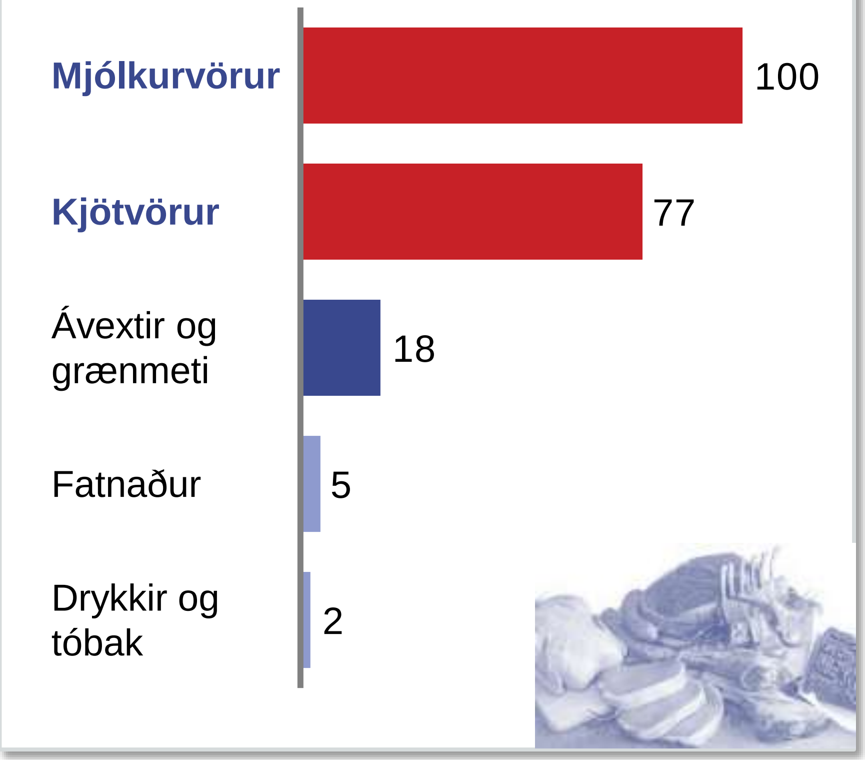

...og mjög háir í alþjóðlegum samanburðin

Endanlegar tollbindingar, vísitala, Ísland=100

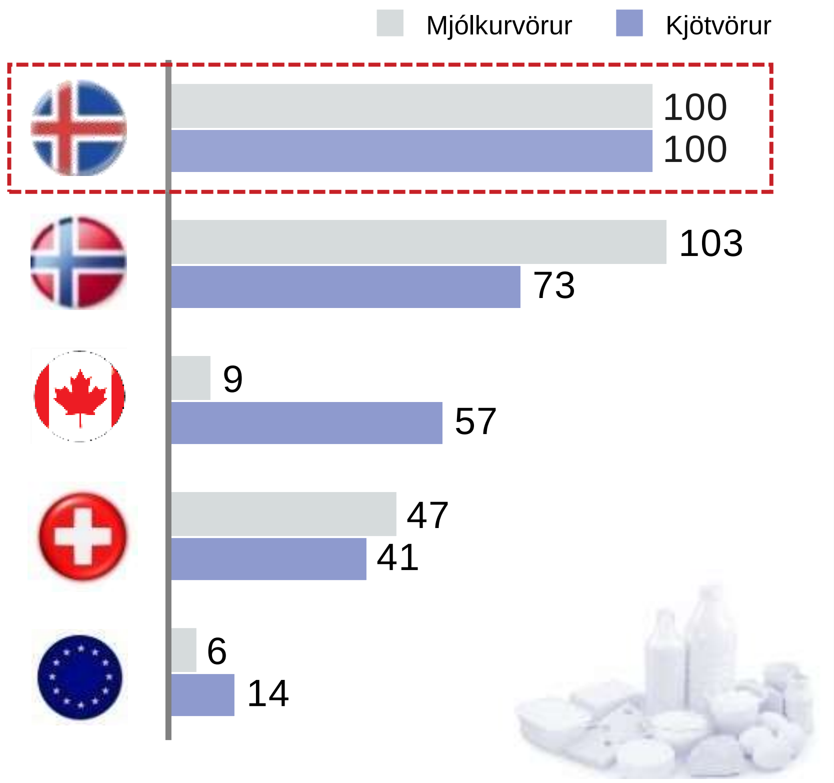

Heimilidr: Alþjóðaviðskiptastofnunin

Innflutningsvernd er ein helsta ástæða þess að einungis þriðjungur af matarkörfu Íslendinga eru innfluttar vörur

Matarkarfa Íslendinga

%

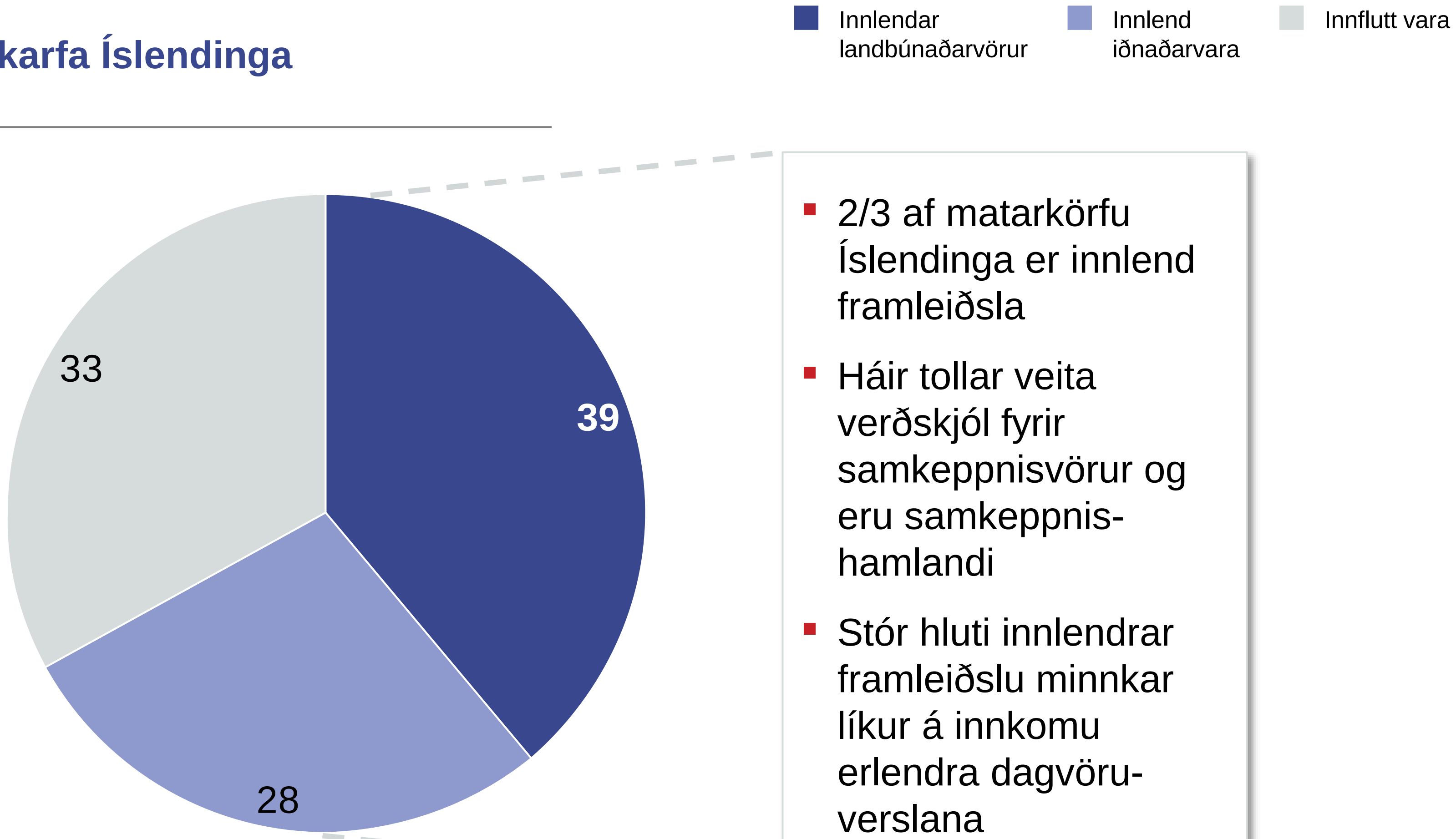

- 2/3 af matarkörfu Íslendinga er innlend framleiðsla
- Háir tollar veita verðskjól fyrir samkeppnisvörur og eru samkeppnis-hamlandi
- Stór hluti innlendrar framleiðslu minnkar líkur á innkomu erlendra dagvöru-verslana

Heimilidr: Samkeppniseftirlitið, Skýrsla nr. 1/2012 Verðþróun og samkeppni á dagvörumarkaði

Afnám tolla á grænmeti hefur skilað sér í lækkuðu verði og aukinni samkeppnishæfni greinarinnar

Verðþróun grænmetis á Íslandi

Raunverð, Vísitala (1998=100)

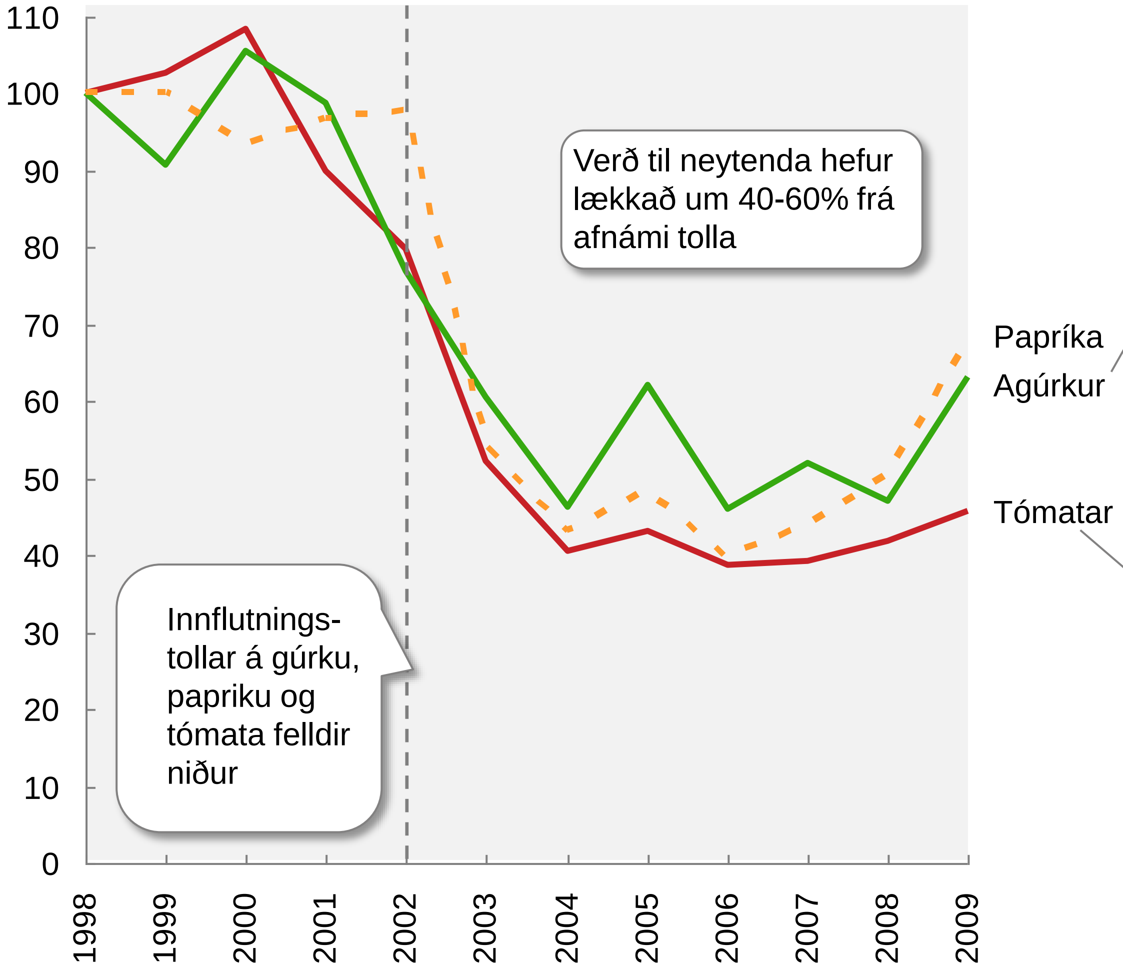

- Innlend framleiðsla á gúrkum dróst saman í upphafi en hafði náð sömu markaðshlutdeild og fyrir afnám tolla 7 árum síðar, eða um 93%.

- Sambærileg þróun átti sér stað í tómatarækt
- Framleiðsla á kirsuberjatómötum hefur nú nífaldast og heildarverð til bænda hækkað

Heimilidr: Hagstofa Íslands

Samfélagsleg rök fyrir verndun landbúnaðar eiga síður við alifugla- og svínarækt

✓ Rök eiga við

✗ Rök eiga síður við

Styðja við og tryggja byggð á landsbyggðinni

	Lambakjöt	Mjólkur-vörur	Nautakjöt	Alifugla-kjöt	Svínakjöt
Byggðastefna:	✓	✓	✓	✗	✗
fæðuöryggi:	✓	✓	✓	✗	✗

Komi upp sú staða að lokað yrði fyrir innflutning og þjóðin þyrfti að reiða sig á auðlindir og sjálfsþurftarbúskap

Lambakjöt, mjólkurvörur, nautakjöt:

- Bændur sem halda úti búskap víða um land
- Jarðrækt – skepnurnar síður háðar innfluttu fóðri
- Erfitt að byggja upp starfsemi leggist hún af vegna óviðráðanlegra orsaka

Alifuglakjöt, svínakjöt:

- Verksmiðju-framleiðsla
- Að mestum hluta innflutt fóður
- Stór hluti starfsemi í eða við þéttbýli

1 Alifuglakjöt, svínakjöt

Lækka ætti almenna tolla um 50% og afnema tolla á svína- og alifuglakjöti að fullu

Erlent heildsöluverð og almennir tollar sem % af innlendu heildsöluverði
%, innlent heildsöluverð = 100

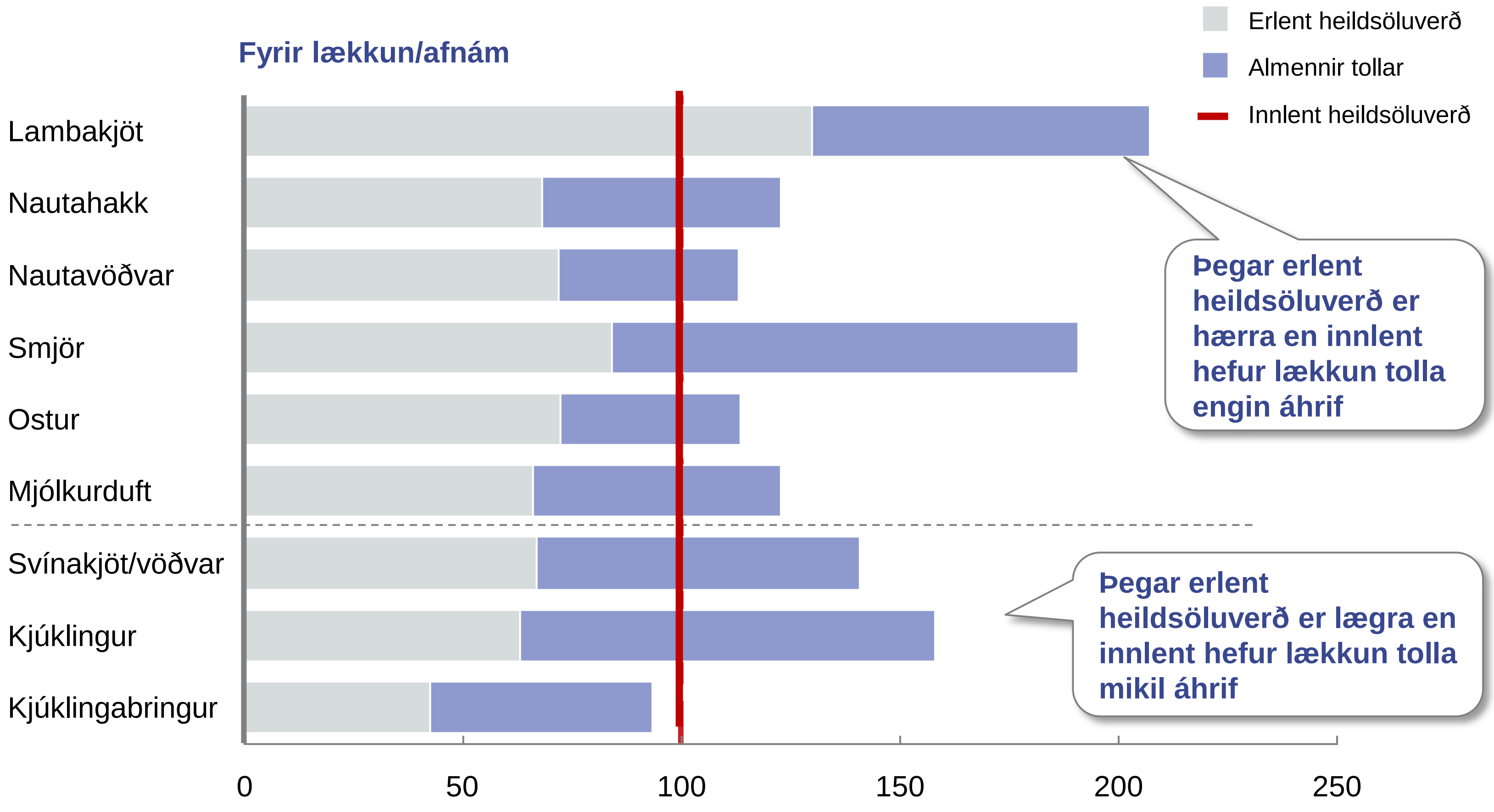

Lækka ætti almenna tolla um 50% og afnema tolla á svína- og alifuglakjöti að fullu

Erlent heildsöluverð og almennir tollar sem % af innlendu heildsöluverði
%, innlent heildsöluverð = 100

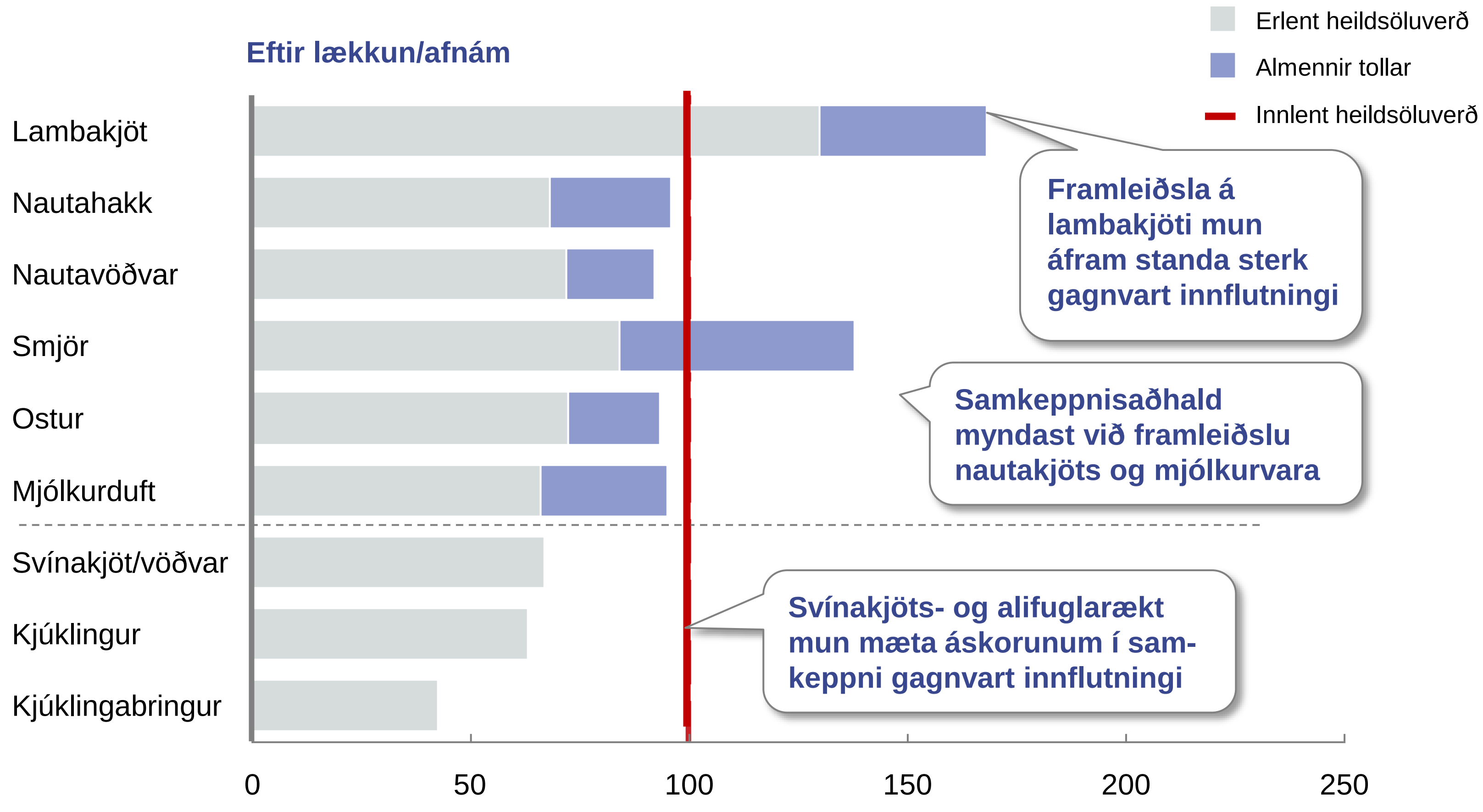

Heimilidr: Atvinnuvega og nýsköpunarráðuneytið, Hagar, Tollskrá 2012, Commodity price data dashboard – European Commission

Tillögur að lækkun og afnámi tolla

Lækka almenna tolla á landbúnaðarvörum um 50%	**Afnema tolla á alifuglum og svínakjöti**	**Afnema tolla á öðrum vörum sem ekki keppa við innlenda framleiðslu**
▪ Influttar vörur skapa aukið samkeppnislegt aðhald gagnvart innlendri framleiðslu ▪ Stuðlar að samkeppnishæfari landbúnaði og lækkandi verði til neytenda	▪ Verð á alífuglum og svínakjöti lækkar um 20-50%, neytendum til hagsbóta ▪ Framleiðni viðkomandi matvælagreina mun þurfa að aukast verulega til að vera samkeppnishæf	▪ Á t.d. við um andakjöt, dádýr og parmesanost. ▪ Skapar aukinn hvata til framleiðniaukningar vegna staðkvæmdaáhrifa gagnvart innlendum landbúnaðarvörum

Við leggjum til 3 tillögur sem ætlað er að styðja við rekstrarumhverfi fyrirtækja

Sterk umgjörð samkeppni

1. Stjórnvöld og atvinnulíf starfi saman að eflingu samkeppnisumhverfis
2. Stjórnvöld framkvæmi samkeppnismat við reglusetningar
3. Stuðlað verði að aukinni samkeppni á búvörumarkaði

Skilvirkt rekstrarumhverfi

4. Ráðist verði í átak til að einfalda regluverk
5. Neysluskattar verði jafnaðir og einfaldaðir
6. Áskorunum vegna skuldsetningar atvinnulífs verði mætt með skilvirkum hætti

Niðurstöður mats á samkeppnishæfni þjóða gefa til kynna að Ísland standi halloka í mikilvægum flokkum rekstrarumhverfis

Samkeppnishæfni ýmissa þátta rekstrarumhverfisins á Íslandi samanborið við nágrannalönd[1]
Prósent

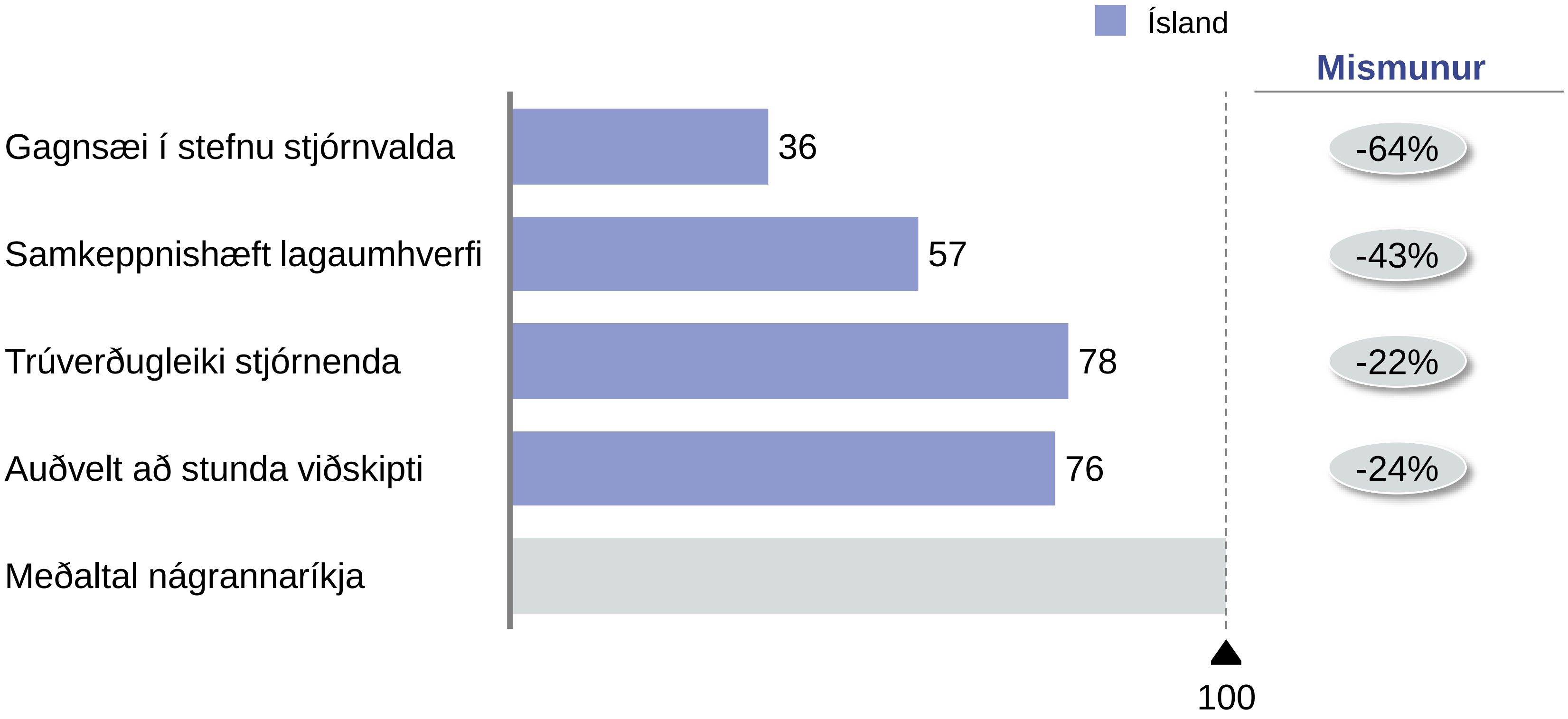

1 Bretland og Norðurlöndin. Hlutföll eru byggð á mati stjórnenda á Íslandi á styrkleika viðkomandi málaflokka hérlendis samanborið við mat fyrirtækjastjórnenda nágrannaríkjanna á sömu málaflokkum í eigin hagkerfum

SOURCE: IMD World Competitiveness Yearbook (2012)

Einfaldara regluverk, skilvirkari neysluskattar og aukið gagnsæi og traust í viðskiptum myndi styrkja rekstrarumhverfið

Leiðir til aukinnar skilvirkni

	Lýsing
1 Einfaldara regluverk	Lágmörkun beins og óbeins efnahagslegs kostnaðar af reglusetningu með markvissum hætti, t.d. með færri og markvissari reglum og skilvirkari framkvæmd þeirra
2 Skilvirkari neysluskattar	Skilvirkari neysluskattar með einu virðisauka-skattþrepi og afnámi tolla og vörugjalda á vörur sem ekki fela í sér samfélagslegan kostnað
3 Áskorunum vegna skuldsetningar verði mætt	Samhent átak til eflingar á gagnsæi í eignarhaldi og auknu upplýsingaaðgengi, skilvirkri skuldaúrvinnsla, virku eigendaaðhaldi og bættum stjórnarháttum í viðskiptum

Tillaga #4

Ráðist verði í átak til að einfalda regluverk

Regluverk getur haft mikil áhrif á efnahagslega frammistöðu í gegnum beinan kostnað og framleiðnitap

Efnahagslegur kostnaður við reglusetningu

Hið opinbera

- ✓ Mótun lagaumgjarðar
- ✓ Stjórnsýslukostnaður
- ✓ Framfylgd og eftirfylgni regluverks

Einkageirinn

Fyrirtæki

Heimili

Beinn kostnaður

- ✓ Umsýslukostnaður
  - Innan fyrirtækis
  - Gagnvart eftirlitsaðilum
- ✓ Ráðgjöf og fræðsla

Fjármagnskostnður

- ✓ Regluverk á fjármálamarkaði hefur áhrif á þau fjármagnskjör sem bjóðast

Framleiðnitap

- ✓ Reglusetningar geta komið í veg fyrir skilvirka nýtingu framleiðsluþátta

- Rannsóknir á kostnaði við regluverk í Bandaríkjunum og Hollandi benda til að **heildar-kostnaður nemi um 10-12% af VLF**
- Einfalt og skilvirkt regluverk lágmarkar þennan fórnarkostnað

SOURCE: OECD Report on Regulatory reform

Það er því afar brýnt að regluverk sé nægjanlega skilvirkt til að jákvæðir þættir þess vegi þyngra en þeir neikvæðu

Neikvæðir þættir

- ✓ Beinn kostnaður
  - Stjórnvöld
  - Fyrirtæki
- ✓ Illa mótuð reglu-setning getur skaðað samkeppni og traust á mörkuðum

Jákvæðir þættir

- ✓ Vinnur gegn markaðsbrestum
- ✓ Eykur öryggi í viðskiptum
- ✓ Staðlar geta greitt fyrir aukinni framleiðni
- ✓ Eykur traust

Dæmi um áhrif reglusetningar

SOURCE: Five Lisbon highlights - The economic impact of reaching these targets, George M.M. Gelauff, Arjan M. Lejour
Achieving Positive Impacts on Growth and Welfare through Better Regulation , OECD

Á Íslandi er enn mikilvægara en ella að tryggja samkeppnishæft regluverk þar sem fyrirtæki eru lítil að meðaltali

Niðurstöður OECD benda til tækifæra til umbóta í regluverki á Íslandi

Samræmi í stefnu við reglusetningu
Skali 0 -20, 20=mest samræmi

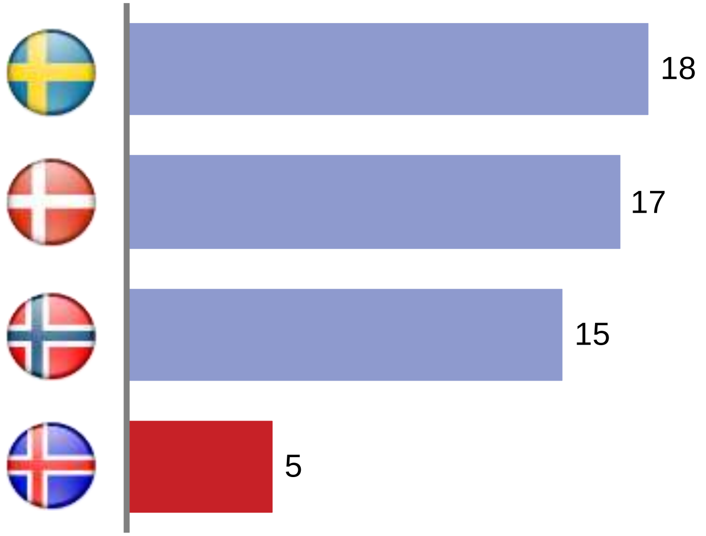

- OECD hefur einnig bent á **að engin formleg krafa er um að litið sé til alþjóðlegra staðla og reglna áður en reglusetning fer fram** og engar kröfur eru til þess að slík frávik séu útskýrð

Umbætur hefðu enn sterkari áhrif á Íslandi sökum hás hlutfalls smærri fyrirtækja

Hlutfallslegur kostnaður
% af heild, 0-9 starfsmenn=100

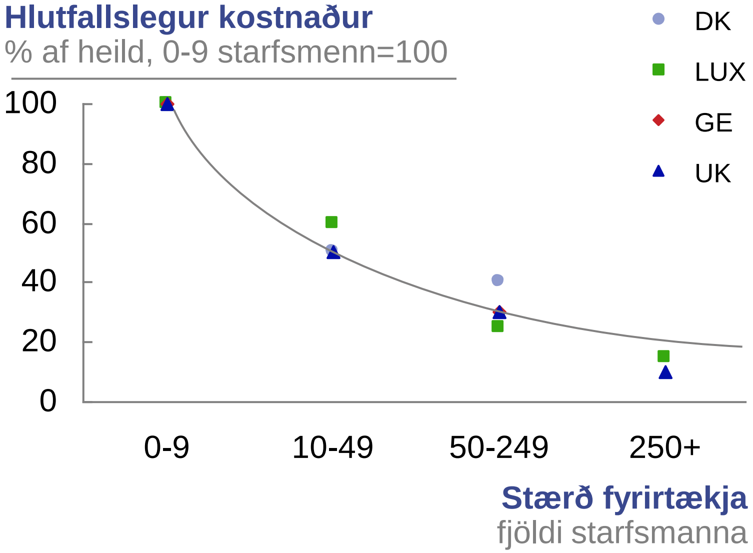

- Erlendar rannsóknir sýna að hlutfallslegur **eftirlitskostnaður lækkar hratt með aukinni stærð** fyrirtækja
- Með hliðsjón af þeirri staðreynd að **íslensk fyrirtæki eru tiltölulega lítil að meðaltali** væri ávinningur einfaldara regluverks enn meiri

Heimild: Indicators of regulatory management systems, OECD (2009), Models to reduce the disproportionate regulatory burden on SMEs, European Commission (2007)

Holland hefur náð að einfalda og auka skilvirkni regluverks með markvissum og árangursríkum hætti

	Fasi 1 (1994-2003)	Fasi 2 (2003-2007)	Fasi 3 (2007-2011)
Helstu áherslur	▪ Heildstæð endurskoðun á regluverki með þrjú meginmarkið – Auka skilvirkni – Auka samkeppni – Auka gæði löggjafar	▪ Ráðist var annan fasa umbóta með fjögur leiðarljós – Einfaldari þjónusta – Minni og öðruvísi reglusetning – Betra skipulag – Einfaldari tengsl á milli stjórnstiga	▪ Á þessum tíma mat OECD Holland þegar í fremstu röð hvað varðar regluverk ▪ Engu að síður var ráðist í þriðja umbótaverkefnið undir kjörorðunin „minna, einfaldara og áþreifanlegra“
Markmið og árangur	▪ Endurskoðunin er talin hafa skilað **10-15% lækkun** á kostnaði vegna reglusetningar	▪ Lækkunin var metin **25% af kostnaði** vegna reglusetningar og heildarábatinn áætlaður **3,6% af VLF**	▪ 12 skilgreint markmið ▪ Heildarkostnaður vegna reglusetningar hefur **dregist enn frekar saman**

- Auk beins kostnaðarábata eru umbæturnar taldar hafa
  - ✓ Aukið nýsköpun og sveigjanleika
  - ✓ Stuðlað að aukinni atvinnu-þáttöku
  - ✓ Dregið úr ríkis-útgjöldum
  - ✓ Aukið neytenda-ábata

Heimild: Regulatory Burden, Competition and Growth, Katsoulacos (2011)

Við leggjum til að „Einfaldara Ísland“ verði endurvakið með skýru markmiði um 25% minnkun kostnaðar við regluverk

Einfaldara Ísland

- Árið 2006 var aðgerðaáætluninninni *Einfaldara Ísland* hrint af stað
- Áætlunin hafði það að markmiði að **einfalda og bæta regluverk í þágu atvinnulífs og almennings**
- Áætlunin gilti fyrir árin 2006-2009

- Lagt er til að **verkefnið verði endurvakið** með eftirfarandi leiðarljós:
  - ✓ Fækka reglum og gera þær markvissari
  - ✓ Gera framkvæmd reglna sem minnst íþyngjandi
  - ✓ Veita sem bestar upplýsingar um gildandi reglur

Markmið:

25% minnkun kostnaðar við regluverk

Tillaga #5

Neysluskattar verði jafnaðir og einfaldaðir

Undir neysluskatta falla virðisaukaskattur, vöru- og þjónustugjöld, tollar og gjöld á neikvæð ytri áhrif

Innheimtir neysluskattar á Íslandi

ma.kr, 2012

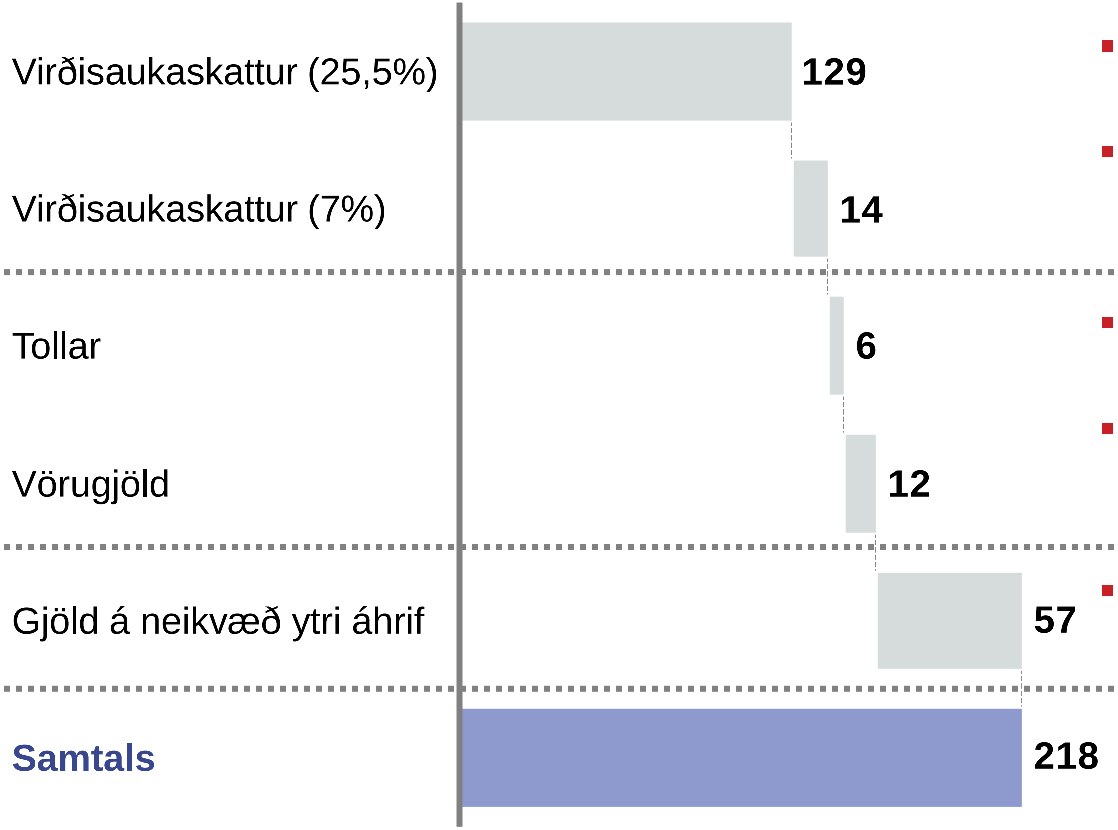

- Stendur undir megninu af neyslusköttum
- Leggst á í tveimur þrepum eftir vöruflokkum

- Mynda einungis 8% af heildartekjum neysluskatta
- Víxlverkun við VSK skapar allt að 69% skatthlutfall á vörur

- Dæmi: Eldsneytis-, áfengis- og tóbaksgjöld

Heimild: Fjárlög, Fjársýsla ríkisins, Skýrsla fjármálaráðherra á Alþingi um einfaldara skattkerfi

Miklar undanþágur frá virðisaukaskatti draga úr skilvirkni og innheimtum skatti kerfisins

Ríflega þriðjungur einkaneyslu er undanþeginn eða á lægra þrepi virðisaukaskattskerfisins...

Skipting einkaneyslu á milli virðisaukaskattsþrepa

% af heild

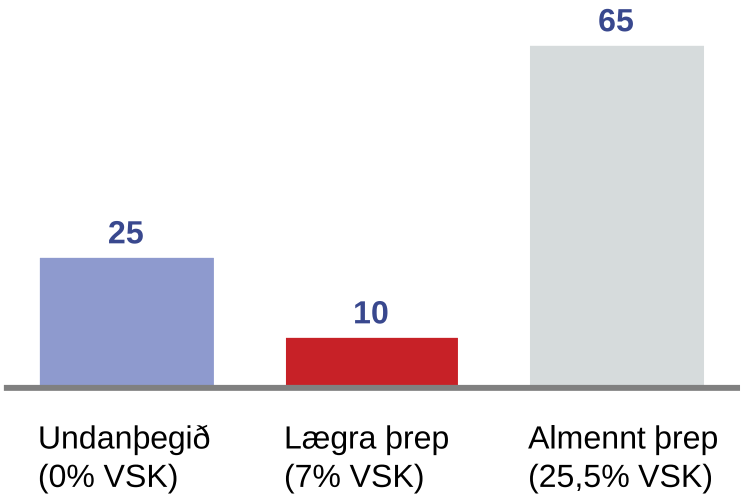

Dæmi:

- Rithöfundar
- Íþróttarvið-burðir
- Tónskáld

- Matvæli
- Sjónvarp & útvarp
- Vegatollar

- Ráðgjöf
- Raftæki
- Bygginga-vörur

...sem flækir virðisaukaskattkerfið og dregur úr innheimtum skatti

Mat OECD á skilvirkni skattkerfa

Hlutfall af fræðilegu hámarki[1]

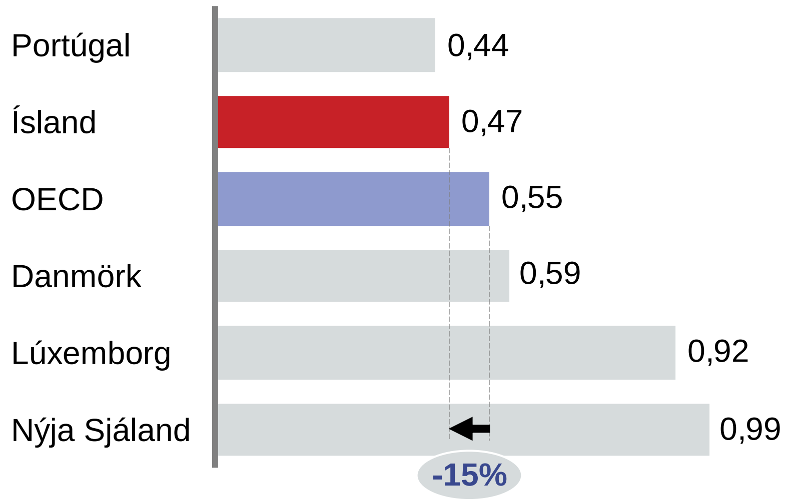

- Skilvirkni virðisaukaskattkerfisins á Íslandi er 15% undir meðaltali OECD sem gefur til kynna **hlutfallslega miklar undanþágur** eða **lágt innheimtuhlutfall**

1 Hlutfall af þeim virðisaukaskatti sem myndi innheimtast ef öll neysla félli undir hæsta þrep í viðkomandi landi og allur virðisaukaskattur myndi innheimtast

Heimild: Consumption Tax Trends 2012, OECD (2012)

Misræmi í skattlagningu milli vöruflokka eykur neyslustýringu að óþörfu og dregur úr gagnsæi

Álagning neysluskatta á nokkra vöruflokka
%

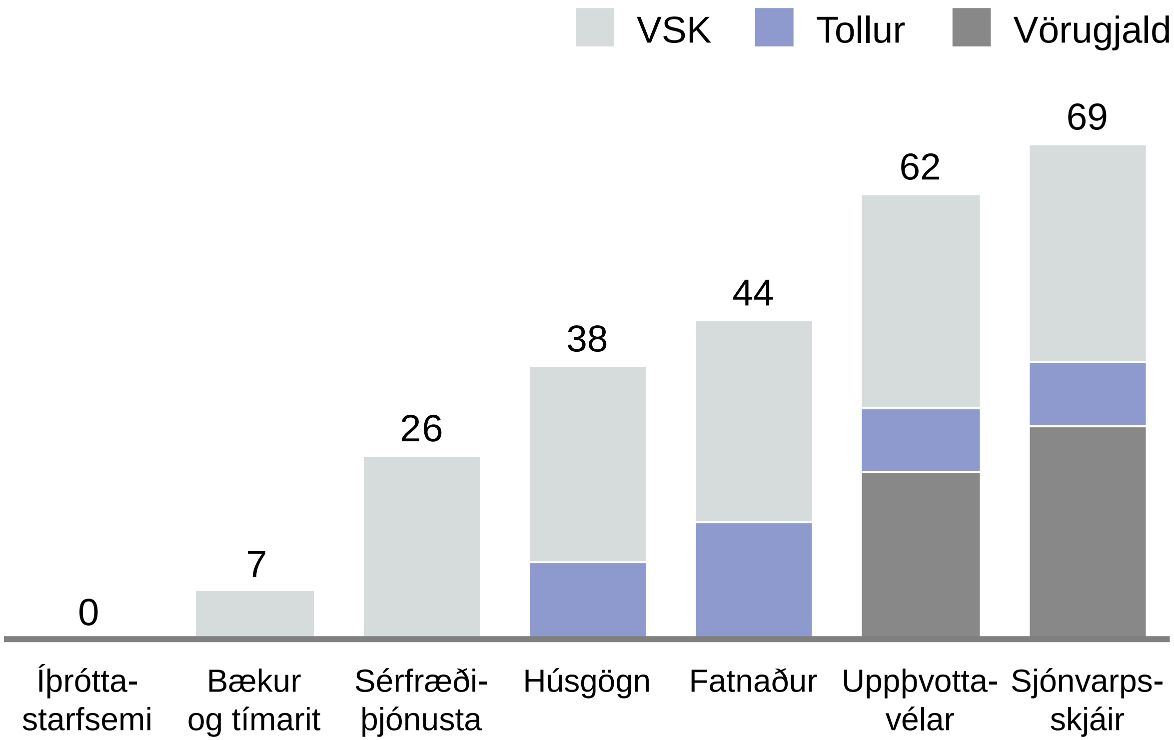

- Þar sem ekki er um að ræða vöruflokka sem skapa neikvæð ytri áhrif er **ekki þörf á að stýra neyslu**
- Flókið fyrirkomulag er líklegra til að skapa **ósamræmi í álagningu staðkvæmdavara**

Tollum og vörugjöldum fylgir hátt flækjustig og kostnaðarsamt utanumhald þrátt fyrir takmarkaða tekjuöflun

Skipting tekna af neysluköttum[1]
% af heild

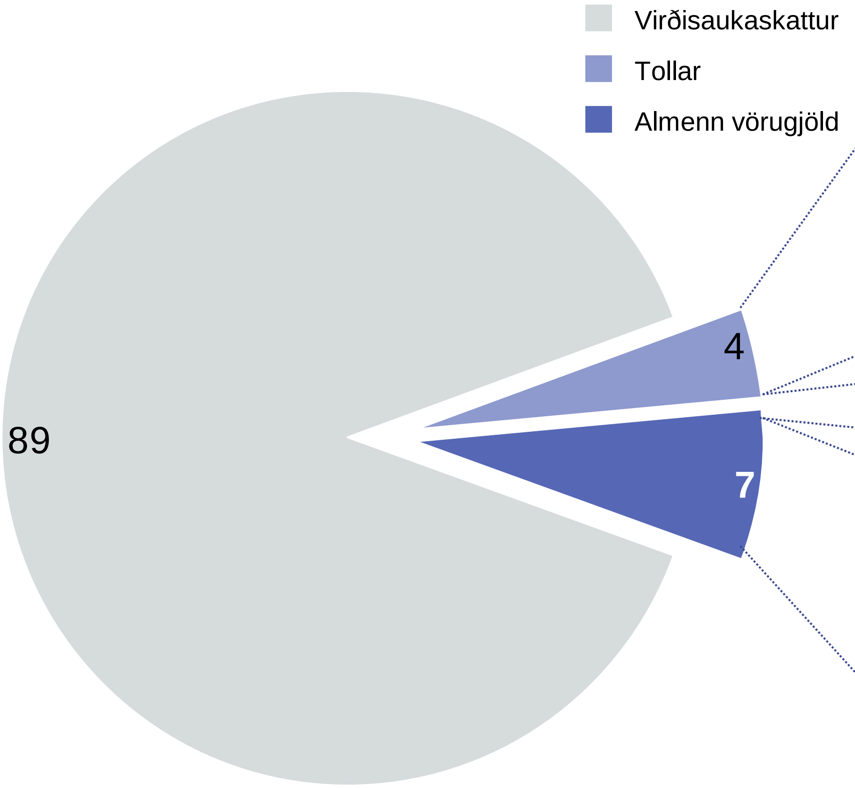

- **Heildarfjöldi tollflokka er 364** með meðfylgjandi utanumhaldi og flækjustigi
- Heildartekjur af tollum eru einungis um **4% tekna** af neysluköttum

- Í heildina eru **120 vörugjaldaflokkar**
- Heildartekjur af vörugjöldum sem ekki er ætlað að leiðrétta neikvæð ytri áhrif eru **einungis 7% tekna**

1 Án tekna vegna vörugjalda af vörum með neikvæð ytri áhrif, s.s. áfengis-, tóbaks- og olíugjalds
Heimild: Fjárlög, Fjársýsla ríkisins

Gera má kerfið hagkvæmt og gagnsætt með afnámi tolla og vörugjalda og einu lægra VSK-þrepi án kostnaðar fyrir ríkissjóð

Fella niður vörugjöld og tolla sem fela ekki í sér samfélagslegan kostnað

Eitt virðisaukaskatts-þrep með fáum undantekningum

Tekjuöflun ríkisins vegna einföldunar á neysluskattskerfi
Ma.kr.

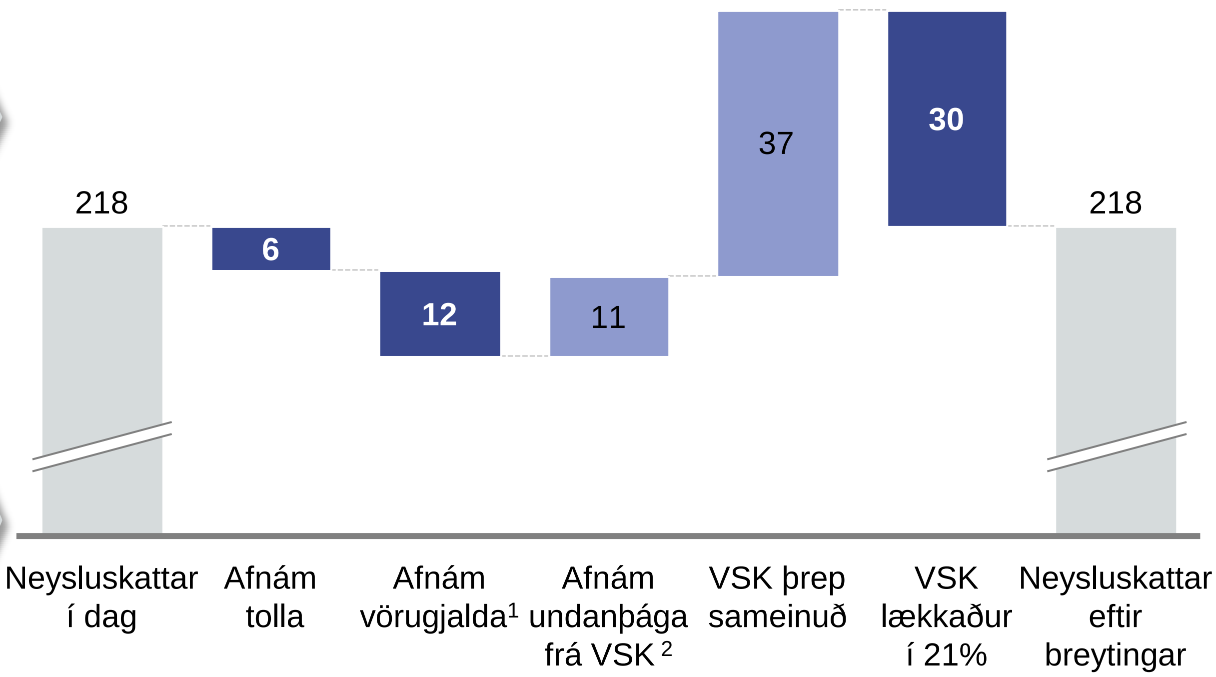

1 Gjöld á neikvæð ytri áhrif eru ekki talin með hér
2 Miðað við tölur og forsendur IMF

Innleiðing getur farið fram í þremur skrefum fram til ársins 2018

Innleiðingarár

Skref 3 → 2018
- Almennur virðisaukaskattur lækkaður í 21%
- Lægra skattþrep sameinað við almennt VSK þrep

Skref 2 → 2015
- Hærra VSK þrep lækkað úr 25,5% í 24,5%
- Lægra VSK þrep hækkað úr 7% í 14%

Skref 1 → 2013
- Tollar og vörugjöld á vörum án neikvæðra ytri áhrifa afnumin
- Undanþágur frá VSK lagðar af eins og rúmast innan EES reglna

Hlutlausara og einfaldara neysluskattskerfi dregur úr ógagnsæi og eykur hagkvæmni

Tillaga #6

Áskorunum vegna skuldsetningar atvinnulífs verði mætt með skilvirkum hætti

Viðskiptalífið stendur enn frammi fyrir áskorunum vegna óskýrs eignarhalds og takmarkaðs eigendaaðhalds…

Úrvinnsla á endanlegu eignarhaldi bankanna stendur enn yfir

Eignarhald bankanna

% af heild

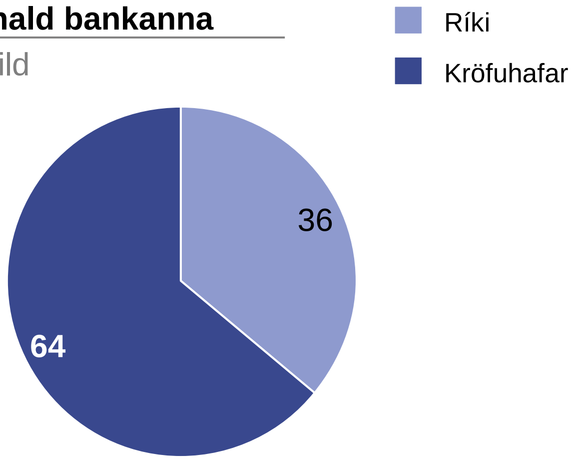

- Uppgjör þrotabús bankanna verður mikilvægt skref í átt að **auknu gagnsæi og langtíma eigendaaðhaldi bankakerfisins**
- Það er þó ljóst að vanda þarf til verksins enda miklir hagsmunir í húfi, ekki síst fyrir **gjaldeyrisstöðu hagkerfisins**

Enn er tiltölulega stór hluti fyrirtækja í eigu kröfuhafa og ríkisins

Eignarhald á félögum með yfir milljarð í veltu

% af heild

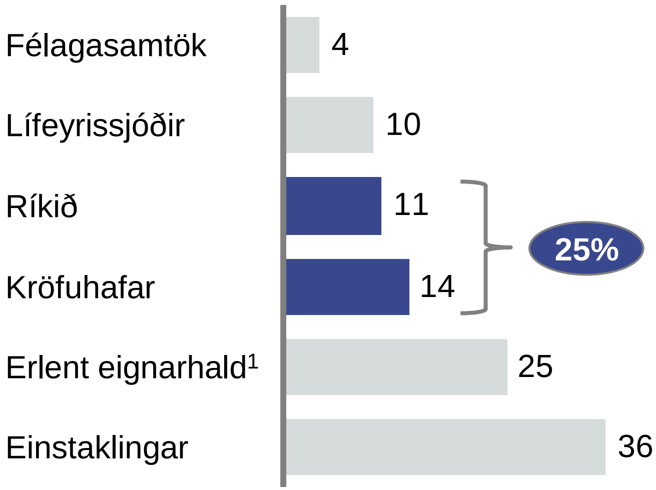

- Til viðbótar við beint eignarhald eiga kröfuhafar og ríkið bankana sem eiga **megnið af skuldakröfum á ofangreind fyrirtæki**

1. Með erlendu eignarhaldi er átt við erlenda aðila aðra en kröfuhafa. Hér eru einkum stóriðjufyrirtæki og mörg stærri útflutningsfyrirtæki landsins.

Heimild: Samkeppniseftirlitið. Fjármálaþjónusta á krossgötum

...og mikil skuldsetning fyrirtækja dregur úr fjárfestingum og skilvirkni á mörkuðum

Háar skuldir íslenskra fyrirækja…

Árslok 2011

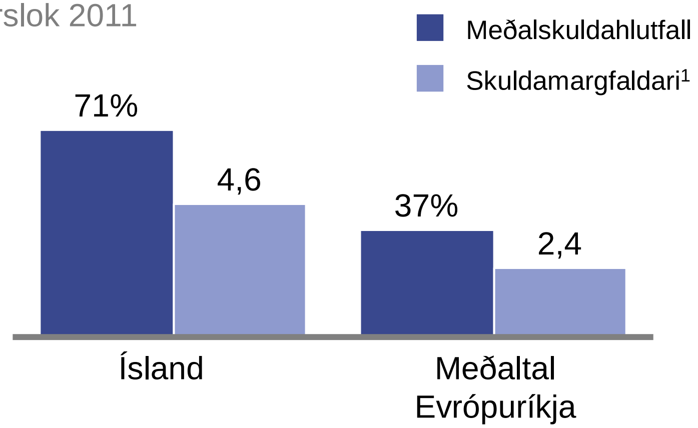

…auka líkur á vanskilum

Vanskilahlutföll í bankakerfinu

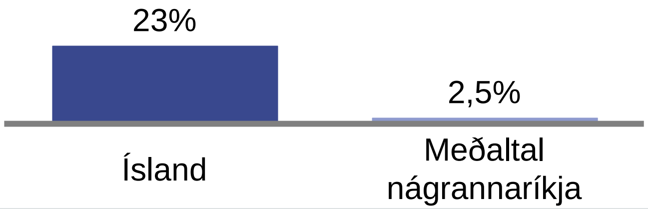

…draga úr fjárfestingagetu

Atvinnuvegafjárfesting, %VLF

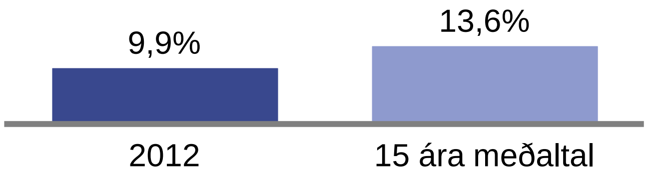

…og skaða samkeppni

Áhrif skulda á samkeppni, skali 1-10, 10=engin áhrif

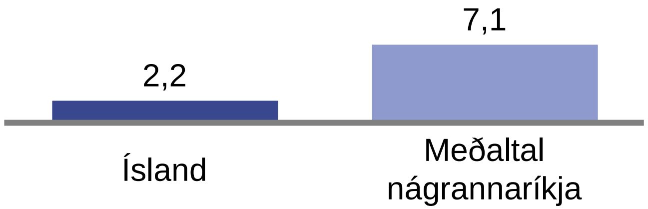

1 Skuldamargfaldari sýnir stöðu langtímaskulda að frádreginni nettóstöðu handbærs fjárs í hlutfalli við 12 mánaða EBITDA

Heimild: Samkeppniseftirlitið, Hagstofa Íslands, Fjármálaeftirlitið, IMD World Competitiveness Report

Þessar kringumstæður geta stuðlað að vítahring sem erfiðlega getur reynst að rjúfa

Talsverðum árangri hefur þegar verið náð og hlutdeild banka í stærri fyrirtækjum fer minnkandi samhliða lækkandi vanskilum

Hlutfall fyrirtækja þar sem bankar eru í ráðandi stöðu

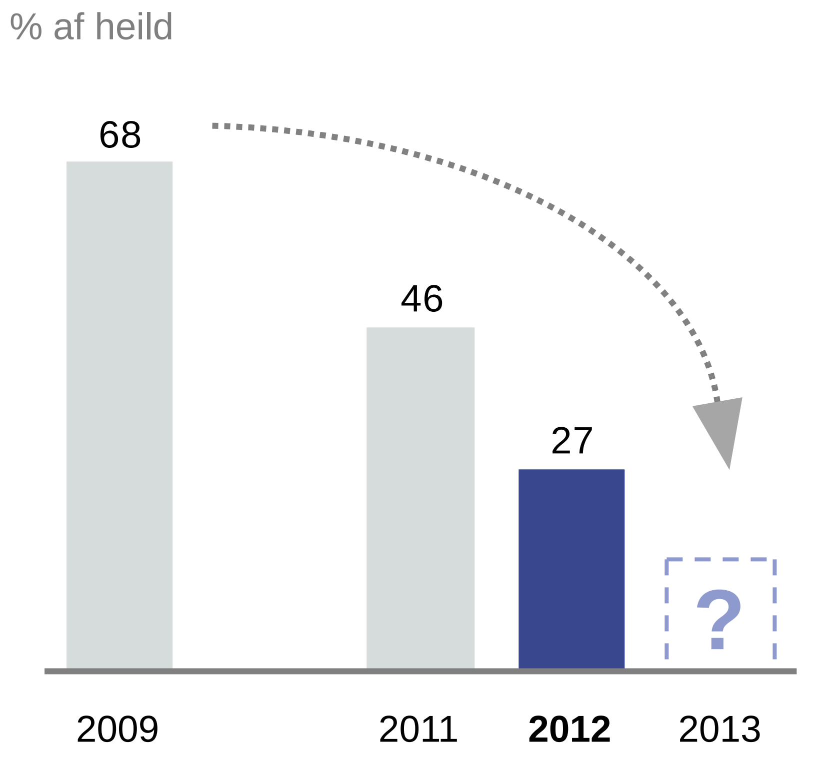

Vanskilahlutföll stærri fyrirtækja í bankakerfinu

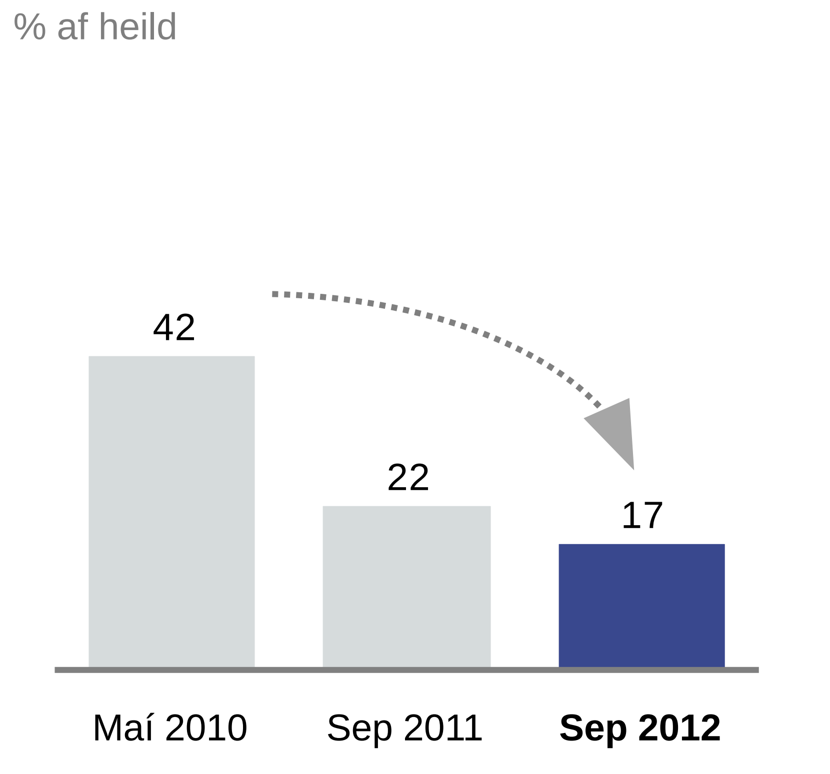

Heimild: Samkeppniseftirlitið. Endurreisn fyrirtækja 2012, Aflaklær eða uppvakningar?
Upplýsingar frá Fjármálaeftirlitinu

En betur má ef duga skal og samhent átak þarf til að efla traust og virkni viðskiptalífsins við núverandi kringumstæður

	Úrlausn skulda- og eigendavanda	Aukið traust í viðskiptum
Ábyrgð banka og annarra kröfuhafa	✓ Efla enn frekar áherslu á **hraða og skilvirka** endur-skipulagningu skulda ✓ Stuðla að **skráningu í Kauphöll** sem lausn á skuldavanda	✓ Tryggja **góða stjórnar-hætti** í fyrirtækjum þar sem kröfuhafar eru í ráðandi stöðu
Ábyrgð stjórnvalda	✓ Ríkið gangi fram með góðu fordæmi og **skrái Landsbankann** í Kauphöll ✓ **Uppgjör þrotabús bankanna** verði forgangs-verkefni stjórnvalda	✓ Stjórnvöld auki gagnsæi í eignarhaldi með **miðlægri skráningu á eignarhlutum** ✓ Herða og fylgja eftir kröfum um **skil á ársreikningum**
Ábyrgð fyrirtækja	✓ Fyrirtæki sýni **aukna fyrir-hyggju** við fjármögnun framtíðarfjárfestinga og **sæki eigið fé** í auknum mæli	✓ Fræðsla, efling og eftirfylgni **góðra stjórnarhátta** ✓ Fyrirtæki sýni frumkvæði og ábyrgð við **skil á ársreikningum**

Árangur aðgerða

- Skilvirkari og hraðari skuldaúrvinnsla myndi stuðla að **sterkari fyrirtækjum** sem væru betur í stakk búin til að **auka fjárfestingar** og skapa **heilbrigða samkeppni**
- Skráning fyrirtækja auðveldar **aðgengi að fjármagni**, skapar viðvarandi **upplýsingaskyldu** og gagnsætt **aðhald eigenda**
- **Góðir stjórnarhættir** og aukið gagnsæi í rekstri félaga með takmarkaðri ábyrgð stuðlar að **bættu trausti í viðskiptum**

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. Opinber þjónusta
6. Innlend þjónusta
7. **Auðlindageirinn**
8. Alþjóðageirinn

Auðlindageirinn er undirstaða verðmætasköpunar í hagkerfinu vegna hás framlags til útflutnings

Auðlindageirinn í tölum

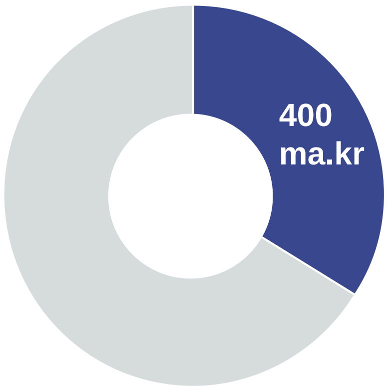

- Auðlindagreinar standa undir **24% af framleiðslu** hagkerfisins[1]

	Auðlindageirinn	Hagkerfið í heild
Fjöldi starfa	25.000	167.000
Fjármagn (ma.kr.)	2.400	4.600
Útflutningur (ma.kr.)	700	860

Helstu greinar

- Orkuframleiðsla
- Fiskveiðar
- Ferðaþjónusta
- Landbúnaður

Vaxtarmarkmið

Heildarvöxtur til 2030, prósent

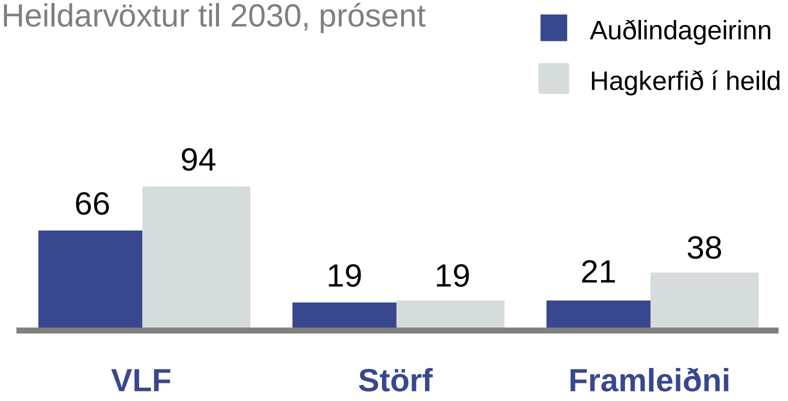

- Auðlindagreinar þurfa að auka útflutningstekjur verulega næstu árin
- Vegna takmarkaðs magns auðlinda þarf arðsemi að aukast í öllum auðlindagreinum á komandi árum

Geirinn þjónar lykilhlutverki í verðmætasköpun en stendur frammi fyrir vaxtarskorðum vegna takmarkaðra náttúruauðlinda

Útflutningur 2010
Hlutfallsleg skipting, %

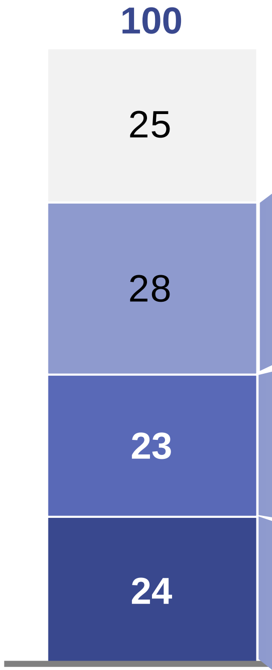

Auðlindageirinn stendur undir stærstum hluta útflutnings hagkerfisins

Vaxtar-markmið

Orka

- Tvöföldun orku-framleiðslu möguleg skv. rammaáætlun

120%

Ferðaþjónusta

- Aukning möguleg en vinsælustu áfanga-staðir mjög ásetnir

60%

Fiskveiðar[1]

- Erfitt að auka magn í miklum mæli vegna takmarkaðs vaxtar fiskistofna

30%

Útflutningur 2030
Hlutfallsleg skipting, %

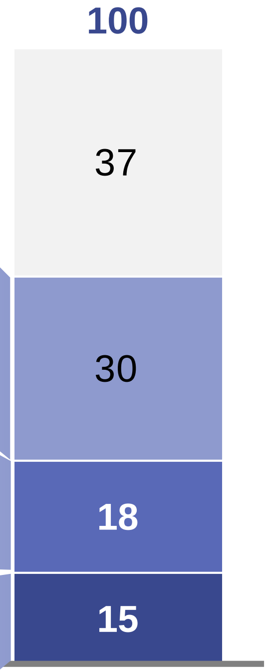

Þrátt fyrir minnk-andi hlutfallslegt vægi verður geir-inn áfram undir-staða útflutnings

1 Vörur sem tengjast sjávarútvegi í gegnum hráefniskaup frá útgerð eða fiskvinnslu eru flokkaðar undir alþjóðageirann vegna alþjóðlegrar samkeppni. Snyrtivörur sem byggja á sjávarafurðum flokkast t.d. undir alþjóðageirann

Með hliðsjón af framlagi auðlinda til verðmætasköpunar er brýnt að hámarka framleiðni bæði vinnuafls og fjármagns

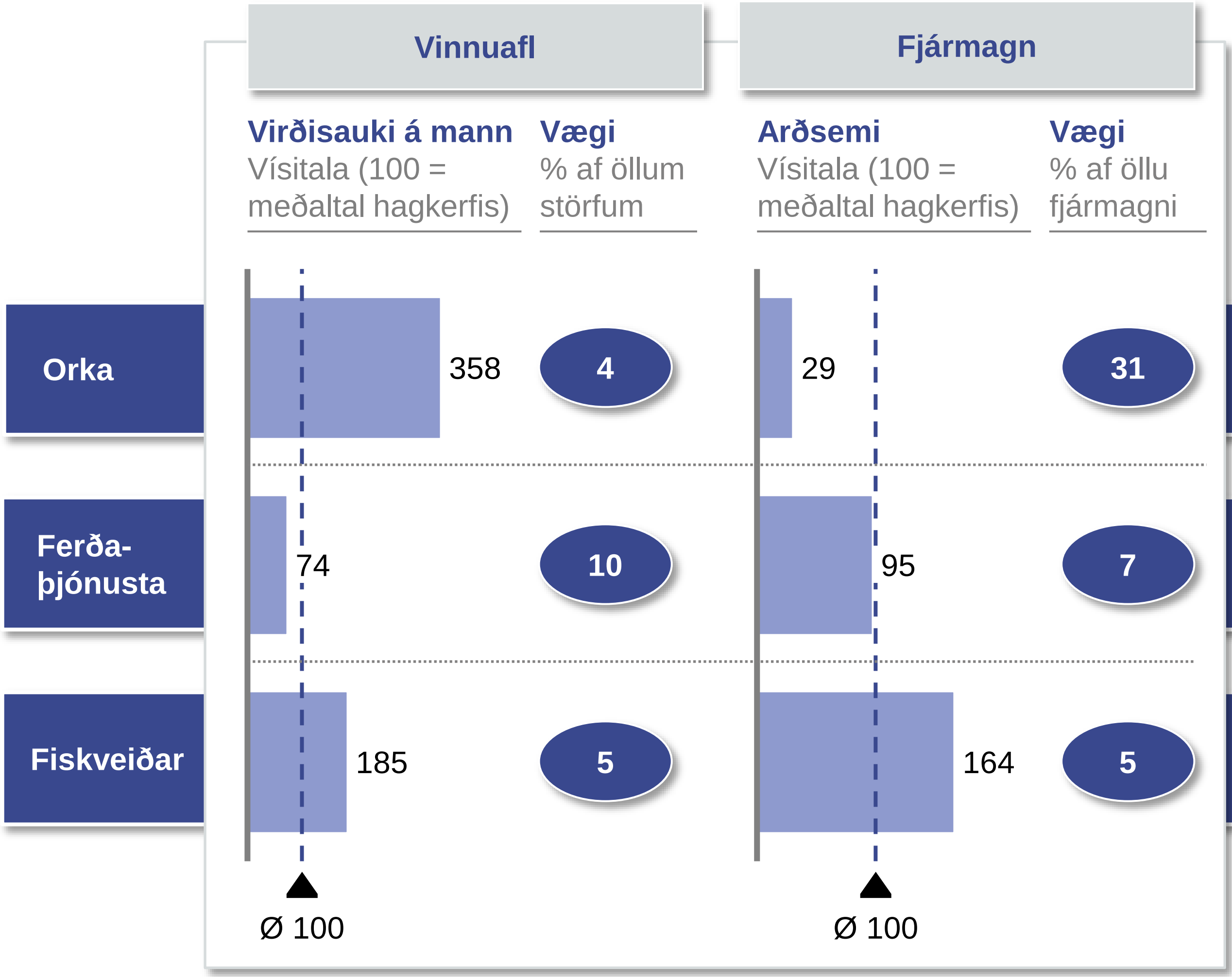

Meginverkefni

- **Orka** einkennist af háum virðisauka vinnuafls lágum fyrir fjármagn
- Brýnasta verkefnið er að auka arðsemi fjármagns í greininni með **hærra raforkuverði**

- **Ferðaþjónusta** einkennist af lágum virðisauka vinnuafls og fjármagns
- **Auka þarf arðsemi** í greininni frekar en fjölga ferðamönnum

- **Fiskveiðar** hafa háa framleiðni bæði vinnuafls og fjármagns og skapa mikinn virðisauka
- **Standa þarf vörð um skilvirkni** og tryggja sjálfbærni til langs tíma litið

Vegna framlags náttúruauðlinda þurfa stjórnvöld að móta ramma auðlindageirans með virkari hætti en í öðrum greinum

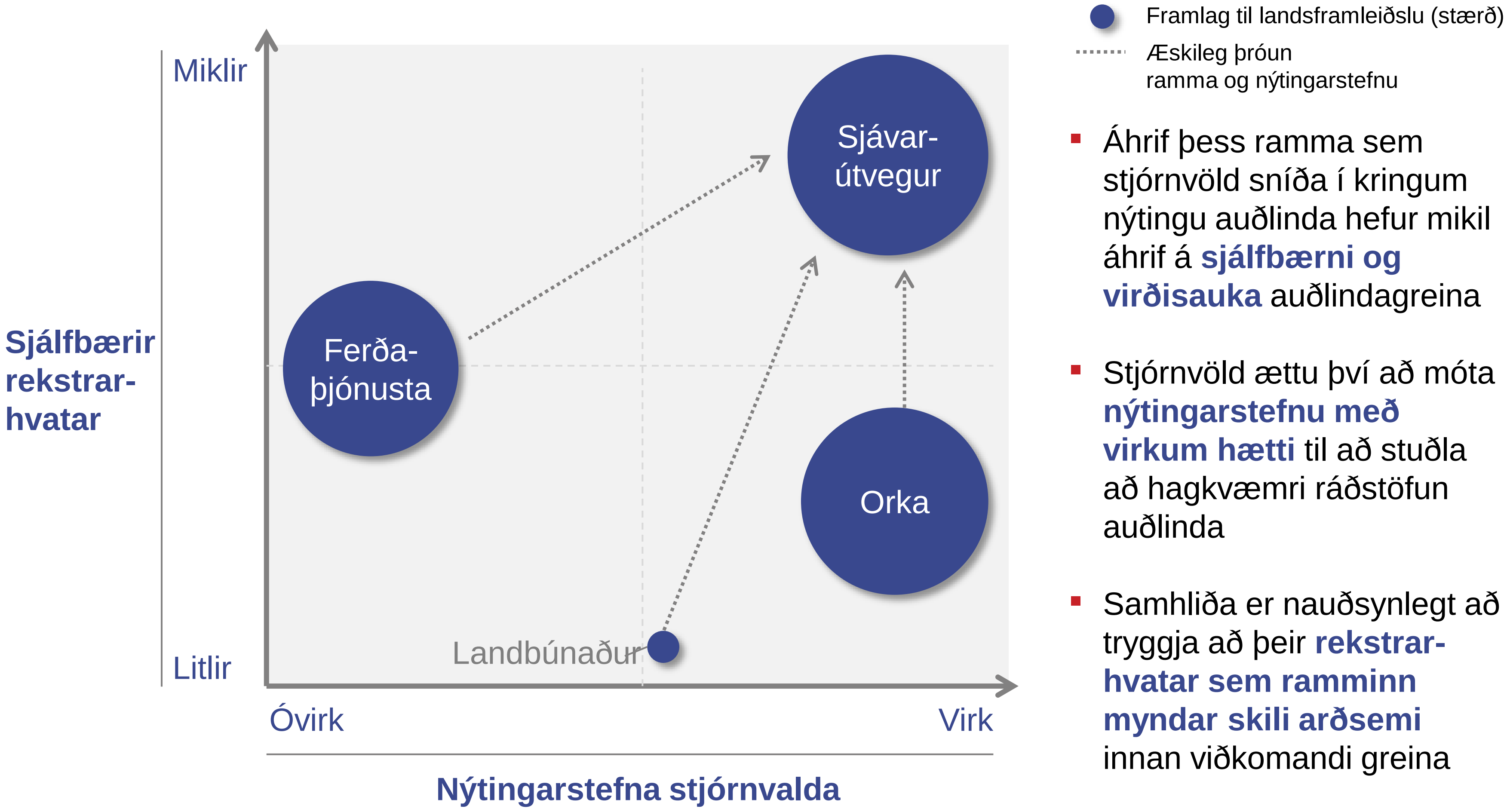

- Áhrif þess ramma sem stjórnvöld sníða í kringum nýtingu auðlinda hefur mikil áhrif á **sjálfbærni og virðisauka** auðlindagreina
- Stjórnvöld ættu því að móta **nýtingarstefnu með virkum hætti** til að stuðla að hagkvæmri ráðstöfun auðlinda
- Samhliða er nauðsynlegt að tryggja að þeir **rekstrar-hvatar sem ramminn myndar skili arðsemi** innan viðkomandi greina

Við leggjum fram 7 tillögur sem ætlað er að stuðla að stöðugleika og verðmætasköpun í auðlindageiranum

Svið	Tillögur
Auðlindir í heild	1 Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2 Straumlínulagað leyfisveitingarferli 3 Arðbærari orkuframleiðsla 4 Tækifæri í sæstreng
Ferðaþjónusta	5 Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða
Sjávarútvegur	6 Langtímasamningar í fiskveiðum
Landbúnaður	7 Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Við leggjum fram 1 tillögu sem ætlað er að samræma stjórnun hins opinbera á náttúruauðlindum

Auðlindir í heild	1 Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2 Straumlínulagað leyfisveitingarferli
	3 Arðbærari orkuframleiðsla
	4 Tækifæri í sæstreng
Ferðaþjónusta	5 Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða
Sjávarútvegur	6 Langtímasamningar í fiskveiðum
Landbúnaður	7 Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Tillaga #1

Samræmd stjórnun auðlinda

Auðlindastjórnun snýst um að nýta auðlindir til verðmæta-sköpunar á sjálfbæran og hagkvæman hátt

Stjórnun auðlinda

- Aðallega **hlutverk hins opinbera**

Nýting auðlinda

- Aðallega **hlutverk einkageirans**

- **Grunnrannsóknir og vöktun**: Mat á umfangi auðlinda og afleiðingum ólíkrar nýtingar
- **Sjálfbærniviðmið**: Viðmið um hvernig staðið skuli að nýtingu svo langtímamarkmiðum sé náð. Unnin á grundvelli rannsókna í samvinnu við hagsmunaaðila
- **Stjórnkerfi nýtingar**: Umsjón leyfisveitinga og eftirlits innan ramma reglna um nýtingu

- **Eignarhald og úthlutun nýtingarréttar**: Hver nýtir, hve mikið, hvernig, hve lengi og gegn hvaða endurgjaldi (bæði hið opinbera og einkageiri koma að þessu skrefi)
- **Rannsóknir, mat og hönnun**: Hve mikið og hvernig borgar sig að nýta
- **Fjárfestingar í auðlindanýtingu**: Uppbygging og rekstur innviða

Núverandi fyrirkomulag auðlindastjórnunar er flókið og án hlutverkaskiptingar í samræmi við skref ferlisins

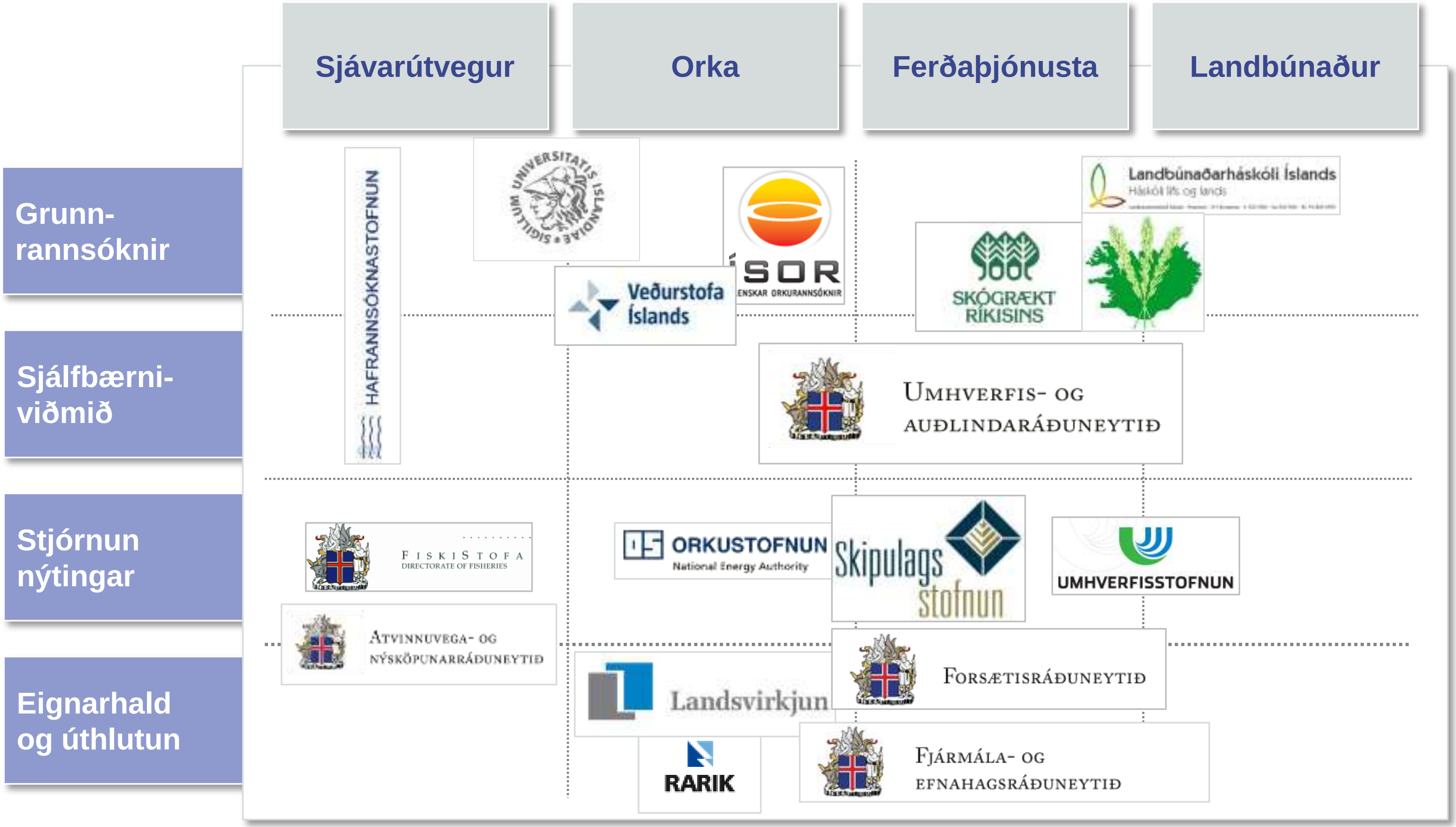

Við leggjum til einfaldara fyrirkomulag með skýrri hlutverka-skiptingu sem hámarkar virði auðlinda í opinberri eigu

	Sjávarútvegur	Orka	Ferðaþjónusta	Landbúnaður
Grunn-rannsóknir	Háskólar og rannsóknarstofnanir			
Sjálfbærni-viðmið	UMHVERFIS- OG AUÐLINDARÁÐUNEYTIÐ í samvinnu við hagsmunaaðila			
Stjórnun nýtingar	Fagstofnanir umhverfis- og auðlindaráðuneytis og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis ásamt sveitarfélögum			
Eignarhald og úthlutun	FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐUNEYTIÐ			

Undir nýju fyrirkomulagi er aðkoma hins opinbera að auðlindanýtingu með tvennum hætti

Auðlindastjórnun

Aðkoma hins opinbera

- Stofnanir á sviðum ráðuneyta móta og framfylgja auðlindastefnu ríkisins

Umsjón og ábyrgð

UMHVERFIS- OG AUÐLINDARÁÐUNEYTIÐ

ATVINNUVEGA- OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Auðlindir

- Grunn-rannsóknir og vöktun
- Nýtingar-/sjálfbærni viðmið
- Stjórnkerfi nýtingar
- Úthlutun nýtingar-réttar
- Rannsóknir, mat og hönnun
- Fjárfesting og rekstur

Verðmæti

Eignarhald og úthlutun nýtingarréttar

Aðkoma hins opinbera

- Umsjón með eignarhaldi og úthlutun nýtingarréttar á grundvelli auðlindanýtingarstefnu og sjálfbærniviðmiða

Umsjón og ábyrgð

FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐUNEYTIÐ

Nýtingarréttur er meðhöndlaður í samræmi við stöðu verkefna og ný verkefni boðin út með tveggja þrepa útboðsferli

Þrjú stig nýtingar og meðhöndlun

Þegar í nýtingu
- Langtíma nýtingarsamingar komi í stað núverandi fyrirkomulags
- Leigugjald ákvarðist útfrá sögulegum greiðslum og/eða arðsemi

Nýting þegar skipulögð
- Langtíma nýtingarsamingar komi í stað núverandi fyrirkomulags
- Leigugjald ákvarðist útfrá arðsemi fyrirhugaðrar nýtingar

Ný verkefni
- Úthlutað undir stöðluðu tveggja þrepa fyrirkomulagi

Útboðsferli nýrra verkefna

Auglýsing
- Rammi um nýtingu ákvarðaður í samvinnu við fagráðuneyti
- Auglýst eftir tilboðum

Forval
- Tilboð metin á grundvelli ramma
- Ef fleiri en einn aðili uppfyllir skilyrði forvals er haldið áfram
- Annars er gengið til samninga

Uppboð
- Uppboð meðal aðila sem uppfylltu skilyrði forvals
- Fyrst og fremst keppt í verðum þar sem önnur skilyrði hafa verið tryggð í forvali

Úthlutun
- Úthlutað út frá skilgreindri nýtingarstefnu og ramma stjórnvalda

Nýtt fyrirkomulag getur haft veigamiklar jákvæðar afleiðingar fyrir samfélagið

Skilvirkari úthlutun

- Gagnsæ og skilvirk úthlutun nýtingarréttar skapar verðmæti og sátt

Bætt nýting auðlinda

- Þeir aðilar sem best eru fallnir til nýtingar auðlinda eru frekar valdir til verksins

Aukin arðsemi auðlindagreina

- Betri nýting auðlinda skilar auknum langtímaarði

Auknar tekjur hins opinbera

- Hið opinbera innheimtir aukna auðlindarentu af auðlindum í sinni eigu

Við leggjum fram 3 tillögur sem ætlað er að auka hámarka verðmætasköpun orkuauðlinda

Auðlindir í heild	1 Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2 Straumlínulagað leyfisveitingarferli 3 Arðbærari orkuframleiðsla 4 Tækifæri í sæstreng
Ferðaþjónusta	5 Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða
Sjávarútvegur	6 Langtímasamningar í fiskveiðum
Landbúnaður	7 Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Tillaga #2

Straumlínulagað leyfisveitingarferli

Núverandi leyfisveitingarferli dregur úr fjárfestingu í auðlindagreinum

Flókið ferli

Dæmi um leyfisveitingarferli í jarðvarma

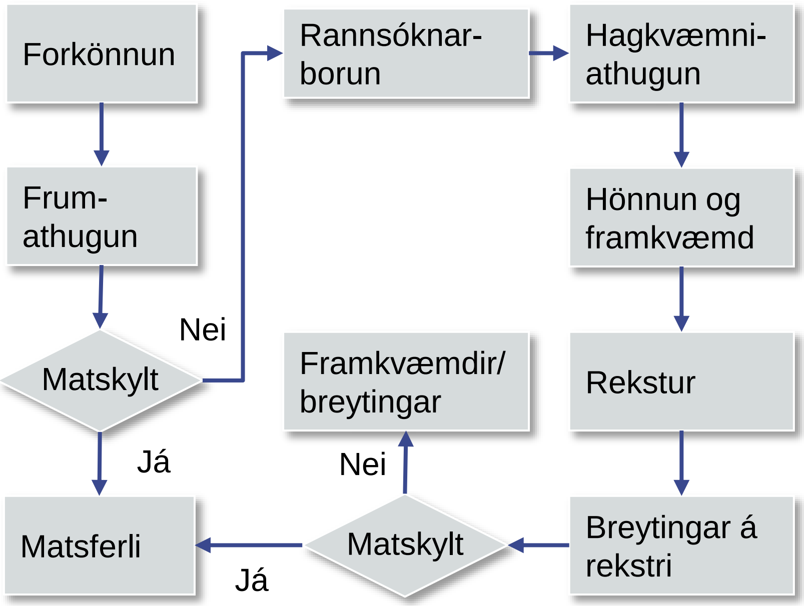

Heimild: Mannvit

Ótakmarkaðir afgreiðslufrestir

Afgreiðslutími, dagar

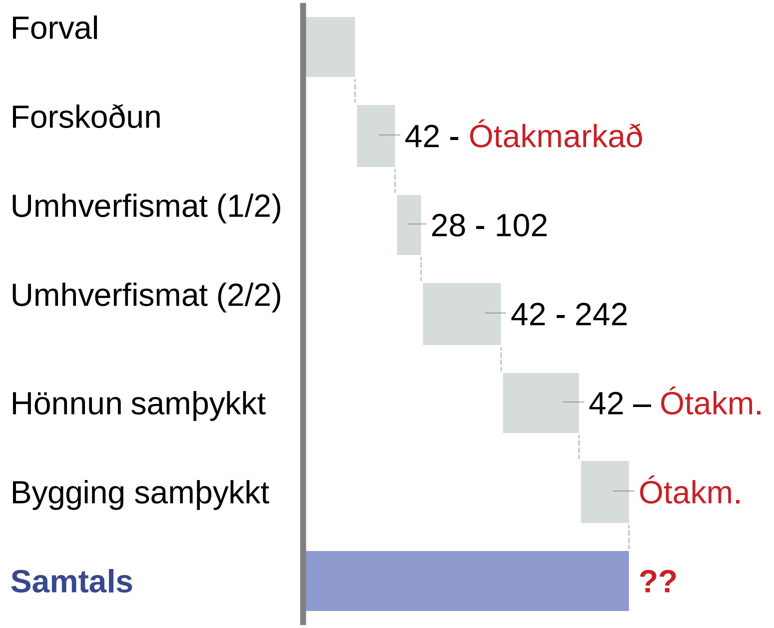

Fara þarf frá núverandi fyrirkomulagi, þar sem nær allar stofnanir koma að öllum stigum leyfisveitingaferlisins

Núverandi kerfi

- Hver stofnun sem kemur að umsókn athugar öll stig ferlisins í hver skipti

Nýtt fyrirkomulag

- Hvert rannsóknar- og umhverfisleyfi er afgreitt einu sinni af hverri stofnun

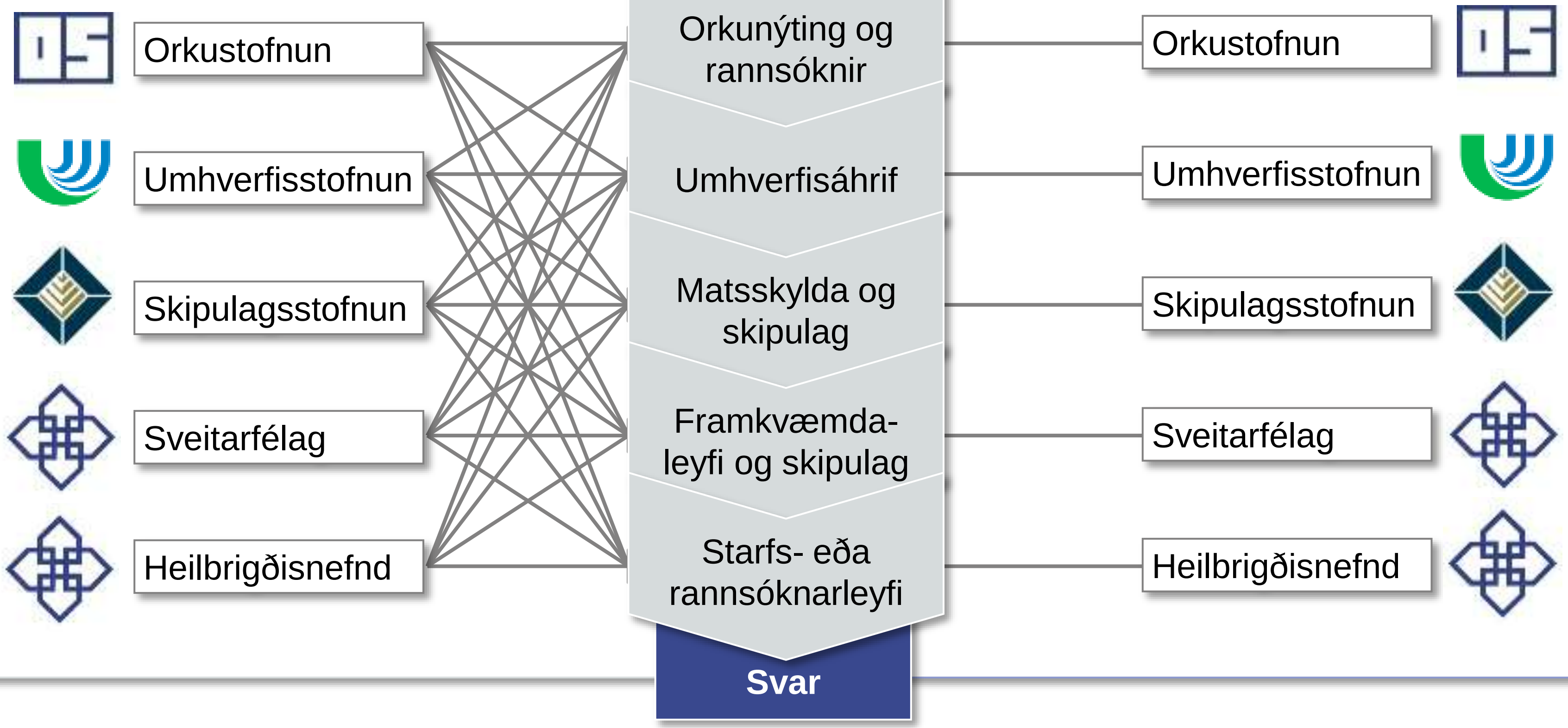

Endurbætt ferli hefur tvíþætt áhrif sem auka verðmætasköpun

Áhrif endurbóta í leyfisveitingarferli

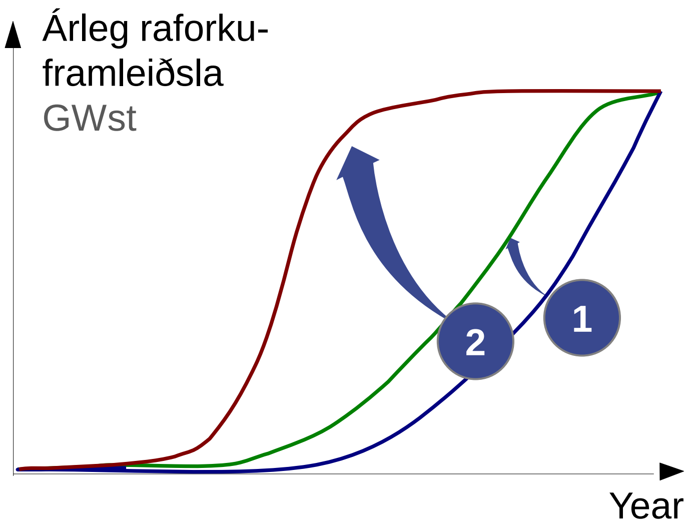

1. Fyrri byrjun arðbærra verkefna
2. Fleiri verkefni arðbær fyrr

Útskýring áhrifa

- Endurbætt leyfisveitingarferli mun að jafnaði minnka afgreiðslutíma þeirra verkefna sem sótt er um, sem leiðir til **hraðari uppbyggingar án þess að draga úr kröfum um umhverfisvernd**
- Minni óvissa um afgreiðslutíma og kostnað af leyfisveitingarferli mun gera fleiri verkefni arðbær fyrr, sem leiðir til **hraðari uppbyggingar fleiri verkefna**

Heildarábati væri verulegur

Núvirði aukinnar fjárfestingar
Ma. kr.

Tillaga #3

Arðbærari orkuframleiðsla

Hagsmunir Landsvirkjunar og þeirra sem fara með hlut hins opinbera í félaginu geta verið ólíkir

Arðsemissjónarmið

- Leitast við að hámarka **langtímavirði** félagsins
- Leiðin til þess er sjálfbær nýting þeirra orkuauðlinda sem fyrirtækið hefur nýtingarrétt yfir
- Fjárfestingar og vaxtarhraði eru ákveðin á viðskiptalegum forsendum

Landsvirkjun

Pólitísk sjónarmið

- Leitast við að hámarka **ávinning þess sem fer með eignarhlut** í félaginu
- Tímamörk á setu kjörinna fulltrúa og takmörkuð ábyrgð eftir að henni lýkur getur leitt til ákvarðanatöku með skammtímahagsmuni fulltrúanna að leiðarljósi

Opinbert eignarhald getur dregið úr arðsemi orkusölu vegna þrýstings á að virkjað sé í efnahagslægðum

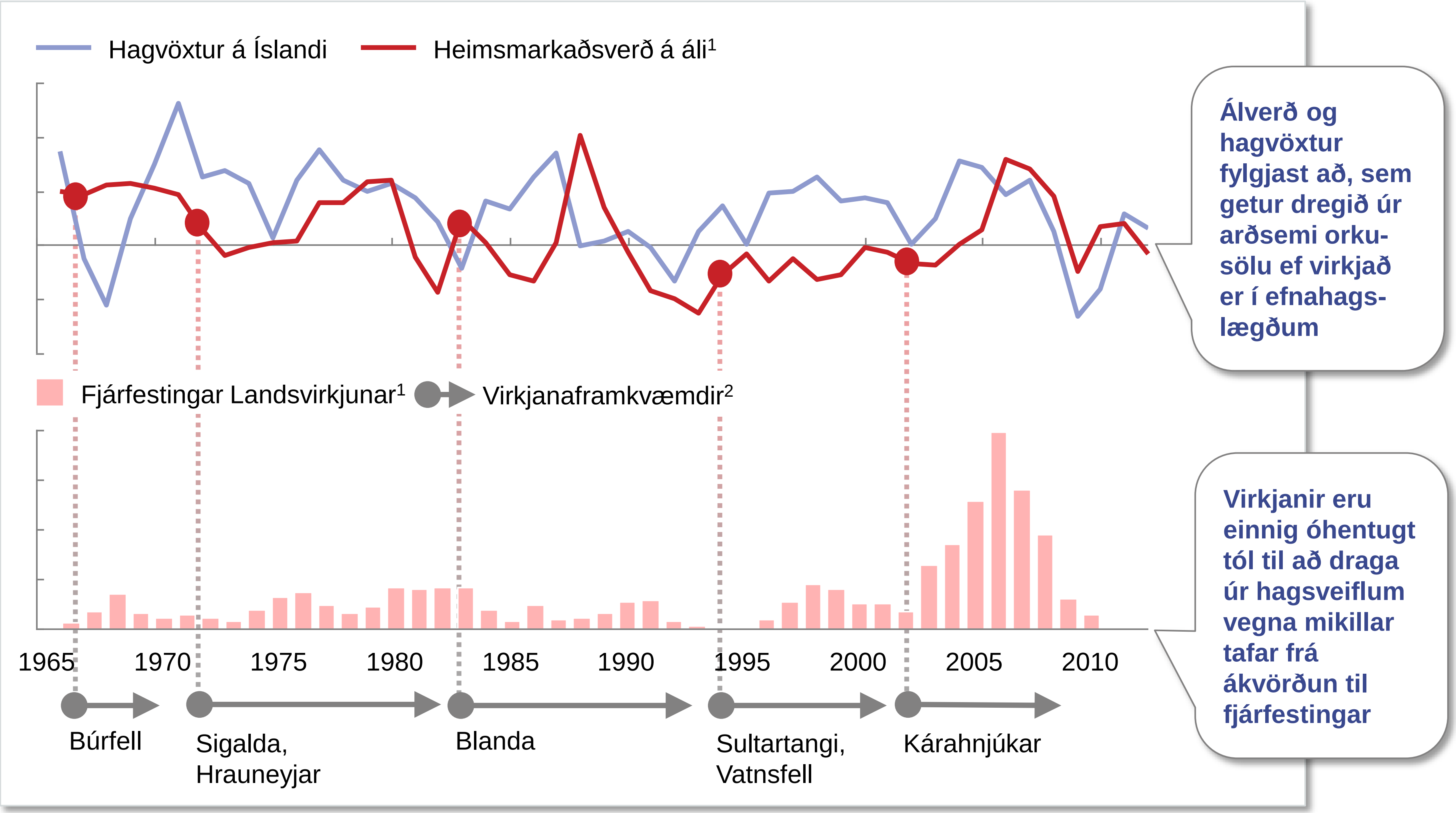

1 Að núvirði. Fjárfestingartölur ná til ársins 2010, hagvaxtar- og álverðstölur til ársins 2012
2 Hringur miðast við ákvörðun um framkvæmd, ör miðast við verklok

Arður ríkisins af eign sinni í Landsvirkjun er neikvæður ef ábyrgð þess á skuldum félagsins er tekin með í reikninginn

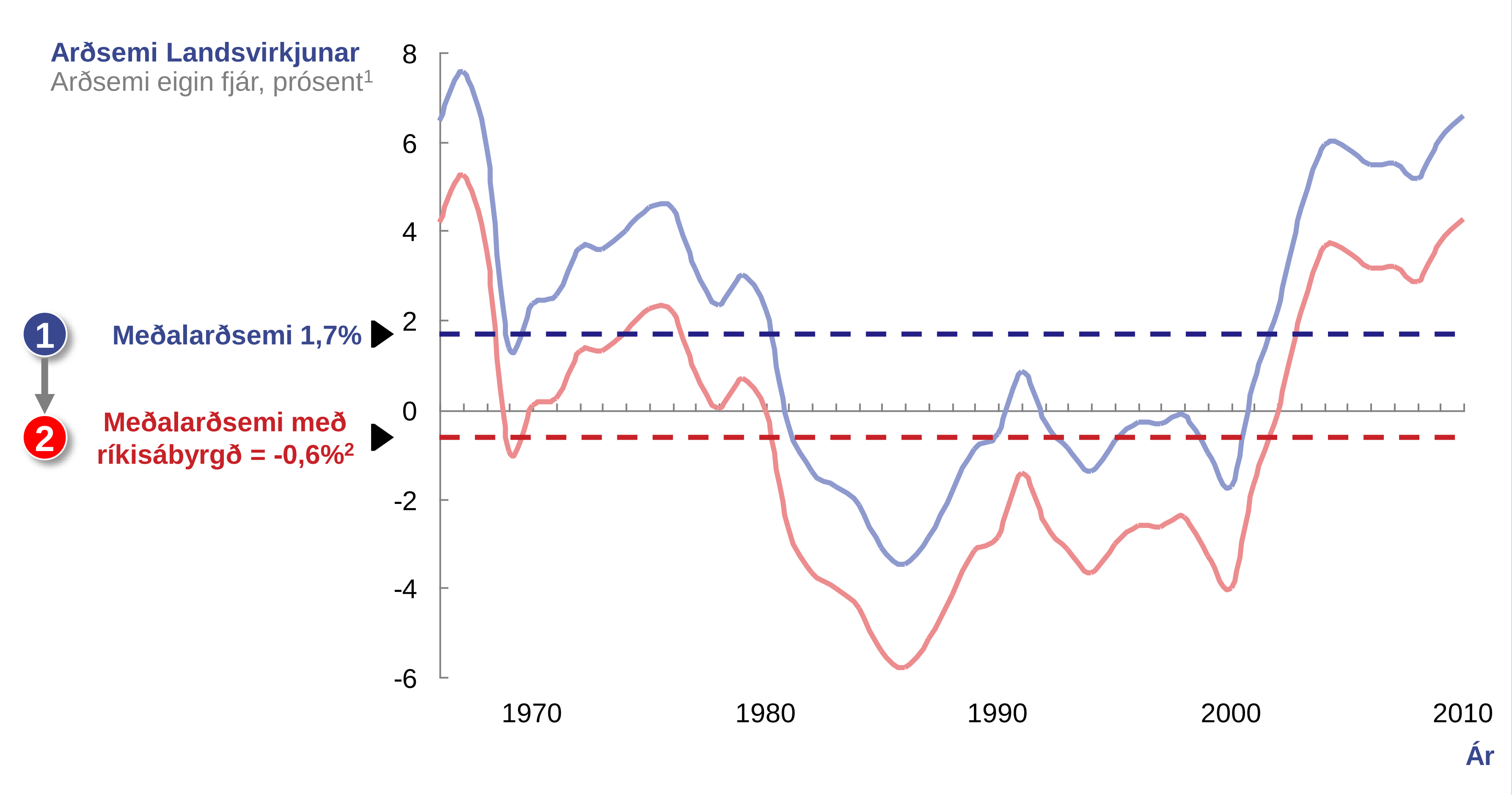

1 10 ára hlaupandi meðaltal sýnt á grafi
2 Kostnaður við ríkisábyrgð á skuldum Landsvirkjunar miðast við meðalvaxtamun AAA og BAA skuldabréfa skv. lánshæfismati Moody's frá 1966 til 2012 og 30% sögulegt eiginfjárhlutfall

Hið opinbera getur aukið virði eigna sinna í Landsvirkjun með eigendastefnu sem dregur úr pólitískum þrýstingi

Virði hlutar hins opinbera í Landsvirkjun

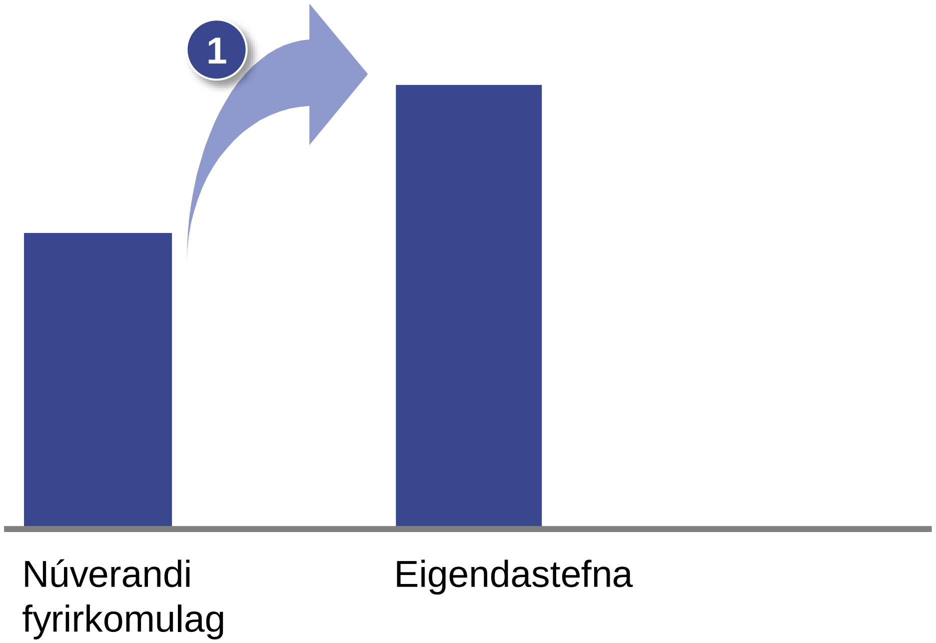

1 Eigendastefna

- **Útfærsla:** Ríki og sveitar-félög setja reglur um skipan stjórnarmanna og afskipti af rekstri
- **Áhrif:** Fjárfestingarákvarðanir batna, sem eykur arðsemi

Frelsi í fjármögnun myndi auka virði Landsvirkjunar enn frekar með því að gera félaginu kleift að vaxa á hagkvæmum hraða

Virði hlutar hins opinbera í Landsvirkjun

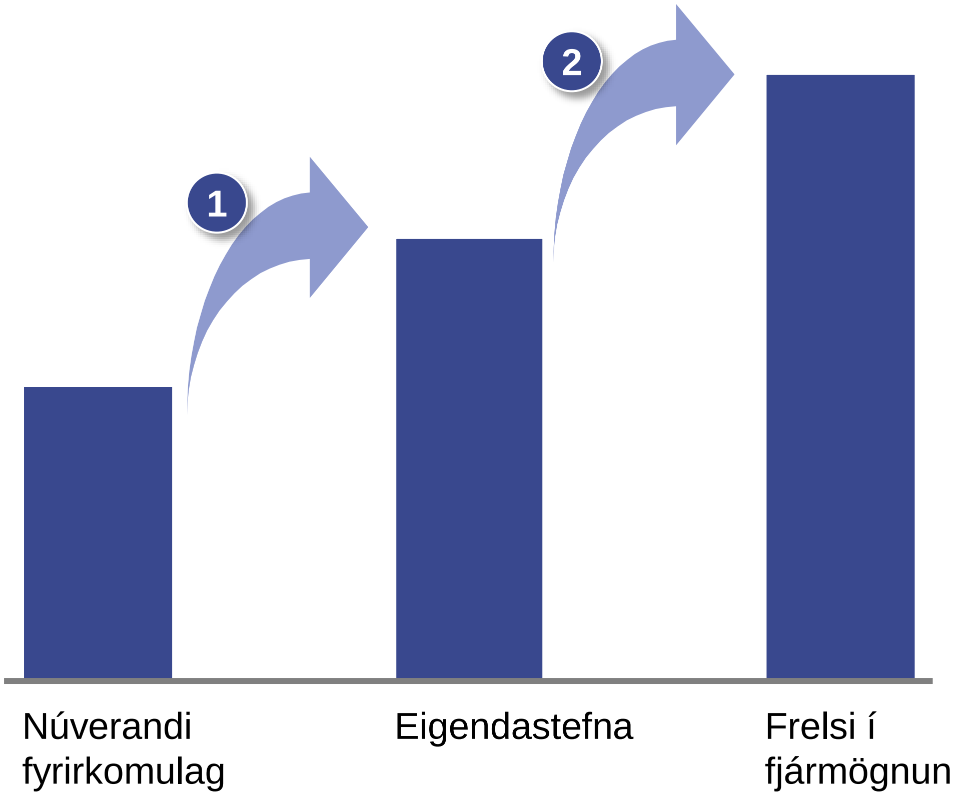

1 Eigendastefna

- **Útfærsla:** Ríki og sveitarfélög setja reglur um skipan stjórnarmanna og afskipti af rekstri
- **Áhrif:** Fjárfestingarákvarðanir batna, sem eykur arðsemi

2 Frelsi í fjármögnun

- **Útfærsla:** Útgáfa hlutafjár leyfileg að hluta, t.d. til óvirkra fjárfesta eins og lífeyrissjóða
- **Áhrif:** Hagkvæmur vaxtarhraði, sem getur aukið virði félagsins

Með því að nálgast arðsemi sambærilegra orkufyrirtækja gæti Landsvirkjun skilað árlega tugum milljarða í aukinn virðisauka

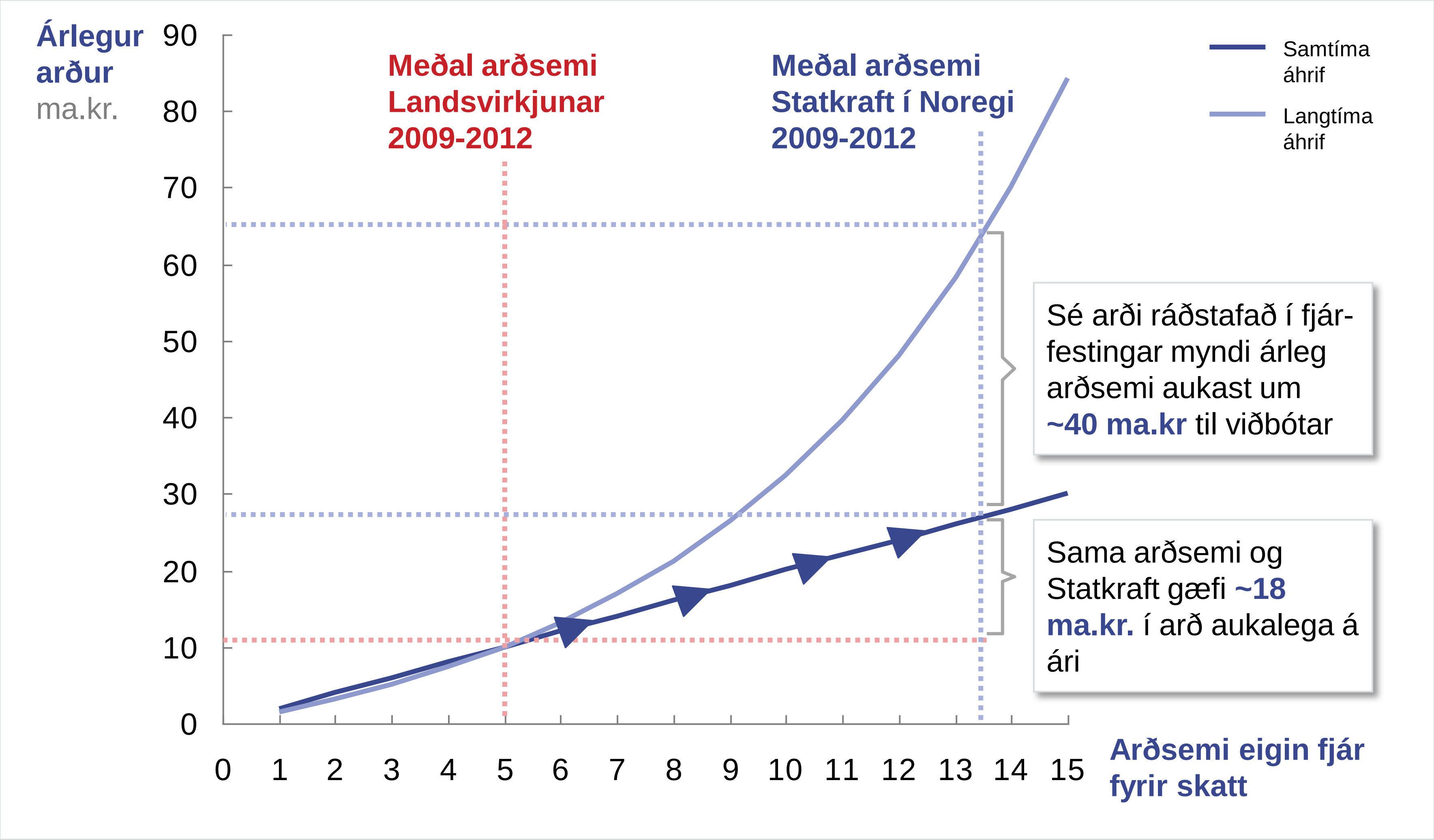

Tillaga #4

Tækifæri í sæstreng

Einangrun íslenska raforkukerfisins eykur áhættu þess og tækifæri til aukinnar hagkvæmni glatast

Ófullnægjandi öryggi afhendingar

Truflanir í raforkuframleiðslu, t.d. vegna tæknilegra örðugleika eða náttúruhamfara gætu valdið **verulegum skaða fyrir orkufrekan iðnað** og skapað hinu opinbera háa bótaskyldu vegna orkusamninga

Óhagkvæm nýting orkunnar

Vatnsaflsvirkjanir hérlendis þurfa að **fórna verulegu magni raforkuorku á hverju ári** með því að leiða vatn framhjá rafölum virkjana. Umframafl í raforkukerfinu þarf að vera verulegt til að tryggja afhendingaröryggi raforku til stóriðju en ekki er hægt að selja umframorkuna

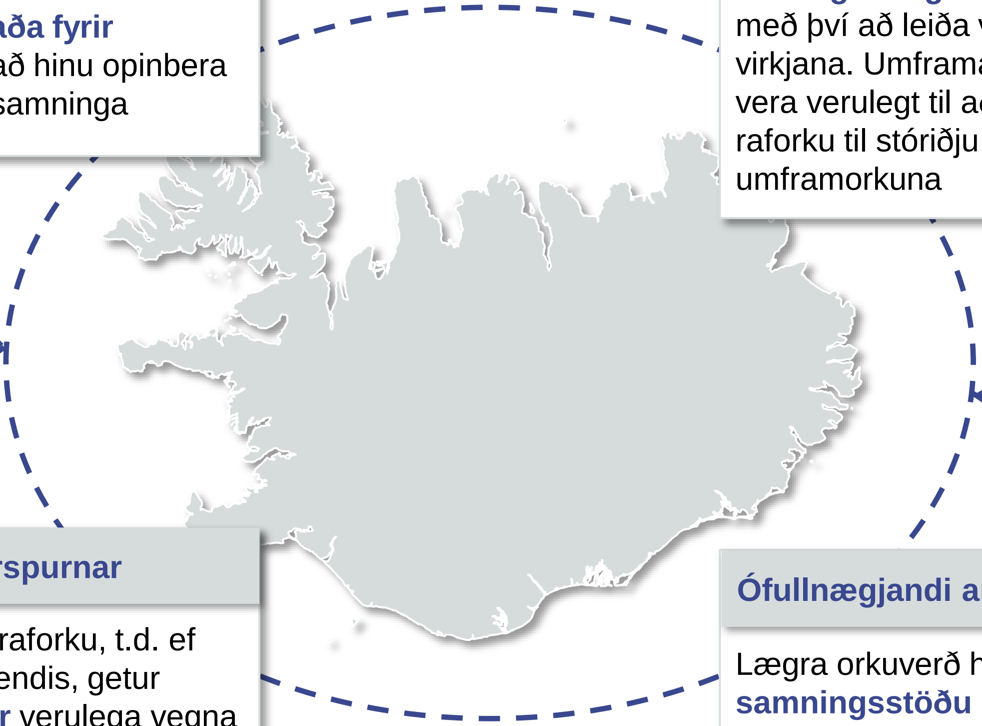

Ófullnægjandi öryggi eftirspurnar

Samdráttur í eftirspurn eftir raforku, t.d. ef álver hættir framleiðslu hérlendis, getur **skaðað orkuframleiðendur** verulega vegna hás fjármagnskostnaðar sem liggur að baki virkjunum

Ófullnægjandi arðsemi af auðlindinni

Lægra orkuverð hérlendis vegna **veikrar samningsstöðu raforkuframleiðenda gagnvart orkukaupendum** fækkar hagkvæmum virkjanamöguleikjum og dregur því bæði úr arðsemi og magni auðlindarentu

Sæstrengur til Bretlands myndi auka bæði öryggi og virðisauka í orkuframleiðslu hérlendis

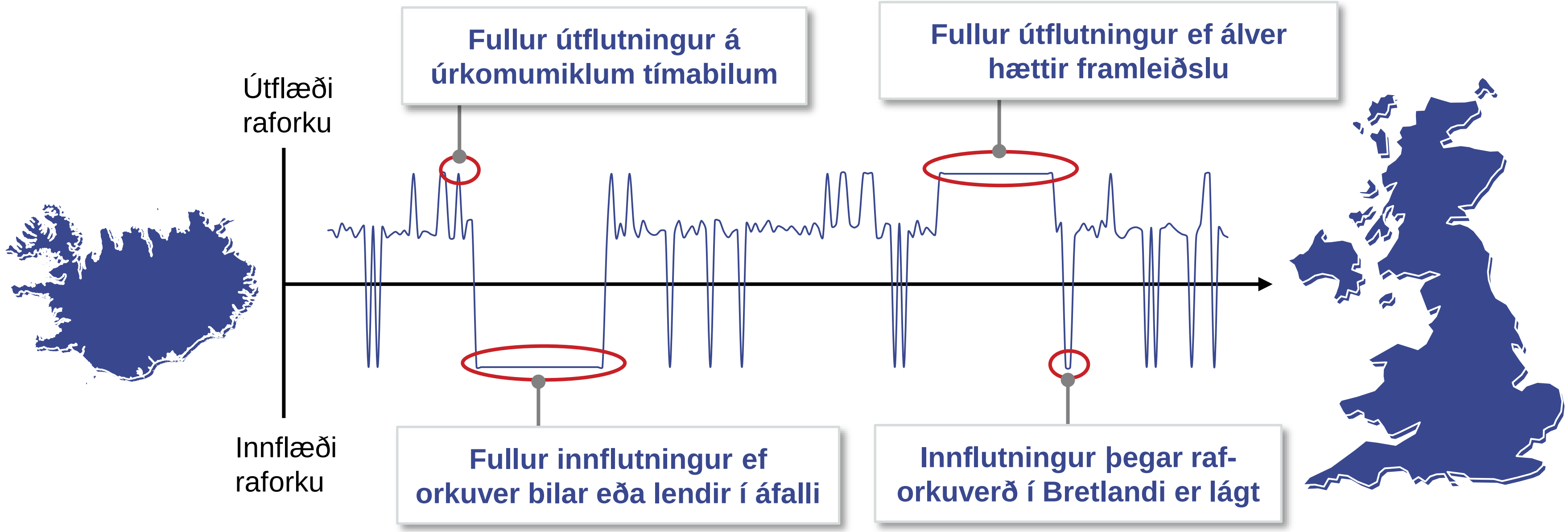

- ✓ Aukið afhendingaröryggi
- ✓ Hagkvæmari framleiðsla
- ✓ Aukið eftirspurnaröryggi
- ✓ Hærri arðsemi orkuauðlindar

Veruleg verðmæti eru til skiptanna ef samningar nást milli landanna um að íslensk raforka sé skilgreind sem græn orka

Samanburður á kostnaði við sæstreng og kostnaði Breta við græna raforku

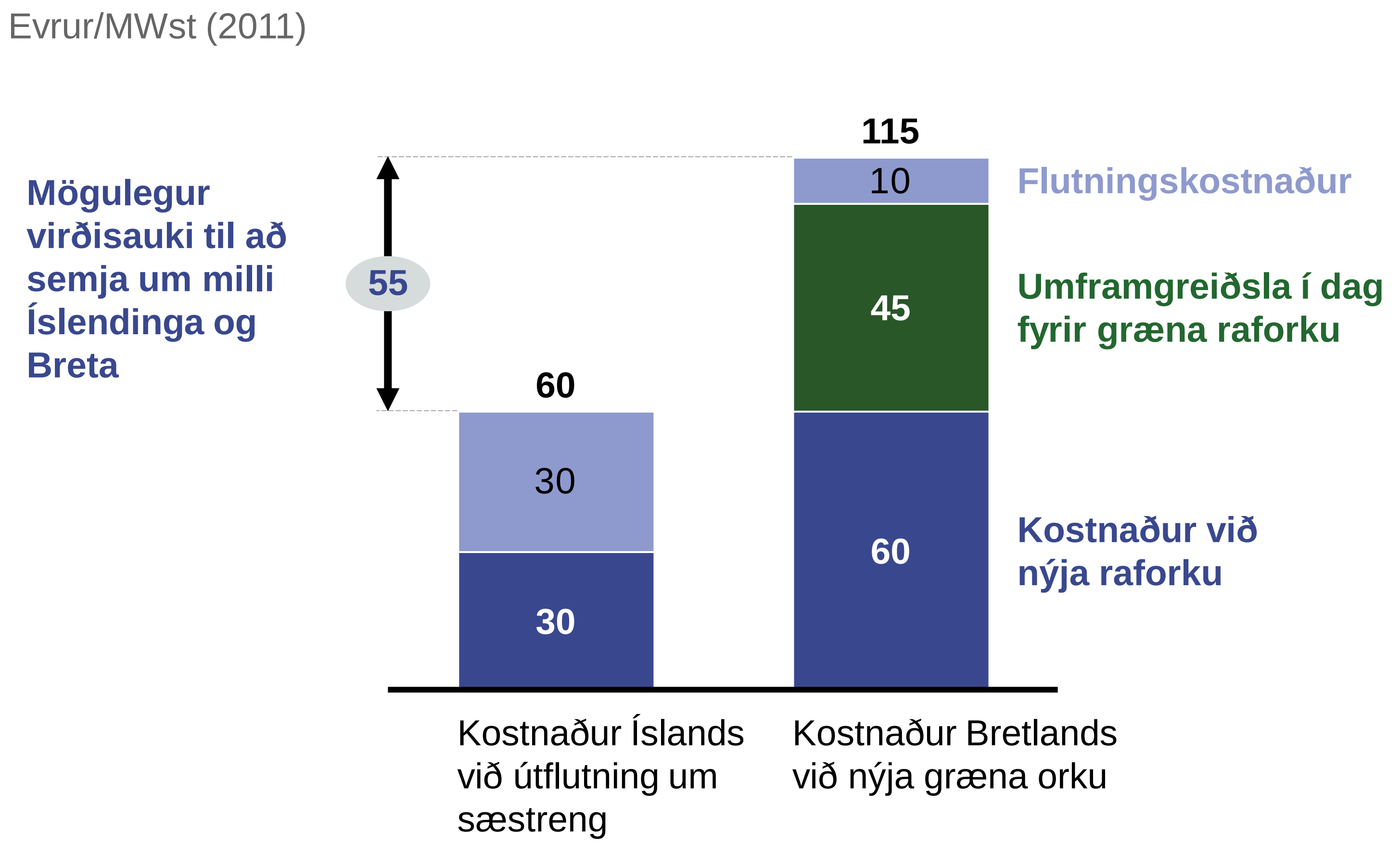

Heimild: McKinsey (2012): Charting a Growth Path for Iceland; verkefnisstjórn

Áhrif orkuverðs á kaupmátt heimila eru lítil vegna opinbers eignarhalds á raforkuframleiðslu og hás flutningskostnaðar

Opinbert eignarhald á orkuframleiðslu

Eignarhald orkuframleiðslu, prósent

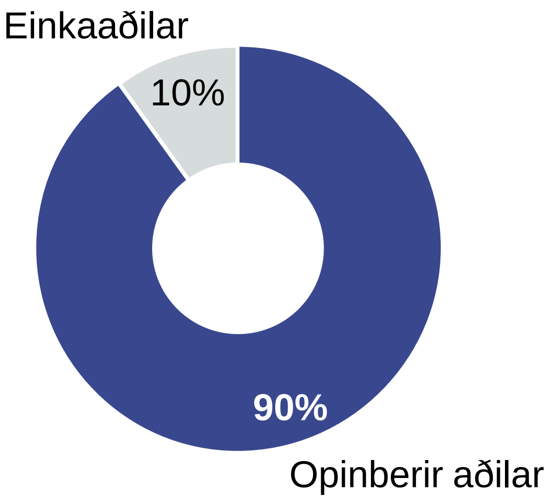

- Raforkuframleiðsla á Íslandi er að mestu í eign opinberra aðila, svo hærra raforkuverð skilar sér til baka í lægri álögum

Hár dreifingarkostnaður dempar hækkun

Raforkureikningu heimila m.v. 20% hækkun framleiðsluverðs raforku

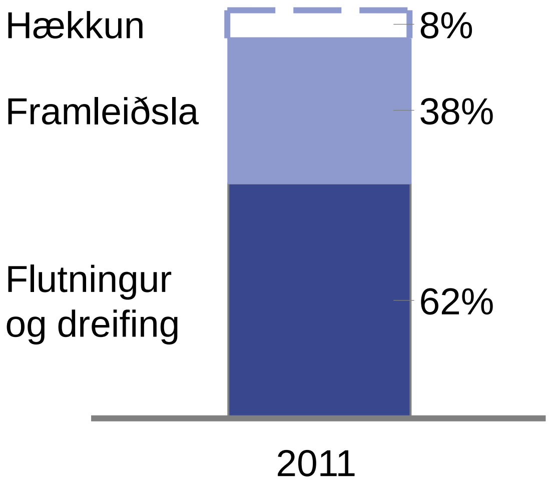

- 20% hækkun á söluverði raforku-framleiðenda myndi einungis hækka raforkureikning heimila um 8%

Áður en hægt er að taka ákvörðun um sæstreng þurfa íslensk stjórnvöld að ná samningum við Breta um þrjú atriði

Efni samningaviðræðna

1. Aðgangur íslenskra orkuframleiðenda að stuðningi breskra stjórnvalda við framleiðendur endurnýjanlegrar orku
2. Ákvörðun söluverðs raforku gegnum sæstreng inn á bæði raforkukerfi
3. Rekstrarform og eignarhald á rekstraraðila sæstrengs

Náist slíkir samningar getur orkusala nálgast arðsemi norska olíusjóðsins með uppbyggingu sæstrengs og innlends iðnaðar

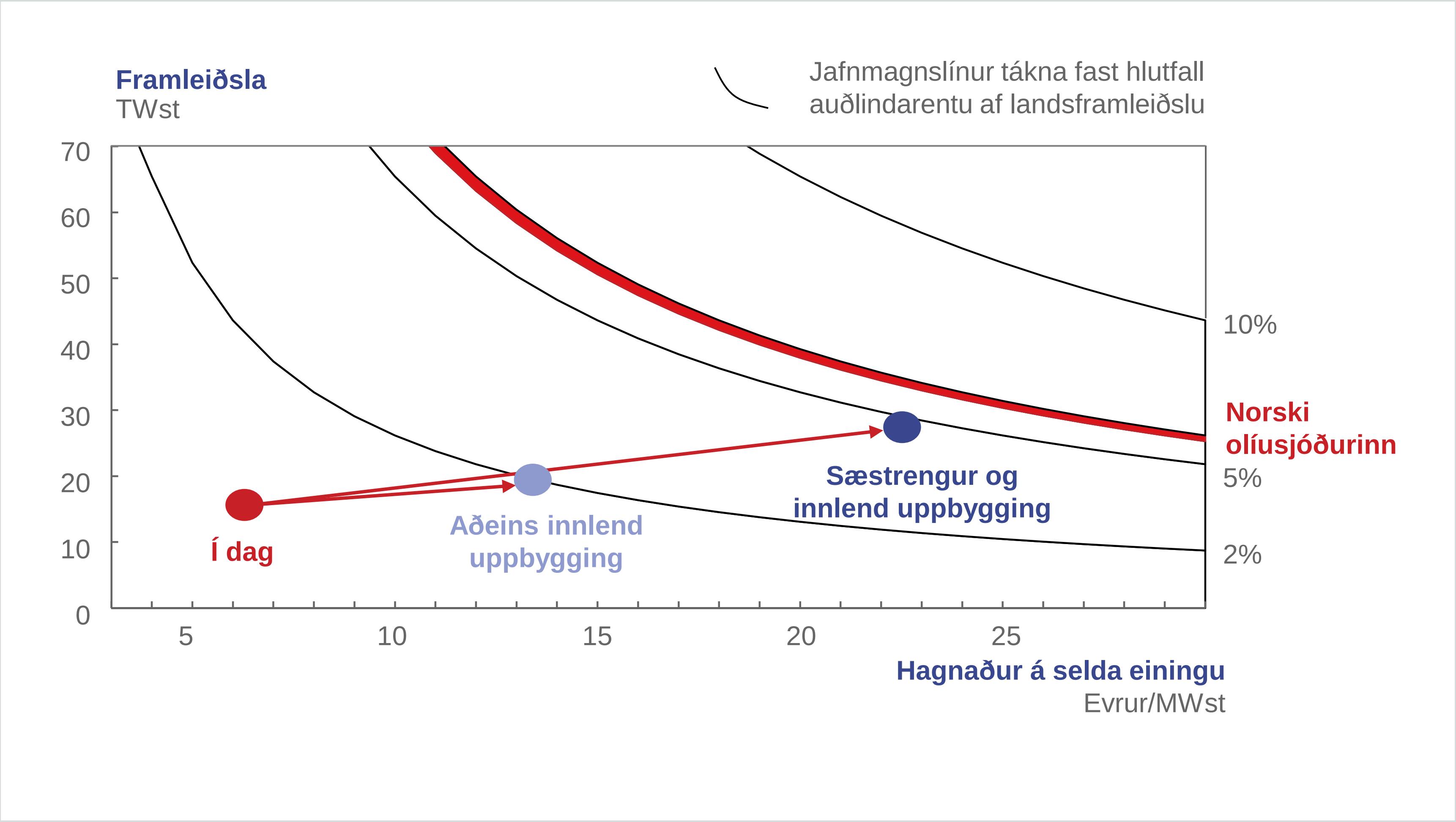

Heimild: McKinsey (2012): Charting a Growth Path for Iceland

Við leggjum fram 1 tillögu sem ætlað er að stuðla að aukinni fjárfestingu og verðmætasköpun í ferðaþjónustu

Auðlindir í heild	1 Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2 Straumlínulagað leyfisveitingarferli 3 Arðbærari orkuframleiðsla 4 Samningur um sæstreng
Ferðaþjónusta	5 Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða
Sjávarútvegur	6 Langtímasamningar í fiskveiðum
Landbúnaður	7 Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Tillaga #5

Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða

Án stjórnunar á flæði ferðamanna sitja vinsælustu ferðamannastaðir landsins undir skemmdum vegna álags

Flæði ferðamanna eftir landsvæðum
Árlegur fjöldi gesta

Fjöldi gesta á Gullfoss og Geysi
Meðalfjöldi á dag

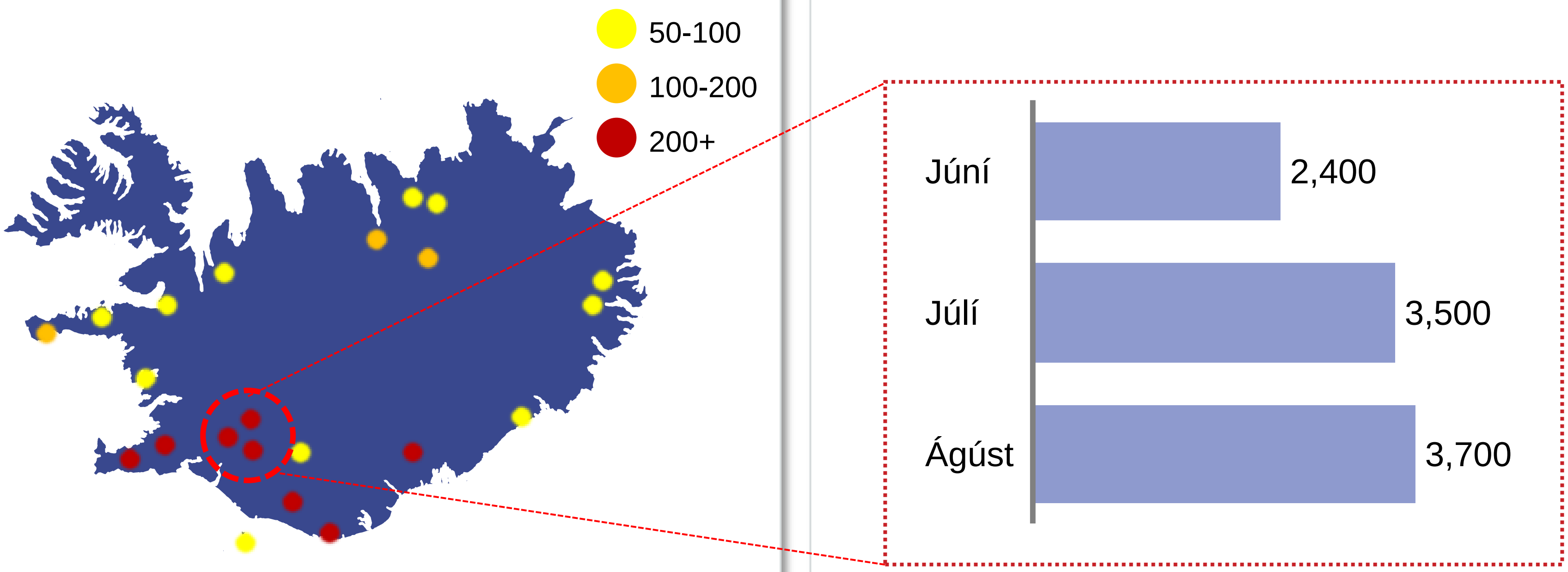

- Vinsælustu ferðamannastaðir **nálgast náttúrulegt hámark** fjölda ferðamanna
- Þar sem staðirnir skapa ekki tekjur er **hvati til fjárfestinga í innviðum ekki til staðar**
- Án nokkurra aðgangstakmarkana er **hætta á átroðningi ferðamanna** og verri upplifun þeirra ferðamanna sem heimsækja þessa staði

Aðgangsgjöld draga úr átroðningi og skapa tekjur fyrir uppbyggingu ferðamannastaða

Áhrif stýringar með aðgangsgjöldum

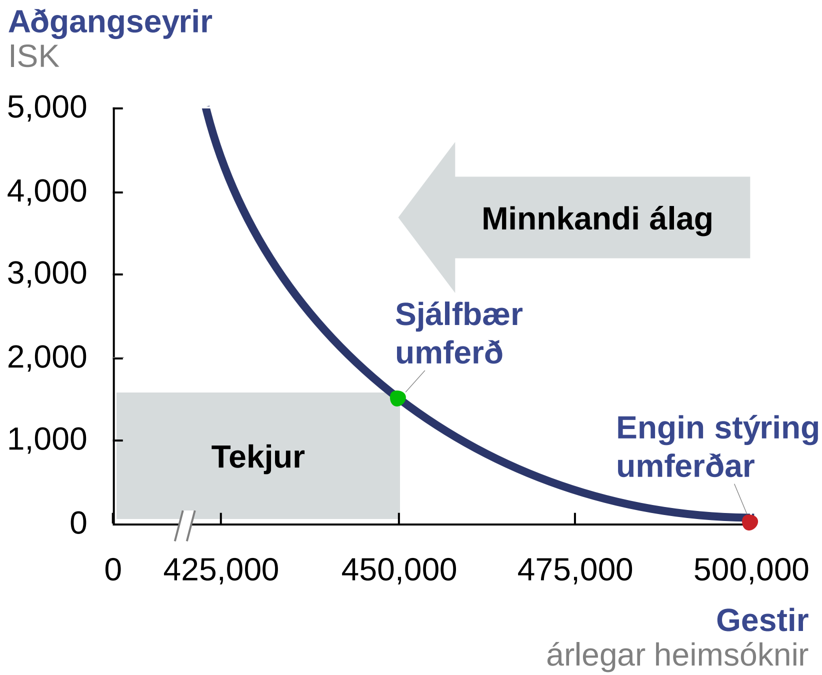

- Aðgangseyrir **dregur úr umferð** og þar með **umhverfisskaða átroðslu**
- Hafa má áhrif á **árstíðabundnar sveiflur** með því að breyta aðgangseyri

Mögulegar tekjur frá stöðum sem til greina koma

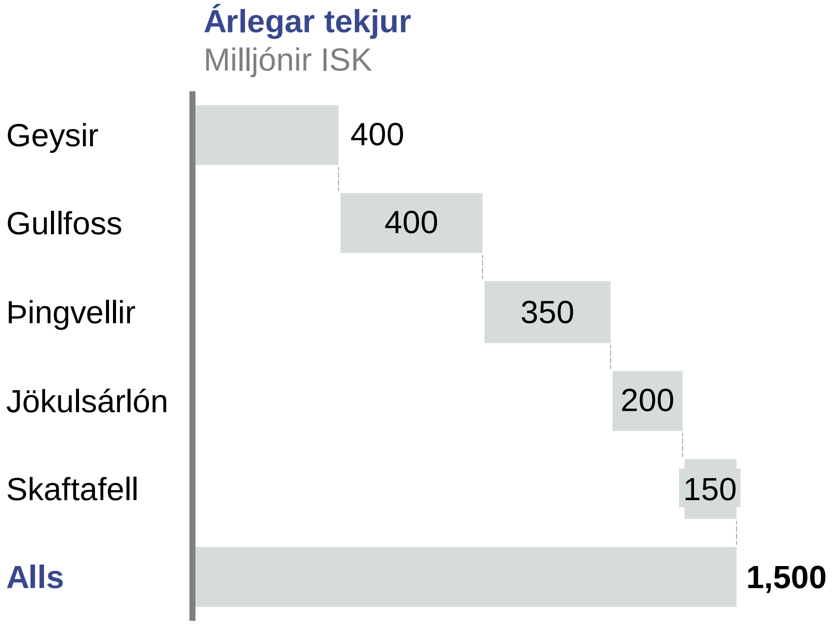

- Varfærið mat á tekjum af aðgangseyri af helstu ferðamannastöðum er um **1.5 milljarður ISK á ári**
- Þetta myndi skapa tækifæri til **fjárfestinga í aðbúnaði á ferðamannastöðum** til að draga úr áhrifum umferðar og bæta upplifun ferðamanna

1 Forsendur varðandi verðteygni eru byggðar á rannsóknum Blake og Cortes-Jiménez (2007): “The Drivers of Tourism Demand”
2 Aðgangseyrir er valinn með markmið um 3% samdrátt árlegra gesta miðað við núverandi fjölda

Þrískipt kerfi tekur tillit til ólíkra eiginleika ferðamannastaða

	Lýsing	Fyrirkomulag gjaldtöku
Vinsælustu ferðamanna-staðir	▪ Mjög vinsælir staðir og staðir þar sem þolmörkum er náð ▪ Krefst nægjanlegrar umferðar til að standa undir gjaldtöku á staðnum	▪ Gjald tekið á staðnum til að fjármagna uppbyggingu og rekstur ▪ Rekstur ferðamannastaða í eigu ríkisins boðinn út tímabundið innan þess ramma sem nýtingarstefna ríkisin segir til um (sjá fyrri tillögu)
Aðrir ferðamanna-staðir	▪ Vinsælir staðir sem standa þó ekki undir gjaldtöku á staðnum ▪ Bæði staðir í einkaeigu sem og í opinberri eigu	▪ Ferðakort veitir almennan aðgang að öllum stöðum innan flokks ▪ Lágmarkskröfur til staða sem taka þátt, t.d. hvað varðar aðstöðu og umferð
Framtíðar ferðamanna-staðir	▪ Staðir með takmarkaða umferð í dag sem gætu þó aflað sér vinsælda til lengri tíma litið	▪ Ferðakort gæti nýst til kynningar slíkra staða ▪ Njóta ekki beinna tekna af ferðakorti

Skipting staða grundvallast á tekjumöguleikum og kostnaði við uppbyggingu og rekstur

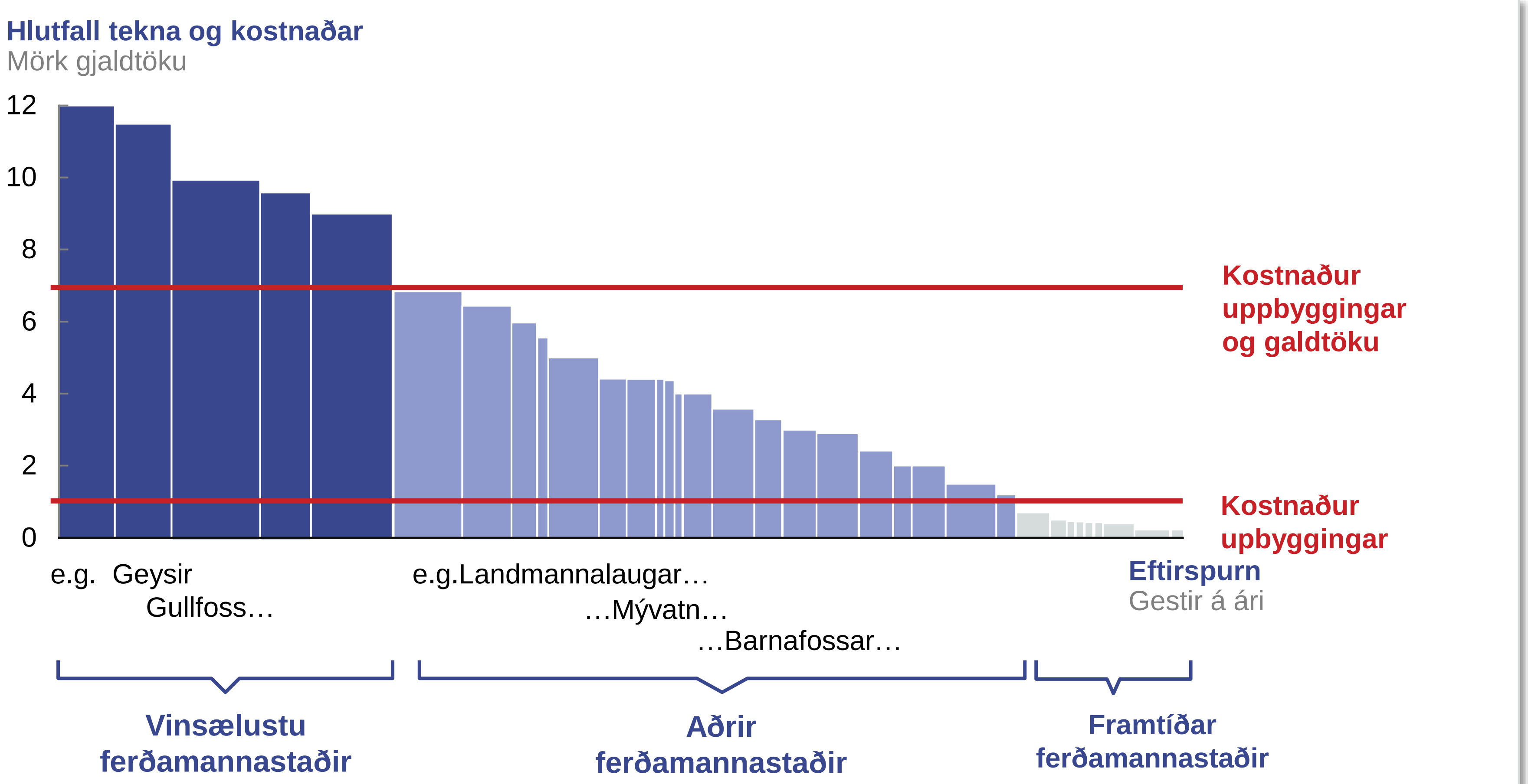

Ferðakort er skilvirk leið til gjaldtöku sem skapar forsendur fyrir uppbyggingu og auknar tekjur af ferðaþjónustu

Verðlagning

- Gjald sem næmi t.d. 3.000 ISK mundi veita aðgang að ferðamannastöðum í eitt ár
- Sérstakar lausnir fyrir íslendinga, s.s. lægra verð langtímakorta eða að hið opinbera veiti þeim almennan aðgang

Tekjuskipting

- Tekjur renna til ferðamannastaða beint að hluta og að hluta í sjóð til fjárfestinga í uppbyggingu
- Nýir staðir teknir inn þegar almenn skilyrði um umferð og þjónustu eru uppfyllt

Sala og eftirlit

- Hægt væri að kaupa kortið á um borð í flugvélum, á flugvöllum, hótelum og víðar
- Starfsmenn sinna eftirliti með óreglubundnum heimsóknum á ferðamannastaði
- Nægjanlega hátt gjald væri tekið af ferða-mönnum án korta til að tryggja almenna notkun

Umsýsla

- Aðilar að ferðakortinu fari sameiginlega með stjórnun, t.d. Í gengum sjálfseignarstofnun eða sambærilegt

Slíkt fyrirkomulag leiðir til hringrásar jákvæðra afleiðinga - minni umhverfisáhrifa, bættrar afkomu og betri upplifunar gesta

Nýr tekjustraumur
- Flokkur 1 gæti skapað um 1-2 milljarða ISK á ari
- Flokkur 2 gæti skapað um 1-2 milljarða ISK á ári

Sjálfbær nýting og uppbygging
- Tekjur skapa forsendur til langtíma uppbyggingar
- Bætt stýring á flæði, fjárfestingar og jafnari umferð draga úr neikvæðum áhrifum á umhverfi og upplifun
- Tækifæri til jöfnunar árstíða-sveiflna

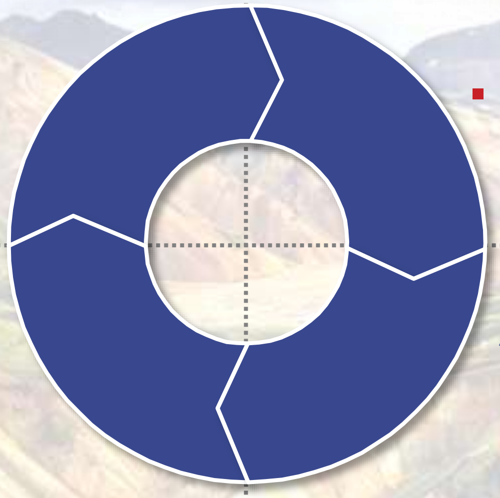

Bætt upplifun ferðamanna
- Uppbygging í aðstöðu, dreifing álags og fjölgun svæða leiðir til bættrar upplifunar ferðamanna sem heimsækja Ísland
- Skapar möguleika á að draga að ferðamenn sem skapa auknar tekjur

Aukin nýsköpun
- Hvatar skapast hjá einkaaðilum til að stuðla að sjálfbærri nýtingu til lengri tíma
- Meiri dreifing í tíma og milli landsvæða skapar tækifæri fyrir nýsköpun í ferðaþjónustu

Við nánari útfærslu á lausninni er mikilvægt að koma á samvinnu stjórnvalda, sveitarfélaga og einkaaðila

Stjórnvöld

- **Auðlinda- og umhverfisráðuneytið** vegna mótunar sjálfbærni-viðmiða
- **Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið** vegna atvinnusjónarmiða
- **Fjármálaráðuneytið** útfrá eigendasjónarmiðum

Sveitarfélög

- **Sveitarfélögin** hafa mikilvægu hlutverki að gegna t.d. í skipulags-málum

Einkaaðilar

- Fulltrúar **fyrirtækja og rekstraraðila** í ferðaþjónustu
- Fulltrúar **eigenda jarða og náttúrusvæða** sem eru í einkaeigu
- Fulltrúar **almennings** vegna sjónarmiða, s.s. um náttúruvernd og aðgengi almennings.

Samráðshópur

Helstu viðfangsefni

- **Mótun á ramma um nýtingu vinsælla ferðamannastaða**
- **Lykilskref í auðlinda-stjórnun stjórnvalda eins lýst var hér að framan**
- Verkefni:
  - Mótun nýtingarramma fyrir fyrir einstök svæði
  - Útfærsla á úthlutun nýtingarréttar
  - Fyrirkomulag gjaldtöku og skipting arðs milli hagsmunaaðila
  - Fyrirkomulag eftirlits með nýtingu

Við leggjum fram 1 tillögu sem ætlað er að stuðla að aukinni sátt og stöðugleika í sjávarútvegi

Auðlindir í heild	1	Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2	Straumlínulagað leyfisveitingarferli
	3	Arðbærari orkuframleiðsla
	4	Samningur um sæstreng
Ferðaþjónusta	5	Gjaldtaka á ferðamannastöðum
Sjávarútvegur	**6**	**Langtímasamningar í fiskveiðum**
Landbúnaður	7	Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Tillaga #6

Langtímasamningar í fiskveiðum

Arðsemi og framleiðni í fiskveiðum hefur aukist mikið og er nú með því allra besta sem þekkist í heiminum

Íslenskur sjávarútvegur er arðbær í alþjóðlegu samhengi...

Framlegðarhlutfall
EBITDA/tekjur

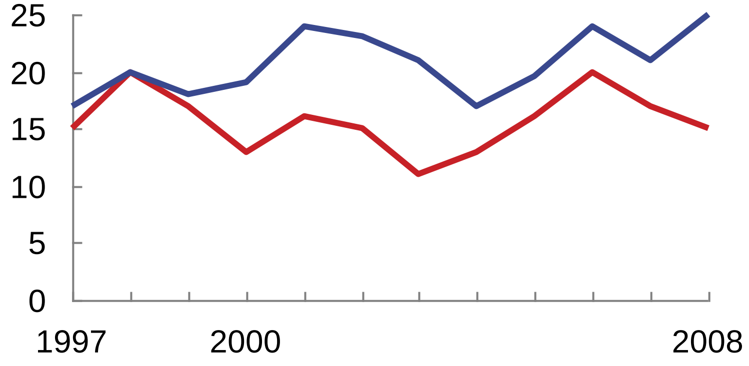

Framlegð á starfsmann
Þús. USD

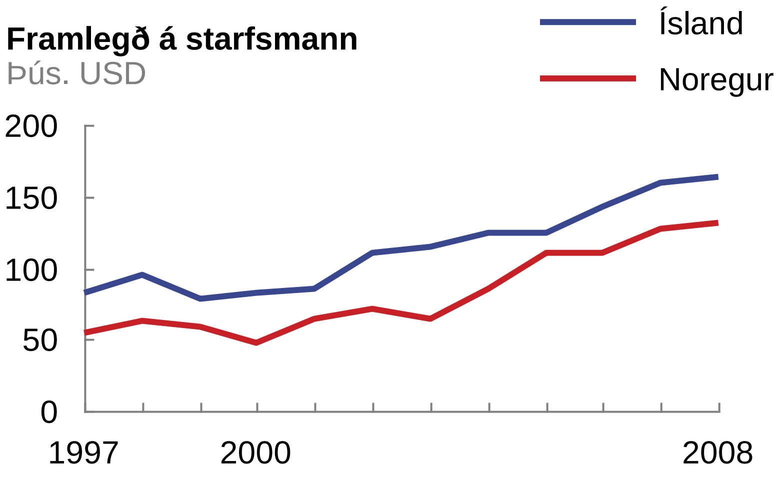

... og framleiðni greinarinnar er há

Nýtingarhlutfall fisks
% af þyngd[1]

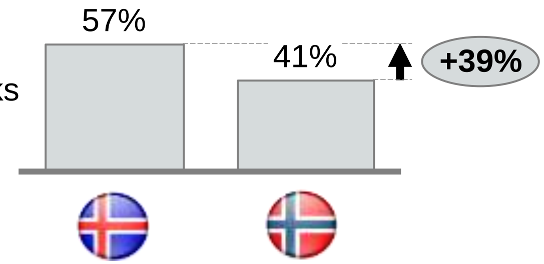

Söluverðmæti fisks
Evrur/kg veitt[1]

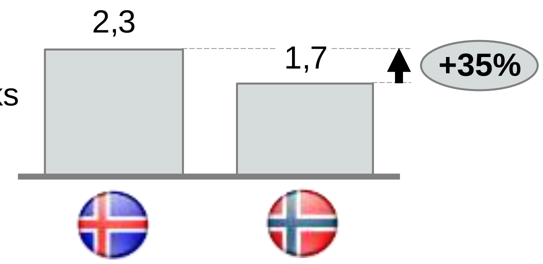

1 Útreikningar byggja á tölum frá 2009
Heimild: Verkefnisstjórn

Þrátt fyrir mikla hagkvæmni og verðmætasköpun skorti sátt um kvótakerfið og þar með pólítískan stöðugleika

	Kvótakerfið fyrir veiðigjald
Hagkvæmni	✓
Stöðugleiki	✗
Sátt	✗

Kvótakerfi fyrir veiðigjald

Lýsing

- Framseljanlegar aflaheimildir tryggja hagkvæmni
- Skortur á eignarrétti nýtingaraðila skapaði smám saman aukna óvissu um rekstur
- Engin auðlindarenta var innheimt þrátt fyrir ákvæði um eignarrétt hins opinbera yfir auðlindinni

Veiðileyfagjald kom að hluta til móts við sjónarmið um innheimtu auðlindarentu en dró úr hagkvæmni greinarinnar

	Kvótakerfið fyrir veiðigjald	Núverandi kerfi
Hagkvæmni	✓	(✓)
Stöðugleiki	✗	✗
Sátt	✗	(✗)

Núverandi kerfi

Lýsing

- Veiðileyfagjald er óskilvirk leið til gjaldtöku vegna ómarkvissar álagningar
- Útgerð hefur ekki eignarrétt yfir veiði-heimildum, sem skapar pólitíska óvissu
- Takmörkuð sátt vegna deilna um upphæð gjaldheimtu og skaðlegra áhrifa á hagkvæmni

Nýtt fyrirkomulag þarf að endurheimta hagkvæmni og skapa um leið bæði sátt og stöðugleika til lengri tíma litið

	Kvótakerfið fyrir veiðigjald	Núverandi kerfi	Nýtt fyrir-komulag
Hagkvæmni	✓	(✓)	✓
Stöðugleiki	✗	✗	✓
Sátt	✗	(✗)	✓

Nýtt fyrirkomulag

Lýsing

- Hagkvæmni tryggð og neikvæð áhrif innheimtu auðlindarentu lágmörkuð
- Rekstraraðilar njóti verndar gagnvart breytingum á gjaldtöku og nýtingarrétti
- Sanngjörn greiðsla rekstraraðila til hins opinbera sem mismunar ekki

Samningar um nýtingarrétt getur tekið við af veiðileyfagjaldi og náð þannig markmiðum um hagkvæmni, sátt og stöðugleika

Nýtt fiskveiðistjórnunarkerfi tæki smám saman við

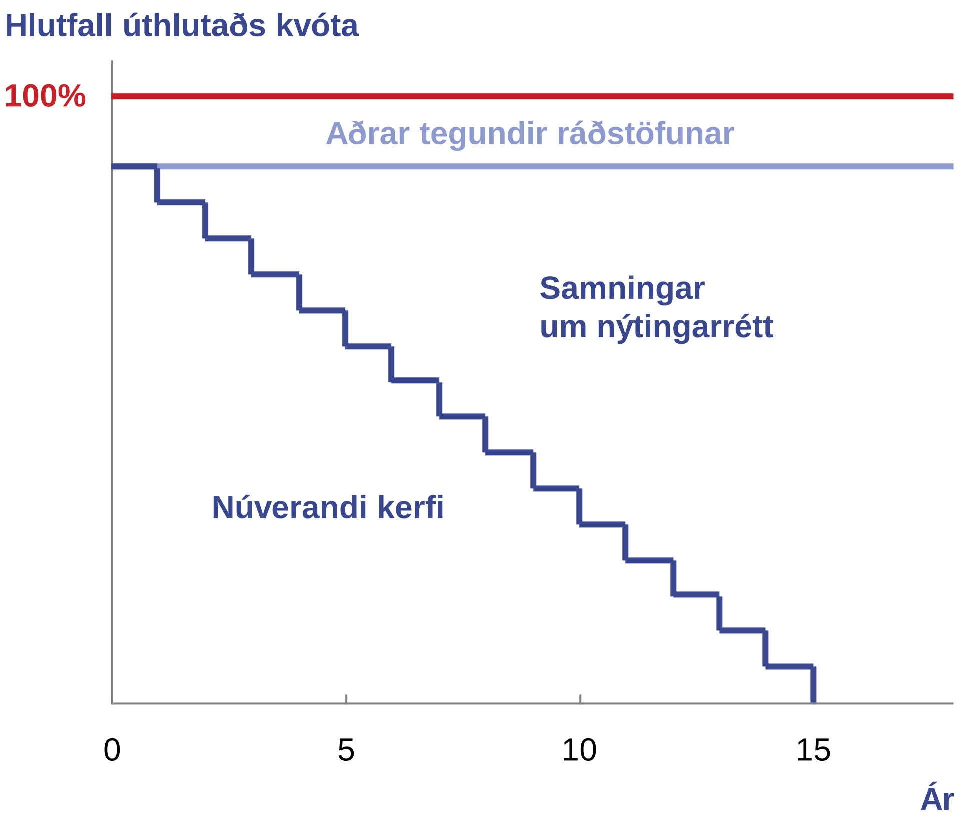

Samningar um nýtingarrétt

Fyrirkomulag

- Tveir flokkar af aflahlutdeild: núverandi kerfi og ný tímabundin leyfi
- Nægjanlega langir samningar til að tryggja fyrirsjáanleika, t.d. til 15-20 ára
- Samningar framseljanlegir til að tryggja framleiðni í greininni
- Samningar boðnir út af hinu opinbera, sem er sanngjarnari gjaldtaka en núverandi veiðileyfagjald

Afleiðingar

- Eignarréttindi nýtingaraðila skapa forsendur fjárfestingar og arðsemi
- Sala samninga skapar tekjur fyrir hið opinbera án þess að fórna skilvirkni

Sama magn nýtingarsamninga væri boðið út á hverju ári um ókomna framtíð

Samningum með föstum gildistíma væri úthlutað á hverju ári

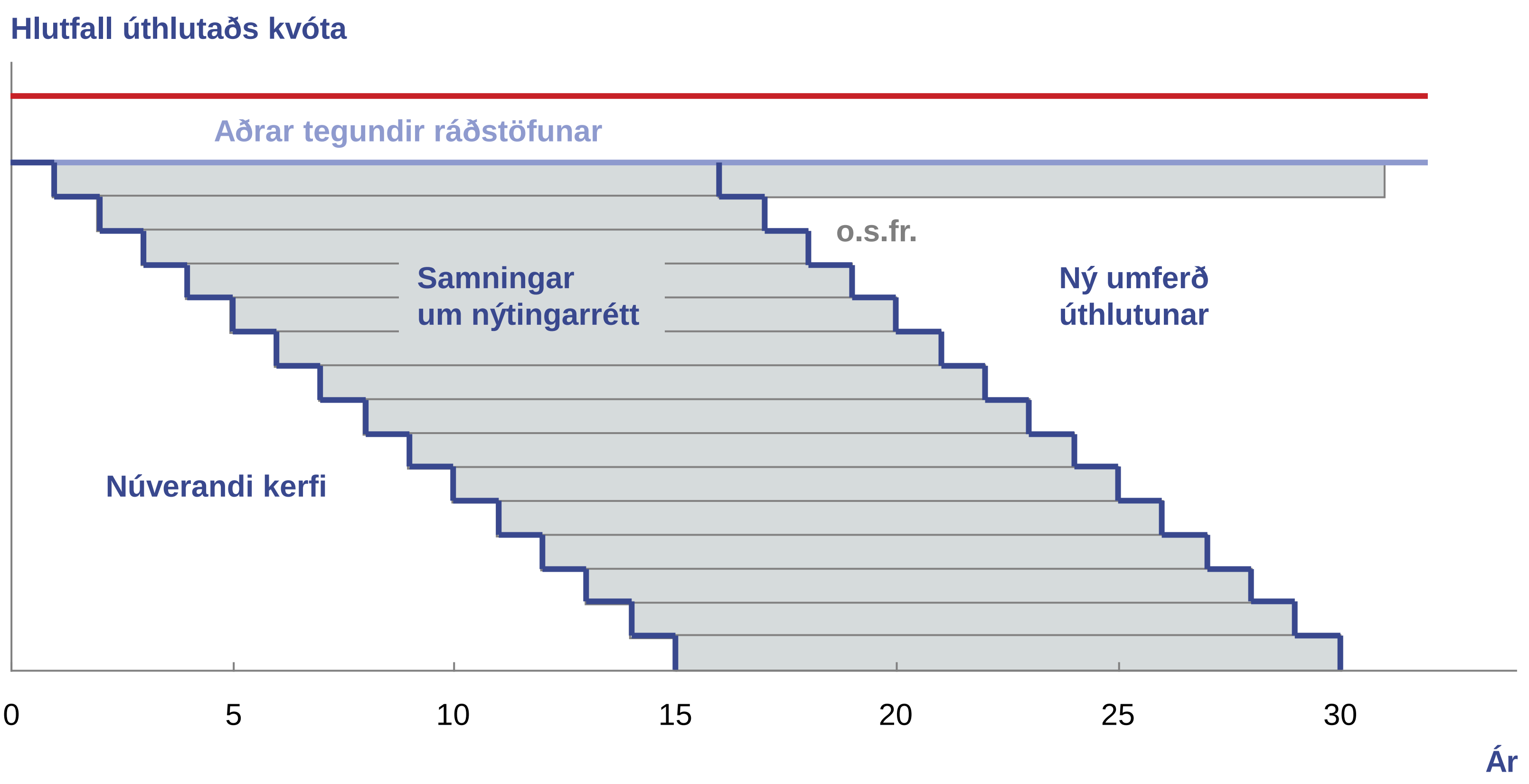

Fyrsta úthlutun í nýju kerfi og fyrir nýjar tegundir gæti byggt að hluta til á veiðireynslu til að veita nýtingaðilum sveigjanleika

Hlutaskipt úthlutun í fyrstu umferð nýrra samninga

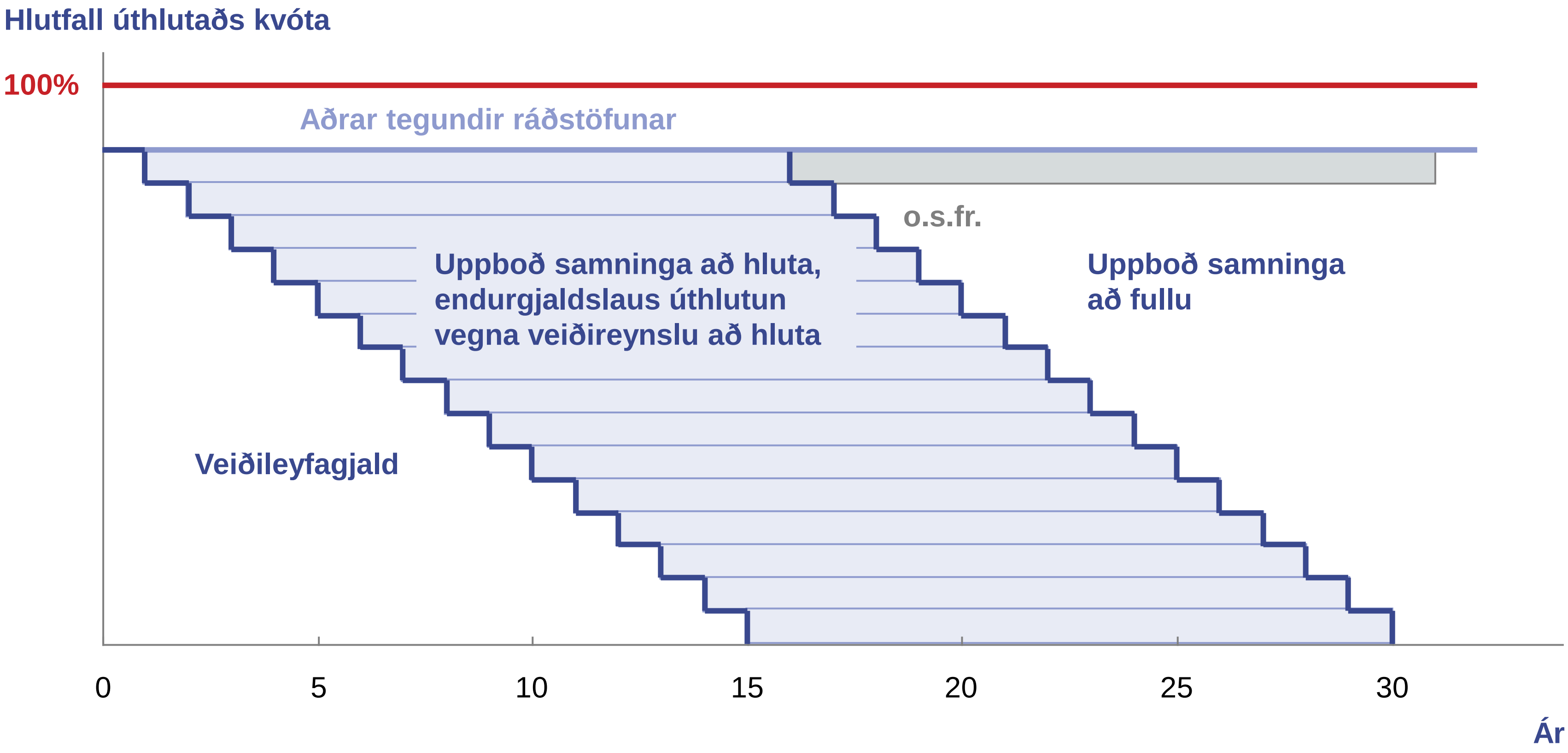

Samningar tryggja réttindi sem hverfa ekki við kerfisbreytingar og tryggja nýtingaraðilum því stöðugan rekstrargrundvöll

Fyrirsjáanleiki gagnvart kerfisbreytingum

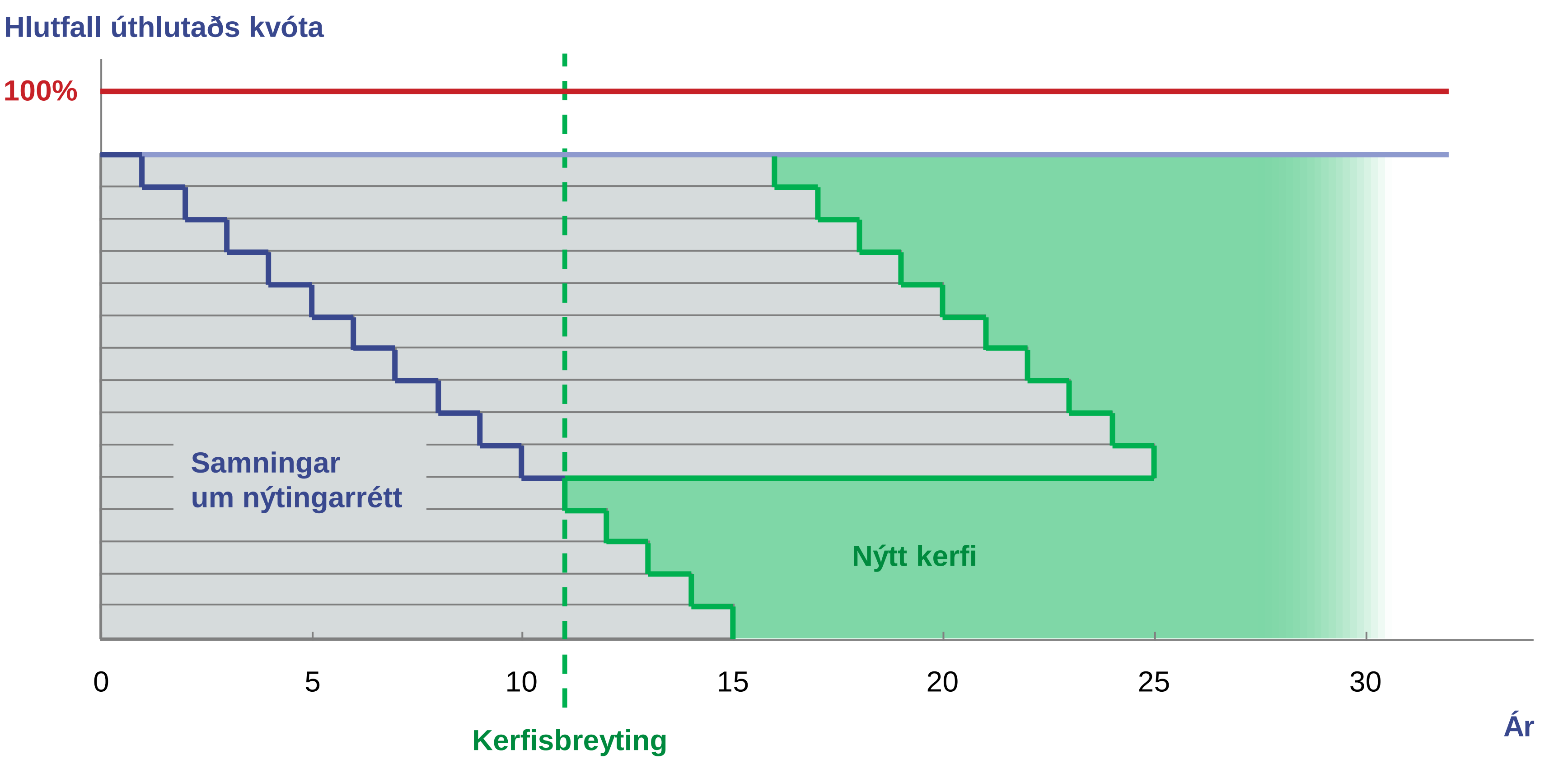

Þetta fyrirkomulag myndi endurheimta hagkvæmni og skapa bæði sátt og stöðugleika

	Núverandi kerfi	Langtímasamningar
Nýtingarréttur	▪ Úthlutun til þess tíma sem óbreytt kerfi er við lýði ▪ Háð verulegri pólitískri óvissu til lengri sem skemmri tíma ▪ Takmarkanir á framsali	▪ Einkaréttarlegir nýtingarsamningar með föstum gildistíma ▪ Pólitísk óvissa einungis um hvað við tekur þegar samningar renna út ▪ Samningar að fullu framseljanlegir
Gjaldtaka	▪ Gjald háð meðalafkomu allrar útgerðar og vinnslu samkvæmt skattframtölum fyrri ára ▪ Mikil hætta á ósanngjarnri og óskilvirkri gjaldtöku	▪ Gjald heimt með uppboði samninga ▪ Umfangi gjaldtöku stjórnað með að úthluta einnig á grundvelli heildar aflahlutdeildar ▪ Forkaupsréttur nýtingaraðila eykur fyrirsjáanleika ▪ Gjald ákvarðað á markaðsforsendum

Langtímasamningar veita einnig stöðugleika sem er forsenda áframhaldandi langtímafjárfestinga og verðmætasköpunar

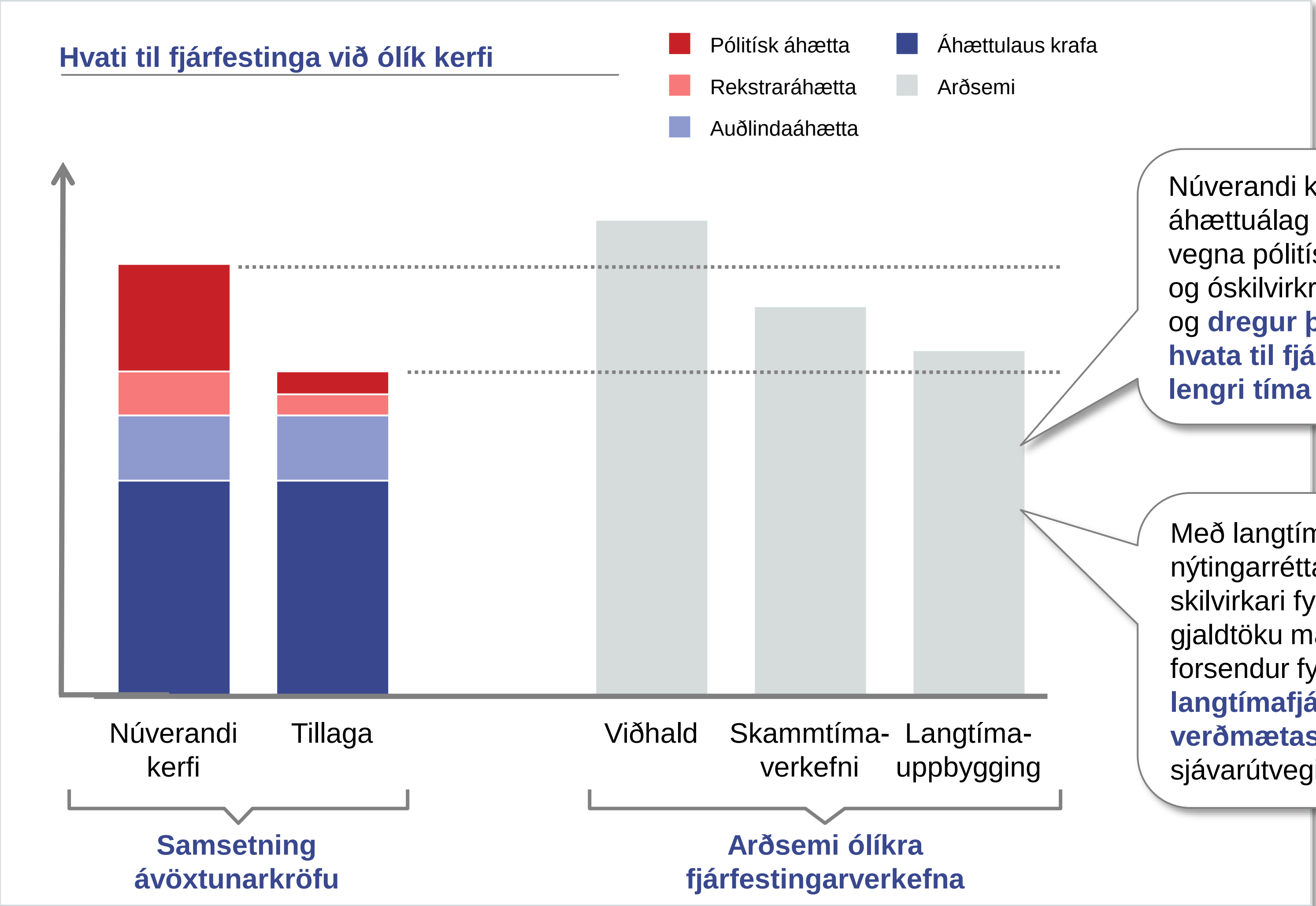

Núverandi kerfi eykur áhættuálag fjárfestinga vegna pólitískrar óvissu og óskilvirkrar gjaldtöku og **dregur þar með úr hvata til fjárfestingar til lengri tíma**

Með langtíma úthlutun nýtingarréttar og skilvirkari fyrirkomulagi gjaldtöku má skapa forsendur fyrir **aukinni langtímafjárfestingu og verðmætasköpun** í sjávarútvegi

Við leggjum fram 1 tillögu sem ætlað er að stuðla að aukinni sátt og stöðugleika í sjávarútvegi

Auðlindir í heild	1 Samræmd stjórnun auðlinda
Orkumál	2 Straumlínulagað leyfisveitingarferli
	3 Arðbærari orkuframleiðsla
	4 Tækifæri í sæstreng
Ferðaþjónusta	5 Gjaldtaka á ferðamannastöðum
Sjávarútvegur	6 Langtímasamningar í fiskveiðum
Landbúnaður	7 Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Tillaga #7

Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Við mótun landbúnaðartillögu er gengið út frá því að stuðningi við landbúnað sé viðhaldið

Landbúnaðar-stefna

- **Stuðningur við landbúnað**
- Enginn stuðningur við landbúnað
  - Líklegt má telja að landbúnaður myndi að verulegu leyti leggjast af án stuðnings

Gera þarf stuðningskerfið sem árangursríkast

Helstu áskoranir

- Beinn stuðningur einskorðast við hefðbundnar búgreinar sem dregur úr hvötum til nýsköpunar
- Framseljanleiki hefur dregið úr virkni stuðnings og kjör og samkeppnishæfni hefur því versnað
- Tillaga um breytingar á tollaumhverfi mun krefjast svigrúms til að mæta breytingum – forsenda þess er sveigjanlegra stuðningsfyrirkomulag

Breyttir hvatar

- Umgjörð þarf að hvetja bændur til að nýta eignir sínar til að skapa sem mest verðmæti
- Stuðningskerfið má ekki koma í veg fyrir nýsköpun og eðlilega þróun í landbúnaði
- Draga þarf úr neikvæðum áhrifum kerfisins á samkeppnishæfni
- Skapa þarf umhverfi sem leyfir bændum að taka ákvarðanir á eðlilegum viðskiptalegum forsendum

Landbúnaðarstuðningur í dag er að verulegu leyti bundinn framseljanlegum heimildum sem skila sér ekki til bænda

Minna en 10% af landbúnaðarstuðningi er almennur

Niðurgreiðslur í landbúnaði, ma. kr. (2012)

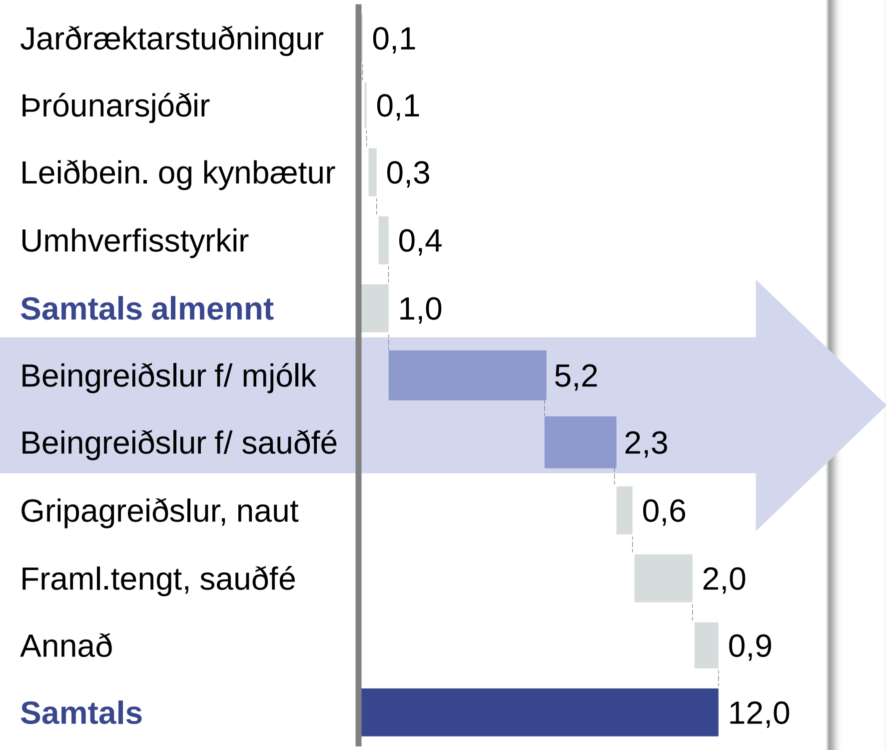

Beingreiðslur skila sér ekki til bænda

Hlutfall styrks sem skilar sér til bænda

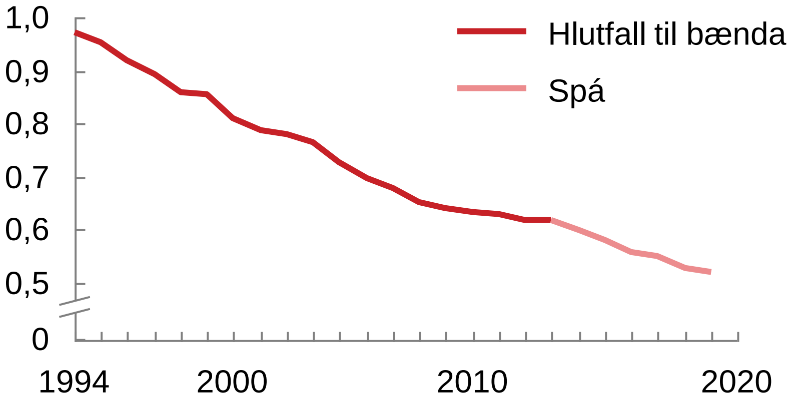

- Yfir 60% af landbúnaðarstuðningnum er úthlutað á grundvelli framseljanlegs greiðslumarks
- Nýliðar þurfa að kaupa sig inn í stuðningskerfið
- Kerfið leiðir til **hás fjármagnskostnaðar** og þeir sem hætta búskap taka til sín mjög stóran hluta af hinum virka stuðningi
- Eftir því sem kerfið er lengur í gildi minnkar virkni þess

Niðurgreiðslur þurfa að færast frá sértækum búgreinastuðningi í átt að almennari jarðræktarstuðningi

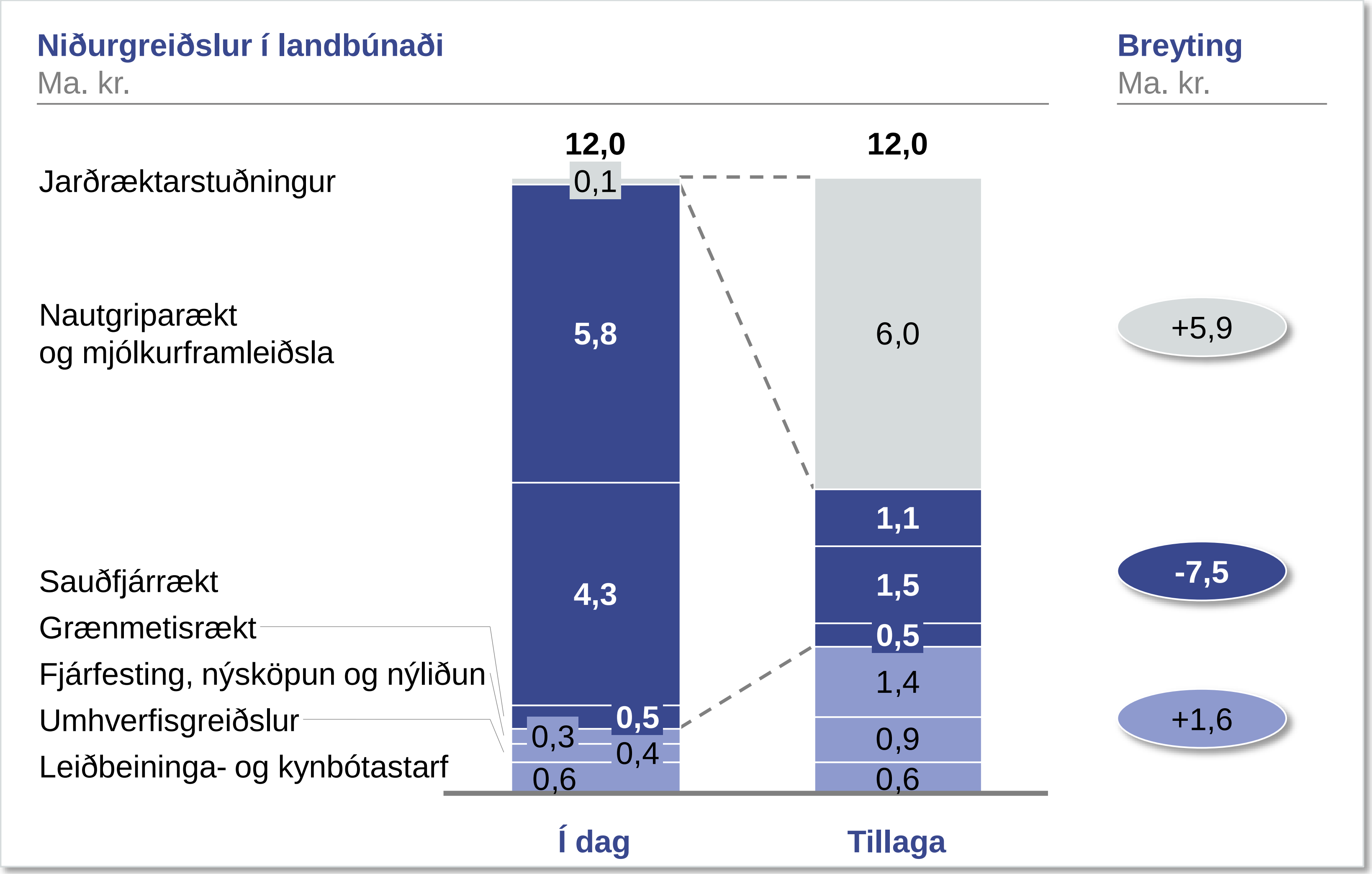

Nýtt stuðningskerfi mun styðja betur við framleiðniaukningu í landbúnaði hérlendis með þrennum hætti

#1

Jarðræktarstuðningur verður ný undirstaða

- Ríkið skiptir sér ekki af því hvað bændur framleiða, en hvetur til ræktunar lands
- Stuðningurinn rennur í upphafi til núverandi beingreiðsluhafa

#2

Sértækur stuðningur við einstakar greinar minnkar

- Sérstök stuðningskerfi verða áfram til fyrir lambakjöt, ull, nautakjöt og grænmeti, en í smærri mynd

#3

Stuðningur við aðra þætti eykst

- Stóraukinn fjárfestingarstuðningur eykur nýsköpun og nýliðun
- Stuðningur við lífræna ræktun eykst

Dagskrá

1. Fyrirkomulag Samráðsvettvangsins
2. Áskoranir og markmið
3. Þjóðhagsramminn
4. Inngangur að hagvaxtartillögum
5. Opinber þjónusta
6. Innlend þjónusta
7. Auðlindageirinn
8. **Alþjóðageirinn**

Í alþjóðageiranum er að finna stærstu vaxtartækifæri íslensks atvinnulífs

Alþjóðageirinn í tölum[1]

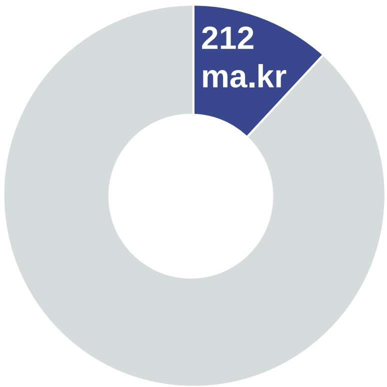

- Alþjóðageirinn stendur undir **12% af framleiðslu** hagkerfisins

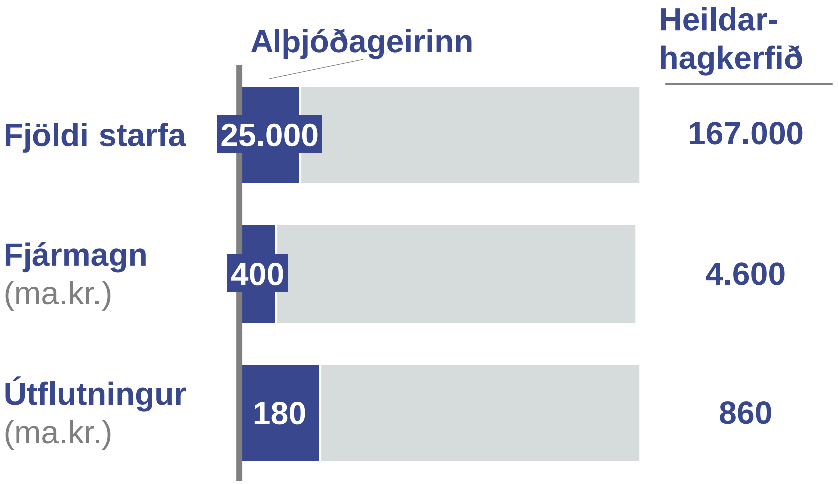

Skilgreining

Til alþjóðageirans flokkast þau fyrirtæki sem eru í samkeppni á erlendum mörkuðum og eru að mestu óháð staðbundnum auðlindum landsins

Vaxtarmarkmið

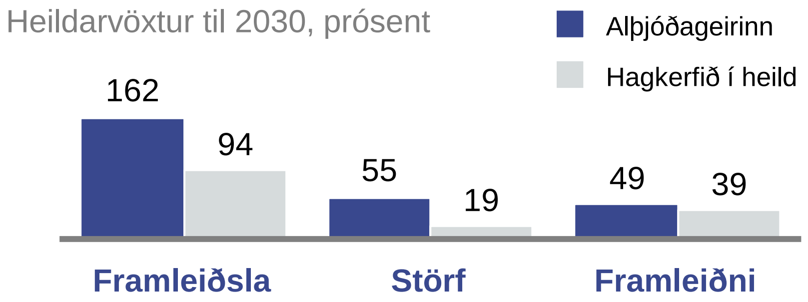

- Alþjóðageirinn þarf að **vaxa mun hraðar en hagkerfið í heild** þar sem hann þjónar lykilhlutverki í útflutningsvexti næstu ára

1 McKinsey & Company, Charting a Growth Path for Iceland, 2012; Hagstofa Íslands

Framlag geirans til landsframleiðslu og útflutnings er tiltölulega lágt miðað við samanburðarlönd

Hlutdeild alþjóðageira á Norðurlöndum[1]

Hlutfall virðisauka 2009, prósent

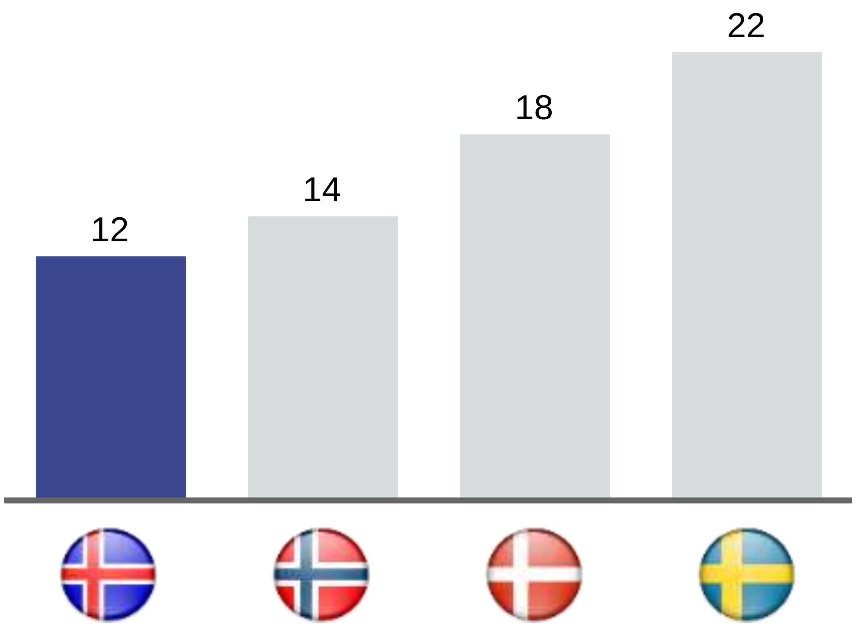

Mögulegar útskýringar á lágu framlagi

- **Óstöðugt** og **ófyrirsjáanlegt viðskiptaumhverfi**
- **Smæð** og **fjarlægð** frá erlendum mörkuðum
- Ójafnvægi í samsetningu vinnuafls, **vöntun á tækni- og raungreinamenntuðu fólki**
- Aðgengi að **erlendri sérfræðiþekkingu ábótavant**
- **Fjárfestingar** í rannsóknum og þróun **skila sér ekki** í nýsköpunar- og atvinnutækifærum
- **Óskilvirkt stuðnings-** og **styrkjakerfi**
- **Takmarkað aðgengi að fjármagni -** einkum að erlendu fjármagni

1 McKinsey & Company, Charting a Growth Path for Iceland, 2012; Hagstofa Íslands

Með hliðsjón af vaxtaskorðum auðlindagreina mun alþjóða-geirinn þurfa að standa undir vaxandi hlutfalli útflutnings

Spá um útflutningsþörf miðað við 3,5% hagvöxt til 2030

Þúsundir ma.kr

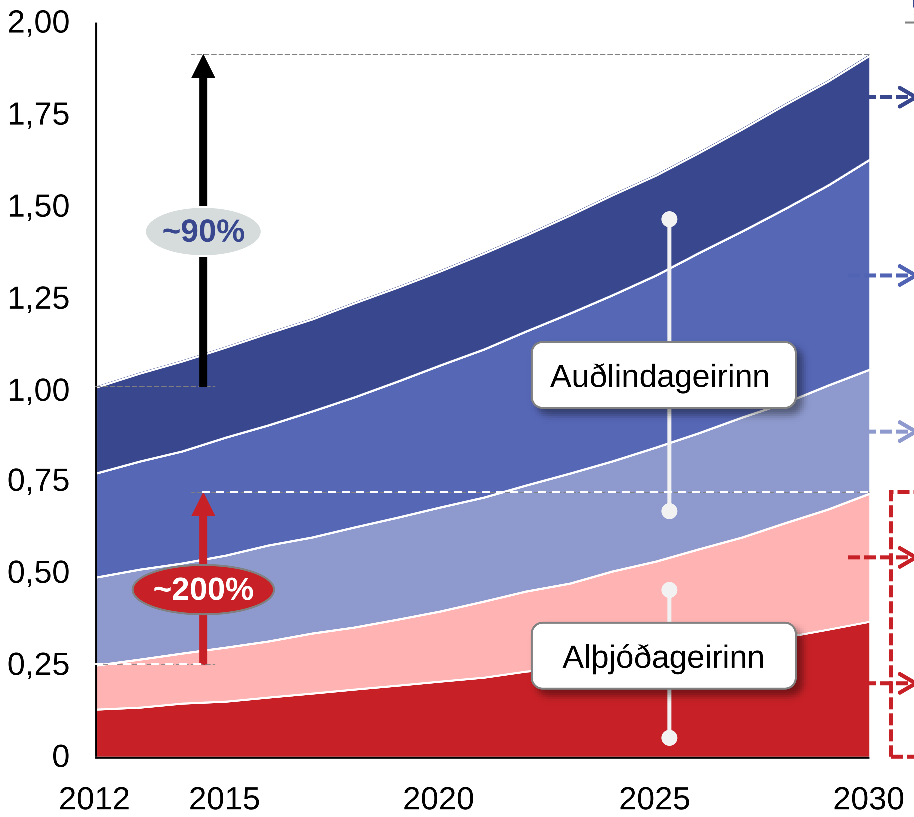

Útflutnings-grein	Spá um heildar-aukningu	Hlutfall af heildarútflutningi 2012	Hlutfall af heildarútflutningi 2030 (spá)
Sjávarútvegur	~30%	~24%	~15%
Orkutengd framleiðsla	~120%	~28%	~30%
Ferðaþjónusta	~60%	~23%	~18%
Önnur þjónusta	~200%	~12%	~18%
Aðrar vörur	~200%	~13%	~19%

Til að tryggja vöxt og framgang alþjóðgeirans þarf að skapa rekstrarumhverfi á Íslandi sem stenst alþjóðlegan samanburð

1 Stöðugleiki

- Efnahagslegur stöðugleiki og fyrirsjáanleg rekstrarskilyrði skapa megin-grundvöll þess að alþjóðleg fyrirtæki þrífist hérlendis

2 Tengingar

- Tæknistig og tengingar eru með besta móti og gera Íslandi kleift að byggja upp alþjóðlega starfsemi

3 Mannauður

- Aðgengi að hæfu starfsfólki er forsenda alþjóðlegrar starfsemi og því mikilvægt að efla mannauð

4 Nýsköpun

- Réttir hvatar og hagfelld skilyrði til nýsköpunar auka sam-keppnishæfni með nýjum fyrirtækjum og þekkingu

5 Fjárfesting

- Fjárfestinga-umhverfi og úthlutunarkerfi þarf að vera gagnsætt og skilvirkt til að byggja ný vaxtartækifæri

Tillögur til úrbóta lagðar fram með **þjóðhagsramma** síðasta fundar

Ísland **stendur vel að vígi** þrátt fyrir landfræðilega einangrun

Mikil tækifæri til úrbóta og **megináhersla hagvaxtartillagna alþjóðageirans**

Afnám hafta er skilyrði fyrir vexti og framgangi alþjóðageirans

Opið og stöðugt fjármögnunar- og fjárfestingarumhverfi þarf að vera til staðar til að styðja við uppbyggingu nýrra tækifæra

Markmið Samráðsvettvangs

Heildstæð og trúverðug langtímastefna um uppbyggingu útflutningsgreina og raunvöxt hagkerfisins

Á könnu stjórnvalda

Skilvirk áætlun um afnám hafta byggð á raunhæfum tímamörkum og góðu upplýsingaflæði

Trúverðug langtíma-stefna í efnahags-málum styrkir grundvöll fyrir sértækum aðgerðum

Langtíma-aðgerðir

Afnám hafta

Sértækar aðgerðir

Skilvirk áætlun um afnám hafta styrkir forsendur fyrir langtíma-hagvexti og uppbyggingu

SAMRÁÐSVETTVANGUR UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum

Þrátt fyrir að landfræðileg lega landsins skapi umtalsverða fjarlægð frá alþjóðlegum mörkuðum...

...þá skapa sterkar tengingar mikilvægan grundvöll fyrir vöxt og framgang alþjóðlegrar starfsemi

Flugsamgöngur:
- 31 þúsund millilandaflug
- 2,4 milljónir farþega
- 40 þúsund tonn af vörum

Sjóflutningar:
- 40 flutningaskip
- Vikulega til Evrópu
- Hálfsmánaðarlega til N-Ameríku

Sæstrengir:
- FARICE til UK og DANICE til DK
- GREENLAND CONNECT til CA
- 95% heimila nettengd

Við leggjum fram sjö tillögur sem ætlað er að stuðla að vexti og framgangi alþjóðageirans

Aðgengi að hæfu starfsfólki

1. Aukið menntunarstig með styttingu grunn- og framhaldsskólanáms
2. Hvatar til að fjölga tækni- og raungreinamenntuðum
3. Skattaívilnanir og forgangsafgreiðsla fyrir erlenda sérfræðinga

Aðgengi og nýting fjármagns

4. Opinbert fjármagn til rannsóknarstarfs verði nýtt með skilvirkari hætti
5. Öflug fjárfestingaeining einkaaðila og hins opinbera á sprota- og vaxtarstigi
6. Skattalegir hvatar til fjárfestinga í nýsköpun verði efldir
7. Regluverk fyrir erlenda fjárfestingu verði bætt

Við leggjum fram þrjár tillögur sem ætlað er að tryggja aðgang að hæfu starfsfólki

Aðgengi að hæfu starfsfólki

1. Aukið menntunarstig með styttingu grunn- og framhaldsskólanáms
2. Hvatar til að fjölga tækni- og raungreinamenntuðum
3. Skattaívilnanir og forgangsafgreiðsla fyrir erlenda sérfræðinga

Aðgengi og nýting fjármagns

4. Opinbert fjármagn til rannsóknarstarfs verði nýtt með skilvirkari hætti
5. Öflug fjárfestingaeining einkaaðila og hins opinbera á sprota- og vaxtarstigi
6. Skattalegir hvatar til fjárfestinga í nýsköpun verði efldir
7. Regluverk fyrir erlenda fjárfestingu verði bætt

Tillaga #1

Aukið menntunarstig með styttingu grunn- og framhaldsskólanáms

Íslenskir nemendur útskrifast seinna en jafningjar í Evrópu

- **Fyrirkomulag kerfisins gerir ráð fyrir 2 árum lengri tíma til að ljúka framhaldsskóla**

- **Íslenskir háskólastúdentar eru að meðaltali 5 árum eldri en jafningjar í Evrópu**

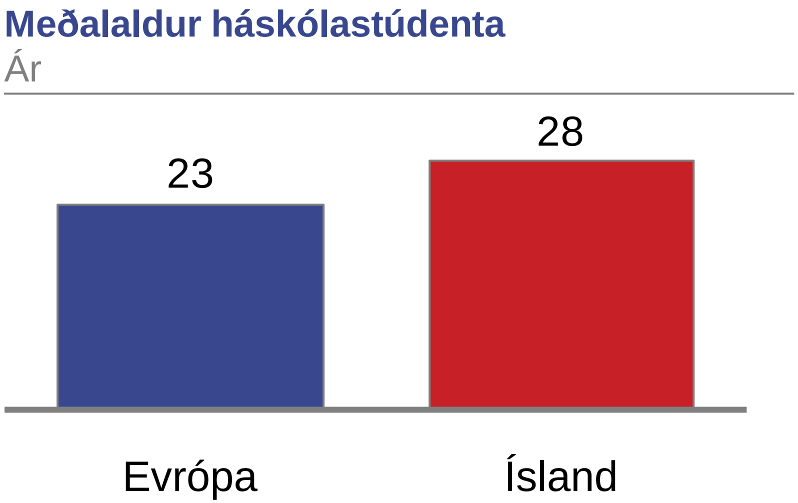

Heimildir: Hagstofa Íslands, OECD

Langur námstími getur leitt til aukins brottfalls

Brottfall á skólagöngu
prósentur árgangs

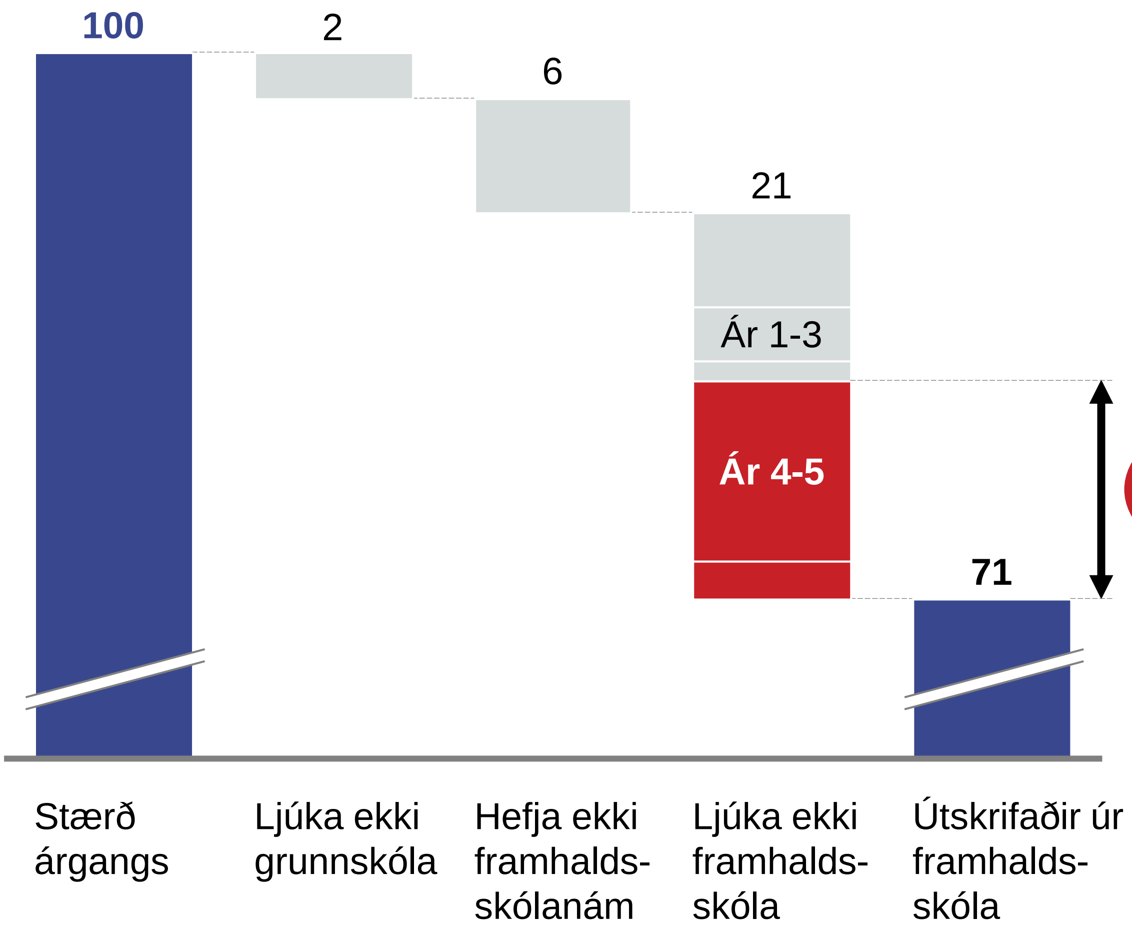

- Um **30% Íslendinga ljúka ekki** neinu námi á **framhaldsskólastigi**
- Brottfallið er mest undir lok framhaldsskólanáms, en 60% brottfalls þar er á fjórða ári eða seinna

60% brottfalls úr framhaldsskólum á sér stað að loknu þriðja ári

Við leggjum til að íslenskum nemendum sé gert kleift að útskrifast á sama aldri og jafningjar þeirra í nágrannalöndunum

Með því að stytta grunn- og framhaldsskóla um eitt ár hvorn…

… mætti uppskera margvíslegan ábata

- Brottfall úr framhalds-skólum lækki
- Aukið menntastig, fleiri nemendur hefji háskólanám
- Einskiptis aukning í landsframleiðslu um ~3-5% vegna hærra hlutfalls vinnuafls[1]

1 Tveir árgangar bætast við vinnumarkað. Gert er ráð fyrir meðallaunum og meðalatvinnuþátttöku.

Tillaga #2

Hvatar til að fjölga tækni- og raungreinamenntuðum

Hlutfall þeirra sem útskrifast úr raungreinum og verkfræði á háskólastigi er lægst á Íslandi af Norðurlöndum

Útskrifaðir háskólanemar á Norðurlöndum

Prósent af öllum útskrifuðum háskólanemum 2009

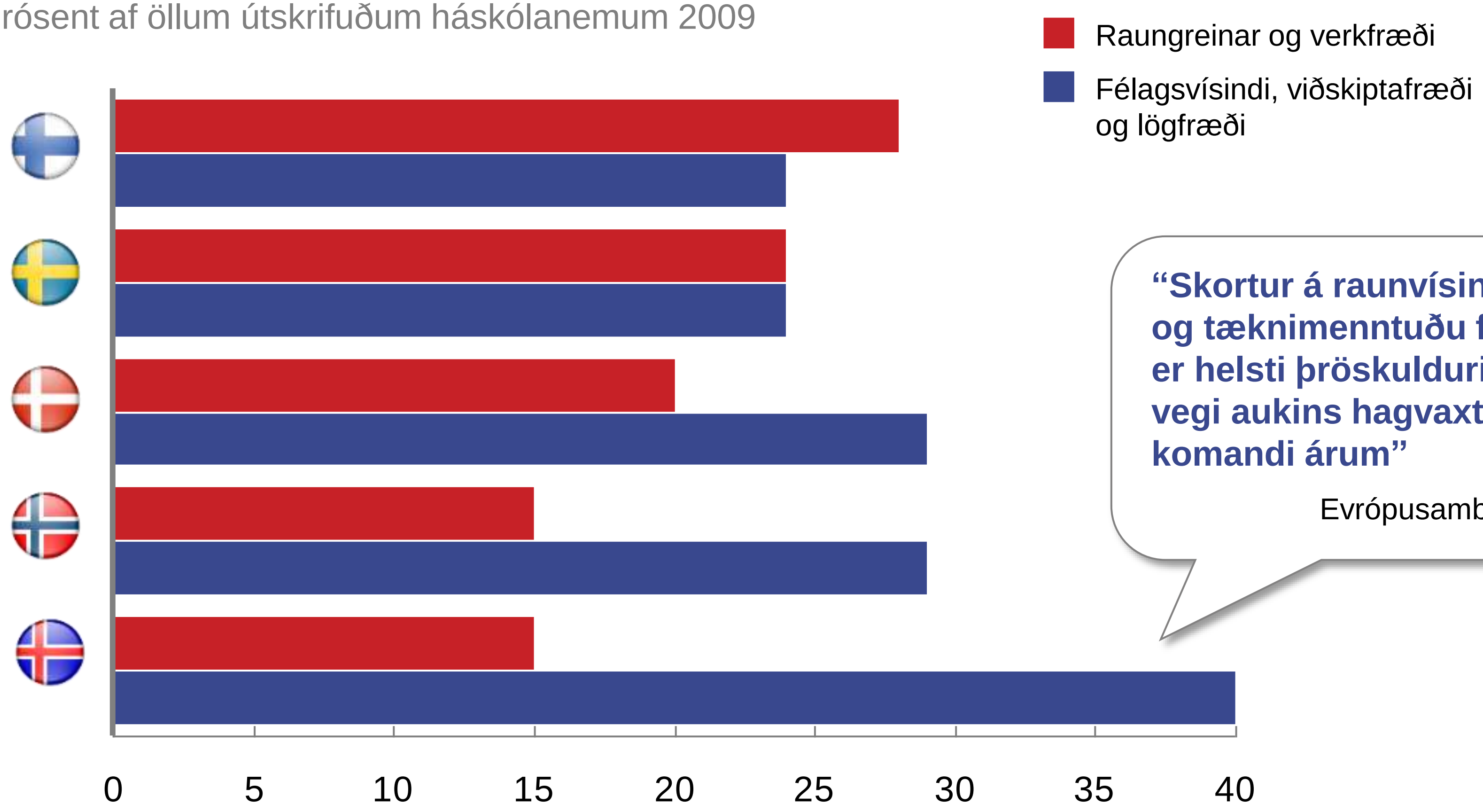

"Skortur á raunvísinda- og tæknimenntuðu fólki er helsti þröskuldurinn í vegi aukins hagvaxtar á komandi árum"

Evrópusambandið

Heimildir: Tertiary education graduates by field of education 2009 Eurodyce 2012, ISCED 5 & 6; Hagstofa Íslands

Bilið á milli fjölda þátttakenda í tækni- og raungreinum og félagsvísindum hefur farið stækkandi undanfarinn áratug

Hlutfall útskrifaðra úr háskólanámi eftir greinum[1]

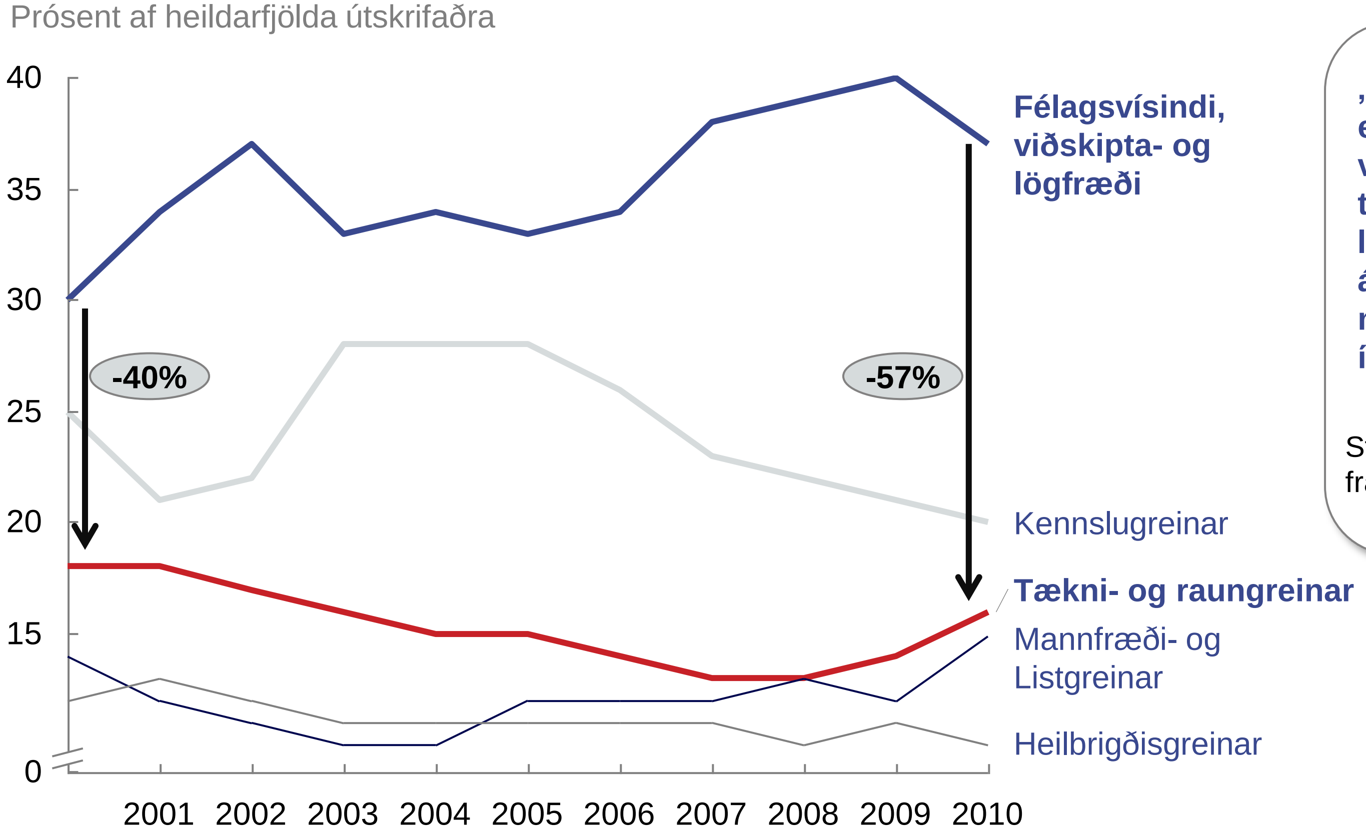

„Fjölga þarf einstaklingum sem velja raunvísinda- og tæknimenntun um að lágmarki 82% næstu árin eða úr 1100 í 2000 manns til að mæta þörf íslensks atvinnulífs“

Staða íslenskra nemenda og framtíðarþörf samfélagsins[2]

1 Tertiary education graduates by field of education 2009 Eurodyce 2012, ISCED 5 & 6; Hagstofa Íslands
2 Staða íslenskra nemenda og framtíðarþörf samfélagsins, Samtök iðnaðarins, Mennta- og menningamálaráðuneyti og Samtök íslenskra sveitarfélaga, 2012

Við leggjum til aukna áherslu á gæði menntunar – sérstaklega á sviði tækni- og raungreina

Efla færni og menntun kennara

Endurskoða kennaranám og **kröfur** um sérgreinakennslu

Endurskoða vinnufyrirkomulag í skólum

Koma á fót **árangursmati** í kennslu og auka **sveigjanleika** í rekstri

Auka hlutfall kennslustunda í raungreinum

Nýta líkt og Finnar helming allra kennslustunda í **raungreinar og lestur** (PISA fög) í stað 39%

Auka áhuga ungmenna á tækni- og raungreinum

Hvatning á **öllum stigum náms**, allt frá leikskólum til framhaldsskóla

- Bætt gæði menntunar
- Kennarastarf eftirsóknar-verðara
- Hærra hlutfall tækni- og raungreina-menntaðra

Tillaga #3

Skattaívilnanir og forgangsafgreiðsla fyrir erlenda sérfræðinga

Samkeppnishæfni Íslands um vinnuafl á alþjóðlegum vinnumarkaði er ábótavant

Litlir hvatar til að velja Ísland

- **Óskilvirkni í veitingu atvinnu- og dvalarleyfa**
- **Engar skattalegar ívilnanir**
- Vöntun á alþjóðlegum skólum
- Engin sérhæfð flutninga-þjónusta (e. relocation service)
- Oft á tíðum neikvætt viðhorf til erlendra starfsmanna

Samkvæmt rannsókn hefur þátttaka erlendra sérfræðinga ýmis jákvæð áhrif í för með sér, m.a. aukna nýsköpun, þekkingarmiðlun milli landa og aukinn útflutning[3]

Skattaívilnanir fyrir erlenda sérfræðinga á Norðurlöndum[1]

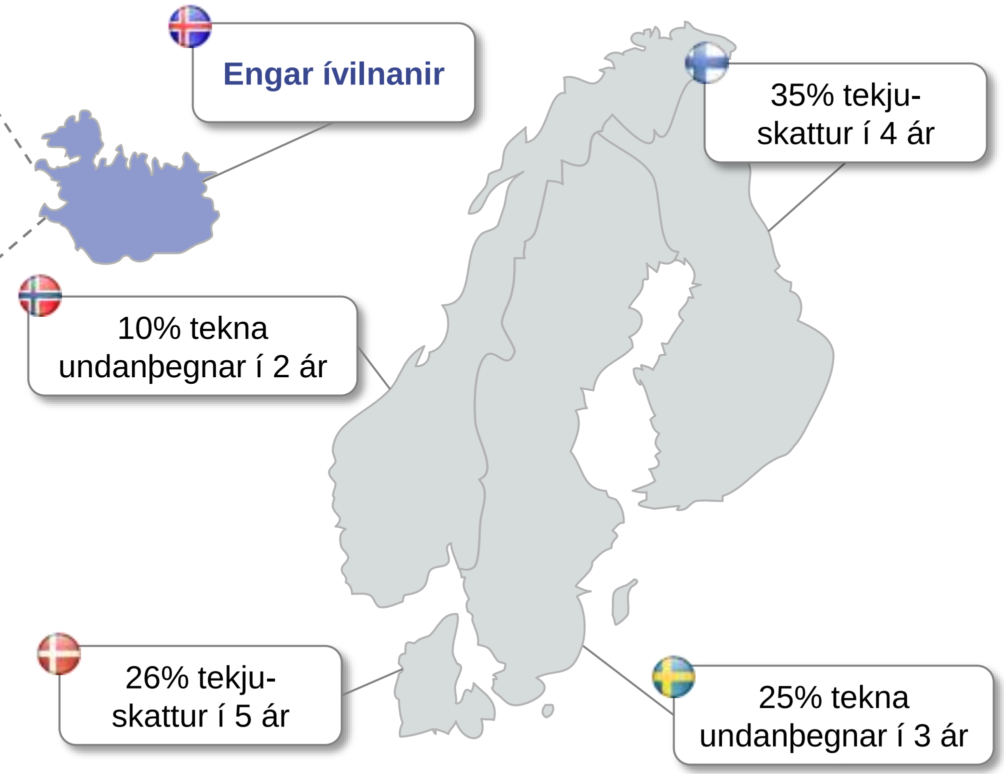

1 Nákvæm skilgreining á erlendum sérfræðingi er mismunandi á milli landa en byggja að stærstu leyti á launatekjum; Tillaga byggir á drögumað frumvarpi til breytinga á lögum um atvinnuréttindi útlendinga (í vinnslu hjá Íslandsstofu)
3 Mslvhoe-Möller o.fl. (2011): "Do Foreign Experts Increase the Productivity of Domestic Firms?"

Við leggjum til skattaívilnanir og breytingar á atvinnulöggjöf fyrir erlenda sérfræðinga[1]

	Stefna	Umhverfi		
		1. Skattaívilnanir	**2. Atvinnuleyfi**	**3. Afgreiðsluferli**
Núverandi staða	▪ Engar skilgreindar mælingar eða markmið	▪ Engar ívilnanir	▪ Skylt að leita fyrst eftir starfsfólki innanlands eða innan EES	▪ Ferli tekur allt að 8 mánuði ▪ Óskilvirk umgjörð forgangsafgreiðslu
Tillögur	▪ **Ísland setji sér markmið um fjölda erlendra sérfræðinga**	▪ **25% tekjuskattur í 5 ár[1]**	▪ **Mögulegt verði að leita sérfræðinga hvaðan af úr heiminum**	▪ **Forgangs-afgreiðsla innan 14 daga verði skylda**
Fyrir-myndir	▪ Dæmi um hlutfall erlendra sérfr.: Stokkhólmur 25% Kaupm.höfn 12% London 35%	▪ 25% tekna undanþegnar skatti í 3 ár	▪ *Green Card Ordning* er tímabundið dvalarleyfi til sérhæfðra erlendra starfsmanna	▪ *Expat Center* komið á fót í Amsterdam til að hraða málsmeðferðum erlendra sérfræðinga

1 Byggt á tillögu að frumvarpi til breytinga á lögum um atvinnuréttindi útlendinga sem er í vinnslu hjá Íslandsstofu

Við leggjum til fjórar tillögur sem ætlað er að tryggja bætt aðgengi og nýtingu fjármagns

Aðgengi að hæfu starfsfólki

1. Aukið menntunarstig með styttingu grunn- og framhaldsskólanáms
2. Hvatar til að fjölga tækni- og raungreinamenntuðum
3. Skattaívilnanir og forgangsafgreiðsla fyrir erlenda sérfræðinga

Aðgengi og nýting fjármagns

4. Opinbert fjármagn til rannsóknarstarfs verði nýtt með skilvirkari hætti
5. Öflug fjárfestingaeining einkaaðila og hins opinbera á sprota- og vaxtarstigi
6. Skattalegir hvatar til fjárfestinga í nýsköpun verði efldir
7. Regluverk fyrir erlenda fjárfestingu verði bætt

Tillaga #4

Opinbert fjármagn til rannsóknarstarfs verði nýtt með skilvirkari hætti

Hátt hlutfall fjárfestinga í rannsóknum og þróun (R&Þ) skila sér ekki sem skyldi í nýsköpunar- og atvinnutækifærum

Fjárfesting í R&Þ á Íslandi er umtalsverð

Fjárfesting í R&Þ
% af VLF, 2009

En okkur tekst ekki sem skyldi að skapa ný vaxtartækifæri…

Sprettfyrirtæki[1] á Norðurlöndum og OECD
% af fyrirtækjum með a.m.k. 10 starfsmenn, 2011

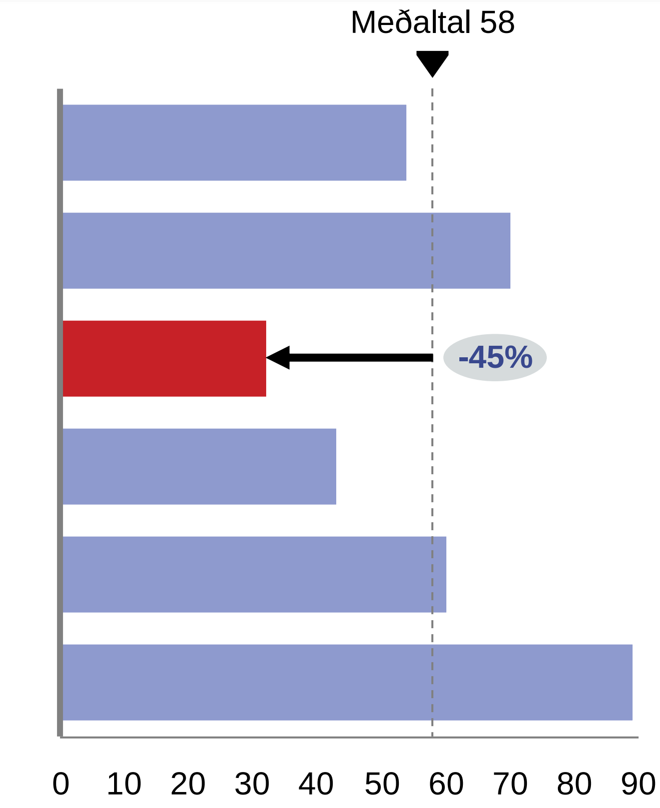

… eða að skapa meðalstór og stór fyrirtæki

Hlutfall sprettfyrirtækja á Norðurlöndum sem verða stærri en með 50 starfsmenn
% af sprettfyrirtækjum, 2011

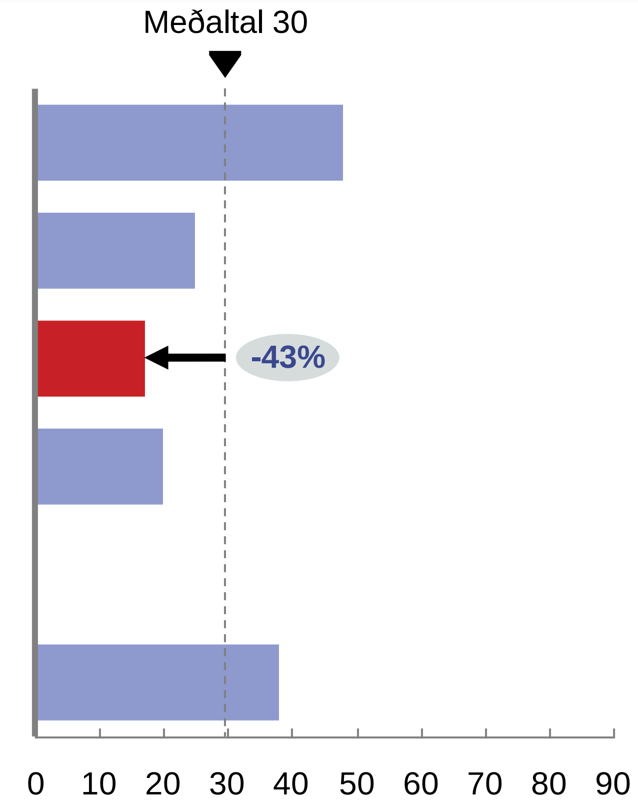

1 Sprettfyrirtæki eru fyrirtæki sem vaxa hratt eða um a.m.k. 20% á ári í fjögur eða fleiri ár.
Heimildir: NGER; Ný sýn – breytingar á vísinda- og nýsköpunarkerfinu, Forsætisráðuneytið og Rannís, 2012

Tillögur verkefnisstjórnar

Framlag hins opinbera í R&Þ dreifist á mjög marga aðila

Fyrirtæki
Hið opinbera
Erlend fjárfesting

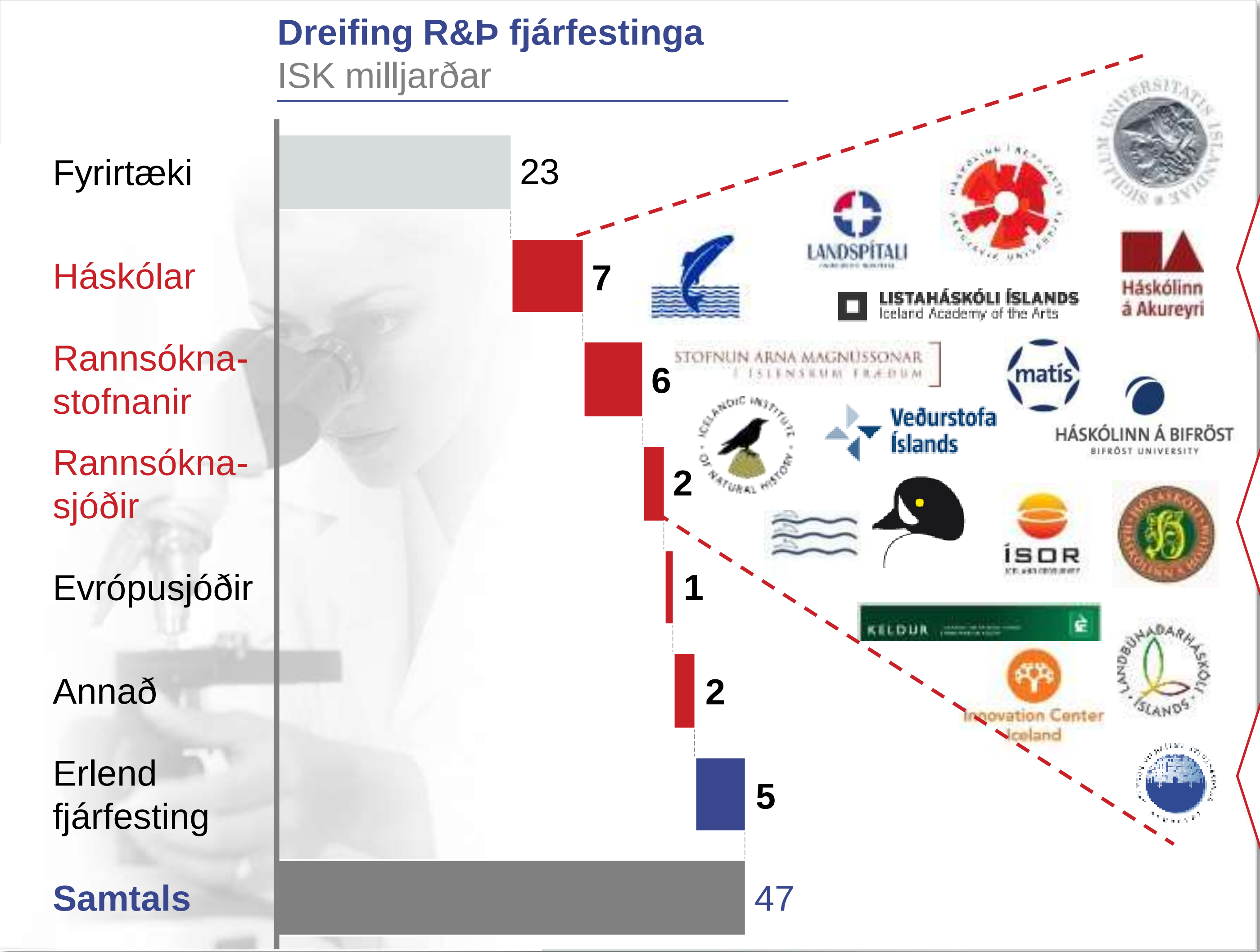

16 milljarðar dreifast til:

7 háskólar
Að mestu laun kennara og sérfræðinga

14 stofnanir
Fjölbreytt hlutverk, heyra undir 4 ráðuneyti

14 sjóðir
Fjölbreytt hlutverk, heyra undir 3 ráðuneyti

Heimildir: Ný sýn – breytingar á vísinda- og nýsköpunarkerfinu, Forsætisráðuneytið og Rannís, 2012

Mikill fjöldi og takmörkuð samvinna mennta- og rannsóknastofnana dregur úr slagkrafti rannsóknastarfs

Þekkingarsetur, stöðugildi
Háskólar

Á Íslandi eru:

- **7** háskólar
- **14** opinberar rannsóknastofnanir
- **189** þekkingarsetur[1]

Þrenns konar rekstrarform á háskólum landsins:

- Opinberir háskólar
- Sjálfseignarstofnanir
- Hlutafélög

1 Þekkingarsetur er samheiti yfir alla starfsemi sem lýtur að menntun, R&Þ og menningu auk þjónustu og ráðgjafar. Árið 2010 voru 860 starfsmenn í 550 stöðugildum í þekkingarsetrum. Um 60% af tekjum setranna eru frá ríki og sveitarfélögum.

Aukin samþætting rannsóknastofnana og háskóla skilaði fjölþættum ávinningi í Danmörku

Aðgerðir í Danmörku 2007

- Fækkuðu háskólum úr 12 í 8
- Sameinuðu 9 af 14 rannsóknastofnunum undir háskólastofnanir

Ávinningur

- **Þverfaglegt samstarf** milli menntastofnanna
- **Þekkingarmiðlun**
- Sveigjanleiki og meira **úrval** námsfaga
- **Aukin árangur** í umsóknum um fjármögnun rannsókna frá ESB
- **Samhæfðar stefnur**
- **Einfaldari** stjórnsýsla
- Sameiginlegur og **skilvirkari** lagarammi

Sameiningar háskóla og rannsóknastofnana

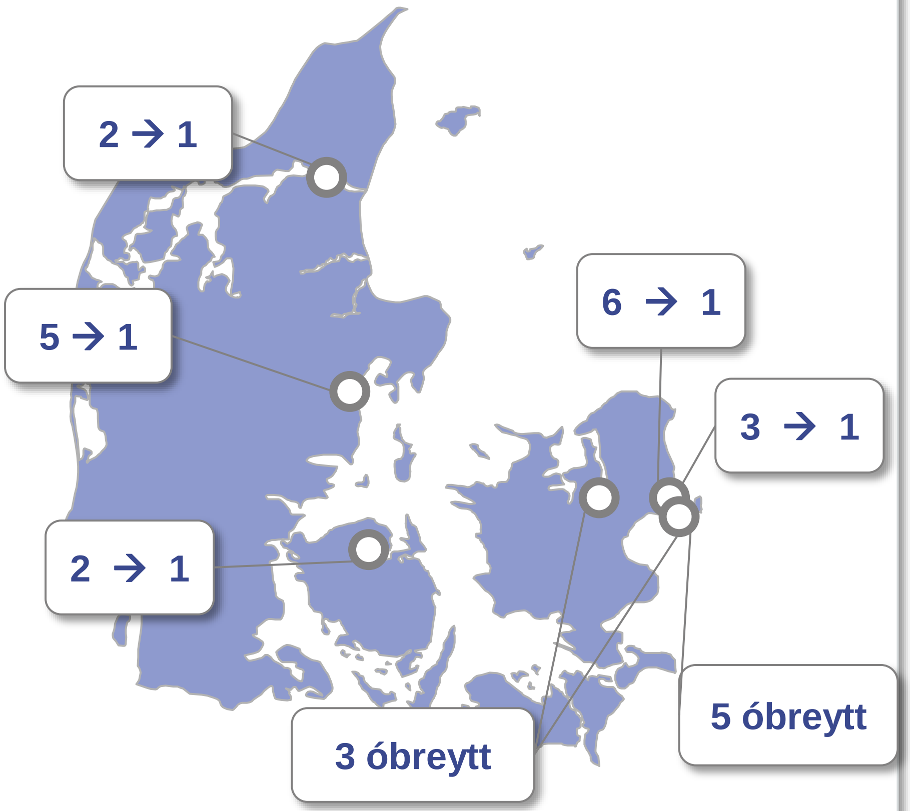

Heimild: Universitetssammenlægninger, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregaende Uddannelser, 2008

Fjárveitingar hins opinbera til rannsókna og þróunar eru mjög dreifðar og lágt hlutfall fer í gegnum samkeppnissjóði

Fjárveitingar ríkisins til rannsóknasjóða[1]

m.kr., 2012

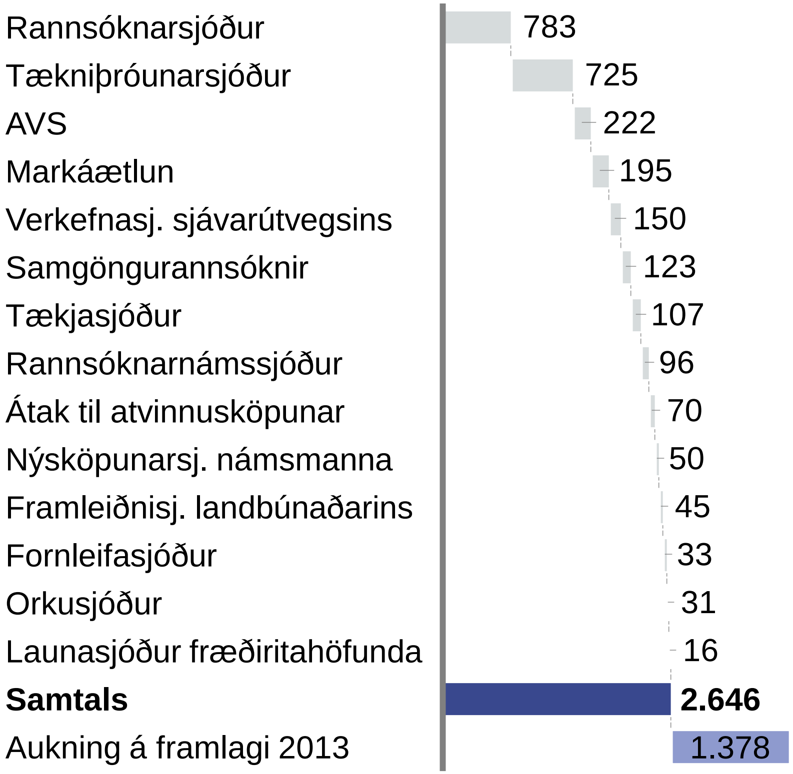

Fjárveitingar ríkisins til rannsókna og þróunar

Prósent af heild, 2012

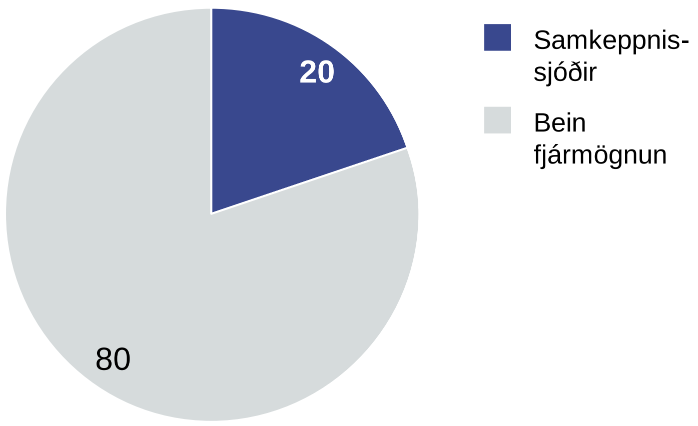

- Stærstur hluti opinberra fjárveitinga fer beint til stofnana og sjóða án þess að hlutlaust mat sé lagt á árangur og gæði þess starfs sem unnið er
- Brotakennt og flókið skipulag
- Samræmi í mati á umsóknum, úthlutun og eftirfylgni er lítið
- Vöntun á skýrri stefnu

1 Rannsóknarsjóður og rannsóknarnámssjóður voru sameinaðir í upphafi árs 2013 og nafni Tækjasjóðs breytt í Innviðasjóð

Heimildir: Ný sýn – breytingar á vísinda- og nýsköpunarkerfinu, Forsætisráðuneytið og Rannís, 2012

Við leggjum til samþættingu háskóla og rannsóknastofnana

Áherslur við sameiningar

1. Leitast verði við að sameina **rannsóknastofnanir inn í háskóla**
2. Samræmd **löggjöf og árangursmat**
3. Endurskoðun og samræming **rekstrarforms**

Ávinningur

- Aukin **gæði náms** og betri **samkeppnisstaða**
- **Hagræðing** í rekstri
- Aukin þverfagleg **samvinna** og **þekkingaryfirfærsla** á milli faggreina
- Aukinn **slagkraftur** og meiri **gæði** rannsókna, auknir möguleikar á **hagnýtingu** náms og rannsókna
- Aukin **samvinna** háskóla og atvinnulífs
- Auknar líkur á **alþjóðlegum styrkjum**

Við leggjum til einföldun á úthlutunarkerfi opinberra rannsókna- og þróunarstyrkja sem leiðir til aukinnar skilvirkni og gagnsæi

	Núverandi fyrirkomulag	Breytt fyrirkomulag	Afleiðing
Stefna	▪ Óskýr stefna ▪ Fjármagn dreifist á fjölda sjóða	▪ **Langtímastefna** um nýsköpun ▪ **Sameining** sjóða	▪ **Skýr markmið** með styrkjum ▪ **Skilvirkari ferli**
Úthlutun	▪ Mismunandi úthlutunarreglur og –ferli ▪ Úthlutun byggð á þörfum stofnana frekar en árangurstengdum markmiðum ▪ Einungis 20% er úthlutað í gegnum samkeppnissjóði	▪ **Samræmdar úthlutunarreglur** og -ferli ▪ Úthlutun í samræmi við stefnu ▪ Markmiði um 70% úthlutunar gegnum **samkeppnissjóði** verði náð árið 2020[1]	▪ Skilvirkni og **gagnsæi í úthlutun** ▪ Aukin **arðsemi** á fjárfestingum hins opinbera
Eftirfylgni	▪ Vöntun á árangursmælingum og eftirfylgni	▪ **Árangursmælingar** og eftirfylgni	▪ Sýna fram á **árangur** og efla aðhald

1 Ný sýn – breytingar á vísinda- og nýsköpunarkerfinu, Forsætisráðuneytið og Rannís, 2012

Tillaga #5

Öflug fjárfestingaeining einkaaðila og hins opinbera á sprota- og vaxtarstigi

Aðgengi fyrirtækja að fjármagni er mjög ólíkt eftir því hvar þau standa á lífsskeiði sínu

Hugmynd | Sprotar | Vöxtur | Þroski

Tekjur fyrirtækis

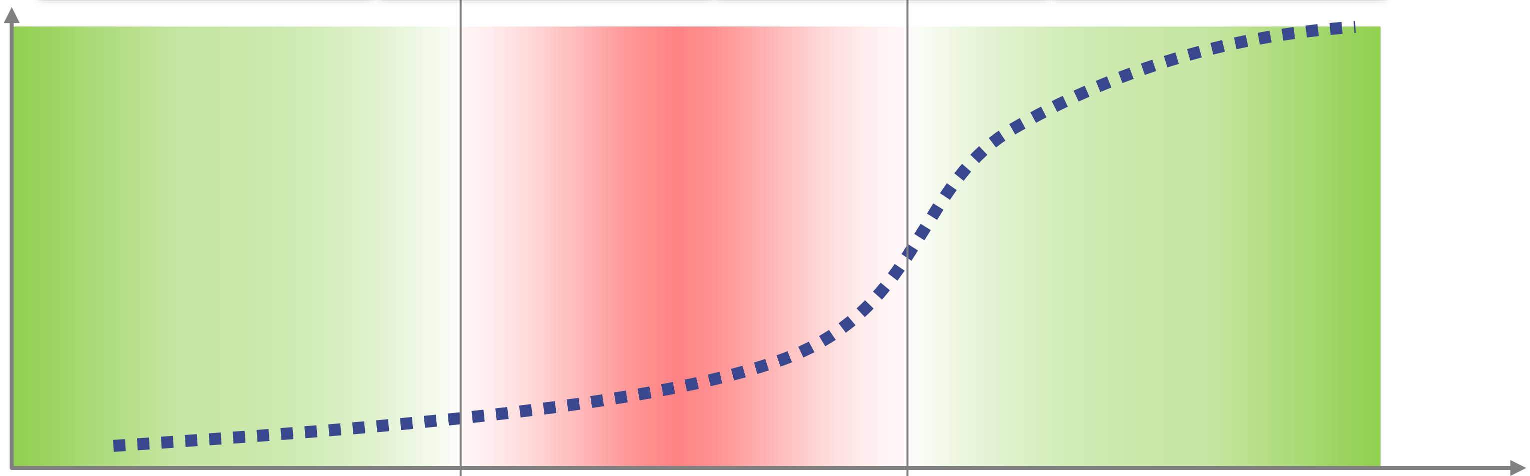

Þroskastig fyrirtækis

Styrkir / Englar	Nýsköpunarsjóðir	Fjárfestingarsjóðir	Almennir fjárfestar

Aðgengi að fjármagni

- Fyrirtæki á hugmynda- og nýsprotastigi virðast eiga **nokkuð auðvelt** með að sækja sér fjármagn
- **Rannsóknarsjóðir og smærri fjárfestar** skapa þetta aðgengi

- Miklar **áskoranir** eru til staðar frá sprotastigi og þar til þroska er náð í vexti fyrirtækja
- Þetta má ekki eingöngu rekja til skorts á fjármagni heldur **einnig þekkingar-miðlunar fjárfesta**

- Eftir að fyrirtæki nær ákveðinni stærð og þroska er fjármagn **aðgengilegra** á mörkuðum
- Í raun má segja að **skortur sé á fjárfestinga-tækifærum** í þessum flokki

Helsta áskorunin í fjármögnun fyrirtækja frá sprotum til vaxtar felst í skorti á sterkari miðlunarvettvangi fjármagns og upplýsinga

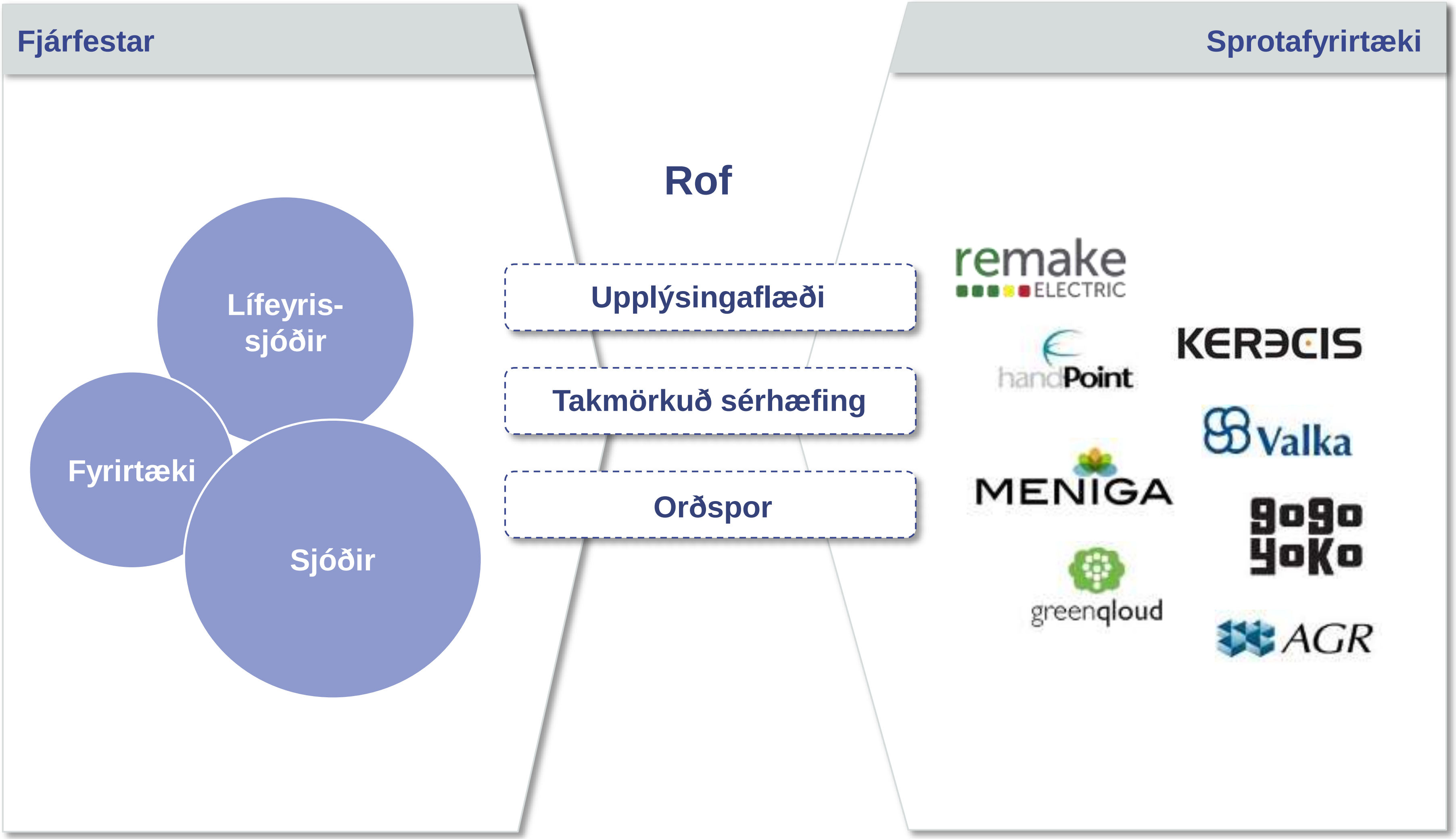

Við leggjum til sameiginlegan sjóð einkaaðila og hins opinbera þar sem núverandi fjárfestingar hins opinbera mynda kjölfestu

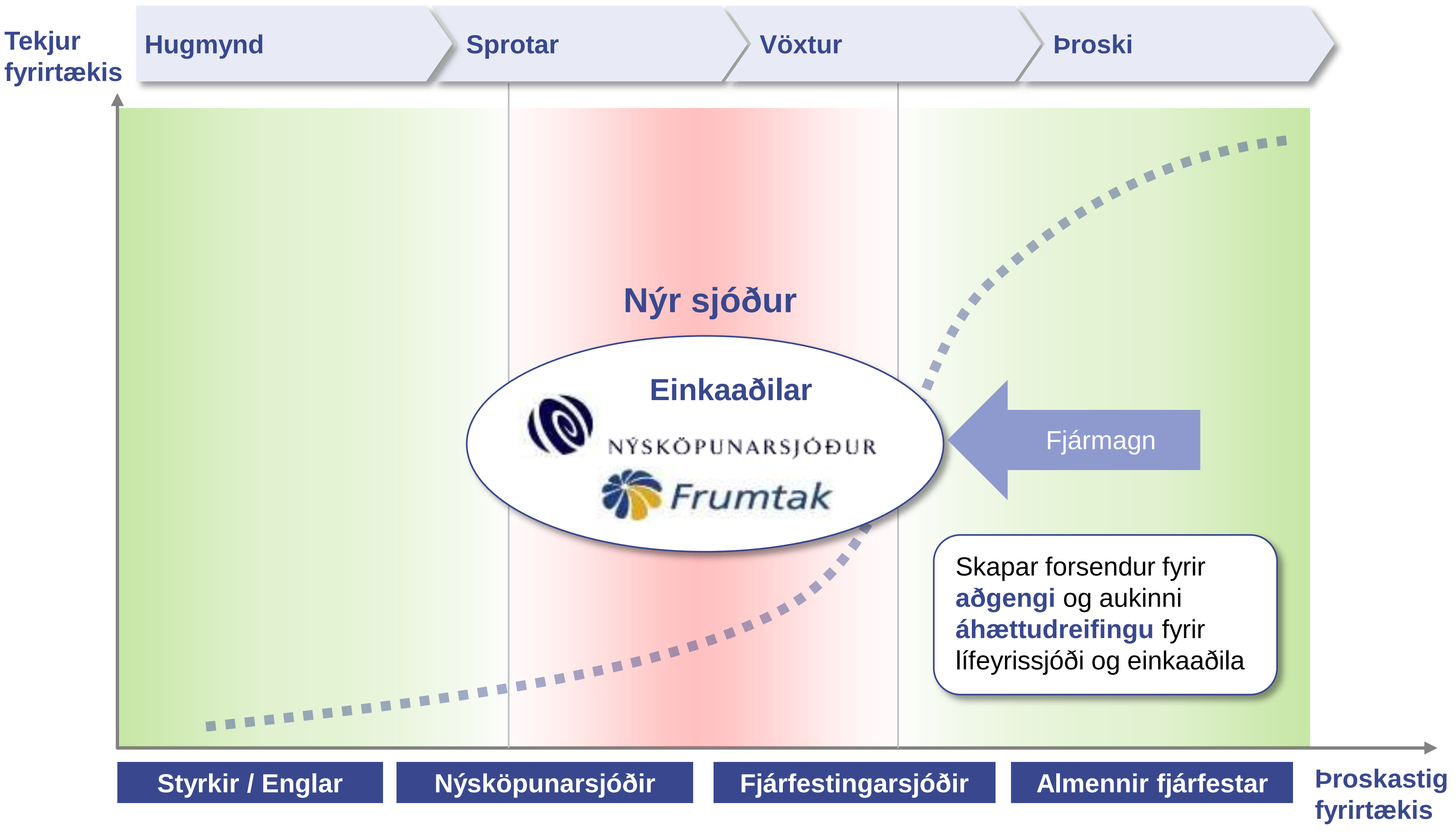

Tillaga #6

Skattalegir hvatar til fjárfestinga í nýsköpun verði efldir

Núverandi fyrirkomulag skattaívilnana er takmarkaður hvati fyrir stór og meðalstór félög að fjárfesta í R&Þ á Íslandi

Fjárfestingar íslenskra fyrirtækja í rannsóknum og þróun

Fjárfestingar íslenskra fyrirtækja í rannsóknum og þróun eru um 25 ma. kr. á ári
Prósenta af heild

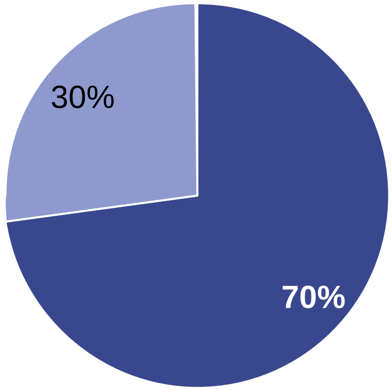

Fimm fyrirtæki standa undir ~70%

Dæmi um rannsóknar- og þróunarkostnað íslenskra fyrirtækja
Ma.kr., 2011

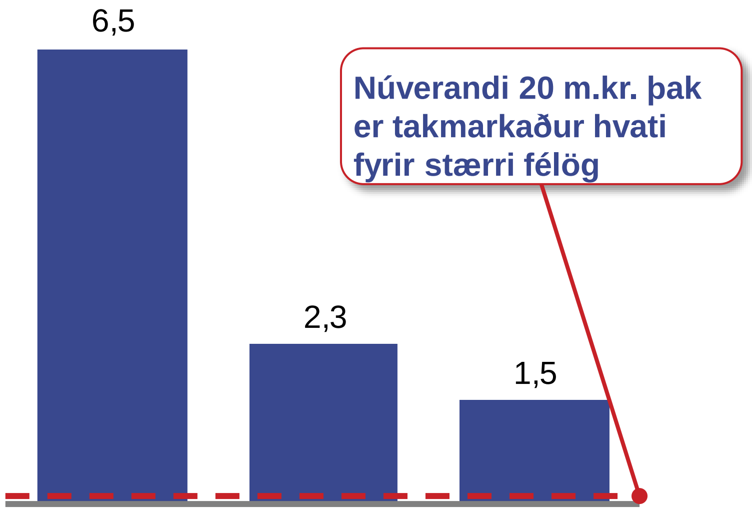

Við leggjum til að kostnaðarhámark rannsókna- og þróunarvinnu verði afnumið til að laða að virðisaukandi starfsemi

Hvetja félög til fjárfestingar í nýsköpun og þróun

1 Fjarlægja þakið

- Afnám núverandi 100 m.kr. kostnaðarhámarks

2 Styðja íslenskt vinnuafl

- Kostnaður umfram 100 m.kr. þarf að vera vegna starfsmanna á Íslandi

3 Tryggja réttmætar greiðslur

- Frádráttur umfram 20 m.kr. verði ekki greiddur út heldur sé í formi skattafrádráttar
- Frádráttur takmarkast við heimildir EES samnings

4 Halda í og laða að virðisaukandi starfsemi

Samkvæmt OECD eru sífellt fleiri ríki að taka upp skattaívilnanir
12 ríki árið 1995 → 26 ríki árið 2010

Hvetur félög af öllum stærðum, innlend jafnt sem erlend, til að setja á fót virðisaukandi starfsemi í landinu

Heimilidir: OECD, 2011

Við leggjum til að veittar verði skattaívilnanir sem hvetja einstaklinga til fjárfestinga í nýsköpun

Einstaklingum verði veittur skattafrádráttur vegna fjárfestinga í nýsköpun

1 Fjárfestar

- Fjárfestar fái að fjárfesta í nýsköpunarsjóðum

Hámarksfrádráttur frá skattstofni
M.kr.

1	2

2 Nýsköpunarsjóðir

- Sjóðir fjárfesti í nýsköpunarfyrir-tækjum sem **uppfylla skilyrði Rannís**

3 Sprotafyrirtæki

- Nýsköpunarfyrirtækjum verði þannig **auðveldaður aðgangur að fjármagni**

Áhrif

- Hvatning til **aukinnar fjárfestingar í nýsköpun**
- Áhersla á nýsköpunarsjóði til **áhættudreifingar**
- **Aðgangur** nýsköpunarfyrirtækja **að fjármagni**

Tillaga #7

Regluverk fyrir erlenda fjárfestingu verði bætt

Fjárfesting hérlendis er enn lítil miðað við önnur lönd sem lent hafa í efnahagsáföllum

Samanburður fjárfestingar á Íslandi og í öðrum ríkjum sem lent hafa í áföllum

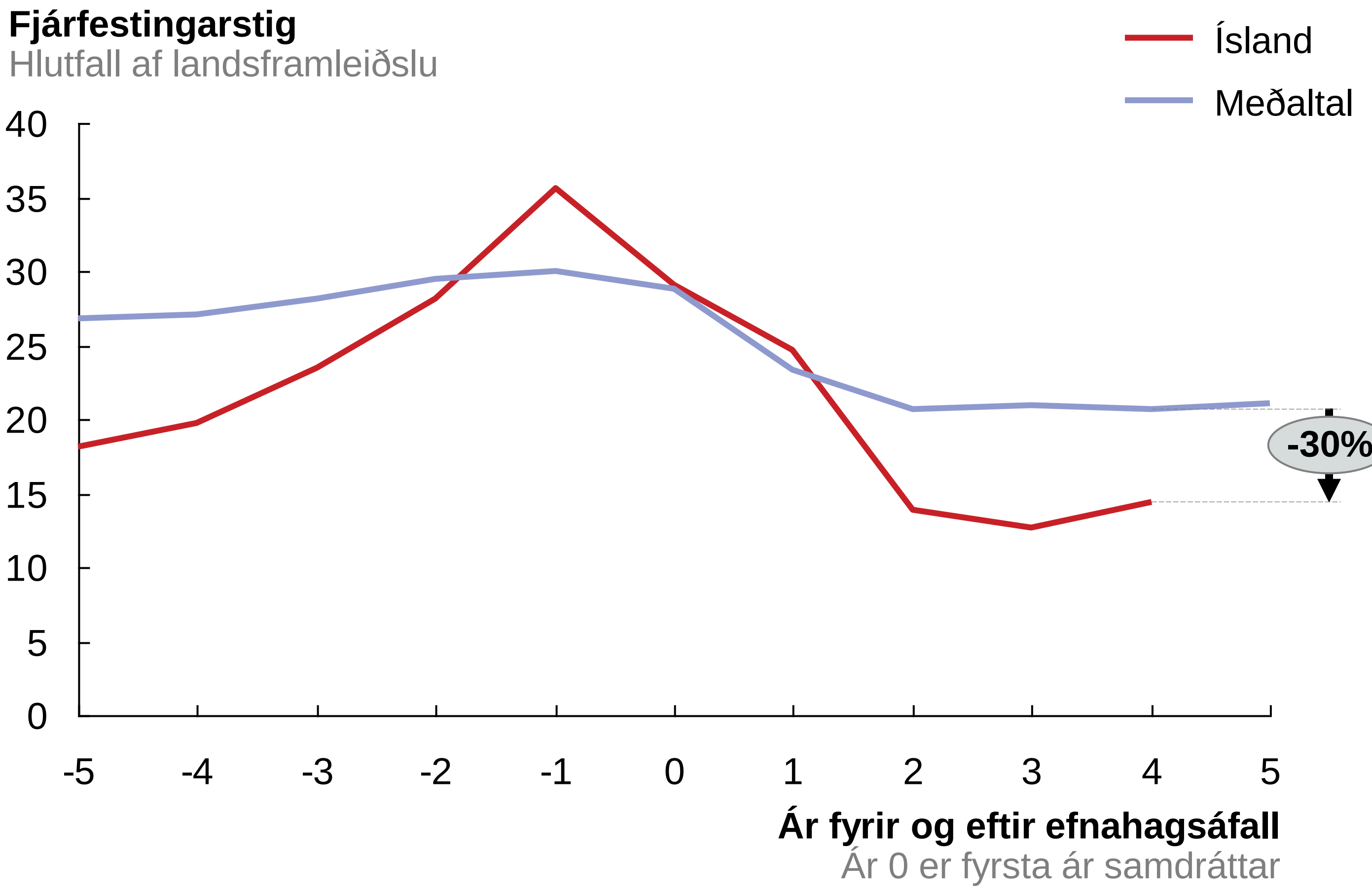

Hamlandi áhrif reglugerða er varða erlenda fjárfestingu á Íslandi eru með þeim mestu sem tíðkast í OECD

Takmarkanir á erlendri fjárfestingu[1]

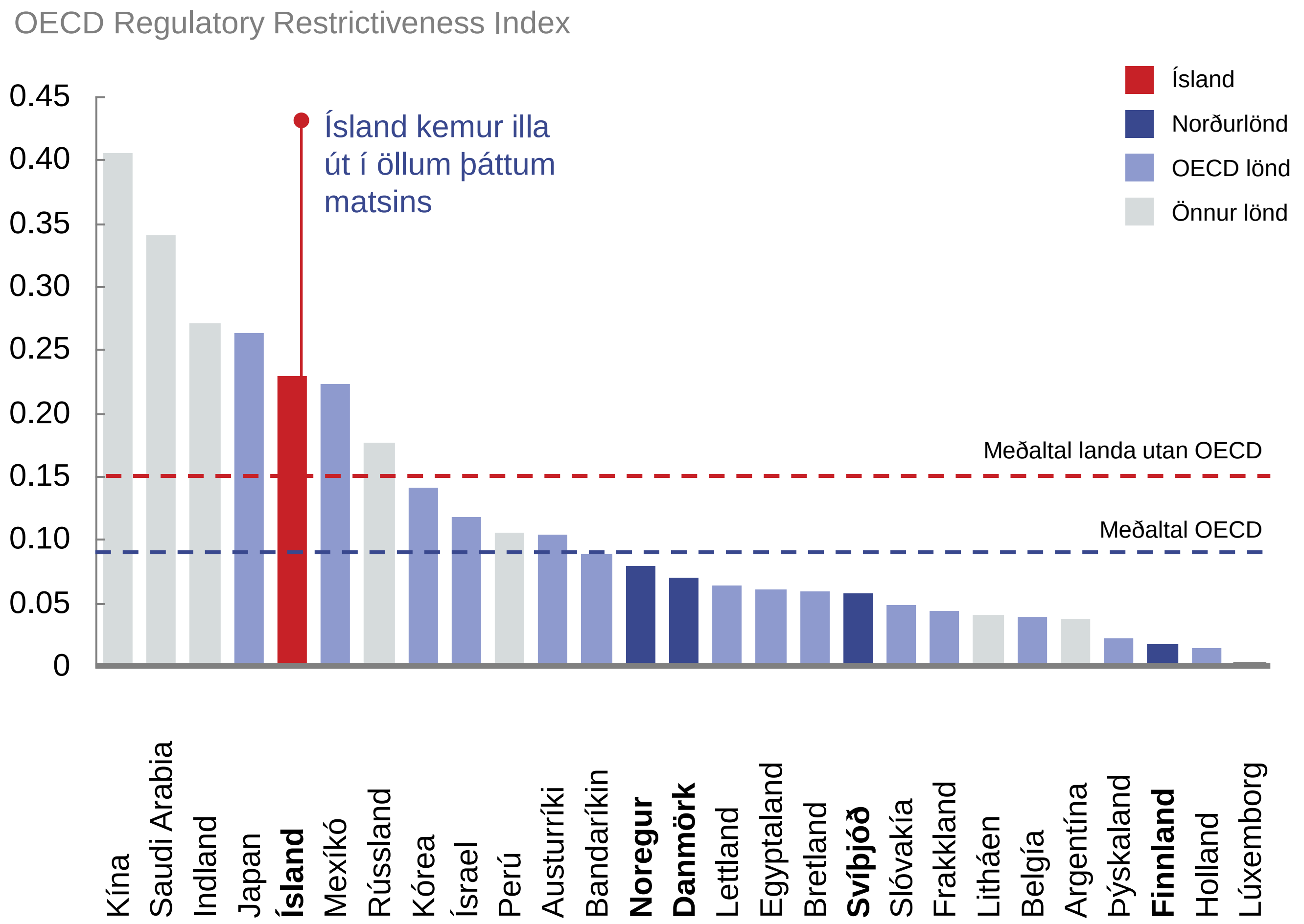

Hindranir í vegi erlendrar fjárfestingar:

- Óstöðugt og ófyrirsjáanlegt efnahagsumhverfi
- Fjármagnshöft
- Flókið regluverk
- Óhagstæð skattalöggjöf
- Há landsáhætta
- Neikvætt viðhorf til erlendra fjárfesta

1 OECD Regulatory Restrictiveness Index leggur mat á hindranir í vegi erlendra fjárfesta, þ.m.t. takmarkanir á eignarhaldi erlendra aðila, gagnsæi regluverks, hindranir á fjármagnsflutningum, mismunun eftir þjóðerni osfrv.
Heimild: OECD, http://www.oecd.org/investment/fdiindex.htm

Fyrirtækjum í alþjóðlegri starfsemi hefur gengið illa að breikka fjárfestahóp sinn með hlutabréf skráð í íslenskum krónum

Össur: fjöldi erlendra hluthafa fyrir og eftir skráningu á erlendan hlutabréfamarkað

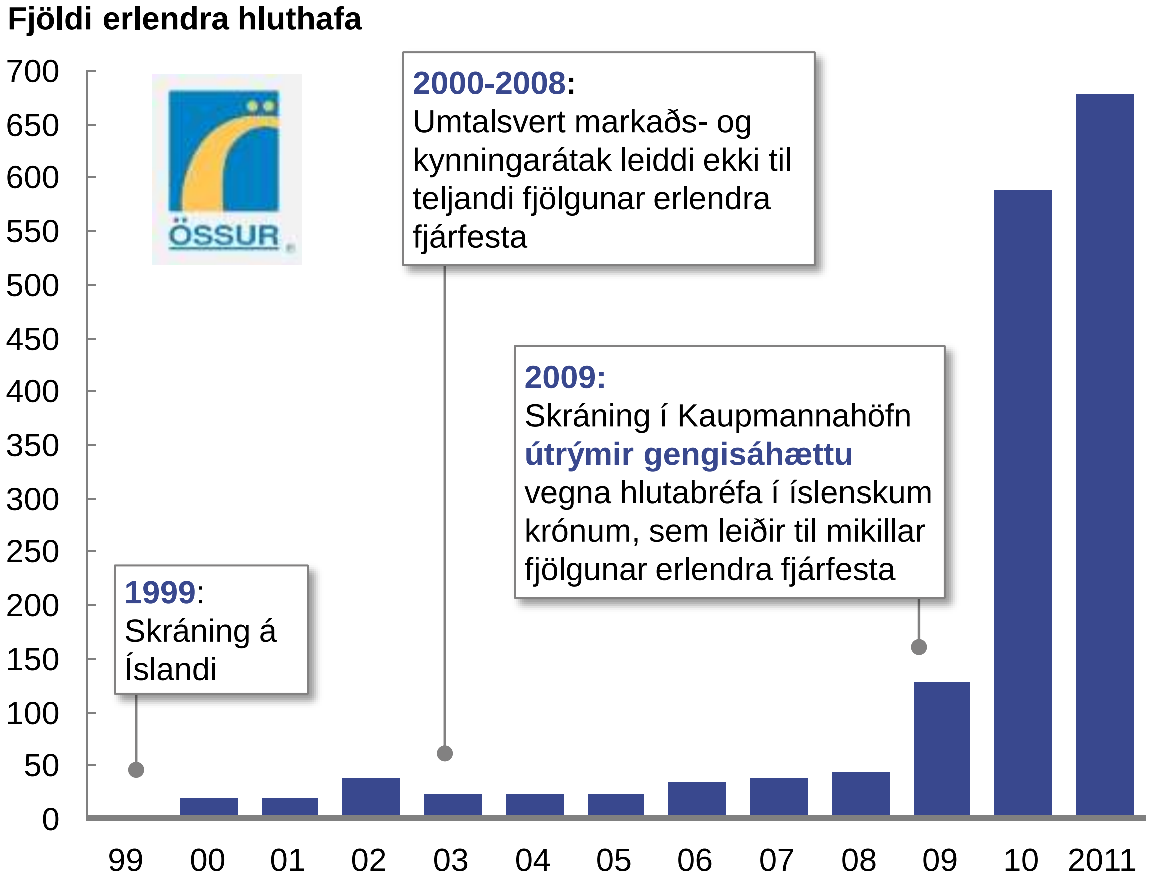

„...gengissveiflur geta hæglega þurrkað út ávöxtun á fjárfestingu í vel reknum íslenskum fyrirtækjum...“

„...gengissveiflur krónunnar hafa verulega neikvæð áhrif á alla áætlanagerð...“

Heimild: Össur hf.

Við leggjum til að sett verði skýr markmið um aukningu á erlendri fjárfestingu og breytingar á regluverki

Markmið um aukna erlenda fjárfestingu

Skýrt regluverk

- Lög um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri endurskoðuð[1]
- Forsendur fyrir áframhaldandi starfsemi nefndar um erlenda fjárfestingu verði metnar

Skilvirkt ferli

- Skýrar reglur um útgáfu bindandi álita t.d. vegna skipulags- og skattamála

Minnkun gengisáhættu

- Heimild til skráningar í Kauphöll í erlendri mynt

Afnám fjármagnshafta er grundvallarskilyrði fyrir aukinni erlendri fjárfestingu

1 Fjallað er um hömlur á fjárfestingum í einstaka atvinnugreinum í sérlögum

SAMRÁÐSVETTVANGUR
UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum